

Сопотська Вища Школа (Польща)

Черкаський державний технічний університет

Державна вища техніко-економічна школа ім. Броніслава
Маркевича в Ярославі (Польща)

Карпатський національний університет імені Василя
Стефаника

Хмельницький національний університет

Львівський торговельно-економічний університет

Вища школа економіки і менеджменту в
публічному адмініструванні у Братиславі (Словаччина)

Уманський національний університет садівництва

ВПГО «Спілки аудиторів України»

Кам'янець-Подільський національний університет імені
Івана Огієнка

Аудиторська компанія ТОВ «Варіанта»

Черкаський національний університет імені Богдана
Хмельницького.

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО - АНАЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ»

**МАТЕРІАЛИ XIII МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ - КОНФЕРЕНЦІЇ**

**THE MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE MUKACHEVO STATE UNIVERSITY
FEDERATION OF PROFESSIONAL ACCOUNTANTS AND AUDITORS OF UKRAINE**

Sopot Graduate School (Poland)

Cherkasy State Technological University

State Higher Technical-Economic School named after.
Bronislaw Markevich in Yaroslavl (Poland)

Vasyl Stefanyk Carpathian National University

Khmelnitskyi National University

Lviv University of Trade and Economics

Higher School of Economics and Management in Public
Administration in Bratislava (Slovakia)

Uman National University of Horticulture

VGGO "Union of Auditors of Ukraine"

Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University

Audit company of Varianta Ltd

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

**“URGENT PROBLEMS OF ACCOUNTING AND ANALYTICAL
PROCESS IN THE MANAGEMENT OF ENTREPRENEURIAL
ACTIVITY “**

**OF THE XIII INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL INTERNET - CONFERENCE**

October 23, 2025
Mukachevo

Актуальні проблеми обліково – аналітичного процесу в управлінні підприємницькою діяльністю: Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної інтернет - конференції, 23 жовтня 2025 р., м. Мукачево. – 341 с.

У збірнику подано матеріали досліджень, виголошених на XIII Міжнародній науково-практичної інтернет – інтернет конференції «Актуальні проблеми обліково – аналітичного процесу в управлінні підприємницькою діяльністю», що була проведена кафедрою обліку і оподаткування та маркетингу Мукачівського державного університету у жовтні 2025 року. У публікаціях розглядаються методологічні, методичні та практичні засади обліку, аналізу та аудиту в контексті розвитку економічної науки та практики. Окреслено коло проблем і запропоновані пропозиції щодо покращення змісту і якості обліково-аналітичного процесу в управлінні підприємницькою діяльністю будуть цікавими і корисними для науковців і практиків усіх галузей економіки.

Для науковців, аспірантів, здобувачів вищої освіти і всіх, хто цікавиться актуальними проблемами і перспективами розвитку обліку, оподаткування, контролю, аналізу, аудиту, фінансами, маркетингом, економічним розвитком регіону та професійною освітою як інструментом соціально-економічним розвитком регіону.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність статистичної та іншої інформації, що надана в рукописах, та залишає за собою право не розділяти поглядів деяких авторів на ті чи інші питання, розглянуті на конференції.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет Науково-технічною радою Мукачівського державного університету (протокол № 8 від 14 листопада 2025 р.)

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет Вченою радою Мукачівського державного університету (протокол № 3 від 17 листопада 2025 р.)

Програмний комітет:

Капітан Л.І.	в. о. ректора Мукачівського державного університету, Україна
Пігош В.А.	канд. екон. наук, доцент, в. о. проректора з науково-педагогічної роботи Мукачівського державного університету, Україна
Туріс І.Ю.	канд. філол. наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи Мукачівського державного університету, Україна
Максименко Д.В.	канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри обліку і оподаткування та маркетингу, Мукачівського державного університету, Україна
Баланюк І.Ф.	д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування, Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, Україна
Гавриленко В.О.	д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри обліку, аналізу і оподаткування, Черкаський державний технічний університет, Україна
Мазур Н.А.	д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри економіки підприємства, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Україна
Мединська Т.В.	д-р екон. наук, професор кафедри фінансів, економічної безпеки, банківської справи та страхового бізнесу, Львівського торговельно-економічного університету, Україна
Мельник Л.Ю.	д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування, Уманського національного університету садівництва, Україна
Скоробогата Л.В.	канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування, Хмельницького національного університету, Україна
Легка В.Г.	виконавчий директор Федерації професійних бухгалтерів і аудиторів, України
Голубка Я.В.	директор аудиторської компанії ТОВ «Варіанта», голова Закарпатського територіального відділення Федерації професійних бухгалтерів і аудиторів України, член спілки аудиторів України, Україна
Кілару Ю.О.	голова ЗТВ ВПГО «Спілка Аудиторів України», заступник голови ради ЗТВ АППУ, директор ПП «Аудит», Україна
Пукало Р.	професор, Державна вища техніко-економічна школа ім. Броніслава Маркевича в Ярославі, Польща
Гозора В.	професор, Вища школа економіки і менеджменту в публічному адмініструванні у Братиславі, Словаччина
Мартинюк Т.	професор, Вища школа в Сопоті, Польща

Організаційний комітет:

Ліба Н.С.	д-р екон. наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування, Мукачівського державного університету, Україна
Реслер М.В.	д-р екон. наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування, Мукачівського державного університету, Україна
Головачко В.М.	канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування та маркетингу, Мукачівського державного університету, Україна
Гаврилець О.В.	канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування та маркетингу, Мукачівського державного університету, Україна
Королович О.О.	канд. екон. наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування та маркетингу, Мукачівського державного університету, Україна
Кручак Л.В.	канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування та маркетингу, Мукачівського державного університету, Україна
Бора Н.Ю.	старший викладач кафедри обліку і оподаткування та маркетингу, Мукачівського державного університету, Україна

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ОБЛІКУ І АУДИТУ	
Баланюк І.Ф., Жолоб Р.В. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ЗБУТ	17
Баланюк І.Ф., Кузьмін Т.Л., Паук А.О. БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ЯК ПРІОРИТЕТНА СКЛADOVA РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА	19
Балега А.О., Головачко В.М. ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ	21
Берец А.І., Головачко В.М. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ	23
Берец М.М., Головачко В.М. ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ, ЗАЛУЧЕНОГО ДО ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ	25
Бошота Н.В., Марук І.В. МЕТОДОЛОГІЯ ВИЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	28
Бразілій Н.М., Крот Ю.М. ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ МСФЗ ТА ГАРМОНІЗАЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ ПРАКТИКОЮ	30
Вихрист С.М. ВПЛИВ РЕФОРМИ ПРОМИСЛОВОГО ЗАБРУДНЕННЯ НА ДЕРЖАВНИЙ ОБЛІК В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ	32
Гаврилець В.М., Королович О.О. РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СТРАТЕГІЧНОМУ ПЛАНУВАННІ ПІДПРИЄМСТВА	34
Головачко В.М. ОБЛІК КРИПТОВАЛЮТ ТА ЦИФРОВИХ АКТИВІВ	36
Демиденко С.Л., Білан С.А. ПРОГНОЗУВАННЯ ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЯК СТРАТЕГІЯ ТЕХНІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	39
Демиденко С.Л., Пелих В.В. СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	39
Довбака І.О., Головачко В.М. ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ОЦІНЮВАЧІВ ТА РОЛЬ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	41

Дьяченко І.Г., Ліба Н.С. СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОЛЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ: КАТЕГОРІЙНИЙ АПАРАТ	43
Кондрич В.В., Максименко Д.В. СУЧАСНІ ПРАКТИКИ ОБЛІКУ ВИТРАТ	45
Королович О.О., Зеленьак І.І. ВИКОРИСТАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ СИСТЕМ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ	48
Крот Ю.М., Федоренко А.Я. РОЛЬ АУДИТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА	49
Кручак В., Ліба Н.С. РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО БАЛАНСУ У ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	51
Ліба Б.М., Головачко В.М. ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛІ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ	53
Лупійчук А.І. АЕРОВІЗУАЛЬНИЙ МОНІТОРИНГ В ОБЛІКУ БУДІВНИЦТВА	56
Максименко Д.В., Шершун Я.І. МЕТОДИ ТА ПРИНЦИПИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ	59
Маргітич А.А., Максименко Д.В. УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ВИТРАТ	61
Матрос О.М. ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІНІМАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ ДОХОДУ ФОП У СФЕРІ ТОРГІВЛІ ПІДАКЦИЗНИМИ ТОВАРАМИ	63
Михайловина С.О. ГАРМОНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ ПРАКТИКАМИ	65
Муравський В.В. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМАТИ ОБЛІКУ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	67
Муравський В.В. ЗАСТОСУВАННЯ ЧАТ-БОТІВ ЗІ ШІ В ОБЛІКУ	69
Назарова І.Я., Назаров О.М. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ У КОРПОРАТИВНИХ СТРУКТУРАХ В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИХ ЗМІН	70
Оляднічук Н.В., Юхимчук А.О. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОРЕНДИ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК І РОЗРАХУНКІВ З ОРЕНДОДАВЦЯМИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	72
Онисько Я.Я., Максименко Д.В. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ВНУТРІШНЬОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ	74

Павлишинець О.А., Кручак Л.В. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ: СУТНІСТЬ, КЛАСИФІКАЦІЯ, ЖИТТЄВИЙ ЦИКЛ ТА ЕКОНОМІЧНА ЦІННІСТЬ	75
Пігош В.А. СИСТЕМА БУХГАЛТЕРСЬКОГО КОНТРОЛЮ ТА УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	77
Подгорський О.В., Максименко Д.В. ОБЛІКОВА ІНФОРМАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДТРИМКИ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	79
Полішук О.М. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ОБЛІКУ	81
Протасов В.В. ОСОБЛИВОСТІ ОПЛАТИ ПРАЦІ ДИРЕКТОРА ЛІЦЕЮ	83
Ратушна О.П. ОПТИМІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	85
Ренькас Ю. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОЦЕСІВ АУДИТУ ТА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ	87
Реслер М.В., Балажинець М. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕГРОВАНОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	89
РЕСЛЕР М.В., Лалак І. ТРАНСФОРМАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ	91
РЕСЛЕР М.В., Шманько А. ГАРМОНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ: КЛЮЧОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	93
Савонік Т.П., Бойков М. І., Баранчук С.В. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗМІН	94
Скоробогата Л.В. ПОДАТКОВІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КОНТРОЛЬОВАНИХ ІНОЗЕМНИХ КОМПАНІЙ	97
Сопко Р.Ю., Королович О.О. УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ДЛЯ СТАРТАПІВ: МІНІМАЛІЗМ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ	99
Теліга О.П., Максименко Д.В. ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ТА УПРАВЛІНСЬКОЇ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ	101
Фекете Т.А., Головачко В.М. ІНФОРМАЦІЙНІ ПОТРЕБИ КОРИСТУВАЧІВ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ДІЛОВОМУ ПАРТНЕРСТВІ	102
Хома С.В., Максименко Д.В.	105

РОЛІ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ В АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ	
Цегельник Н.І. ЗАСТОСУВАННЯ ІОТ-ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ АУДИТУ ТА ОБЛІКУ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА	106
Чабанюк О.М., Фірко А.І. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК У РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ: ЦИФРОВІЗАЦІЯ, АВТОМАТИЗАЦІЯ ТА НОВІ ВИКЛИКИ НОВІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ	108
Чаплига В.В. ЯКІСТЬ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ АГЕНТІВ: СУТЬ, КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ, ЧИННИКИ ВПЛИВУ	111
Чиж В.І., Гавриленко В.О. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКУ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ ПОКАЗНИКІВ У ЗВІТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	113
Чичужко М.В., Бразілій Г.А. РОЗРОБКА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ СИСТЕМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ АУДИТУ ТА ОБЛІКУ	115
Шевчук О.А. УТОЧНЕННЯ ФУНКЦІЙ ОБЛІКУ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ	117
Шинкаренко О.М. СКЛАД ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ	119
Шкроміда В.В., Смушак М. В., Грубеляс А.Л. МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	121
Яров Ч.Ю., Ліба Н.С. ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ БАЛАНСОЗНАВСТВА ТА СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ	123
СЕКЦІЯ 2. ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	
Medynska T., Leno G. TAX POLICY AS A TOOL FOR SOCIAL EQUITY IN SWEDEN	125
Ахновська І.О., Кудирка М.Ю. ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИЙ МЕХАНІЗМ ПІДТРИМКИ СТАРТАП-ПІДПРИЄМНИЦТВА У СІНГАПУРІ	127
Беник М.М. ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ: АДАПТАЦІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	129
Вінницька О.А. ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ	131
Власюк Н. І., Люсак П.І. ОПТИМІЗАЦІЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА ЯК	133

ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ РОЗРАХУНКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ	
Гвоздєй Н.І. ВАЛЮТНІ ОБМЕЖЕННЯ ДЛЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	135
Гладинець Н.Ю., Іваник М. СВІТОВА ФІНАНСОВА СИСТЕМА ТА ЇЇ СТАБІЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ	137
Гладинець Н.Ю., Кучінка М. РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У РЕГУЛЮВАННІ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ	138
Зихор Д.О., Петричко М.М. ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	140
Камишний Є.Д. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ РИЗИКУ ТА НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	143
Колядка М.І. ГЛОБАЛЬНА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ	144
Костогриз В.Г., Хижняк Л.Л. УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ У ПЕРІОД ФОРМУВАННЯ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ	145
Костогриз В.Г., Маслюк В.О., СУЧАСНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	147
КОТ М.М. ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ	149
Лемешенко А.В. АДАПТАЦІЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ ДО УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ	150
Лукачина Є., Гладинець Н.Ю. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІЙ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО МІСЦЕВОГО УПРАВЛІННЯ	152
Павицький З.В., Овсієнко Н.В. ФІНАНСОВИЙ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ НА СУЧАСНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ	154
Петричко М.М., Бурач Т.Я. ТУРИСТИЧНИЙ ЗБІР ЯК ОДНЕ З ДЖЕРЕЛ НАПОВНЕННЯ БЮДЖЕТУ МУКАЧІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	157
Петричко М.М., Помельнікова О.С. МИТНІ ПЛАТЕЖІ ЯК ДЖЕРЕЛО ДОХОДУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ	158

Росола У.В., Бурач Т.Я. АКТУАЛЬНІСТЬ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ	160
Росола У.В., Русин А.В. ДОЦІЛЬНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ	162
Руцишин Н.М., Мазур А.В. ВІРТУАЛЬНІ БАНКИ ЯК ФІНАНСОВІ УСТАНОВИ НОВОГО ПОКОЛІННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТА КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ	164
СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ НА ОСНОВІ АКТИВІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
Алмаші С.І. ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ	167
Барвінок Н.В. АКТИВІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА У СФЕРІ ГОСТИННОСТІ ЯК ФАКТОР РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	169
Богацька Н.М., ВПЛИВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ	171
Бокша Н.І., Мадан С.Р. ОСОБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НІМЕЦЬКОГО БРЕНДУ ОДЯГУ RAVE FASHION GROUP В ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ ЗАКАРПАТТЯ	173
Васерук Р.Г., Феєр А.Є. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ІННОВАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ	175
Верещкий Д.Є., Фединець М.М. МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	176
Вітвіцький О.М. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ ТА ГОСТИННОСТІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ	178
Власюк Н.І., Солодуха А.І. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	180
Гоблик В.В. КЛАСТЕРНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА МОЖЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ В УКРАЇНІ	182
Головачко В.М. ВПЛИВ ФІНАНСОВОГО ВАЖЕЛЯ НА ЛІКВІДНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА	184
Головачко В.М., Козар Я.В. СИСТЕМА МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФОНД ОПЛАТИ ПРАЦІ	187

Гудра Є.Є. ПРИНЦИПИ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	190
Гук В., Максименко Д.В. ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ НА СУЧАСНИЙ БІЗНЕС	192
Гук О.І., Рибчук А. В. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСНОГО ПІДХОДУ ДО УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ	194
Данканич В.А. ЕКОНОМІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ТУРИЗМУ: ВПЛИВ НА НАЦІОНАЛЬНУ ТА РЕГІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	196
Дудич М.М. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ІННОВАЦІЙ	197
Жуков І.С. МЕЗОЛОГІСТИЧНА СИСТЕМА ЯК НАПРЯМ УПРАВЛІННЯ ПОТЕНЦІАЛОМ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	199
Зубенко В.С. ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИЗНАЧЕННЯ ЙОГО СТРАТЕГІЧНИХ ПЕРЕВАГ	201
Кобильник Ю.М., Рибчук А.В. СТРУКТУРА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ ПІДПРИЄМСТВА	203
Козяк В.Р. ІНФОРМАЦІЙНІ ПОСЛУГИ У СТРУКТУРІ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	205
Конопельнюк Т.А. РОЗВИТОК АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	207
Костогриз В.Г., Тур Д.Є. АКТИВІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	209
Котубей Ю.І. ДОСЛІДЖЕННЯ БАР'ЄРІВ ТА ВИКЛИКІВ, ЩО ПЕРЕШКОДЖАЮТЬ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОГО МСП В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ	211
Кузяк Д.Б. ТРАНСКОРДОННЕ ПАРТНЕРСТВО УКРАЇНИ ТА ЄС: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ	212
Кульганік О.М., Гутянська В.П. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА СТАЛІСТЬ: КЛЮЧОВІ ТРЕНДИ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ	214
Лендел М.М. КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВИКЛИКІВ ЗОВНІШНЬОГО ТА ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	216

Ліба Н.С. РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ВДОСКОНАЛЕННІ МОДЕЛЕЙ ЦІНОУТВОРЕННЯ	218
Мазур Н. А., Жукевич І. О. ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕСОМ	220
Максименко Е.В., Максименко Д.В. ПРАВОВА КУЛЬТУРА ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМ КАПІТАЛОМ	222
Маліновська К. О., Жидецька А. В. АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ВВП УКРАЇНИ ЯК ПОКАЗНИКА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЗА ОСТАННІ РОКИ	224
Марчук О.І. ОЦІНКА ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РИНКУ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ УКРАЇНИ	226
Матковський П.Є., Щерб'юк Я.О. БІЗНЕС І КОНКУРЕНЦІЯ	228
Мельник І.О., Банашкевич Т.П., Братусь А.І. СУТНІСТЬ БІЗНЕС-ІДЕЇ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ	230
Няговський І.Б., Гоблик В.В. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У СФЕРІ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ	232
Папп В.В., Бошота Н.В., Лендел В.І. ПІДХОДИ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	233
Папп В.В., Бошота Н.В., Огразанський В.В. ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЯТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	235
Пігош В.А., Резніков В.В. ЯКІСТЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ: ТЕОРЕТИКО-ОБЛІКОВІ ЗАСАДИ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ	238
Проскура В.Ф., Ремета М.М. ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВИ І СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ	240
Ремез В.С. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТНОЇ СФЕРИ	243
Реслер М.В., Гальо Я.М. ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В МЕТОДОЛОГІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	245
Реслер М.В., Федорчук С.І. РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ДЕРЕВООБРОБНІЙ ПРОМИСЛОВOSTІ	247

Реслер М.В., Цигак О. АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ТОРГІВЛІ	250
Рибчук А.В. ІМПЕРАТИВИ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ	252
Романюк Р.І., Бедегельський А.В. МОДЕЛІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	254
Росола У.В., Росола А.П. ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	256
Росола У.В., Русин А.В., МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ	258
Савонік Т. П., Бойков М. І., Баранчук С. В. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗМІН	261
Следзь С.Ю. СТВОРЕННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ЕНЕРГЕТИЧНИХ КЛАСТЕРІВ – ІНСТРУМЕНТ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ	263
Стегней М.І., Любка Н.М. РОЛЬ СТАТИСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ	266
Стегней М.І., Мейсар Б.А., Романюк С. В., Батин М.О. КОРЕЛЯЦІЯ ЦИФРОВОЇ СТІЙКОСТІ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ ТА МОДЕЛЕЙ ЖИТТЄЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННИХ ЗАГРОЗ	268
Стегней М.І., Прокопець Р.І., Рега В.І. СТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ АКТИВНОСТІ ТА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	270
Стегней М.І., Турицька А.В. РОЛЬ СТАТИСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ	272
Стегней М.І., Янкулич Р.В., Левдар С.М., Коломієць О.О. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК КАТАЛІЗАТОРА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ: ВІД МАРКЕТИНГОВОГО АНАЛІЗУ ДО ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО БІЗНЕС-ПЛАНУ ТА УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ	275
Титар В.В. МОДЕРНІЗАЦІЯ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ СТРАТЕГІЙНИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	277
Токар І.В., Максименко Д.В. ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ	279

ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГАРАНОВОГО СЕКТОРУ	
Турянчик Ю.В. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ІНТЕГРАЦІЙНОМУ КОНТЕКСТІ	281
Феср О.В. НОВІТНІ ТРЕНДИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНІЙ ГАЛУЗІ РЕГІОНУ	282
Черневий Ю.І., Баланюк І.Ф., Колядюк Ю.В. РОЛЬ ДЕРЖАВИ В РЕГУЛЮВАННІ ПОПИТУ І ПРОПОЗИЦІЇ	283
Шеленко Д.І., Романюк Т.М., Зельманович А.В. ФІНАНСОВІ РЕЗЕРВИ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКІВ У ТРАДИЦІЙНІЙ ТА ЕЛЕКТРОННІЙ КОМЕРЦІЇ	285
Янчик І.М. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНОГО МАЛОГО БІЗНЕСУ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ	288
СЕКЦІЯ 4. СУЧАСНІ ПІДХОДИ У ФОРМУВАННІ МАРКЕТИНГОВИХ ЗАСАД РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	
Баланюк С.І., Сасин К.В. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ БРЕНДІВ НА РИНКУ	290
Бора Н.Ю. ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ КОМПЛЕКСУ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ В БАНКУ	292
Бутко Н.В., Коваленко С.О. МАРКЕТИНГОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА	294
Гаврилець О.В., Геревич В.В. РОЛЬ ЗЕЛЕНОЇ ЛОГІСТИКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	296
Гаврилець О.В., Кампо Г.М. МАРКЕТИНГОВІ ІННОВАЦІЇ ЯК ЗАСІБ АДАПТАЦІЇ ДО ГЛОБАЛЬНИХ ТРЕНДІВ	297
Грицько В.В., Фенинець К.М. КОНЦЕПЦІЯ «БРЕНДУ ГРОМАДИ» ЯК ЕЛЕМЕНТ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	299
Замула І.В., Травін В.В. ІНДЕКСНИЙ ТА DEA-АНАЛІЗ ДЛЯ ОЦІНЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БІОЕНЕРГЕТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ	301
Кушнір О.К., Гросуляк М.І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	303
Лемак В.В. ІННОВАЦІЙНА МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ КЛАСТЕРАМИ У СФЕРІ	305

ГОСТИННОСТІ	
Микуланинець С.І., Кошеля І.І. ЕФЕКТИВНІ БІЗНЕС-КОМУНІКАЦІЇ ЯК СТРАТЕГІЧНА СКЛАДОВА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА	307
Микуланинець С.І., Трощак О.О. СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ У РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ	309
Мулярський П.Я., Рибчук А.В. ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВИМИ КОМУНІКАЦІЯМИ ПІДПРИЄМСТВА	311
Павлюх Р.М. ДЕРЖАВА – ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ФАСИЛІТАТОР ІННОВАЦІЙ	313
Тимощук О.О. ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТУРОПЕРЕЙТИНГУ СЕРЕДЗЕМНОМОРСЬКОГО ТУРИЗМУ	315
Ткачук В.В. СТАНОВЛЕННЯ ТУРИСТИЧНОГО МАРКЕТИНГУ ЯК ОСНОВИ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	317
Чвертко Л.А. МАРКЕТИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИКІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ	319
Шумада В.С., Рибчук А.В. СТРУКТУРА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ТОРГОВЕЛЬНИМИ ПОСЛУГАМИ	321
СЕКЦІЯ 5.	
ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	
Nikitina I.P. VOCATIONAL EDUCATION AS A MECHANISM FOR SOCIAL INTEGRATION OF YOUTH IN THE REGION	323
Petersen B.K., Harapko V.I., Harapko M. MASTERING THE TERMINOLOGICAL TOOLS OF WRITING CVs IN THE EDUCATIONAL SPHERE AS AN IMPORTANT COMPONENT OF PROFICIENCY OF A FUTURE ENGLISH TEACHER AND ECONOMY STUDENTS	325
Гарапко В.І., Герасимова Ю., Шепя К., Гарапко М. ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІНДИВІДУАЛІЗОВАНИХ СТРАТЕГІЙ НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ	327
Гоблик В.В., Щербан Т.Д., Феєр А.Є. СИСТЕМАТИЗАЦІЯ МЕТОДІВ ЕКОНОМІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ В АСПІРАНТСЬКИХ РОБОТАХ	329
Мірошниченко І.С. СТРАТЕГІЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР СТАЛОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	331

Моргун А.В., Гарапко М. ЕВОЛЮЦІЯ ФУНКЦІЙ БІБЛІОТЕКИ ТА ЇЇ ФОНДІВ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ	333
Нестерова С.В., Морека Ю., Білак О. ЕВОЛЮЦІЯ СИСТЕМ ПЛАНУВАННЯ В НЕВИЗНАЧЕНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	334
Новак Є.В. ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ЯК ЧИННИК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	336
Підлубна О.Д. ПРОФЕСІЙНІ ЯКОСТІ БУХГАЛТЕРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНЕ ТА МАЙБУТНЄ	338

СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ОБЛІКУ І АУДИТУ

Баланюк І.Ф.,

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування,

Жолоб Р.В.,

здобувач ОНС «Доктор філософії»,
спеціальності «Облік і оподаткування»

Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ЗБУТ

Рациональне управління витратами на збут є важливою складовою ефективною діяльністю підприємства, оскільки безпосередньо впливає на рівень прибутковості та конкурентоспроможності. В умовах динамічного ринкового середовища особливої актуальності набуває якісне обліково-аналітичне забезпечення, яке дозволяє своєчасно виявляти резерви економії, приймати обґрунтовані управлінські рішення та здійснювати ефективний контроль за витратами. Формування такої системи потребує комплексного підходу до організації обліку, аналітики та внутрішнього контролю витрат на збут з урахуванням специфіки діяльності підприємства.

Дослідження питання обліково-аналітичного забезпечення управління витратами займалися багато вчених, серед них: І.Ф. Баланюк, Ю.І. Черневий, Б.Р. Іваночко, Т.М. Безрукий та А.М. Юхневич [1], Г.М. Колісник, Р.С. Шулла та В.В. Левкулич [2], Т.Л. Кузьмін та Р.В. Жолоб [3], Н.С. Сікач [4], О.М. Поліщук [5] та ін. Проте, незважаючи на значну наукову базу, питання обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на збут досі не отримало комплексного та системного висвітлення і потребує подальших досліджень.

Так, класична система обліково-аналітичного забезпечення управління витратами включає в себе три складові: облікову, аналітичну і контрольну (табл. 1).

Таблиця 1

Складові обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на збут

Складова	Зміст	Призначення
Облікова	Збір, систематизація та відображення інформації про витрати на збут	Формування повної та достовірної інформаційної бази для аналізу та контролю
Аналітична	Оцінка структури, динаміки та ефективності витрат на збут	Виявлення резервів скорочення витрат і підвищення ефективності збутової діяльності
Контрольна	Порівняння фактичних витрат із плановими показниками та нормативами	Забезпечення своєчасного виявлення відхилень і прийняття управлінських рішень

Джерело: розроблено авторами

Облікова складова забезпечує формування достовірної та повної інформації про витрати на збут у розрізі статей, підрозділів і напрямів діяльності. Аналітична складова спрямована на виявлення тенденцій, закономірностей та відхилень у структурі та динаміці витрат, а також на оцінку їх впливу на фінансові результати підприємства. Контрольна складова забезпечує перевірку відповідності фактичних витрат запланованим показникам і нормативам, а також своєчасне виявлення відхилень і причин їх виникнення, що є основою для прийняття ефективних управлінських рішень.

Витрати на збут охоплюють комплекс витрат, пов'язаних із реалізацією продукції, включаючи витрати на упаковку, транспортування, зберігання, рекламу, оплату праці збутового персоналу, післяпродажне обслуговування тощо [5]. Ефективне управління витратами на збут неможливе без чітко організованого обліково-аналітичного забезпечення, яке не лише відображає фактичні витрати, а й дозволяє здійснювати їх аналіз та контроль на всіх етапах прийняття управлінських рішень.

Отже, обліково-аналітичне забезпечення управління витратами на збут є ключовим елементом інформаційної підтримки управлінських процесів. Наявність цілісної системи, яка об'єднує облік, аналіз і контроль, дозволяє підвищити прозорість витрат, обґрунтувати управлінські рішення щодо їх скорочення та сприяти загальному підвищенню ефективності збутової діяльності підприємства. Подальші наукові дослідження в цьому напрямі мають бути спрямовані на удосконалення методичних підходів до формування такої системи з урахуванням сучасних умов господарювання.

Список використаних джерел:

1. Баланюк І.Ф., Черневий Ю.І., Іваночко Б.Р., Безрукий Т.М., Юхневич А.М. Методологічні засади наукових досліджень обліково-аналітичного забезпечення та економічного контролю в управлінні бізнесом. Актуальні питання економічних наук. 2025. № 12. URL: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/658/657> (дата звернення 06.10.2025).
2. Колісник Г.М., Шулла Р.С., Левкулич В.В. Концептуальні аспекти організації обліково-аналітичного забезпечення стратегічного управління витратами підприємства. Економічний простір. 2022. № 177. С. 62-68.
3. Кузьмін Т.Л., Жолоб Р.В. Цифрові інструменти для оптимізації обліку витрат на збут у контексті аутсорсингових послуг. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". 2025. № 4. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/17501516107588.pdf> (дата звернення 06.10.2025).
4. Сікач Н.С. Сутність і структура обліково-аналітичного забезпечення системи управління підприємницької діяльності. Регіональна економіка. 2024. № 2. С. 155–165.
5. Поліщук О.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами. Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах сталого розвитку: зб. Матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф.; 10 грудня 2020 р. Київ, КНЕУ, 2020. С. 106-108.
5. Акімова Т., Распопова Ю., Волященко І. Теоретичні засади організації обліку витрат виробничого підприємства. Економіка та суспільство. 2023. № 52.

Баланюк І.Ф.,

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування,

Кузьмін Т.Л.,

PhD зі спеціальності 051 Економіка,
асистент кафедри обліку і оподаткування

Паук А.О.,

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ЯК ПРІОРИТЕТНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

План розвитку підприємництва включає визначення мети, необхідних ресурсів, очікуваних фінансових результатів, механізмів забезпечення діяльності та стратегічних пріоритетів. Він дозволяє окреслити напрямки дій, оцінити потенційні ризики, знайти джерела фінансування й забезпечити прибутковість майбутнього бізнесу.

У сучасних конкурентних умовах наявність якісно розробленого бізнес-плану сприяє ефективній підприємницькій діяльності. Проте на практиці початківці нерідко ігнорують стратегічне планування або підходять до нього поверхнево. Це призводить до низки проблем: відсутність бачення розвитку, неготовність до ринкових змін, складнощі у взаємодії з інвесторами, неефективне управління ресурсами та втрата конкурентних позицій [1, с. 46]. Без стратегічного підходу підприємство діє навамання, що може призвести до втрат або банкрутства.

Стратегія бізнесу, закладена в бізнес-плані, виконує не лише планувальну, а й комунікативну функцію. Вона допомагає переконати потенційних партнерів, інвесторів та команду у перспективності ідеї, демонструючи серйозність намірів підприємця та бачення подальшого розвитку. Бізнес-планування є окремим напрямом управлінської діяльності, тісно пов'язаним із загальною підприємницькою практикою. За його відсутності неможливо досягти фінансової стабільності та ефективної реалізації проєкту.

Суть бізнес-планування полягає у пошуку нових шляхів ефективного використання наявних ресурсів підприємства [2, с. 94]. У межах поточної діяльності бізнес-план може бути інструментом для реалізації масштабних змін: розширення операційної діяльності, модернізації виробництва, оновлення асортименту, впровадження інновацій, виходу на нові ринки, проведення злиттів і поглинань, ребрендингу, фінансового оздоровлення або реструктуризації [3].

Бізнес-план охоплює ключові змістовні елементи, які дозволяють обґрунтовано приймати управлінські рішення. До них належать: аналіз ринку,

постановка цілей, маркетингова стратегія, оцінка ризиків, фінансове планування та прогноз очікуваних результатів. Типова структура бізнес-плану включає такі розділи: титульний аркуш, резюме, опис підприємства, характеристику товару/послуги, аналіз ринку, організаційну модель, стратегію просування, фінансову частину та аналіз можливих ризиків [4, с. 468]. Використання технологій бізнес-планування дозволяє систематизувати процес прийняття управлінських рішень, спрямованих на розвиток підприємства, оскільки поєднує стратегічне бачення з інструментами оперативного управління.

Системне впровадження бізнес-планування зумовлене низкою ключових чинників:

- по-перше, бізнес-план стимулює об'єктивний і неупереджений аналіз потенціалу розвитку бізнесу, дозволяє визначити його сильні та вразливі сторони, оцінити рівень конкуренції та аргументувати доцільність запровадження змін;
- по-друге, він виконує функцію інструменту для оперативного управління та контролю, забезпечуючи можливість постійного моніторингу результатів, виявлення відхилень від запланованого курсу та оперативного коригування стратегії розвитку;
- по-третє, бізнес-план слугує важливим засобом взаємодії керівництва компанії з зовнішніми зацікавленими сторонами, такими як інвестори, партнери чи кредитори.

Таким чином, бізнес-планування є ключовим елементом ефективного управління підприємницькою діяльністю, що дозволяє не лише обґрунтувати ідею, а й забезпечити її реалізацію в умовах ринкової конкуренції. Це інструмент, який поєднує аналітику, прогнозування, стратегію та практичні кроки для досягнення цілей бізнесу. Наявність, структурованого бізнес-плану підвищує шанси на успіх, забезпечує фінансову стійкість і створює передумови для сталого розвитку підприємства.

Список використаних джерел:

1. Баланюк І.Ф., Іваночко Б.Р. Заходи по залученню інвестицій в розвиток бізнесу територіальних громад на основі маркетингової стратегії. Інноваційна економіка. 2023. № 1 [93]. С. 45-51.
2. Борисенко О.С., Шевченко А.В., Нетребко М.В. Методичне забезпечення підготовки бізнес-плану як ключового складника стратегічного управління діяльністю підприємства. Проблеми системного підходу в економіці. 2020. Вип. 1 (75). С. 90–97.
3. Галько Л. Бізнес-планування розвитку компанії: організаційні та методологічні аспекти реалізації. Економіка та суспільство. 2022. №44. [Електронний ресурс] Режим доступу. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1836/1772> (дата звернення: 10.10.25).
4. Гарват О. Бізнес-планування діяльності торговельних підприємств в контексті забезпечення їх конкурентоспроможності. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences. 2025. № 340(2). С. 466-470.

Балега А.О.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
спеціальність D1 «Облік і оподаткування»,

Головачко В.М.,

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування та маркетингу,
Мукачівського державного університету

ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ

У сучасних умовах цифровізації та глобалізації бізнесу традиційні методи обліку та аналізу грошових потоків стають менш ефективними через обмежену гнучкість, високу вартість обслуговування та складність масштабування. Хмарні технології пропонують інноваційне рішення для автоматизації обліку, підвищення точності аналізу грошових потоків та забезпечення оперативного доступу до фінансової інформації з будь-якої точки світу. Проте їх впровадження вимагає врахування питань кібербезпеки, інтеграції з існуючими системами та дотримання законодавчих вимог, особливо в контексті українського бізнес-середовища.

Дослідження українських науковців, таких як О.В. Петренко та І.М. Карпінська, підкреслюють, що хмарні технології не лише оптимізують облікові процеси, а й сприяють підвищенню прозорості та контролю над грошовими потоками, що особливо актуально для забезпечення фінансової стійкості підприємств [2; 4].

Використання хмарних технологій для обліку та аналізу грошових потоків активно досліджується як у світовій, так і вітчизняній науковій літературі. О.В. Петренко аналізує переваги хмарних рішень, зокрема зменшення витрат на ІТ-інфраструктуру, підвищення швидкості обробки даних та зручність доступу до інформації в режимі реального часу. Автор наголошує, що хмарні платформи, такі як QuickBooks Online, Xero та Zoho Books, дозволяють автоматизувати рутинні облікові операції, зменшуючи ймовірність помилок та підвищуючи ефективність роботи фінансових служб [4].

І.М. Карпінська досліджує роль хмарних технологій у покращенні якості фінансового аналізу. Автор зазначає, що інтеграція хмарних систем з банківськими API, CRM та ERP-системами дозволяє отримувати актуальні дані про грошові потоки, проводити предиктивний аналіз та оперативно реагувати на зміни фінансового стану підприємства. Крім того, хмарні рішення забезпечують масштабованість, що особливо важливо для зростаючих компаній [2].

Т.Г. Шевченко акцентує увагу на ризиках, пов'язаних з використанням хмарних технологій, зокрема на загрозах витоку конфіденційної інформації та несанкціонованого доступу. Автор пропонує механізми захисту, такі як двофакторна автентифікація, шифрування даних та регулярний аудит безпеки, щоб мінімізувати ці ризики [5].

М.С. Коваленко аналізує бар'єри впровадження хмарних рішень в Україні, зокрема недовіру до хмарних сервісів, недостатню кваліфікацію персоналу та відсутність чіткого регулювання. Автор пропонує шляхи подолання цих проблем,

включаючи навчання співробітників, вибір надійних хмарних провайдерів та дотримання вимог законодавства щодо захисту даних [3].

Хмарні технології кардинально змінюють підходи до обліку та аналізу грошових потоків, пропонуючи підприємствам автоматизацію, оперативність та гнучкість. Вони дозволяють оптимізувати фінансові процеси, підвищити точність аналізу та забезпечити швидке реагування на зміни в бізнес-середовищі.

Хмарні платформи, такі як QuickBooks Online, Xero та Zoho Books, автоматизують облік надходжень і витрат, інтегруючись з банківськими рахунками та платіжними системами. Це дає змогу імпортувати транзакції автоматично, класифікувати їх за категоріями та формувати звіти в режимі реального часу. Така автоматизація особливо важлива для малих і середніх підприємств, де ресурси обмежені, а оперативність прийняття рішень має критичне значення [4].

Хмарні рішення надають інструменти для аналізу грошових потоків у реальному часі, такі як дашборди, інтерактивні звіти та предиктивна аналітика. Інтеграція з платформами візуалізації даних, наприклад Tableau або Power BI, дозволяє фінансовим менеджерам відстежувати динаміку грошових потоків, виявляти тенденції та аномалії, а також прогнозувати фінансові ризики. Це сприяє підвищенню фінансової стійкості підприємства.

Один з ключових переваг хмарних технологій – прозорість та контроль. Централізоване зберігання даних і контроль доступу дозволяють керівництву та фінансовим службам оперативно отримувати актуальну інформацію про стан грошових потоків. Хмарні ERP-системи, такі як SAP S/4HANA Cloud або Odoo, інтегрують облікові дані з іншими бізнес-процесами, наприклад, управлінням ланцюгами постачання або продажами, що підвищує ефективність управлінських рішень.

Хмарні технології забезпечують масштабованість, що особливо актуально для стартапів і компаній, які активно ростуть. Вони дозволяють швидко адаптувати облікові системи до змін у бізнесі без значних витрат на оновлення ІТ-інфраструктури.

Проте використання хмарних технологій пов'язане з ризиками кібербезпеки, такими як витік конфіденційної інформації або несанкціонований доступ. Для мінімізації цих ризиків необхідно застосовувати шифрування, двофакторну автентифікацію та регулярний аудит безпеки. Важливо вибирати надійних хмарних провайдерів, які дотримуються міжнародних стандартів безпеки, таких як ISO 27001.

В Україні використання хмарних технологій для обліку грошових потоків вимагає дотримання законодавчих вимог, зокрема щодо захисту персональних даних та фінансової звітності. Підприємствам рекомендується укладати угоди з провайдерами, які гарантують дотримання українського та європейського законодавства, наприклад, GDPR.

Таким чином, хмарні технології стають необхідним інструментом для забезпечення фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємств у цифрову епоху.

Отже, хмарні технології суттєво трансформують облік та аналіз грошових потоків, пропонуючи підприємствам автоматизацію, оперативність, прозорість та

масштабованість. Їх впровадження дозволяє оптимізувати фінансові процеси, підвищити точність аналізу та забезпечити швидке реагування на зміни бізнес-середовища. Проте для успішного використання хмарних рішень необхідно враховувати питання кібербезпеки, інтеграції з існуючими системами та дотримання законодавчих вимог. В умовах цифровізації економіки хмарні технології стають необхідним інструментом для забезпечення фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємств.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про захист персональних даних». – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 28.10.2025).
2. Карпінська І.М. Цифрові інструменти аналізу грошових потоків. – Львів: Видавництво ЛНУ, 2022. – 212 с.
3. Коваленко М.С. Інтеграція хмарних технологій в облікові системи українських підприємств. – Харків: Фоліо, 2021. – 198 с.
4. Петренко О.В. Хмарні технології в обліку та фінансовому управлінні. – К.: КНТЕУ, 2023. – 240 с.
5. Шевченко Т.Г. Кібербезпека хмарних систем обліку // Економіка та управління. – 2024. – № 1. – С. 78–85.

Берец А.І.,

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»,

Головачко В.М.,

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування та маркетингу,
Мукачівського державного університету

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ

У сучасних умовах цифрової економіки підприємства потребують ефективних інструментів для обліку основних засобів, що забезпечують повноту, достовірність і своєчасність інформації. Висока інтенсивність господарських процесів, необхідність управління великими обсягами даних та переходу на хмарні технології зумовлюють потребу у впровадженні сучасного програмного забезпечення. Проте вибір програмного продукту часто здійснюється без глибокого економічного обґрунтування його ефективності, що може призвести до нерационального використання ресурсів. Тому дослідження критеріїв оцінки ефективності програмного забезпечення для обліку основних засобів є актуальним як у теоретичному, так і в практичному аспектах.

Проблеми цифровізації бухгалтерського обліку розглядаються у працях українських учених, серед яких Головачко В. М., Максименко Д. В. та Реслер М. В. [1; 2], які підкреслюють необхідність інтеграції інформаційних технологій у систему управлінського обліку та підвищення цифрової компетентності бухгалтерів. Крупка М. І., Барановська О. В., Ковальчук І. Ю.

досліджують методологію автоматизації обліку та роль ERP-систем у підвищенні ефективності управлінських рішень [3]. Лега О. В. аналізує вплив автоматизації на фінансову стійкість підприємства [4], а Гаврилець О. В. розглядає переваги впровадження хмарних технологій у бухгалтерському обліку [5].

Нормативну основу становлять Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV та П(С)БО 7 «Основні засоби» [6; 7].

Попри зростання кількості автоматизованих систем обліку, залишається недостатньо вивченим комплексний підхід до оцінювання їх ефективності з позицій аналітичної глибини, інтеграційних властивостей та вартості володіння. Не визначено універсальних критеріїв, які б дозволяли адаптувати програмні рішення до галузевої специфіки підприємства, рівня його цифрової зрілості та обсягів облікових даних.

Автоматизація обліку основних засобів є складовою цифрової стратегії підприємства, що забезпечує системність і прозорість управління необоротними активами. У процесі дослідження розглянуто функціональні особливості сучасних українських і міжнародних програмних рішень – BAS ERP Ukraine, ISpro Cloud, Master Accounting, SAP Business One, Microsoft Dynamics 365 Finance, які відповідають вимогам національного законодавства та МСФЗ.

Основними критеріями оцінки ефективності програмного забезпечення для обліку основних засобів є:

- технічна результативність – швидкість обробки операцій, точність автоматичних розрахунків амортизації, можливість ведення аналітичного обліку за центрами відповідальності;

- інформаційна надійність – захист даних, безпека зберігання в хмарному середовищі, контроль змін і резервне копіювання;

- аналітична глибина – здатність системи формувати аналітичні звіти, прогнозні моделі зносу та оцінку ефективності використання активів;

- економічна доцільність – співвідношення витрат на впровадження, навчання персоналу та обслуговування системи з отриманими вигодами від її застосування.

Порівняльний аналіз свідчить, що BAS ERP Ukraine має найвищий рівень аналітичної інтеграції, ISpro Cloud відзначається простотою користування та високою швидкістю, тоді як Microsoft Dynamics 365 Finance демонструє гнучкість у налаштуванні облікової політики й можливість формування управлінської аналітики в реальному часі.

Використання хмарних рішень дозволяє підприємствам скоротити витрати на IT-інфраструктуру на 25–30 %, підвищити оперативність формування звітності на 40–50 % і мінімізувати кількість помилок у даних [4; 5].

Науковий аналіз доводить, що ефективність програмного забезпечення зростає пропорційно рівню цифрової компетентності облікового персоналу. Саме поєднання високотехнологічного ПЗ та підготовлених кадрів забезпечує достовірність інформаційної бази, оперативність управлінських рішень і фінансову стійкість підприємства.

Проведене дослідження підтвердило, що використання сучасного програмного забезпечення для обліку основних засобів є одним із ключових факторів підвищення ефективності бухгалтерського обліку. Найбільш

результативними є системи, які поєднують автоматизацію процесів, аналітичну глибину, інформаційну безпеку та економічну доцільність. Оптимізація цифрового середовища обліку сприяє зниженню витрат на адміністрування, підвищенню прозорості звітності та своєчасності управлінських рішень.

Впровадження інтегрованих хмарних рішень і розвиток професійної компетентності бухгалтерів створюють умови для формування якісно нового рівня обліку основних засобів – динамічного, достовірного та орієнтованого на стратегічні цілі підприємства.

Список використаних джерел:

1. Головачко В. М., Максименко Д. В. Облік логістичних витрат за центрами відповідальності. Актуальні питання обліку окремих об'єктів та проблеми впровадження МСФЗ: збірник тез. Мукачівського державного університету, 2023. С. 116–118.
2. Реслер М.В. Формування професійних компетентностей обліковців в умовах цифровізації інвентаризаційного процесу. Збірник наукових праць МДУ. 2024.
3. Крупка М.І., Барановська О. В., Ковальчук І. Ю. Автоматизація обліку та аналітики: теоретико-методичні аспекти. Київ: КНЕУ, 2022.
4. Лега О.В. Інвентаризація як інструмент забезпечення фінансової стійкості підприємства. Економіка та інновації. 2025. № 4.
5. Гаврилець О.В. Хмарні технології в бухгалтерському обліку: переваги та ризики. Вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка». 2024.
6. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV.
7. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Наказ Мінфіну України від 27.04.2000 № 92.

Берец М.М.,

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,

Головачко В.М.

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування та маркетингу,
Мукачівського державного університету

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ, ЗАЛУЧЕНОГО ДО ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ

Інвентаризація є ключовим інструментом забезпечення достовірності бухгалтерського обліку, що дає змогу зіставити дані облікових регістрів із фактичним станом активів і зобов'язань підприємства. Ефективність цієї процедури залежить не лише від належного нормативного регулювання, а й від професійного рівня працівників, які її здійснюють. Недостатня кваліфікація персоналу призводить до ризиків спотворення фінансової звітності, невірного визначення фінансових результатів і втрати довіри до системи обліку. З огляду на

цифровізацію економіки та інтеграцію інформаційних технологій у бухгалтерський процес, підвищення кваліфікації персоналу, залученого до інвентаризації, постає як чинник забезпечення фінансової надійності підприємства.

Проблематика професійного розвитку обліковців розглядається у працях українських науковців. А саме Головачко В.М. та Максименко Д.В. трактують інвентаризацію як елемент системи управлінського контролю, що поєднує аналітичну та контрольну функції бухгалтерського обліку. Автор обґрунтовує необхідність формування методології підготовки персоналу, орієнтованої на забезпечення об'єктивності результатів інвентаризації. Реслер М.В. досліджує трансформацію професійних компетентностей бухгалтерів під впливом цифровізації облікових процесів, підкреслюючи роль інформаційно-аналітичних навичок у контролі активів. Лега О. В. наголошує, що інвентаризація є механізмом забезпечення фінансової стійкості, а якість її проведення прямо залежить від підготовки кадрів. Степаненко В. підкреслює важливість систематизації внутрішнього контролю та створення єдиних стандартів підготовки членів інвентаризаційних комісій.

На нормативному рівні процес регламентується Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV та Положенням про інвентаризацію активів і зобов'язань, затвердженим наказом Міністерства фінансів № 879, які визначають обов'язковість і порядок проведення інвентаризації.

Незважаючи на наявний науковий доробок, бракує системного підходу до інтеграції підвищення кваліфікації персоналу з цифровими технологіями обліку та контролю. Недостатньо розроблено індикатори оцінювання компетентностей членів інвентаризаційних комісій, не визначено механізмів адаптації навчальних програм до сучасних ERP-систем і не створено стандартизованої методики формування ризик-орієнтованих процедур інвентаризації.

Інвентаризаційний процес у сучасній системі бухгалтерського контролю є складною організаційно-методичною процедурою, що потребує міждисциплінарних знань — від нормативно-правових до цифрово-аналітичних. Науковий підхід до підвищення кваліфікації персоналу передбачає формування трирівневої системи професійного розвитку: концептуального, прикладного та технологічного рівнів.

На концептуальному рівні важливим є засвоєння теоретико-методологічних основ інвентаризації, які включають знання чинних нормативних документів (Закон № 996-XIV, Наказ № 879), принципів оцінки активів, ідентифікації ризиків та обґрунтування результатів перевірки. Головачко В. М. вказує, що формування у персоналу здатності критично аналізувати результати інвентаризації та приймати обґрунтовані рішення є ключовим фактором достовірності звітності. Автор підкреслює, що інвентаризація має розглядатися як аналітичний інструмент управління, а не лише як технічна процедура звірки.

На прикладному рівні підвищення кваліфікації передбачає практичне відпрацювання інвентаризаційних процедур. Реслер М. В. доводить, що ефективність навчання зростає за умов використання симуляційних методів, кейс-аналізу та моделювання типових ситуацій. Це дозволяє не лише закріпити знання

нормативної бази, а й сформувати навички колегіальної роботи у складі інвентаризаційної комісії, вміння документально фіксувати результати, аналізувати розбіжності та формулювати висновки.

На технологічному рівні актуальним є оволодіння персоналом цифровими інструментами інвентаризації: електронними базами даних, RFID-ідентифікацією, системами штрих-кодування, мобільними додатками для збору інформації, аналітичними платформами типу Power BI. Розвиток таких компетентностей забезпечує оперативність обробки даних і мінімізує вплив людського чинника.

Згідно з дослідженнями Леги О.В., упровадження сучасних технологій інвентаризації дає змогу скоротити тривалість перевірки активів на 30–40 %, а також зменшити обсяг помилок, пов'язаних із людським фактором. Степаненко В. обґрунтовує потребу в розробленні галузевих стандартів підготовки персоналу, що передбачають інтеграцію етичних, аналітичних і технологічних компетентностей.

Науково обґрунтована система підвищення кваліфікації має базуватися на принципах безперервності, практичної спрямованості та оцінки ефективності. Для контролю результатів доцільно використовувати модель Кіркпатріка, яка передбачає оцінювання чотирьох рівнів: реакції, засвоєння, поведінкових змін і результатів діяльності. На цій основі можливе формування внутрішніх стандартів якості навчання персоналу бухгалтерських служб.

Таким чином, підвищення кваліфікації персоналу, залученого до проведення інвентаризації, є складовою частиною розвитку системи внутрішнього контролю підприємства. Воно забезпечує єдність методології обліку, стабільність фінансової звітності та зниження ризику помилок. Наукове осмислення цього процесу підтверджує, що кваліфікаційне зростання обліковців має безпосередній вплив на фінансову безпеку й довіру до звітності підприємства.

Підвищення кваліфікації персоналу, який бере участь у проведенні інвентаризації, є важливим чинником формування ефективної системи бухгалтерського контролю. Науково обґрунтована модель професійного розвитку має інтегрувати нормативно-правові, методичні та цифрові аспекти навчання, забезпечуючи гармонізацію практичних навичок із сучасними технологічними можливостями. Дослідження вчених засвідчують, що якість інвентаризаційного процесу прямо корелює з рівнем професійної підготовки обліковців. Таким чином, розвиток системи підвищення кваліфікації кадрів у сфері обліку має стратегічне значення для зміцнення фінансової дисципліни, прозорості та довіри до звітності.

Список використаних джерел:

1. Головачко В. М., Максименко Д. В. Облік логістичних витрат за центрами відповідальності. Актуальні питання обліку окремих об'єктів та проблеми впровадження МСФЗ: збірник тез. Мукачівського державного університету, 2023. С. 116–118.

2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV.

3. Лега О. В. Інвентаризація як інструмент забезпечення фінансової стійкості підприємства. Економіка та інновації. 2025. № 4.

4. Міністерство фінансів України. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань (Наказ від 02.09.2014 № 879 із змінами).

5. Реслер М. В. Формування професійних компетентностей обліковців в умовах цифровізації інвентаризаційного процесу. Збірник наукових праць МДУ. 2024.

6. Степаненко В. Організація внутрішнього контролю операцій з основними засобами. Економіка та суспільство. 2023.

Бошота Н.В.,

канд. екон. наук, доцент кафедри готельно-рестораної
та музейної справи,

Марук І.В.,

аспірант,

Мукачівського державного університету

МЕТОДОЛОГІЯ ВИЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні умови економічного розвитку України характеризуються підвищенням ролі інноваційного та інвестиційного складників у забезпеченні конкурентоспроможності підприємств. Формування ефективної системи оцінювання інноваційно-інвестиційного потенціалу (ІІП) є ключовою передумовою сталого розвитку, стратегічного планування та підвищення ефективності використання ресурсів [1].

Інноваційно-інвестиційний потенціал підприємства можна визначити як інтегральну характеристику його спроможності реалізовувати інноваційні проекти та забезпечувати ефективне залучення інвестиційних ресурсів. За підходом Ємельянова О. Ю., рівень інвестиційного потенціалу визначається через систему фінансових, ресурсних і організаційних показників, які відображають поточний стан підприємства та його готовність до розвитку [1]. Романчук Р. С. та співавтори підкреслюють важливість урахування інтелектуального капіталу, технологічного рівня та науково-дослідної активності як невід'ємних складових інноваційного потенціалу [2].

Методологічні основи оцінювання інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства базуються на концепції ресурсного підходу та теорії конкурентних переваг, сформульованих у працях класиків економічної думки, таких як М. Портер [4] і К. Фрімен [3], які підкреслювали роль інновацій як ключового джерела довгострокової ефективності підприємства.

Для комплексної оцінки ІІП пропонується методологічний підхід, що базується на виділенні чотирьох ключових груп індикаторів:

- Інноваційний потенціал (ІнП) – частка витрат на інновації у загальних витратах підприємства, кількість нових продуктів і технологій, рівень цифровізації процесів.

- Інвестиційний потенціал (ІнвП) – рентабельність інвестицій, коефіцієнт фінансової стійкості, рівень залучення зовнішнього капіталу.

- Організаційний потенціал (ОргП) – ефективність управління, ступінь

адаптивності структури, рівень використання сучасних управлінських практик.

- Кадровий потенціал (КП) – частка працівників, що проходять підвищення кваліфікації, коефіцієнт стабільності персоналу.

Для узагальнення результатів кожен показник нормується за формулою:

$$x_i^* = \frac{x_i - x_{min}}{x_{max} - x_{min}}$$

Інтегральний показник ІПП пропонується обчислювати за формулою:

$$ІПП = \sqrt[4]{x_1^* \cdot x_2^* \cdot x_3^* \cdot x_4^*}$$

де всі часткові показники нормалізуються в діапазон [0;1].

Приклад розрахунку. Для умовного підприємства отримано такі значення показників: ІнП = 0,70; ІнвП = 0,65; ОргП = 0,80; КП = 0,75. Тоді інтегральний показник становить:

$$ІПП = \sqrt[4]{0.70 \cdot 0.65 \cdot 0.80 \cdot 0.75} = 0.72$$

Отримане значення ІПП = 0.72 свідчить про достатній рівень інноваційно-інвестиційного потенціалу, що забезпечує підприємству здатність до розвитку, модернізації технологій та реалізації інноваційних стратегій.

Таким чином, запропонована методологія дозволяє здійснювати кількісну оцінку інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства, враховуючи багатофакторну природу цього показника. Розрахунок інтегрального індексу є корисним інструментом для стратегічного аналізу, формування політики інноваційного зростання та залучення інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Ємельянов, О. Ю. (2022). Методи та показники оцінювання інвестиційного потенціалу підприємств. Національний університет «Львівська політехніка». Наукові перспективи, 11(29), 134–139. URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/1932>.
2. Романчук, Р. С., Человань, С. В., & Романчук, Т. С. (2023). Оцінка інноваційного потенціалу підприємства. Центральнотукраїнський науковий вісник. Економічні науки, 9(42), 124–130. DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2023.9\(42\).124-130](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2023.9(42).124-130).
3. Freeman, C., & Soete, L. (1997). The economics of industrial innovation (3rd ed.). MIT Press. https://www.researchgate.net/publication/200465537_The_Economics_of_Industrial_Innovation
4. Porter, M. E. (1990). The Competitive Advantage of Nations. Free Press. https://economie.ens.psl.eu/IMG/pdf/porter_1990_-_the_competitive_advantage_of_nations.pdf.

Бразілій Н.М.,

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, аналізу і оподаткування,

Крот Ю.М.,

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, аналізу і оподаткування,

Черкаського державного технологічного університету

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ МСФЗ ТА ГАРМОНІЗАЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ ПРАКТИКОЮ

Сучасні умови глобалізації економіки та зростання ролі зовнішньоекономічної діяльності у формуванні фінансових результатів підприємств вимагають вдосконалення методології та практики бухгалтерського обліку. Важливою передумовою інтеграції України у світовий економічний простір є гармонізація національної системи обліку із міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). Проте, застосування МСФЗ у сфері обліку зовнішньоекономічних операцій супроводжується низкою проблем: відсутністю уніфікованих методичних підходів до відображення валютних операцій, складністю оцінки курсових різниць, різноспрямованістю податкових та бухгалтерських вимог, недостатньою адаптацією інформаційних систем обліку до міжнародних вимог. Останні дослідження у сфері трансформації системи бухгалтерського обліку зовнішньоекономічних операцій в умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності та гармонізації з міжнародною практикою свідчать про суттєве зростання наукового і практичного інтересу до цієї проблематики. У працях зарубіжних і вітчизняних науковців підкреслюється, що впровадження МСФЗ сприяє підвищенню якості та прозорості фінансової звітності, забезпечує її порівнюваність і зрозумілість для іноземних інвесторів, що має особливе значення для підприємств, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Водночас у літературі наголошується на існуванні низки проблем, серед яких складність застосування окремих стандартів, насамперед IAS 21 «Вплив змін валютних курсів», що регламентує порядок відображення операцій в іноземній валюті [1].

Вітчизняна система обліку історично формувалася під впливом нормативно-податкових потреб і орієнтувалася переважно на фіскальні інтереси держави, тоді як міжнародні стандарти фінансової звітності мають на меті забезпечення максимальної прозорості, достовірності та порівнюваності фінансової інформації для широкого кола користувачів, зокрема іноземних інвесторів, партнерів і кредиторів. Це створює низку протиріч, які виявляються в практиці відображення зовнішньоекономічних операцій. Найбільш проблемними аспектами є питання обліку валютних операцій, визначення курсових різниць і вибору функціональної валюти відповідно до вимог IAS 21. Часто підприємства стикаються з труднощами у правильному відображенні змін валютних курсів, що може суттєво впливати на показники фінансової звітності [2]. Додаткові ускладнення виникають унаслідок розбіжностей між податковими правилами та МСФЗ, коли операції необхідно відображати одночасно у двох системах координат — національній та міжнародній, що призводить до дублювання облікових процедур і зростання витрат. Не менш

важливими залишаються проблеми організаційного та технічного характеру: недостатня підготовка бухгалтерського персоналу, обмеженість методичних рекомендацій, відставання інформаційних систем обліку від вимог міжнародних стандартів.

Підходи до вирішення зазначених проблем у науковій та практичній площині передбачають кілька взаємопов'язаних напрямів. По-перше, це розроблення та впровадження уніфікованих методичних рекомендацій щодо відображення зовнішньоекономічних операцій відповідно до вимог МСФЗ, які б забезпечували адаптацію міжнародних правил до умов національної економіки. По-друге, створення дієвих механізмів узгодження податкового обліку з міжнародними стандартами шляхом гармонізації законодавчих норм та усунення дублювання облікових процедур. По-третє, розвиток професійної підготовки та підвищення кваліфікації бухгалтерів і аудиторів у сфері МСФЗ, що сприятиме підвищенню якості ведення обліку зовнішньоекономічної діяльності. По-четверте, активне впровадження сучасних цифрових технологій, таких як електронний документообіг, автоматизовані облікові системи та блокчейн-рішення, здатних підвищити ефективність і достовірність відображення трансграничних операцій. Нарешті, важливим є врахування міжнародного досвіду трансформації облікових систем, зокрема досвіду країн, що проходили аналогічний шлях гармонізації, для формування національної стратегії у цій сфері [3].

Таким чином, сутність проблеми полягає у протиріччі між зростаючими вимогами до міжнародної прозорості фінансової інформації та обмеженими можливостями національної системи обліку, а шляхи її вирішення передбачають комплексний підхід, що поєднує методологічні, законодавчі, організаційні та технологічні заходи, спрямовані на створення ефективної, сучасної та конкурентоспроможної системи бухгалтерського обліку зовнішньоекономічних операцій.

Список використаних джерел:

1. Kraievskyi V., Skoryk O. Foreign economic activity in the system of accounting and analytical management support. *Economics of systems development*. 2024. Vol. 6 (1). P. 69–75. DOI: <https://doi.org/10.32782/2707-8019/2024-1-11>.
2. Антонюк О. Р. Облік зовнішньоекономічної діяльності: вплив на актуальні аспекти валютного нагляду та фінансового моніторингу в період дії військового стану в Україні. *Економіка. Фінанси. Право*. 2024. № 3. С.83–86. DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2024.3.17>.
3. Воскресенська Т. І., Вінярський Б. І. Формування обліково-аналітичного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств в розрізі її видів. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 59. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3532>.

ВПЛИВ РЕФОРМИ ПРОМИСЛОВОГО ЗАБРУДНЕННЯ НА ДЕРЖАВНИЙ ОБЛІК В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ

Концепцію реалізації державної політики у сфері промислового забруднення прийнято з метою «створення відповідних правових та інституційних передумов для ефективного запобігання, зменшення і контролю промислового забруднення в Україні» [1]. У Концепції зазначається, що невідкладність розв’язання проблеми промислового забруднення зумовлена, зокрема, недосконалістю ведення обліку обсягів промислового забруднення, у тому числі обсягів та складу забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря [1].

Реалізація Концепції тісно пов’язана з імплементацією в Україні Директиви 2010/75/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 24 листопада 2010 р. про промислове забруднення (Інтегроване запобігання та контроль забруднення. Переглянута), впровадження якої є зобов’язанням України в рамках Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

В рамках першого етапу реалізації Концепції в Україні розроблено та прийнято Закон України «Про інтегроване запобігання та контроль промислового забруднення». Закон набрав чинності 8 серпня 2025 року.

Одним з наріжних елементів, довкола яких побудована реформа системи інтегрованого запобігання і контролю промислового забруднення, є установка, якою згідно з пунктом 11 частини першої статті 1 Закону є стаціонарна технічна одиниця (об’єкт), на якій провадиться один чи більше видів діяльності, визначених Законом, та будь-які інші безпосередньо пов’язані види діяльності в межах того самого промислового майданчика, які мають технічний зв’язок з діяльністю, визначеною Законом, і можуть впливати на викиди та забруднення [2].

Оператор установки – це суб’єкт господарювання, що здійснює або має намір здійснювати технічну експлуатацію установки; інтегрований довкіллевий дозвіл – це документ, який надає право провадити діяльність з експлуатації установки; промисловий майданчик – це частина земної поверхні, на якій розташована одна або більше установок. Відповідно до частини другої статті 3 Закону, інтегрований довкіллевий дозвіл видається на одну або більше установок, розташованих на одному промисловому майданчику, які експлуатуються одним оператором установки [2]. Таким чином, установка та її експлуатація, а саме провадження на установці регульованого Законом виду діяльності, є фокусом уваги системи інтегрованого запобігання і контролю промислового забруднення.

Наразі державний облік у галузі охорони атмосферного повітря визначається Законом України «Про охорону атмосферного повітря», Порядком ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря та Інструкцією про порядок та критерії взяття на державний облік об’єктів, які справляють або можуть справити шкідливий вплив на здоров’я людей і стан атмосферного повітря, видів

та обсягів забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря, затвердженою наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.05.2002 р. № 177, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 22.05.2002 р. за № 445/6733.

Так, згідно з абзацом другим частини першої статті 31 Закону України «Про охорону атмосферного повітря» державному обліку в галузі охорони атмосферного повітря підлягають «об'єкти, які справляють або можуть справити шкідливий вплив на здоров'я людей та на стан атмосферного повітря» [3]. Виходячи зі змісту пункту 1 Порядку ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря, до об'єктів, які справляють або можуть справити шкідливий вплив на здоров'я людей та на стан атмосферного повітря, відносять підприємства, установи, організації та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності [4]. Аналогічний підхід викладено у пункті 1.2 зазначеної вище Інструкції. Наведений перелік, вочевидь, не враховує операторів установок, які здійснюють їх експлуатацію на підставі інтегрованого довкілцевого дозволу згідно із Законом України «Про інтегроване запобігання та контроль промислового забруднення».

Альтернативно, виходячи з тлумачення частин п'ятої-сьомої статті 11 Закону України «Про охорону атмосферного повітря», облік має охоплювати установи, експлуатація яких здійснюється на підставі інтегрованого довкілцевого дозволу.

Таким чином, для врахування поточних результатів реформи промислового забруднення необхідно внести зміни до наведених підзаконних нормативно-правових актів, які регулюють державний облік у галузі охорони атмосферного повітря.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері промислового забруднення : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 р. № 402-р. Офіційний вісник України. 2019. № 49. Ст. 1677.
2. Про інтегроване запобігання та контроль промислового забруднення : Закон України від 16.07.2024 р. № 3855-IX. Відомості Верховної Ради України. 2024. № 47. Ст. 269.
3. Про охорону атмосферного повітря : Закон України від 16.10.1992 р. № 2707-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 50. Ст. 678.
4. Про затвердження Порядку ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.12.2001 р. № 1655. Офіційний вісник України. 2001. № 51. Ст. 2274.

Гаврилець В.М.,
здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
Королович О.О.,
канд. екон. наук, професор кафедри обліку і оподаткування та маркетингу,
Мукачівського державного університету

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СТРАТЕГІЧНОМУ ПЛАНУВАННІ ПІДПРИЄМСТВА

Стратегічне планування вимагає високоякісної інформації про фінансовий стан, результати діяльності та ризики, що формує інформаційну потребу до бухгалтерського обліку як до системи, здатної трансформувати первинні дані в аналітичні індикатори стратегічного розвитку. Цифровізація бізнес-процесів зміщує роль обліку від ретроспективної фіксації до проактивної підтримки рішень, де ключовими стають інтегрованість даних, їхня зіставність та здатність підтримувати сценарне моделювання.

Українські студії послідовно трактують бухгалтерський облік як інформаційно-аналітичну основу управління та стратегічного аналізу: облік і управлінський облік визначаються базою інформаційного забезпечення менеджменту [4]; стратегічне планування у публічному секторі й бізнесі напряду пов'язується з аналітикою облікових даних [3]; методи стратегічного аналізу описані як інтелектуальна надбудова над бухгалтерською інформацією [1]. Нормативний контекст визначають Закон № 996-XIV та НП(С)БО 1, які уніфікують зміст фінансової звітності й тим самим підвищують її придатність для довгострокових рішень [2; 5].

Недостатньо розроблені: (а) стандартизовані підходи до перетворення фінансової звітності в стратегічні KPI (вартість капіталу, стійкість грошових потоків, толерантність до ризику); (б) інтеграційні моделі поєднання бухгалтерського, управлінського та нефінансового (ESG) виміру у єдиному контурі бізнес-аналітики; (в) метрики якості даних (data quality) та їх вплив на точність стратегічного прогнозування.

У термінах Закону № 996-XIV та НП(С)БО 1 фінансова звітність – формалізована мова спілкування зі стейкхолдерами; її структура (баланс/звіт про фінансові результати/рух коштів тощо) забезпечує базові змінні для стратегічних моделей: платоспроможність, рентабельність, капіталізація, здатність генерувати грошові потоки [2; 5]. Це робить облік ядром evidence-based планування: стратегічні цілі корелюють з обліковими обмеженнями (ковенанти, ліквідність), а вибір альтернатив (інвестиції, фінансування, M&A) спирається на узгоджені показники.

Наукові праці фіксують, що управлінські рішення потребують агрегації і drill-down: від регістрів – до показників центрів відповідальності, від історичних рядів – до прогнозів (trend/seasonality/stress-сценарії) [1; 4]. Практично це реалізується через інтеграцію даних у BI-середовища (моделі маржинального доходу, чутливість EBITDA до драйверів витрат/доходу, імітаційні моделі cash-flow), де бухгалтерська звітність є «джерелом істини», а керовані довідники й

контроль якості даних гарантують зіставність у часі.

Облік забезпечує моніторинг виконання стратегічних планів через регулярне порівняння план/факт та аналіз відхилень. Інтеграція показників звітності з контуром стратегічного контролінгу (бюджети, ліміти, ковенанти) створює механізм швидкого коригування траєкторій, мінімізуючи стратегічні «drift-ризики» [4].

У роботах з державного та корпоративного секторів наголошується, що стратегічне планування базується на надійності та цілісності облікової інформації; тому потрібні протоколи даних (логування змін, контроль доступів), регламент первинних документів і валідації, що напряду впливає на похибку прогнозів і на капітал прийнятих рішень [3; 4].

Роль бухгалтерського обліку у стратегії – це не «постачання цифр», а архітектура даних для майбутнього: стандартована, перевірена, аналітично спроможна інформація, яку можна без втрати якості переносити до моделей ризику, вартості та зростання.

Бухгалтерський облік у системі стратегічного планування виконує інтеграційну функцію, поєднуючи фінансову, аналітичну та управлінську інформацію. Він формує достовірну базу даних для оцінки фінансового стану, моделювання сценаріїв розвитку, управління ризиками та прогнозування результатів діяльності. На основі облікових показників здійснюється стратегічний контроль, порівняння планових і фактичних результатів, що забезпечує адаптивність та гнучкість управлінських рішень.

У сучасних умовах цифровізації бухгалтерський облік трансформується з інструмента ретроспективного аналізу у стратегічну аналітичну систему. Його цифрова інтеграція з бізнес-аналітикою (BI, ERP-рішеннями) підвищує якість планування, швидкість обробки інформації та точність прогнозів. Таким чином, облік стає основою стратегічного управління, що забезпечує ефективне використання ресурсів, підвищення конкурентоспроможності та фінансову стійкість підприємства.

Список використаних джерел:

1. Артющок В. С. Методи та моделі стратегічного аналізу у системі управління підприємством. Економіка та суспільство. 2022. № 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1851> Економіка і суспільство
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14> Закон України
3. Калитчук С. та ін. Особливості обліку нефінансових активів установ державного сектору. Економіка та суспільство. 2021. № 33. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/835/802/> Економіка і суспільство
4. Мурашко І. Бухгалтерський та управлінський облік як основа інформаційного забезпечення управлінської діяльності. Економіка та суспільство. 2022. № 34. URL:

5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (у чинній редакції). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0336-13> Закон України

Головачко В.М.,

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування та маркетингу,
Мукачівського державного університету

ОБЛІК КРИПТОВАЛЮТ ТА ЦИФРОВИХ АКТИВІВ

Поширення криптовалют і цифрових активів у сучасній економіці створює суттєві виклики для системи бухгалтерського обліку. Кriptoактиви стали важливим елементом фінансового середовища, адже поєднують ознаки нематеріальних активів, фінансових інструментів і товарів. Однак їх правова та економічна природа не має усталеного трактування, що спричиняє суперечності у практиці обліку. Зокрема, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку не містять окремого регламенту щодо криптовалют, а чинні міжнародні стандарти (IAS 38 «Нематеріальні активи», IAS 2 «Запаси») лише частково враховують специфіку таких об'єктів. Це призводить до різного тлумачення критеріїв визнання, оцінки, відображення доходів і ризиків, а також ускладнює порівнянність звітності підприємств, що працюють із цифровими активами.

В українських реаліях проблема ускладнюється відсутністю єдиної нормативної бази для цифрових активів. Хоча прийняття Закону України «Про віртуальні активи» створює основу для правового регулювання цього ринку, у бухгалтерському аспекті залишається низка невизначеностей щодо облікового статусу, оцінки волатильності, курсових різниць і податкових наслідків операцій з криптоактивами. Відтак існує потреба у формуванні методичних підходів, які б поєднували міжнародний досвід та національні особливості [3; 4].

Вагомий внесок у дослідження проблем обліку криптовалют зробили українські науковці. А саме: Н. В. Гуріна [1] розглядає криптовалюту як новий тип нематеріального активу, визначаючи її специфічні риси – децентралізований характер, відсутність емітента та високу мінливість вартості.

В. Ганусич [2] підкреслює, що без гармонізації облікових підходів до цифрових активів із міжнародними стандартами Україна ризикує залишитися поза глобальними фінансовими процесами. С. Скрипник, А. Головач та І. Шепель [3] систематизували світові підходи до обліку криптовалют і зробили висновок, що найдоцільніше трактувати їх як об'єкти нематеріальної природи з можливістю переоцінки за справедливою вартістю. О. Пилипенко [4] досліджує цифрові фінансові активи як окрему категорію об'єктів обліку, для яких необхідно враховувати технологічні ризики та обмежений контроль підприємства над активами, розміщеними у блокчейн-мережах.

В. Покин'є череда [5] аналізує сучасний стан бухгалтерського обліку криптовалют в Україні та пропонує практичні рішення щодо відображення їх на рахунках бухгалтерського обліку, тоді як О. Юдін [6] розкриває юридичну природу криптовалюти, обґрунтовуючи її як об'єкт цивільних прав, що створює підґрунтя для бухгалтерського визнання.

Попри наявність значної кількості досліджень, облік криптовалют і цифрових активів залишається методологічно та нормативно невпорядкованим. Відсутність узгодженої концепції класифікації, єдиних принципів оцінки та документального підтвердження операцій із цифровими активами створює проблеми для практики. Недостатньо розроблені підходи до відображення майнінгу, стейкінгу, криптоплатежів і DeFi-операцій, а також бракує механізмів аудиту й розкриття ризиків володіння. Усе це формує потребу у створенні цілісної системи методичного забезпечення обліку цифрових активів на національному рівні.

Дослідження сутності обліку криптовалют в українській практиці показує, що більшість підприємств трактують їх як нематеріальні активи, оскільки вони не мають матеріальної форми, проте здатні приносити економічні вигоди. Проте такий підхід не завжди відображає економічну суть операцій. Зокрема, підприємства, що здійснюють обмін криптовалютами або займаються майнінгом, мають справу з активами торговельного характеру, тому логічно застосовувати підхід, аналогічний до обліку запасів. Це створює потребу в гнучкому нормативному регулюванні, яке б дозволяло враховувати особливості бізнес-моделі конкретного суб'єкта господарювання.

Проблемним є питання оцінки криптовалют. За чинними положеннями НП(С)БО оцінка відбувається за первісною собівартістю, що не відображає реальної динаміки вартості цифрових активів. О. Пилипенко [4] пропонує запровадити модель періодичної переоцінки, орієнтовану на біржові котирування або інші джерела справедливої вартості. Такий підхід забезпечив би релевантність звітності, однак потребує формалізованої методики, затвердженої на рівні стандартів. Проблема також полягає у відсутності механізму тестування на зменшення корисності цифрових активів, що призводить до викривлення фінансових результатів.

Операції з майнінгу та стейкінгу потребують окремої уваги. У працях К. Могил [7] та С. Ніфталієва [8] наголошується, що дохід слід визнавати в момент отримання контролю над активом, а оцінку здійснювати за справедливою вартістю на дату отримання. Проте документальне підтвердження таких операцій часто ускладнене через децентралізований характер мереж. Для вирішення цієї проблеми пропонується створити електронні реєстри обліку криптооперацій із фіксацією даних із блокчейна, що забезпечить доказовість інформації у бухгалтерських документах.

Значні труднощі виникають у сфері розкриття інформації про цифрові активи. Як зазначає Н. Гуріна [1], стандартні примітки до фінансової звітності не відображають ризики, пов'язані з втратою доступу до ключів, кіберзагрозами чи волатильністю ринку. Тому необхідно запровадити окремі розділи у звітності, де підприємства розкриватимуть інформацію про методи оцінки, політику зберігання криптоактивів, концентрацію ризиків і вплив коливань ринку на результати

діяльності. Такий підхід підвищить прозорість і довіру інвесторів до фінансової звітності.

Окрім того, вітчизняні науковці підкреслюють потребу в оновленні системи аудиту. Перевірка наявності криптоактивів потребує специфічних навичок та інструментів, зокрема верифікації блокчейн-транзакцій, перевірки криптогаманців і криптографічних ключів. Це зумовлює необхідність розроблення нових аудиторських стандартів, орієнтованих на цифрові активи.

Таким чином, формування методології обліку криптовалют і цифрових активів в Україні повинно базуватися на поєднанні міжнародного досвіду (IFRS, FASB) з адаптацією до українських економічних умов. Це передбачає розробку національного стандарту або методичних рекомендацій, що визначатимуть порядок визнання, оцінки, розкриття та аудиту цифрових активів.

Отже, облік криптовалют і цифрових активів в Україні є одним із найбільш інноваційних і водночас найскладніших напрямів розвитку бухгалтерської науки. Становлення методології вимагає глибокого осмислення економічної природи цифрових активів, їх впливу на фінансові результати та ризики суб'єктів господарювання. Необхідно забезпечити уніфікацію підходів до оцінки, створити нормативну базу для операцій майнінгу та криптоплатежів, розширити вимоги до розкриття інформації й аудиту. Вирішення цих питань дозволить сформувати в Україні сучасну систему обліку цифрових активів, що відповідатиме міжнародним вимогам і сприятиме інтеграції національної економіки у глобальний цифровий фінансовий простір.

Список використаних джерел:

1. Гуріна Н. В. (2020). Економічна сутність криптовалюти як методологічна передумова її відображення у бухгалтерському обліку. Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування, № 5, с. 42–51.
2. Ганусич В. (2024). Бухгалтерський облік криптоактивів: міжнародний досвід та виклики для України. ААВ Economics.
3. Скрипник С. В., Головчак А. В., Шепель І. В. (2021). Світові практики обліку та оподаткування криптовалют. Науковий журнал КСАЕУ.
4. Пилипенко О. (2020). Цифрові фінансові активи: проблеми визнання, оцінки та розкриття. Журнал НАСОА.
5. Покин'череда В. (2025). Бухгалтерський облік криптовалют: сучасні виклики та перспективи розвитку. Економіка і суспільство.
6. Юдін О. Ю. (2025). Криптовалюта як об'єкт правового регулювання та бухгалтерського обліку. Legal Science Journal.
7. Могил К. (2023). Порядок обліку операцій з криптовалютою в Україні. Вісник фінансових досліджень, № 2.
8. Ніфталієв С. Г. (2023). Проблеми, що виникають в обліку криптовалют. Фінанси, облік і контроль, № 3.

Демиденко С.Л.
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, аналізу та оподаткування,
Білан С.А.
здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
за спеціальністю «Облік і оподаткування»,
Черкаського державного технологічного університету

ПРОГНОЗУВАННЯ ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЯК СТРАТЕГІЯ ТЕХНІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Оновлення основних засобів є ключовим фактором забезпечення конкурентоспроможності та технологічного розвитку підприємства. Прогнозування потреб у оновленні дозволяє сформувати збалансовану інвестиційну політику, оптимізувати витрати на експлуатацію та технічне обслуговування і мінімізувати ризики виробничих простоїв. Сучасні підходи до управління життєвим циклом активів підкреслюють важливість планування заміни та модернізації обладнання на основі подальших моделей попиту, стану активів та економічної доцільності.

Якщо взяти до уваги аналіз останніх наукових праць за темою дослідження, то більшість з них зосереджуються на математичному моделюванні періодичності оновлення обладнання, застосуванні методів оптимізації та мультикритеріальної оцінки при виборі варіантів заміни. Зокрема, запропоновано моделі, що поєднують аналіз експлуатаційних витрат, втрати продуктивності та ймовірність відмови для визначення оптимального моменту оновлення, а також підходи до формування інвестиційних програм з урахуванням циклічності виробництва [1].

Як і кожне досліджуване питання, прогнозування оновлення основних засобів також має певні проблемні аспекти. Серед ключових проблем виділяють недостатню якість даних щодо технічного стану активів, відсутність єдиних методик оцінки ефективності оновлення, обмежені фінансові ресурси, невизначеність ринкового попиту та складнощі врахування зовнішніх факторів (технологічні зміни, форс-мажорні події тощо) [2]. Додатково, у галузях зі специфічними активами, таких як енергетична сфера, існує потреба у спеціалізованих методиках моніторингу та прогнозування, особливо в умовах значних руйнувань енергетичної інфраструктури України внаслідок війни.

Ось пропоновані підходи та методи до вирішення проблемних питань:

1. Життєвий цикл активу (Asset Life-Cycle) слугує основою прогнозування: використання даних про дату введення в експлуатацію, залишковий ресурс, історію ремонтів та відмов для побудови кривої ризику відмов.
2. Мультикритеріальна оцінка (експлуатаційні витрати, вплив на продуктивність, капіталовкладення) з використанням методів АНР або зваженої сумарної оцінки.
3. Сценарне моделювання і прогнозування попиту: поєднання історичних даних та сценаріїв розвитку ринку для визначення допустимих інвестиційних сценаріїв.

4. Впровадження інформаційних систем управління активами (CMMS/ERP модулі) та реєстрів основних засобів для збору якісних даних і автоматизації прогнозних розрахунків [3,4].

Технічна стратегія оновлення повинна містити інвентаризацію активів і їх класифікацію за критеріями критичності, регулярний збір даних про стан і витрати, встановлення порогів для ініціації заміन і бюджетування на середньо- і довгострокову перспективу з гнучкими сценаріями. Використання методик life cycle costing дозволяє порівнювати повні витрати володіння старого та нового обладнання й обґрунтувати інвестицію [4].

Отже, прогнозування оновлення основних засобів є стратегічним інструментом технічного розвитку підприємства, що забезпечує підвищення надійності виробництва та конкурентоспроможності. Ефективна реалізація потребує комплексного підходу: якісні дані, відповідні методики оцінки, інформаційна інфраструктура та адаптовані сценарії фінансування. Подальші дослідження повинні зосередитися на розробці універсальних моделей прогнозування, здатних враховувати специфіку галузі і зовнішні ризики, а також на інтеграції цих моделей у корпоративні інформаційні системи управління активами.

Список використаних джерел:

1. Панченко О. М. Облік відтворення основних засобів: методичні аспекти. 2016. URL: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/422>
2. Zolotareva G. I. Methods of accounting for and monitoring of the fixed assets renewal process of enterprises of space industry. 2016. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/methods-of-accounting-for-and-monitoring-of-the-fixed-assets-renewal-process-of-enterprises-of-space-industry>
3. Management of production potential considering factors of fixed assets renewal on the basis of modeling / Voitshovska Yu. 2022. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/download/3605/3567/13507>
4. Asset Management Life Cycle. Atlassian. URL: <https://www.atlassian.com/itsm/it-asset-management/asset-management-lifecycle>

Демиденко С.Л.

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, аналізу та оподаткування,

Пелих В. В.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,

за спеціальністю «Облік і оподаткування»,

Черкаського державного технологічного університету

СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

У сучасних умовах цифрової трансформації ефективне управління основними засобами стає важливим чинником успішної діяльності підприємств. Основні засоби формують матеріальну базу виробництва, впливають на його результативність та конкурентоспроможність. Цифрові технології, автоматизація обліку та використання штучного інтелекту змінюють підходи до управління активами, дозволяючи підвищити точність даних, швидкість прийняття рішень і ефективність використання ресурсів. Тому стратегічний аналіз основних засобів в умовах цифровізації є важливим інструментом підвищення ефективності управління підприємством та забезпечення його стабільного розвитку.

Основні засоби – це матеріальні предмети, які застосовуються для реалізації виробничої чи господарської діяльності та призначені для тривалого використання. Основні засоби додаються до складу необоротних та належать до капітальних інвестицій. Бухгалтерський облік основних засобів передбачає, що вони враховуються, амортизуються та списуються відповідно до чинного законодавства та стандартів [4].

В стратегічному аналізі особливу увагу займає життєвий цикл основних засобів: від придбання до списання, з урахуванням фізичного та морального зносу. Вони є надзвичайно важливими для будь-якого підприємства, оскільки використовуються не лише для отримання доходу, а також розглядаються інвесторами для прийняття рішення чи варто інвестувати саме в підприємство. Підприємства, які ефективніше використовують основні засоби мають значну конкурентну перевагу над іншими підприємствами [2].

Цифрові технології змінюють галузь управління активами, підвищуючи ефективність, розширюючи інвестиційні можливості, покращуючи клієнтський досвід та забезпечують безпеку даних. Вони дозволяють точніше аналізувати дані такі, як структуровані (фінансові та історичні показники) і неструктуровані (новини, соціальні процеси). Прогнозна аналітика допомагає досліджувати показники активів та визначати ринкові тенденції на основі даних.

Значний вплив на управління основними засобами має цифровізація. Вона відкриває нові можливості для контролю, обліку й аналізу основних засобів. Використання ERP-систем (SAP, Oracle, BAS) дозволяє автоматизувати облік, вести електронні реєстри активів, контролювати амортизацію та ремонти. Інтернет речей (IoT) забезпечує дистанційний моніторинг технічного стану обладнання в режимі реального часу. Аналітичні системи на базі Big Data і штучного інтелекту дають змогу здійснювати прогнозування потреб в оновленні чи заміні активів.

Алгоритми штучного інтелекту можуть аналізувати дані, як минулих

періодів так і їх зміни в реальному часі, щоб виявляти інвестиційні можливості, прогнозувати ризики. Прогнозні моделі та інструменти аналізу дозволяють керуючим активами приймати швидші та точніші управлінські рішення [1].

Сучасні цифрові платформи та BI-системи (Power BI, Tableau) дозволяють швидко обробляти великі масиви даних, будувати візуалізації, контролювати ключові показники ефективності (KPI) основних засобів. KPI є важливими інструментами, що надають цінну інформацію про продуктивність, стан та використання основних засобів. Підприємства можуть кількісно оцінювати та відстежувати ефективність своїх стратегій управління основними засобами, узгоджуючи свої дії зі стратегічними цілями. Використання правильних KPI дозволяє підприємствам точно вимірювати свою продуктивність та вживати коригувальних заходів, коли це необхідно. Це дозволяє постійно вдосконалювати та оптимізувати стратегії управління активами, що призводить до підвищення операційної ефективності та кращих бізнес-результатів[3].

Таким чином, основні засоби є важливою складовою майна підприємства, оскільки саме вони забезпечують виробничий процес і впливають на ефективність роботи підприємства. В умовах діджиталізації управління ними стає більш сучасним і зручним завдяки використанню нових технологій. Застосування цифрових рішень, штучного інтелекту та автоматизації дозволяє швидше обробляти дані, точніше планувати оновлення активів і підвищувати ефективність їх використання. Використання ключових показників ефективності допомагає оцінювати стан основних засобів, контролювати результати та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Отже, стратегічний аналіз основних засобів в умовах цифровізації сприяє покращенню управління, підвищенню ефективності діяльності підприємства та його конкурентоспроможності.

Список використаних джерел:

- 1) Digital technology and it's impact on asset management. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/digital-technology-its-impact-asset-management-faisal-fhmxe>
- 2) Fixed Assets. URL: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/accounting/fixed-assets/>
- 3) How Asset Management KPIs drive business performance. URL: <https://proprli.com/knowledge-center/how-asset-management-kpis-drive-business-performance/>
- 4) Основні засоби: визначення, класифікація, приклади та особливості обліку. URL: <https://online.novaposhta.education/blog/osnovni-zasobi-klasifikaciya>

Довбака І.О.,
здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»,
Головачко В.М.,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування та маркетингу,
Мукачівського державного університету

ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ОЦІНЮВАЧІВ ТА РОЛЬ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Діяльність оцінювачів відіграє ключову роль у формуванні прозорого та справедливого ринку, особливо в умовах економічної нестабільності та зростання вимог до якості фінансової звітності. Проте етичні дилеми, пов'язані з конфліктом інтересів, упередженістю, недостатньою прозорістю та маніпуляцією даними, можуть суттєво вплинути на достовірність оцінки та довіру до професії. Облікова інформація, як основа для прийняття рішень, повинна бути не лише точною, а й етично бездоганною, щоб уникнути спотворення результатів оцінки та захистити інтереси всіх стейкхолдерів.

Українські науковці, такі як О.П. Кириленко та І.В. Лисенко, підкреслюють, що етичні стандарти в оцінці майна та бізнесу є запорукою довіри до професії оцінювача, а якісна облікова інформація – основою для об'єктивних висновків [1; 4].

Етичні аспекти діяльності оцінювачів активно досліджуються як у світовій, так і вітчизняній науковій літературі. О.П. Кириленко [1] аналізує основні етичні виклики, з якими стикаються фахівці, зокрема конфлікт інтересів, упередженість та недостатню прозорість у процесі оцінки. Автор наголошує, що дотримання Кодексу етики оцінювачів України є обов'язковою умовою для забезпечення об'єктивності та незалежності експертних висновків.

І.В. Лисенко досліджує роль фінансової звітності в процесі оцінки, підкреслюючи, що якість облікових даних безпосередньо впливає на точність та достовірність оцінки. Автор зазначає, що спотворення облікової інформації (наприклад, через помилки, маніпуляції або недостатню прозорість) може призвести до необ'єктивних висновків, що, у свою чергу, загрожує фінансовим втратам для інвесторів та інших зацікавлених сторін [4].

Т.М. Шевченко акцентує увагу на необхідності дотримання принципів незалежності, об'єктивності та конфіденційності при проведенні оцінки. Автор наводить приклади, коли порушення етичних норм (наприклад, через тиск з боку замовника) призводило до спотворення результатів оцінки та втрати довіри до професії [5].

М.С. Коваленко [2] досліджує, як неякісна або неповна фінансова звітність може вплинути на результати оцінки. Автор пропонує механізми перевірки достовірності облікових даних, зокрема через аудит та внутрішній контроль, щоб уникнути маніпуляцій та помилок.

Етичні аспекти діяльності оцінювачів тісно пов'язані з якістю облікової інформації, яка слугує основою для прийняття об'єктивних рішень. Основні етичні виклики, з якими стикаються оцінювачі, включають:

1. Конфлікт інтересів – ситуації, коли оцінювач може бути схильним до упередженості на користь замовника або інших зацікавлених сторін. Наприклад, якщо оцінювач має особисті або фінансові зв'язки з об'єктом оцінки, це може призвести до спотворення результатів. Для запобігання цьому важливо дотримуватися принципу незалежності, який передбачає відсутність будь-якого впливу на об'єктивність оцінки.

2. Упередженість та суб'єктивність – навіть неусвідомлена упередженість може вплинути на результати оцінки. Наприклад, надмірний оптимізм щодо майбутніх доходів підприємства або недооцінка ризиків може призвести до завищення вартості об'єкта. Для мінімізації цього ризику оцінювачі повинні використовувати стандартизовані методики та перевірені джерела даних.

3. Недостатня прозорість – відсутність чіткого пояснення методології оцінки або приховування важливої інформації може викликати сумніви щодо достовірності результатів. Т.М. Шевченко [5] підкреслює, що прозорість процесу оцінки – це не лише етична вимога, а й запорука довіри з боку клієнтів та інвесторів.

4. Маніпуляція обліковою інформацією – спотворення фінансової звітності (наприклад, через заниження витрат або завищення доходів) може суттєво вплинути на результати оцінки. І.В. Лисенко [4] зазначає, що аудит та внутрішній контроль є необхідними інструментами для перевірки достовірності облікових даних перед їх використанням в оцінці.

Роль облікової інформації в діяльності оцінювачів відіграє визначальну функцію, оскільки саме вона слугує основою для формування об'єктивних та достовірних висновків щодо вартості активів, бізнесу чи майна. Облікова інформація – фінансова звітність, бухгалтерські баланси, звіти про рух грошових коштів, дані управлінського обліку – надає оцінювачам системні та перевірені дані, необхідні для застосування різноманітних методів оцінки: порівняльного, дохідного чи витратного підходів. Як зазначає І.В. Лисенко, якість цієї інформації безпосередньо впливає на точність оцінки: спотворені, неповні або неактуальні дані можуть призвести до суттєвих помилок у визначенні вартості, що, у свою чергу, загрожуватиме фінансовим ризикам для інвесторів, кредиторів та інших стейкхолдерів. Тому облікова інформація повинна бути не лише точною та повною, а й прозорою та перевіреною – наприклад, через аудит або внутрішній контроль.

Крім того, облікова інформація виконує контрольну та аналітичну функції, дозволяючи оцінювачам виявляти тенденції, ризики та приховані резерви об'єкта оцінки. Наприклад, аналіз фінансових показників (рентабельність, ліквідність, платоспроможність) допомагає оцінити стабільність та перспективи розвитку бізнесу, а дані управлінського обліку – зрозуміти ефективність внутрішніх процесів. Як підкреслює М.С. Коваленко, саме інтеграція бухгалтерської та управлінської інформації дозволяє оцінювачам формувати комплексне уявлення про об'єкт, уникаючи суб'єктивізму та забезпечуючи об'єктивність та незалежність експертних висновків. Таким чином, облікова інформація не лише підвищує достовірність оцінки, а й сприяє формуванню довіри до професії оцінювача в цілому.

Отже, етичні аспекти діяльності оцінювачів та якість облікової інформації є взаємопов'язаними чинниками, які визначають достовірність, об'єктивність та

довіру до результатів оцінки. Дотримання етичних стандартів, прозорість процесу оцінки та використання якісної облікової інформації є запорукою успішної та відповідальної діяльності оцінювачів. В умовах сучасних економічних викликів особливого значення набуває незалежність, об'єктивність та професіоналізм фахівців, що сприяє формуванню прозорого та справедливого ринку.

Список використаних джерел:

1. Кириленко О.П. Етика професійної діяльності оцінювачів. – К.: КНТЕУ, 2022. – 240 с.
2. Коваленко М.С. Роль облікової інформації в оцінці вартості підприємства. – Харків: Фоліо, 2020. – 216 с.
3. Кодекс етики оцінювачів України. – Режим доступу: <https://www.uspa.ua> (дата звернення: 27.10.2025).
4. Лисенко І.В. Облікова інформація як основа для оцінки бізнесу. – Львів: Видавництво ЛНУ, 2021. – 192 с.
5. Шевченко Т.М. Етичні стандарти в оцінці нерухомості // Економіка та управління. – 2023. – № 3. – С. 56–64.

Дьяченко І.Г.,

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,

Ліба Н.С.,

д-р екон. наук, професор, професор кафедри
обліку і оподаткування та маркетингу,
Мукачівського державного університету

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОЛЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ: КАТЕГОРІЙНИЙ АПАРАТ

В умовах посилення конкурентної боротьби та прискорення темпів цифрової трансформації бізнесу, якість управлінських рішень набуває критичного значення. Основою для таких рішень є релевантна, своєчасна та достовірна інформація. Саме управлінський облік виступає основним постачальником внутрішньої обліково-аналітичної інформації, а сукупність усіх джерел, потоків та механізмів обробки даних утворює його інформаційне поле.

Категорія «інформаційне поле» є багатогранною і запозичена з інформатики та кібернетики. У контексті економіки та обліку, інформаційне поле управлінського обліку (ІП УО) слід розглядати як динамічну, впорядковану сукупність інформаційних ресурсів, потоків, каналів передачі та методів їх обробки, необхідних для формування обліково-аналітичних даних, які використовуються суб'єктами управління для планування, контролю та регулювання господарської діяльності.

Інформаційне поле – це лише та частина середовища, що безпосередньо впливає на необхідність отримання даних і перетворення їх на інформацію для контролю фінансової і господарської діяльності підприємства в просторі й часі про

динаміку змін в об'єктах спостереження. Інформаційне поле поділяють на ближнє (внутрішнє) і дальнє (зовнішнє), що активно впливає на структуру облікової системи та контролера [2, с. 103–116]. Водночас система обліку визначає міру (параметри системи), тип структури та ієрархію підсистем у загальній системі обліку.

Знання інформаційного поля дасть змогу проєктувати інтелектуальну облікову систему, яка здатна генерувати інформаційні ресурси як продукт для споживання у системі менеджменту. Створення інформації на основі нової теорії обліку та набутих інформаційних знань стає продуктивною силою для тих, хто їх осмислює та використовує як інструмент для удосконалення процесу контролю за діяльністю підприємства і підвищення ефективності виробництва. Розуміння та використання інформації залежить від творчих здібностей користувачів. Здібність (креативність) у роботі економістів пов'язана зі створенням нового продукту, знаходженням нетривіальних шляхів поліпшення виробничих процесів, генеруванням нових ідей та нестандартних рішень [1].

На відміну від статичної інформаційної бази (яка є лише сховищем даних), ІІ УО є активним, функціональним середовищем. Його ключовими характеристиками є:

1. Системність - усі елементи взаємопов'язані та працюють на досягнення єдиної мети – підтримки управлінського рішення.
2. Релевантність-інформація повинна відповідати потребам конкретного управлінського рівня (оперативного, тактичного, стратегічного).
3. Динамічність-поле постійно змінюється, адаптуючись до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі підприємства.

Категорійний апарат ІІ УО

Для повного розуміння ІІ УО необхідно чітко розмежувати базові поняття:

Категорія	Визначення у контексті управлінського обліку
Дані (Data)	Фактичні первинні відомості про господарські операції, зафіксовані в носіях (наприклад, кількість виробленої продукції, час роботи обладнання).
Інформація (Information)	Дані, які пройшли обробку, систематизацію та аналіз і мають значення для прийняття конкретного управлінського рішення (наприклад, собівартість одиниці продукції, відхилення від бюджету).
Інформаційний Ресурс	Накопичені, організовані та готові до використання масиви даних та інформації (бази даних ERP-системи, архів звітів).
Інформаційний Потік	Рух даних та інформації між джерелом, обробником та споживачем (наприклад, потік даних від цеху до відділу калькуляції).
Інформаційне Поле	Комплексна сукупність усіх ресурсів, потоків, технологій та кадрів, що забезпечують безперервне формування управлінської інформації.

Структура інформаційного поля управлінського обліку

Структурно ІІ УО можна представити як багатошарову систему, що складається з таких ключових блоків:

1. Блок джерел даних (Вхід)

Це первинна основа поля. Джерела поділяються на:

Внутрішні: Первинні документи, системи моніторингу виробництва, технологічні карти, дані фінансового обліку, кадрові дані.

Зовнішні: Ринкові ціни, макроекономічні показники, дані конкурентів, регуляторна інформація.

2. Блок каналів та потоків (Трансфер)

Визначає спосіб руху даних:

Вертикальні потоки: Рух від нижніх рівнів (цех, дільниця) до вищих (менеджмент) для звітності, і навпаки – для планування та бюджетування.

Горизонтальні потоки: Обмін даними між функціональними підрозділами (наприклад, між відділом логістики та виробництвом).

3. Блок обробки та накопичення (Ядро)

Це місце трансформації даних в інформацію.

Методологічна підсистема: Сукупність методів калькулювання (ABC, стандарт-кост), аналізу, моделювання.

Технологічна підсистема: Інформаційні системи (ERP, CRM, спеціалізовані модулі управлінського обліку), які забезпечують автоматизацію.

База даних: Централізоване сховище, інтегроване з усіма системами підприємства.

4. Блок споживачів та звітності (Вихід)

Кінцевий результат роботи ІП УО – це управлінські звіти, які використовуються різними рівнями менеджменту: Звіти про собівартість; Бюджети та аналіз їх виконання; Аналіз відхилень; Спеціалізовані звіти для контролінгу.

Інформаційне поле управлінського обліку є критично важливим інтеграційним елементом сучасної системи управління підприємством. Його сутність полягає не просто в реєстрації даних, а у забезпеченні динамічної взаємодії інформаційних потоків, що перетворюють сирі дані на релевантні знання. Успішність управління підприємством прямо залежить від ефективності структурної організації та належного функціонування категорійного апарату ІП УО, особливо в частині інтеграції з сучасними ІТ-рішеннями (ERP та BI-системами), що забезпечують швидкість і точність інформаційного забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Пушкар М. С., Пушкар М. Р. Управлінський облік – складова загальної облікової системи інформації. Вісник економіки. 2024. Вип. 1. С. 94–110. DOI: 10.35774/visnyk2024.01.094

2. Beer S. (1972) Brain of the Firm: The Managerial Cybernetics of Organization. London: Allen Lane. 319 p.

Кондрич В.В.,
здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
Максименко Д.В.,
канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри обліку і
оподаткування та маркетингу,
Мукачівського державного університету

СУЧАСНІ ПРАКТИКИ ОБЛІКУ ВИТРАТ

У сучасних умовах динамічного розвитку економіки та глобальної конкуренції ефективне управління витратами стає одним із ключових чинників успішної діяльності підприємства. Належне застосування ефективних методів і прийомів у процесі обліку і калькулювання собівартості продукції дає можливість ухвалювати ефективні управлінські рішення та є основою для здійснення стратегічного управління діяльністю підприємства. Слід зазначити, що оптимізація виробничих витрат є одним з основних інструментів управління виробничою собівартістю продукції.

Традиційні методи калькулювання витрат, як-от облік за елементами або статтями, часто не дають повної картини реальної вартості продукції чи послуг. У зв'язку з цим все більшої популярності набувають сучасні практики обліку орієнтовані на гнучкість, точність, стратегічне мислення та використання цифрових технологій.

Одним з таких методів є облік за видами діяльності (метод ABC), який передбачає розподіл витрат не на продукцію чи підрозділи, а на конкретні види діяльності, які споживають ресурси. Це дозволяє точно визначати, які саме процеси є витратними, і приймати обґрунтовані управлінські рішення. Наприклад, у компанії, що має різні види продукції, ABC допоможе виявити, що витрати на обслуговування однієї лінії товарів є непропорційно високими порівняно з іншими.

Використання методу цільового ціноутворення дозволяє ще на етапі проектування продукції приймати економічно ефективні рішення, знижуючи ризики перевитрат. Метод цільового калькулювання орієнтований на ринок: вартість продукції визначається на основі ціни, яку готовий заплатити споживач. Після цього підприємство розраховує допустимі витрати для досягнення бажаного рівня прибутку.

Калькулювання за життєвим циклом продукції. Цей метод враховує усі витрати на продукт - від ідеї та розробки до утилізації. Такий підхід особливо актуальний у складних галузях (наприклад, авіація, будівництво, ІТ), де значні витрати можуть виникати не лише на етапі виробництва, але й під час експлуатації продукту. Він дозволяє оцінити повну собівартість товару, що включає виробничі витрати, витрати на збут, адміністративні витрати та інші операційні витрати. Облік за життєвим циклом сприяє довгостроковому стратегічному плануванню та сталому розвитку. При цьому застосування стандарт-костингу та таргет-костингу є ефективними інструментами, які дозволяють не просто

визначити рентабельність на всіх стадіях життєвого циклу, але і створити механізм управління процесом створення цільової вартості продукту.

Сучасні практики обліку витрат значно відрізняються від традиційних підходів. Вони є більш точними, гнучкими й адаптованими до складного середовища бізнесу. Впровадження таких методів, як ABC, Target Costing, Lean Accounting або цифрові технології обліку, дозволяє підприємствам не лише знижувати витрати, а й підвищувати свою конкурентоспроможність. Успішна реалізація цих підходів вимагає професійної підготовки фахівців, оновлення програмного забезпечення та стратегічного мислення на рівні управління.

Список використаних джерел:

1. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навчальний посібник/О.А. Лаговська, С.Ф. Легенчук, В.І. Кузь, С.В. Кучер. – Житомир: Житомирський державний технологічний університет, 2017. – 416 с.

Королович О.О.,

канд. екон. наук, професор кафедри обліку і оподаткування та маркетингу,

Зеленяк І.І.,

здобувач вищої освіти ОС «Магістр» спеціальності 071 «Облік і оподаткування», Мукачівського державного університету

ВИКОРИСТАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ СИСТЕМ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ

У сучасній економіці ефективність управління проєктами значною мірою залежить від рівня цифрової інтеграції облікових та аналітичних процесів. Обліково-аналітичні системи (ОАС) забезпечують обробку великих обсягів даних, необхідних для планування, контролю та оцінювання результативності проєктів. Їх використання дозволяє оптимізувати облік витрат, доходів і ресурсів, створюючи надійну інформаційну базу для прийняття стратегічних управлінських рішень. Водночас актуальною проблемою є методологічне узгодження ОАС із принципами бухгалтерського обліку, вимогами прозорості фінансової інформації та стандартами управління проєктами.

Українські вчені активно досліджують питання цифровізації облікових систем і управлінського аналізу. С. О. Левицька [3] розглядає трансформацію бухгалтерського обліку під впливом інформаційних технологій, підкреслюючи важливість створення електронного середовища для управлінського аналізу. Г. В. Костюк [4] обґрунтовує вплив цифровізації на точність відображення виробничих витрат, що є важливим елементом фінансового моніторингу проєктів.

В. М. Головачко досліджує питання автоматизації аналітичних процесів та впровадження ERP-рішень у системи управління [5]. У матеріалах наукових конференцій МДУ [1; 2] розкрито практичні аспекти використання обліково-аналітичних платформ для контролю проєктних ресурсів і бюджетів на базі систем

BAS ERP, Microsoft Dynamics 365 та SAP Business One.

Нормативну основу формування облікових даних для управління проектами визначають Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [6] та Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [7].

Недостатньо досліджено методичні підходи до інтеграції бухгалтерських і аналітичних даних у єдину інформаційну платформу управління проектами. Не визначено універсальні критерії оцінювання ефективності використання ОАС у контексті результативності проектів. Відкритими залишаються питання уніфікації форматів даних, розроблення KPI-моделей для оцінки ефективності, а також забезпечення інформаційної безпеки облікових процесів у цифровому середовищі.

Інтеграція обліково-аналітичних систем в управління проектами формує єдиний інформаційний простір, у якому відбувається синхронізація бухгалтерських, фінансових і управлінських даних. Завдяки цьому забезпечується оперативність, достовірність і прозорість прийняття управлінських рішень. Сучасні ОАС, такі як BAS ERP, SAP Business One, Microsoft Dynamics 365, дозволяють автоматизувати всі етапи проектного циклу — від планування бюджету до аналізу результатів реалізації.

Науковці МДУ доводять, що впровадження ОАС забезпечує можливість моніторингу ключових показників ефективності (KPI), підвищує контроль за використанням ресурсів і зменшує ризики перевитрат. В. М. Головачко [5] зазначає, що інтеграція ERP-систем у процес управління сприяє зменшенню часу формування управлінської звітності на 25–30 %, забезпечує автоматичне виявлення відхилень між плановими та фактичними показниками та створює умови для своєчасної корекції дій.

Використання ВІ-технологій у складі ОАС дозволяє здійснювати глибоку аналітичну обробку даних, прогнозувати відхилення у витратах, визначати ефективність залучення ресурсів та розробляти варіанти оптимізації бюджету. Згідно з дослідженнями Костюк Г. В. [4], автоматизація обліку проектних витрат і контроль за їх розподілом у цифрових системах дозволяють скоротити час обробки даних на 30–40 % та підвищити достовірність фінансової інформації.

Особливу роль відіграє людський чинник: фахівці повинні володіти міждисциплінарними компетентностями у сфері бухгалтерського обліку, управління проектами та цифрових технологій. Левицька С. О. [3] наголошує, що формування цифрової компетентності бухгалтерів-аналітиків є передумовою ефективного використання інформаційних систем для управління.

Таким чином, використання обліково-аналітичних систем у проектному управлінні забезпечує взаємозв'язок між фінансовими показниками, аналітикою та стратегією підприємства, створюючи основу для сталого розвитку й ефективного контролю.

Обліково-аналітичні системи є ключовим елементом сучасного управління проектами, що забезпечують інтеграцію фінансових і операційних даних, підвищують точність оцінювання витрат та оптимізують управлінські рішення. Їх впровадження сприяє формуванню аналітичної культури підприємства, зменшенню інформаційних ризиків і підвищенню ефективності реалізації проектів.

Доцільним є впровадження інтегрованих ERP–ВІ систем, що об’єднують аналітичні та бухгалтерські функції; створення методик оцінювання ефективності проєктів на основі облікових даних; а також розроблення галузевих стандартів інформаційної взаємодії для уніфікації аналітичних процесів управління проєктами.

Список використаних джерел:

1. Головачко В. М. Інформаційні технології в управлінні аналітичними процесами підприємства. Вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка», 2023, № 20.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14>
3. Костюк Г. В. Цифровізація бухгалтерського обліку витрат на виробництво. Економіка та суспільство., 2022, № 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1469>
4. Левицька С. О. Інформаційні технології у бухгалтерському обліку: тенденції та проблеми впровадження. Бухгалтерський облік і аудит., 2021, № 10.
5. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні технології обліку, аналізу та аудиту». Мукачівського державного університету, 2023. URL: <https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/05/збірник-тез-2023-.pdf>
6. Матеріали міжнародної конференції «Актуальні проблеми обліково-аналітичного забезпечення управлінських рішень». Мукачівського державного університету, 2024. URL: <https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/11/Матеріали.pdf>
7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0336-13>

Крот Ю.М.,

канд. екон. наук, доцент кафедри бухгалтерського
обліку і оподаткування,

Федоренко А.Я.,

здобувач вищої освіти,
Черкаського державного технологічного університету

РОЛЬ АУДИТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА

Тема ролі аудиту у забезпеченні сталого підприємництва є актуальною, оскільки у світі зростає вимога до прозорості бізнесу, відповідальності за соціальні та екологічні наслідки, а також до інтеграції стандартів сталого розвитку (ESG, CSRD, GRI тощо). Україна, у контексті євроінтеграції й післявоєнного відновлення, активно долучається до європейських нормативів - зокрема, ухвалення Стратегії впровадження звітності зі сталого розвитку для підприємств. Науковці, які досліджують дане питання, зокрема Кучерява Марія та Швахер Андрій, а також Олена Фоміна, Світлана Семенова та Король Світлана, аналізують нормативно-

правові рамки, методологічні виклики та потенційні переваги та ризики, пов'язані з аудитом сталого розвитку. Проте деякі питання все ж таки залишаються дискусійними та потребують подальших наукових досліджень.

Метою проведення дослідження є окреслити роль аудиту як інструменту забезпечення сталого підприємництва, виділити його призначення, об'єкти, ключові проблеми та шляхи вирішення.

Виходячи з поставленої мети основними завданнями нашого дослідження виступають аналіз нормативних та стандартних підходів до аудиту сталого розвитку, визначення предмету і об'єкту аудиту у цьому контексті, виявлення проблем, які заважають ефективній інтеграції аудиту сталості та наведення шляхів їх вирішення.

Предметом аудиту сталого підприємництва охоплює ті аспекти діяльності підприємства, що стосуються екологічної, соціальної та управлінської відповідальності, тобто невиключно фінансову звітність, але й нефінансові показники: вплив на довкілля, співпрацю з громадами, умови праці, кліматичні ризики тощо. Об'єктом аудиту є звітність підприємств зі сталого розвитку, внутрішні системи контролю і управління, процеси збору і перевірки даних ESG, а також відповідність стандартам і нормативним вимогам (наприклад, Директива ЄС CSRD, стандарти ESRS, міжнародні стандарти assurance для сталості) [1].

Серед проблем, які виявляють теоретики та практики є: відсутність достатньої нормативно-правової бази або її нестабільність; нестача методичних інструментів і компетенцій у аудиторів для перевірки нефінансових показників; різне трактування матеріальності та достовірності даних ESG; слабка довіра зацікавлених сторін до звітності зі сталого розвитку через неузгодженість стандартів; високі витрати на підготовку і аудит такої звітності; ризик “виробничого зелення”, коли дані подаються більш сприятливо, ніж є насправді; асиметрія інформації між підприємством, аудитором і зацікавленими сторонами [2].

Ми цілком погоджуємося з таким переліком, хочемо запропонувати шляхи їх вирішення, а саме удосконалення національного законодавства та його узгодження з міжнародними вимогами (зокрема стандартами ЄС CSRD, ESRS, ISSA тощо); підвищення рівня професійної підготовки аудиторів у сфері сталого розвитку та ESG-звітності; формування чітких методичних підходів до визначення суттєвості, стандартів перевірки та процедур підтвердження достовірності інформації; впровадження сучасних технологій для автоматизації процесів збору й контролю ESG-даних; створення систем незалежного зовнішнього верифікаційного забезпечення. . Також погоджуємося з думкою колективу авторів таких як Гергілігіу І.В., Робу І.-Б., Істрате М., Гросу М., Міхалчюк К.К., Вілку А., що для посилення аудиту у забезпеченні сталого розвитку підприємства бажано створити механізми незалежного зовнішнього забезпечення для нефінансової частини звітності та залучати стейкхолдерів для підвищення прозорості і значущості звітності [3].

Таким чином аудит відіграє фундаментальну роль у забезпеченні сталого підприємництва, виступаючи посередником, який перетворює зобов'язання підприємств щодо сталості у конкретні, вимірювані, підзвітні дії. Через аудит

можливі такі ключові ефекти: підвищення достовірності та прозорості нефінансових показників, формування внутрішніх стимулів для підприємств до відповідального поводження, зниження екологічних та соціальних ризиків, посилення довіри з боку інвесторів, держави та інших стейкхолдерів. Водночас ефективність аудиту сталого розвитку значною мірою залежить від якості нормативно-правового забезпечення, готовності аудиторських фірм і підприємств, адекватної методології, а також від рівня технологічної підтримки та компетенцій. Особливо в умовах України, де економіка проходить через виклики післявоєнного стану, інтеграція до стандартів ЄС і вимог CSRD може стати драйвером сталого підприємництва. Але без уваги до недоліків, як зазначається і в роботах Кучерявої М., Швахер А., Фоміної О., та ін. високих затрат, потенційних маніпуляцій чи недостатньої інституційної спроможності та без чітких критеріїв оцінки якості і прозорості аудиторського забезпечення, роль аудиту може залишатись символічною [1;2]. Тому роль аудиту у сталому підприємстві є не просто допоміжною чи декоративною — це ключовий інструмент, здатний трансформувати бізнес-практики у напрямку стійкості, якщо поєднувати норматив, методологію і практику.

Список використаних джерел:

1. Кучерява М., Швахер А. Аудит звітності компаній зі сталого розвитку: досвід регулювання ЄС. Наукові праці НДФІ. 2023. № 4. С. 110–123.
2. Фоміна О., Семенова С., Король С.Я. Впровадження CSRD у практику українських корпорацій. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2023.
3. Гергілігіу І.В., Робу І.-Б., Істрате М., Гросу М., Міхалчюк К.К., Вілку А. Вплив аудиторського звіту на сталий корпоративний розвиток: емпіричний підхід через фінансову прозорість та гендерну рівність. Sustainability. 2023. Т. 15, № 18. Стаття 14033.

Кручак В.В.,

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,

Ліба Н.С.,

д-р екон. наук, , професор, професор кафедри
обліку і оподаткування та маркетингу,

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО БАЛАНСУ У ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Управління сучасним підприємством вимагає постійного аналізу фінансового стану та прийняття обґрунтованих рішень. Бухгалтерський баланс є однією з ключових форм фінансової звітності, яка містить систематизовану інформацію про активи, зобов'язання та власний капітал суб'єкта господарювання на певну дату. Його важливість виходить за межі простого облікового регістру, перетворюючись на потужний інструмент для діагностики та прогнозування у процесі прийняття управлінських рішень.

Баланс підприємства є потужним і незамінним інформаційним ресурсом, який дозволяє усторонньо оцінити фінансовий стан підприємства.

Узагальнення існуючих балансових теорій та розвитку балансу як елементу методу бухгалтерського обліку дозволяють встановити наступні чинники впливу, котрі є визначальними та адекватними сучасній обліково-економічній моделі. Розбудова інформаційного суспільства чинить безпосередній вплив на підвищення якості фінансової звітності підприємств. Задовольняючи інформаційні потреби стейкхолдерів, відбувається удосконалення формату балансу під впливом прийнятої системи бухгалтерського обліку, облікової моделі держави та облікової політики підприємства (організації). Незважаючи на єдність балансової формули, формат та зміст бухгалтерських балансів різних суб'єктів економіки відрізняються за інституційними секторами, а також розмірами підприємств. Діючий порядок відображення даних про активи економічних суб'єктів приватного та державного сектору вказують на те, що бухгалтерський баланс бюджетних установ значно розширив спектр узагальнень, які можна зробити за результатами вивчення показників балансу. З поділом активів на фінансові та нефінансові значно підвищуються аналітичні можливості щодо оцінки фінансової стійкості та фінансової рівноваги [1].

Операційні рішення – це щоденні, короткострокові рішення, спрямовані на забезпечення поточної діяльності. Баланс відіграє критичну роль у таких сферах:

1. Управління ліквідністю та платоспроможністю

Аналіз ліквідності: Керівництво використовує баланс для обчислення коефіцієнтів ліквідності (поточної, швидкої, абсолютної), порівнюючи найбільш ліквідні активи (грошові кошти, дебіторська заборгованість) із короткостроковими зобов'язаннями.

Рішення: Визначення потреби у додатковому фінансуванні, планування погашення кредиторської заборгованості, оптимізація запасів.

2. Управління Оборотним Капіталом

Структура оборотних активів: Аналіз співвідношення між запасами, дебіторською заборгованістю та грошовими коштами.

Рішення: Встановлення лімітів запасів, коригування кредитної політики щодо покупців, пошук шляхів прискорення оборотності активів. Надмірні запаси або прострочена дебіторська заборгованість, виявлені у балансі, сигналізують про необхідність негайних управлінських заходів.

3. Значення Балансу у прийнятті стратегічних рішень

Стратегічні рішення мають довгостроковий характер і стосуються розвитку, інвестицій та фінансової стійкості підприємства.

1. Оцінка фінансової стійкості та ризиків

Аналіз структури капіталу: Співвідношення власного та позикового капіталу (коефіцієнт фінансового левериджу). Висока частка зобов'язань (Пасив) вказує на підвищений фінансовий ризик.

Рішення: Визначення оптимальної структури фінансування для майбутніх інвестиційних проєктів, ухвалення рішень про залучення нових кредитів чи емісію акцій.

2. Інвестиційні рішення

Аналіз необоротних активів: Оцінка динаміки та структури основних засобів, нематеріальних активів. Це дає змогу оцінити інвестиційну активність підприємства та його виробничий потенціал.

Рішення: Обґрунтування доцільності придбання нового обладнання, розширення виробництва, інвестицій у модернізацію чи продаж застарілих активів.

3. Привабливість для стейкхолдерів

Баланс є основою для спілкування з інвесторами та кредиторами. Банки використовують його для оцінки кредитоспроможності (здатність своєчасно погасити борг).

Рішення: Умови отримання зовнішнього фінансування, формування дивідендної політики.

4. Обмеження та перспективи використання балансу

Хоча бухгалтерський баланс є незамінним, він має певні обмеження:

Моментний характер: Баланс відображає стан лише на певну дату, не охоплюючи події, що відбулися між звітними періодами.

Історична вартість: Більшість активів обліковується за первісною (історичною) вартістю, що може не відображати їхньої поточної ринкової вартості, особливо в умовах інфляції.

Перспективи: Полягають у доповненні даних балансу показниками зі Звіту про фінансові результати та Звіту про рух грошових коштів, а також у застосуванні методики управлінського балансу, який може бути деталізований за центрами відповідальності чи сегментами бізнесу для більш точних внутрішніх рішень.

Бухгалтерський баланс є фундаментальним джерелом інформації для всіх рівнів управління підприємством. Його роль полягає не лише у фіксації фінансового стану, а й у забезпеченні основи для: діагностики фінансової стійкості та ризиків; контролю за структурою та використанням активів і капіталу; обґрунтування як короткострокових (ліквідність, оборотність), так і довгострокових (інвестиції, фінансування) управлінських рішень.

Ефективне використання та аналіз балансу є необхідною умовою для забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку підприємства в ринкових умовах.

Список використаних джерел:

1. Лагодієнко Н. В. Формат і зміст бухгалтерського балансу в сучасній обліково-економічній моделі / Н. В. Лагодієнко, Л. В. Іванченкова, Л. Б. Скляр, В. С. Іванченков // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2021. - № 3. - С. 21-28. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2021_3_5 ((дата звернення 03.10.2025)).

Ліба Б.М.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,

Головачко В.М.

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і
оподаткування та маркетингу,
Мукачівського державного університету

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛІ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ

Цифровізація виробничих процесів радикально змінює підходи до обліку та контролю витрат. Якість стратегічних і тактичних управлінських рішень щодо собівартості залежить від здатності облікової системи оперативно інтегрувати виробничі, логістичні та фінансові дані й забезпечити прозорий контроль за відхиленнями. Виклик полягає у методично вивірній інтеграції ERP/BI-рішень у контур обліку витрат з дотриманням П(С)БО та вимог до інформаційної безпеки.

Українські дослідження висвітлюють як методичні, так і технологічні аспекти контролю витрат. У збірнику тез МДУ (2023) показано роль обліку логістичних витрат за центрами відповідальності як передумови ІТ-орієнтованого контролю каналів формування собівартості (центри витрат, драйвери, нормативи) [1]. У матеріалах МДУ (2024) розглянуто аналіз загальновиробничих витрат та напрями цифровізації обліку грошових коштів, що прямо корелює з автоматизацією контрольних процедур і побудовою цифрових треків операцій [2]. В «Економіка та суспільство» описано ефекти цифровізації обліку виробничих витрат (скорочення часу обробки даних, зменшення помилок введення, підвищення достовірності) [3]. Також у «Науковому віснику МДУ» (2025) досліджено впровадження сучасних інформаційних систем для автоматизації облікових процесів (з акцентом на хмарні платформи та ШІ), що релевантно і для виробничих модулів приватного сектору [4]. Нормативну основу визначають П(С)БО 16 «Витрати», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та суміжні акти Мінфіну [5–7].

Недостатньо стандартизовано: (а) єдині метрики якості облікових даних (data quality) для виробничих модулів; (б) процедури зближення управлінського та фінансового обліку в ERP для безперервного контролю відхилень; (в) оцінка економічного ефекту від цифровізації контролю витрат з урахуванням похибок прогнозів та наслідків для калькулювання.

НП(С)БО 16 визначає принципи визнання та класифікації витрат, що повинні бути прямо відбиті в архітектурі довідників ERP (статті калькулювання, місця виникнення, носії витрат) і у зв'язуванні з центрами відповідальності [5; 7]. НП(С)БО 1 забезпечує уніфікацію звітності, тож моделі BI мають зберігати узгодженість між управлінською аналітикою і фінансовими формами [6].

Висока якість контролю витрат досягається за умов наскрізної цифрової моделі «первинка → реєстри → калькулювання → звітність → BI». ERP (напр., BAS ERP Ukraine, SAP Business One, Microsoft Dynamics 365) забезпечує:

- оперативний збір виробничих показників;
- автоматизоване калькулювання (включно з розподілом загальновиробничих витрат/overheads);
- контроль ковенант і бюджетних лімітів;
- інтеграцію з платіжними модулями для відстеження грошових потоків [3; 4].

За даними емпіричних спостережень у вітчизняних роботах, цифровізація обліку витрат скорочує час обробки на 30–40% при одночасному зростанні прозорості та відтворюваності контрольних процедур [3].

Узгодження логістичних витрат з центрами відповідальності є критичним для точності калькулювання: саме логістика генерує суттєву частку накладних витрат, які розподіляються за драйверами (години, машино-години, кілометри, партії тощо). Робота з МДУ (2023) фіксує доцільність деталізації аналітики логістичних витрат у регістрах ERP як передумову коректного ABC/прямого розподілу [1].

Матеріали МДУ (2024) демонструють підходи до аналізу загальновиробничих витрат у цифровому середовищі (порівняння план/факт, дашборди відхилень, сценарії коригування нормативів), що дає стримуючий ефект на «розповзання» overheads у собівартості [2].

Інтеграція облікових регістрів з ВІ дає змогу будувати варіантні моделі калькулювання (standard/direct/target/kaizen/ABC), порівнювати їх «в бою» та обирати оптимальний підхід з урахуванням чутливості до драйверів витрат [8]. Це дозволяє перетворити контроль витрат із «післяфактум» у проактивне управління (ранні сигнали відхилень, тестування політик).

Ефективність цифрового контролю витрат напряму залежить від data lineage (трасування первинки до звіту), ролей доступу, журналів змін та процедур валідації. Регламенти Мінфіну (методичні рекомендації щодо заповнення форм фінзвітності) унаочнюють вимоги до узгодженості показників – їх потрібно «вшивати» у ВІ-контур контролю як Data Quality Rules [10].

Синтез П(С)БО-методології, ERP-процесів і ВІ-аналітики формує цифровий внутрішній контроль виробничих витрат, де кожен елемент – від статті калькулювання до звіту – має відтворюваний цифровий слід і піддається кількісній валідації.

Отже, інформаційні технології переводять облік і контроль виробничих витрат з ретроспективної фіксації у режим проактивного управління собівартістю. Наукові та прикладні напрацювання МДУ підтверджують доцільність деталізації логістичних і загальновиробничих витрат у ERP та використання ВІ для безперервного контролю відхилень. Дотримання вимог П(С)БО/НП(С)БО у цифровій архітектурі обліку забезпечує порівнянність, достовірність і доказовість управлінських рішень.

Рекомендується впровадити інтегровану ERP–ВІ модель контролю виробничих витрат з чіткими довідниками статей/місць виникнення/носіїв, ABC-драйверами для overheads, дашбордами план/факт і автоматизованими правилами якості даних; узгодити налаштування калькулювання з НП(С)БО 16 і формами фінзвітності; забезпечити data lineage від первинки до управлінських звітів; та

провести навчання персоналу з фокусом на методологію витрат і цифрову аналітику.

Список використаних джерел:

1. Збірник тез доповідей «Актуальні питання обліку окремих об'єктів та проблеми впровадження МСФЗ» (МДУ, 23.03.2023). – Максименко Д.В., Головачко В. М. Облік логістичних витрат за центрами відповідальності, с. 116–118. URL: <https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/05/збірник-тез-2023-.pdf> msu.edu.ua
2. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції МДУ «Актуальні проблеми обліково-аналітичного забезпечення управлінських рішень» (Мукачево, 2024). – Розділи: Аналіз загальновиробничих витрат; Напрями цифровізації обліку грошових коштів на підприємстві. URL: <https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/11/Матеріали.pdf> msu.edu.ua
3. Костюк Г. В. Цифровізація бухгалтерського обліку витрат на виробництво. Економіка та суспільство, 2022, № 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1469> economics-msu.com.ua
4. Scientific Bulletin of MSU. Series “Economics” (2025, т. 12, № 1). Впровадження сучасних інформаційних систем для автоматизації облікових процесів у державному секторі: досвід Албанії. URL: <https://economics-msu.com.ua/uk/journals/tom-12-1-2025/vprovadzheniya-suchasnikh-informatsiynikh-sistem-dlya-avtomatizatsiyi-oblikovikh-protsesiv-u-derzhavnomu-sektori-dosvid-albaniyi> economics-msu.com.ua
5. НП(С)БО 16 «Витрати» (наказ Мінфіну від 31.12.1999 № 318). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0027-00> Закон України
6. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0336-13> Закон України
7. Лист Мінфіну щодо застосування П(С)БО 16 (пріоритет норм і окремі питання класифікації витрат).
8. Чубірка Г. І. Методи оптимізації витрат підприємства у системі управління (standard/direct/target/kaizen/ABC). Scientific Bulletin of MSU. Series “Economics”, 2016, Issue 2(6), 118–124.
9. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності (наказ Мінфіну від 28.03.2013 № 433). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0433201-13> Закон України

Лупійчук А.І.,
аспірант кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнського національного університету

АЕРОВІЗУАЛЬНИЙ МОНІТОРИНГ В ОБЛІКУ БУДІВНИЦТВА

Новітній етап розвитку будівельної галузі характеризується активним запровадженням інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій, які суттєво змінюють логіку організації обліково-контрольних процесів. Якщо раніше головним завданням обліку було зафіксувати вже здійснені господарські події та надати їх у вигляді звітних форм, то сьогодні він трансформується у складний багаторівневий механізм, орієнтований на інтеграцію оперативної інформації, її аналітичне опрацювання та стратегічне використання. У цьому контексті особливої актуальності набуває аеровізуальний моніторинг, який здійснюється за допомогою безпілотних літальних апаратів. Ці технології відкривають принципово нові можливості для управління будівельною діяльністю, адже вони здатні у режимі реального часу збирати, накопичувати і передавати інформацію про стан будівельного процесу, що створює умови для ефективного управління ресурсами та формування надійної інформаційної бази для обліку.

Аеровізуальне спостереження дозволяє здійснювати ідентифікацію та параметризацію господарських подій, які пов'язані з рухом матеріальних цінностей, дотриманням виробничих графіків, використанням робочого часу, виконанням персоналом посадових обов'язків, а також із ризиками крадіжок, простоїв чи порушення технологічних регламентів. Таким чином, обліковий процес отримує додаткові джерела інформації, які раніше були недоступними або вимагали значних витрат часу й ресурсів. Застосування безпілотних літальних апаратів у будівельній сфері забезпечує синергію постійних та змінних даних, що дозволяє створювати цілісну та деталізовану картину діяльності підприємства. Це, у свою чергу, робить облік більш точним, гнучким і здатним адаптуватися до динаміки будівельного процесу.

Ще однією важливою особливістю є зміна самої організаційної моделі обліку і контролю. У сучасних умовах вони перестають бути суто формальною процедурою документального оформлення й перетворюються на багатофункціональну систему, що виконує як облікові, так і прогностичні завдання. Використання аеровізуального моніторингу дозволяє впроваджувати нові підходи до калькулювання витрат, адже деталізованою одиницею виступає площа або обсяг будівельного об'єкта з урахуванням його індивідуальних особливостей. Це дає змогу здійснювати більш точне планування собівартості, контролювати фактичні витрати й доходи, а також своєчасно визначати відхилення від запланованих показників.

Отже, використання аеровізуального моніторингу у будівельній сфері створює передумови для формування якісно нових організаційних форматів обліку і контролю, які відповідають вимогам цифрової економіки. Це зумовлює необхідність наукового осмислення процесів трансформації обліку, вивчення можливостей технологій і розробки методики до їх інтеграції.

Максименко Д.В.,
канд. екон. наук, доцент,
завідувач кафедри обліку і оподаткування та маркетингу,
Шершун Я.І.,
здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
Мукачівського державного університету

АНАЛІТИЧНІ МЕТОДИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах ринкової економіки підприємства функціонують у середовищі, де конкуренція постійно посилюється, а зміни у технологічній, фінансовій та інформаційній сферах відбуваються надзвичайно динамічно. В таких умовах особливого значення набуває ефективна система управлінського обліку, яка забезпечує керівництво достовірною та релевантною інформацією для прийняття управлінських рішень. Одним із ключових елементів такої системи є аналітичні методи, що дозволяють перетворювати облікові дані на стратегічну інформацію, необхідну для підвищення конкурентоспроможності підприємства [1].

Аналітичні методи управлінського обліку передбачають систематичне дослідження економічних процесів, витрат, доходів і результатів діяльності підприємства з метою виявлення тенденцій і резервів зростання. Вони дають змогу не лише оцінювати минулі результати, а й прогнозувати подальші фінансові показники, оптимізувати структуру витрат і розробляти ефективні стратегії розвитку. На відміну від фінансового обліку, який орієнтований на зовнішніх користувачів, управлінський облік спрямований на внутрішні потреби менеджменту, тому аналітичні методи відіграють вирішальну роль у формуванні конкурентних переваг [3].

До найбільш поширених аналітичних методів належать Activity-Based Costing (облік за видами діяльності), стандарт-костинг, директ-костинг, target costing, а також методи маржинального аналізу та прогнозного моделювання. Їх застосування забезпечує контроль за витратами, точніше визначення собівартості продукції, виявлення неефективних процесів і оптимізацію ресурсів. Наприклад, метод ABC дозволяє зосередити увагу на найбільш витратних операціях, що сприяє зменшенню витрат і підвищенню прибутковості [1]. Використання системи стандарт-костинг створює можливість встановлення нормативів і контролю відхилень, а директ-костинг допомагає приймати оперативні рішення щодо асортименту продукції [2].

Застосування аналітичних методів позитивно впливає на ключові фактори конкурентоспроможності підприємства. Вони сприяють зниженню собівартості, підвищенню гнучкості в умовах ринкових змін та покращенню якості управлінських рішень. Впровадження сучасних інформаційних технологій у процеси аналітичного обліку (ERP, CRM, BI-систем) дає змогу автоматизувати розрахунки, зменшити ймовірність помилок і забезпечити своєчасне надходження

інформації для управління [3].

Практичний досвід вітчизняних підприємств свідчить, що впровадження аналітичних методів управлінського обліку забезпечує зростання ефективності діяльності. Так, у логістичній сфері використання методу ABC дозволило оптимізувати витрати на перевезення та підвищити точність калькулювання собівартості [1], а в аграрному секторі запровадження стандарт-костингу дало змогу прогнозувати витрати і формувати цінову політику відповідно до ринкових тенденцій [2]. Отже, аналітичні методи управлінського обліку є не лише інструментом контролю, а стратегічним ресурсом, який формує конкурентну перевагу підприємства [4].

Таким чином, аналітичні методи управлінського обліку виступають потужним засобом управління, що забезпечує раціональний розподіл ресурсів, обґрунтоване прийняття управлінських рішень і сталий розвиток підприємства. Їх ефективне застосування створює підґрунтя для підвищення продуктивності, рентабельності та довгострокової конкурентоспроможності. Перспективними напрямками подальших досліджень є розробка інтегрованих моделей аналітичного обліку, що поєднують методи фінансового аналізу, прогнозування й автоматизованих систем управління [3; 4].

Список використаних джерел:

1. Ясінська А. Теоретико-концептуальні аспекти впровадження управлінського обліку на підприємствах логістики. Економіка та суспільство. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/4763/4704>
2. Полеха Г. Організація та методика управлінського обліку в сільськогосподарських підприємствах. Матеріали наукової конференції ТНЕУ. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/47573/1/>
3. Скочиляс С. М. Аналітичне забезпечення як джерело інформації для управлінських рішень. Збірник наукових праць УЖНУ. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/26751/1/Скочиляс%20С.%20М..pdf>
4. Обліково-аналітичне забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Вісник ВНАУ. URL: <https://socrates.vsau.org/b04213/html/cards/getfile.php/21866.pdf>

Маргітич А.А.,

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,

Максименко Д.В.,

канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри обліку і
оподаткування та маркетингу,
Мукачівського державного університету

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ВИТРАТ

Управлінський облік витрат є важливою складовою системи управлінського обліку, яка допомагає підприємствам ефективно управляти витратами та досягати

оптимального використання ресурсів. Це процес збору, обробки та аналізу витрат з метою оцінки економічної ефективності та формування обґрунтованих управлінських рішень. Правильне ведення управлінського обліку витрат дозволяє знижувати витрати, підвищувати рентабельність і забезпечувати довгострокову фінансову стабільність.

Для управління потрібна інформація не просто про витрати, а про об'єкти витрат - продукцію, роботи, послуги або вид діяльності, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат.

Управлінський облік організовується в такому порядку, щоб повністю задовольнити потреби управління в інформації щодо формування собівартості і визначення рентабельності окремих видів продукції. Щоб організувати такий облік треба визначити, в якому розрізі і кому потрібна інформація. Починати слід з вивчення запитів окремих працівників апарату управління. Після аналізу зібраної інформації робиться зведений опис необхідної інформації і головний бухгалтер розробляє методику формування, збору, обробки і подачі інформації користувачам.

Управлінський облік здійснюється окремою службою, працівники якої повинні бути обізнані з технологією виробництва, обліком, аналізом, володіти математичними методами в економіці, добре знати склад витрат, що включаються в собівартість і методику калькулювання собівартості продукції [1].

Для збереження і покращення загальної прибутковості підприємства керівництво повинно знати розміри витрат і прибутків на будь-який момент по окремих видах продукції, по кожному структурному підрозділу. Облік витрат дає цю інформацію, допомагає контролювати витрати, встановлювати критерії ефективності виробництва.

Облік витрат на виробництво необхідно розглядати як сукупність взаємопов'язаних послідовних, організаційних, логічних, розрахункових операцій і процедур формування інформації про витрати. В цьому обліковому процесі здійснюється первинний облік, групування, систематизація інформації, а також калькулювання собівартості продукції.

Основною метою управлінського обліку витрат є:

- Оптимізація витрат: забезпечення ефективного використання ресурсів та зниження надлишкових витрат.
- Прийняття обґрунтованих управлінських рішень: підтримка процесу планування, контролю та аналізу діяльності підприємства.
- Аналіз рентабельності: визначення витрат на одиницю продукції або послуг, оцінка ефективності діяльності.
- Прогнозування фінансових результатів: формування прогнозів щодо витрат і доходів для покращення фінансового планування.

Управлінська інформація дає можливість керівництву приймати більш ефективні рішення. Поточні рішення приймаються з урахуванням загального стану економіки та наявності ресурсів й можливостей підприємства на даний відрізок часу, але на ці рішення значно впливає якість довгострокових рішень, причому довгострокові рішення важко змінити (за певних умов вони не підлягають зміні), а поточні рішення можна змінювати, і доволі часто.

Ефективне управління витратами є важливим фактором для підвищення рентабельності та конкурентоспроможності підприємства. Завдяки точному обліку витрат керівництво може: виявляти та усувати неефективні витрати; оптимізувати структуру витрат підприємства; формувати стратегії для зниження витрат без шкоди для якості продукції чи послуг; підвищувати ефективність використання ресурсів, що сприяє зростанню прибутку та розвитку компанії.

Управлінський облік витрат є необхідним інструментом для підприємств, які прагнуть до ефективного використання своїх ресурсів, зниження витрат і підвищення фінансової стабільності. Правильна організація обліку витрат дозволяє не тільки ефективно управляти витратами, але й приймати обґрунтовані управлінські рішення, що позитивно впливає на стратегію розвитку підприємства. Використання сучасних методів обліку витрат дозволяє більш точно контролювати витрати та підвищувати конкурентоспроможність бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко Т. В. (2024). Аналіз і управлінський облік витрат на підприємствах. Львів: Видавництво «Новий світ».
2. Гавриленко Л. О. (2023). Методологія управлінського обліку витрат на сучасному етапі. Київ: Лібра.
3. Мельник А. І. (2021). Методи та моделі управлінського обліку в умовах цифровізації. Одеса: Видавництво ОНЕУ.

Матрос О.М.,

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Уманського національного університету

ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІНІМАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ ДОХОДУ ФОП У СФЕРІ ТОРГІВЛІ ПІДАКЦИЗНИМИ ТОВАРАМИ

Сучасні зміни у сфері податкового регулювання підприємницької діяльності в Україні відображають тенденцію до підвищення прозорості фінансових операцій та посилення контролю за дотриманням ліцензійних умов у сфері торгівлі підакцизними товарами. Одним із ключових напрямів реформування податкової політики стало запровадження мінімальних стандартів доходу та заробітної плати для суб'єктів господарювання, що здійснюють роздрібну торгівлю алкоголем, тютюновими виробами, рідинами для електронних сигарет і паливом.

Із 1 жовтня 2025 року набрали чинності положення Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України “Про інтегроване запобігання та контроль промислового забруднення” від 16.07.2025 р. № 4536-IX. Вони передбачають установлення чітких вимог до обсягів доходів і фонду оплати праці для суб'єктів господарювання, що мають відповідні ліцензії на роздрібну торгівлю. Ці зміни покликані забезпечити не лише податкову дисципліну, а й мінімізувати ухилення від сплати податків та заробітної плати «в тіні».

Для фізичних осіб-підприємців, які мають найманих працівників, розмір середньомісячної заробітної плати має становити не менше двох розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного року. У 2025 році цей показник дорівнює 16000 грн. Якщо всі торговельні точки розташовані за межами обласних центрів або у населених пунктах із населенням до 50 тис. осіб, мінімальний рівень зменшується до 1,5 розміру мінімальної заробітної плати - 12000 грн.

Для фізичних осіб-підприємців без найманих працівників встановлено аналогічний мінімальний стандарт щодо оподатковуваного доходу, який має становити не менше двох розмірів мінімальної заробітної плати на місяць. Тобто, якщо ФОП здійснює роздрібну торгівлю підакцизними товарами, його задекларований оподатковуваний дохід за місяць повинен бути не нижчим за 16000 грн (або 12000 грн - для населених пунктів поза обласними центрами). Порушення цього критерію протягом трьох місяців поспіль є підставою для анулювання відповідної ліцензії.

Варто зауважити, що вимога щодо мінімального розміру оподатковуваного доходу фізичних осіб-підприємців, які здійснюють роздрібну торгівлю підакцизними товарами, не є новим видом податку чи внеску. Для таких суб'єктів господарювання, навіть за відсутності найманих працівників, зберігається чинний порядок сплати єдиного податку та єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Так, підприємці другої групи сплачують фіксовану суму єдиного податку, що не перевищує 20 % мінімальної заробітної плати, а підприємці третьої групи - 3 % або 5 % від суми виручки. База для нарахування ЄСВ, як і раніше, становить розмір мінімальної заробітної плати. Отже, встановлення мінімального стандарту доходу на рівні двох мінімальних заробітних плат має виключно контрольний характер і використовується як критерій дотримання ліцензійних умов, а не як база для оподаткування чи соціальних відрахувань.

Таким чином, зазначені норми спрямовані на стимулювання легалізації доходів, підвищення рівня соціальної відповідальності бізнесу та забезпечення стабільності надходжень до бюджету. Водночас ці вимоги створюють додаткове адміністративне навантаження для малого бізнесу, зокрема для підприємців, які працюють у сільській місцевості з низьким товарообігом. Саме тому важливою складовою ефективної реалізації податкової політики стає роз'яснювальна робота контролюючих органів і податкових консультантів.

Дотримання мінімальних стандартів доходу має подвійний ефект: з одного боку, підвищує прозорість розрахунків і формує цивілізовані умови конкуренції, а з іншого - може обмежити підприємницьку активність у регіонах із низькою купівельною спроможністю населення. Отже, у процесі податкового адміністрування важливо враховувати регіональні особливості та забезпечити баланс між фіскальною ефективністю й економічною доцільністю запроваджених норм.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України "Про інтегроване запобігання

та контроль промислового забруднення”: Закон України від 16.07.2025 № 4536-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4536-IX#Text>

2. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

3. Вимоги щодо мінімального розміру заробітної плати або доходу ФОП: листівка від ДПС (09.10.2025). URL: <https://www.golovbukh.ua/news/26051-vimogi-shchodo-mnmalnogo-rozmru-zarobtno-plati-abo-dohodu-fop>

Михайловина С.О.,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Уманського національного університету

ГАРМОНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ ПРАКТИКАМИ

Глобальна цифровізація формує нові вимоги до прозорості, оперативності та достовірності фінансової інформації. Для України, що реалізує курс європейської інтеграції, узгодження підходів до організації обліку з практиками ЄС виступає не лише технічним завданням, а й інституційною умовою доступу до ринків капіталу, підвищення інвестиційної привабливості та якості державного регулювання.

Українські наукові дослідження у сфері цифровізації бухгалтерського обліку переважно зосереджуються на прикладних аспектах упровадження новітніх технологій - ERP-систем, алгоритмів штучного інтелекту (AI), інструментів Big Data. У працях вітчизняних авторів наголошується, що саме ці інновації дозволяють істотно підвищити якість та оперативність фінансової звітності, скоротити часові витрати на обробку інформації та забезпечити більш високий рівень достовірності даних [1]. Водночас значна увага приділяється організаційним трансформаціям, які супроводжують цифровізацію обліку, а також потребі вдосконалення нормативного забезпечення. Це стосується як законодавчої гармонізації національних стандартів із міжнародними, так і створення інституційних умов для формування цифрової культури облікової професії.

Порівняльні дослідження, присвячені країнам ЄС, демонструють системний характер цифрової політики на макrorівні. Аналіз таких стратегій, як Digital Europe чи індикатор DESI (Digital Economy and Society Index), свідчить про високий потенціал інтеграції України в європейський цифровий простір за умови адаптації до спільних політик та стандартів [2]. Ці дослідження показують, що цифрова трансформація розглядається в ЄС не лише як технологічна інновація, а як комплексний інституційний процес, що поєднує регуляторне забезпечення, інфраструктурні рішення та фінансові стимули.

Європейські дослідження на мікро- та мезорівні підтверджують, що цифровізація бухгалтерського обліку має комплексний і стандартизований характер. Особлива увага приділяється інституційній підтримці бухгалтерських фірм, стандартизації форматів фінансової звітності (iXBRL, e-invoicing), розвитку цифрового аудиту в режимі реального часу та підвищенню рівня кібербезпеки [3].

Такі підходи формують єдину цифрову екосистему, у межах якої облік виконує не лише функцію інформаційного забезпечення, але й стає інструментом стратегічного управління та прогнозування.

Алгоритм гармонізації бухгалтерського обліку України з європейськими стандартами є багатовимірним процесом, який охоплює нормативно-правові, інституційні, технологічні, фінансові та кадрові аспекти. Його реалізація має на меті забезпечення ефективної інтеграції національної системи обліку в цифровий фінансовий простір Європейського Союзу, що передбачає синхронізацію законодавчих норм, інфраструктурних рішень і компетентної бази фахівців. Першим кроком у цьому напрямі виступає нормативна імплементація, яка передбачає повну адаптацію положень Директиви 2013/34/ЄС, CSRD та ESRS у національне законодавство.

Другим етапом є розвиток цифрової інфраструктури, без якої неможливе функціонування сучасної облікової системи. Йдеться про створення єдиної національної платформи електронної звітності, яка б охоплювала як фінансову, так і нефінансову інформацію, забезпечуючи сумісність з європейським форматом ESEF та таксономіями XBRL.

Важливим напрямом є запровадження фінансових стимулів для суб'єктів малого та середнього бізнесу, оскільки саме вони є найбільш вразливими до високих витрат на впровадження цифрових технологій.

Розвиток людського капіталу, є ключовим чинником успішної гармонізації. Для цього необхідним є включення у програми підготовки економістів і бухгалтерів модулів, присвячених XBRL, RPA, AI/ML, Big Data та блокчейну. Паралельно слід створити національну систему сертифікації «цифрових бухгалтерів», що дозволить підтверджувати їхню компетентність у сфері сучасних технологій.

П'ятий етап стосується впровадження цифрового аудиту та інтеграції принципів ESG-звітності. Системи безперервного моніторингу, які функціонують на базі блокчейну й алгоритмів штучного інтелекту, мають забезпечувати верифікацію фінансових транзакцій у режимі реального часу, що підвищить рівень довіри до звітності.

Таким чином, запропонований алгоритм гармонізації поєднує правові, інфраструктурні, фінансові та кадрові інструменти з технологічними інноваціями, створюючи передумови для побудови цілісної цифрової екосистеми бухгалтерського обліку. Його реалізація сприятиме не лише підвищенню якості та порівнянності фінансової інформації, а й формуванню довіри до національної економіки з боку європейських партнерів та інвесторів, що є критично важливим для інтеграції України в економічний простір ЄС.

Список використаних джерел:

1. Домбровська Н. Цифрова трансформація бухгалтерського обліку: вплив технологій на ефективність та якість фінансової звітності. Економічний аналіз. 2023. Т. 33, № 2. С. 239–246.
2. Андрушук Г. О. Цифрова трансформація європейської економіки: стан та місце України. Інформація і право. 2023. № 1. С. 67–78.
3. Tiron-Tudor A., Donțu A. N., Bresfelean V. P. Emerging technologies'

Муравський В.В.,
викладач кафедри економічної кібернетики та інформатики,
Західноукраїнського національного університету

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМАТИ ОБЛІКУ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасний етап розвитку економіки неможливо уявити без активного впровадження інформаційних технологій, які змінюють не лише способи ведення бізнесу, а й саму природу управлінських процесів. У цифровому середовищі облік перестає бути лише інструментом реєстрації та збереження даних, він перетворюється на багатофункціональну систему, здатну забезпечувати аналітичну підтримку прийняття рішень, формувати інформаційні потоки для різних рівнів управління та створювати базу для стратегічного планування. Застосування сучасних технологічних рішень сприяє появі нових організаційних форматів обліку, де поєднуються традиційні принципи бухгалтерського відображення фактів господарського життя з інноваційними підходами до обробки, інтеграції та захисту даних. У цьому контексті дослідження трансформаційних змін в організації обліку набуває особливої актуальності, адже саме вони визначають ефективність функціонування підприємств у конкурентному цифровому просторі.

Організаційні формати обліку в умовах використання інформаційних технологій зазнають глибоких трансформацій, що зумовлюється як розвитком глобальної цифрової економіки, так і потребою у швидкому реагуванні на зміни ринкового середовища. Якщо раніше організація облікових процесів ґрунтувалася на централізованій системі збору, обробки та зберігання інформації у паперовій формі, то сьогодні ці підходи поступово відходять у минуле, поступаючись місцем електронним моделям, інтегрованим у загальну структуру управління підприємством. Технологічна база сучасного обліку передбачає застосування не лише стандартних програмних продуктів для автоматизації бухгалтерії, а й комплексних інформаційних систем, що охоплюють усі бізнес-процеси компанії, забезпечуючи прозорість, аналітичність та інтерактивність даних у реальному часі.

Використання інформаційних технологій у сфері обліку змінює його організаційний формат у напрямі гнучкості та адаптивності. Облікові дані перестають бути статичними і починають функціонувати як постійно оновлюваний ресурс, що відображає стан діяльності підприємства в динаміці. Відповідно, сама структура організації обліку вибудовується не навколо документів і формальних процедур, а навколо потоків інформації, які проходять крізь внутрішні та зовнішні канали комунікації. Це сприяє переходу від класичної моделі фіксації фактів господарського життя до інтеграційної системи управління знаннями, де облік виконує не лише реєстраційну, а й прогностичну функцію.

У сучасних умовах організаційні формати обліку поступово переходять від

ізолюваних бухгалтерських підрозділів до інтегрованих центрів аналітичної підтримки управління. Усе більше підприємств упроваджує моделі дистанційного ведення обліку, використовуючи хмарні технології, які забезпечують збереження та обробку великих обсягів даних незалежно від територіального розташування. Це формує принципово нову організаційну культуру, де бухгалтер чи фінансовий аналітик працює не лише з традиційними звітами, а й з інтерактивними формами, аналітичними візуалізаціями та інтелектуальними підсистемами підтримки рішень. Такий формат підвищує мобільність управлінських процесів, дозволяє керівництву оперативно реагувати на ризики та своєчасно коригувати стратегію розвитку.

Водночас перехід до інформаційних технологій змінює і саму концепцію відповідальності в організації обліку. Якщо у традиційних умовах головним завданням бухгалтера було забезпечення точності та повноти відображення господарських операцій у регістрах, то нині він стає учасником багаторівневої інформаційної взаємодії, що потребує знань у сфері цифрових платформ, кібербезпеки та аналітичного прогнозування. Таким чином, організаційний формат обліку трансформується у бік гібридної моделі, де функції класичного бухгалтерського супроводу поєднуються з елементами інформаційного менеджменту.

Не менш важливою особливістю сучасних організаційних форматів є децентралізація облікових процедур. Завдяки інформаційним технологіям частина операцій передається на рівень виконавців бізнес-процесів. Наприклад, менеджери з продажів або постачальники мають змогу безпосередньо вводити дані у систему, що мінімізує дублювання інформації і пришвидшує процес її обробки. Це створює середовище спільної відповідальності за якість облікових даних та змінює класичні ієрархічні схеми взаємодії.

В умовах використання інформаційних технологій значно зростає роль контролю, який уже не зводиться до формальної перевірки первинних документів, а реалізується через автоматизовані алгоритми, здатні виявляти помилки, дублювати чи аномальні операції в режимі реального часу. Організаційний формат такого контролю передбачає поєднання автоматизованих процедур із аналітичним супроводом, що забезпечує вищий рівень достовірності інформації та сприяє зниженню ризиків шахрайства чи недостовірної звітності.

Таким чином, організаційні формати обліку в умовах використання інформаційних технологій відзначаються інтегрованістю, гнучкістю та багатофункціональністю. Вони виходять за межі вузького розуміння бухгалтерії як системи документування і перетворюються на повноцінний елемент інформаційної інфраструктури підприємства. Це означає, що майбутнє обліку визначатиметься не лише професійними стандартами, а й рівнем технологічної інноваційності, здатністю до аналітичного осмислення даних та умінням забезпечувати ефективну комунікацію між усіма учасниками економічної діяльності. У результаті облік набуває нової ролі — не просто як інструмент обліку фактів, а як стратегічний ресурс управління у цифровому світі.

ЗАСТОСУВАННЯ ЧАТ-БОТІВ ЗІ ШІ В ОБЛІКУ

Активізація розвитку чат-ботів зі штучним інтелектом кардинально трансформує суспільні інформаційні процеси. Значних змін зазнає підприємництво унаслідок діджиталізації обробки соціально-економічної інформації та її основний генератор на мікрорівні підприємства – бухгалтерський облік. Чат-боти зі штучним інтелектом стають дорадчим інструментом облікових фахівців. Зокрема, штучний інтелект здатний: консультувати облікових працівників щодо методики обліку та оподаткування; інформувати про необхідність нарахування і сплати податків; формувати проєкти звітності для зовнішніх стейкхолдерів та перевіряти наявність помилок у звітних формах, що особливо необхідно в умовах перманентних змін законодавства, умов підприємництва тощо.

Чат-ботам можна довірити контроль платіжної дисципліни підприємства, виникнення та погашення дебіторської і кредиторської заборгованості, обчислення суми внесків у резерви сумнівних боргів, а також проведення електронних грошових трансакцій. Важливим напрямом використання чат-ботів зі штучним інтелектом є проведення оцінки облікових об'єктів за «справедливим методом за аналогами продажів» та переоцінки при настанні значних відхилень облікової вартості від ринкової, що передбачає врахування інформації з відкритих джерел про вартість аналогічних до оцінюваних об'єктів та змінних економічних величин. Для реалізації наведених функціональних можливостей необхідна організація ефективних комунікацій через систему чат-ботів з персоналом підприємства для інформування про події, отримання дозволу на виконання дій, подання проєктів готових рішень, навчання працівників та штучного інтелекту з врахуванням специфіки функціонування конкретної господарської одиниці. З метою легітимізації застосування чат-ботів зі ШІ необхідно доповнити регламентуючі документи щодо облікової політики підприємства у частині: перегляду посадових обов'язків персоналу; надання дозволу участі в електронних грошових трансакціях; доступу до конфіденційної інформації; проведення облікових обчислень та формування певного виду чи окремих форм звітності; визначення облікових об'єктів та вартісної градацій для проведення оцінки та переоцінки; дистанціювання праці облікових фахівців чи залучення аутсорсерів; контроль і оновлення компетентностей працівників тощо. Використання авторських розробок і пропозицій сприяє автоматизації рутинних облікових функцій, мінімізації помилок і махінацій, організації ефективних електронних комунікацій, дистанціалізації виконання посадових обов'язків та підвищення престижності облікової професії. З метою більш широкого прикладного використання виникає необхідність в імплементації чат-ботів у соціальні мережі та спеціалізоване програмне забезпечення для облікових цілей, що є предметом наступних наукових пошуків.

Назарова І.Я.,
д-р екон. наук, доцент, професор кафедри обліку і оподаткування,
Назаров О.М.,
аспірант,
Західноукраїнського національного університету

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ У КОРПОРАТИВНИХ СТРУКТУРАХ В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИХ ЗМІН

Корпоративні об'єднання традиційно характеризуються високою чутливістю до змін у зовнішньому середовищі, зокрема до економічних, правових і технологічних трансформацій. Історичний аналіз розвитку таких структур, здійснений численними науковцями, підтверджує, що динаміка зовнішніх факторів безпосередньо впливає на функціонування корпоративного сектору. Особливо помітним є вплив цих змін на обліково-інформаційну систему, яка, як ключовий елемент управлінської інфраструктури, змушена постійно адаптуватися до нових вимог, забезпечуючи прозорість, своєчасність і релевантність фінансової та управлінської інформації.

У цьому контексті доцільним є виокремлення окремих етапів трансформації корпоративних відносин, а також відповідних змін у системі їх облікового забезпечення. Першим етапом формування корпоративних утворень слід виділити об'єднання у кінці ХІХ ст. і на початку ХХ ст. бізнесових одиниць з однотипним виробництвом, випуском однакової продукції, впровадженням кооперації при виробництві складних видів продукції. Даний етап був характерним для галузей виробництва харчових продуктів, сталі, у нафтопереробній галузі, машинобудівництві. Це давало таким корпораціям переваги у забезпеченні сировиною, раціональному розподілі продукції, розвивало широку спеціалізацію у виробництві, можливість зниження витрат і узагальнення зведених даних у звітності.

Наступним був період індустріальної інтеграції у ХХ ст., пов'язаний з модернізацією та глибокою спеціалізацією виробництва, утворенням міждержавних корпорацій. Він вирізнявся змагальницьким характером між двома світами розвинутою та плановою економікою, закритістю інформації, у тому числі й обліково-звітної. Зокрема у колишньому СРСР, на відміну від структурної побудови бізнесу у західному світі, де відбувався технологічний прорив, утворення міждержавних об'єднань та залучення інституціональних інвесторів, підприємницька діяльність базувалася переважно на державній і рідше - кооперативній формі власності. Господарські об'єднання будувалися на строго вертикальній основі, тому консолідація даних про діяльність таких структур та об'єднань проводилася шляхом простого арифметичного групування відповідних показників у зведеній звітності.

Після розпаду СРСР на території колишніх радянських республік почали запроваджуватися основи ринкової економіки, у яких об'єднання на корпоративній основі стали основною інституційною формою підприємницької діяльності. Зокрема, Україна влилася до реального корпоративного руху й міжнародних

правил ведення обліку та розкриття інформації у звітності після здобуття незалежності. Такі кардинальні зміни у формі господарювання призвели до зміни функцій облікового забезпечення, зокрема і до запровадження в Україні національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, за допомогою яких відбулося наближення вітчизняної системи обліку до міжнародних правил.

Впродовж останніх років також відбулись значні зміни в економічних процесах в Україні та світі, зокрема через поширення пандемії COVID-19. Епідемія спричинила параліч, згортання у багатьох сферах бізнесу. А це призвело до зниження прибутковості корпорацій, збільшення необхідності створення страхових запасів. Разом з тим, слід зазначити, що підчас пандемії почали розвиватися нові напрями економічної діяльності, розширилась сфера медичного обслуговування, виробництва засобів захисту, посилилось дистанційне комунікування між суб'єктами господарювання, широкого розповсюдження набуло запровадження дистанційних методів ведення бізнесу й управління ним. Усе це суттєво вплинуло на обліково-інформаційне забезпечення діяльності підприємств та корпорацій.

Суттєвих змін зазнають корпоративні відносини і на даний час, через розв'язану росією війну. Нині важко судити як буде розвиватися корпоративна економіка після війни, адже усі сили спрямовуються на відбиття ворожих атак, забезпечення фронту зброєю, продовольством, евакуацією з прифронтових зон населення. Але уже тепер можна стверджувати, що після війни корпоративна інфраструктура зазнає кардинальних змін, що зумовить:

- припинення довоєнних корпоративних відносин з російською економікою, як з країною-агресором, та налагодження тісніших корпоративних зв'язків із західним світом на основі залучення значних інвестиційних вкладень з-за кордону;
- проведення повної інвентаризації наявного майна у постраждалих регіонах, переоцінку учасників корпоративного ринку зі встановленням реальних вкладень кожного із них;
- встановлення нової онлайн-логістики та електронного комунікування між учасниками враховуючи те, що велика кількість виробничо-господарських центрів під час воєнного стану було переміщено у центральні та західні регіони країни, проведено переорієнтацію бізнесу на західні ринки;
- розширення участі держави в корпоративних відносинах, найперше, щодо розподілу міжнародної допомоги і коштів, що отримані як відшкодування або компенсація понесених втрат, завданих агресією (репарацій), створення міждержавних корпоративних структур.

Оляднічук Н.В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Юхимчук А.О.,
здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»
Уманського національного університету

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОРЕНДИ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК І РОЗРАХУНКІВ З ОРЕНДОДАВЦЯМИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Оренда земельних ділянок є прогресивною формою земельних відносин в аграрній сфері, що забезпечує ефективне використання земельних ресурсів та стабільність функціонування сільськогосподарського товарного виробництва. Оренда – договір між орендодавцем та орендарем, за яким орендодавець надає орендарю право користування необоротним активом за плату на певний строк [1].

Дослідженню організації орендних взаємовідносин та облікових аспектів приділяється значна увага науковців і практиків. Ємець О.І., Григорів О.О., Чумичкіна Е.В. вважають, що «розмежування землі на об'єкти обліку залежить від права власності, права користування, з якою метою вони використовуються» [2, с. 129]. Шепель І.В. наголошує, що в сьогоденні складних реаліях «необхідно документально підтверджувати втрату земельної ділянки або неможливість її використання, тому для обліку змін у використанні земельних угідь доцільно застосовувати «Акт переведення земельних угідь»» [3, с. 51]. Зважаючи на масштабність наукових досліджень та складність орендних операцій, організація бухгалтерського обліку розрахунків з орендодавцями потребує системного підходу, який враховує правові, екологічні та економічні аспекти.

Чинна законодавча та нормативно-правова база регламентують орендні відносини та розрахунки з орендодавцями, але є ряд питань, які потребують усестороннього дослідження та науково-практичного обґрунтування. Основними прогалинами організації обліку оренди земельних ділянок та розрахунків з орендодавцями є наступні: складність урахування великої кількості договорів оренди та переукладення; недостатня автоматизація; відсутність уніфікованих підходів до розрахунку орендної плати (особливо при розрахунках у натуральній формі; часткова узгодженість даних бухгалтерського обліку, земельного кадастру та реєстру речових прав власності; ризики подвійного обліку або допущення помилок, що унеможлиблює формування достовірної звітності.

З метою вирішення організаційних проблемних питань і підвищення ефективності системи обліку оренди земельних ділянок та розрахунків з орендодавцями доцільно спрямувати зусилля на впровадження наступних заходів:

- цифровізація облікових процесів, яка передбачає використання автоматизованих платформ обліку договорів оренди; формування єдиної бази даних земельних ділянок за кадастровими номерами; інтеграцію облікових програм з державними реєстрами;

- удосконалення аналітичного супроводу вбачається у формуванні аналітичних звітів для прийняття управлінських рішень; впровадженні системи контролю за своєчасністю розрахунків з орендодавцями та за податками і зборами;

- уніфікація підходів до документального оформлення має на меті розроблення стандартних форм договорів оренди та актів прийому-передачі земельних ділянок з відображенням якісної характеристики земельної ділянки; узгодження облікових даних з податковою звітністю та земельним кадастром;

- підвищення кваліфікації персоналу вимагає постійного навчання щодо цифрового обліку, земельного права та аналітики.

Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню прозорості та достовірності даних бухгалтерського обліку, зниження ризиків порушення строків виплат орендодавцям, покращення фінансової дисципліни, створення передумов для переходу до цифрового земельного обліку як складової системи сталого розвитку аграрної економіки.

Таким чином, організація обліку оренди земельних ділянок і розрахунків з орендодавцями є надзвичайно важливою складовою фінансово-господарської діяльності підприємства. В умовах цифровізації економіки зростає потреба у вдосконаленні обліково-аналітичного забезпечення, що дозволяє підвищити ефективність управління земельними ресурсами, забезпечити достовірність нарахування податків та прозорість розрахунків з орендодавцями. Вважаємо, що подальші дослідження потребують системного підходу, який поєднує правові, екологічні, інформаційні, фінансові та управлінські аспекти діяльності.

Список використаних джерел:

1. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда» : наказ Міністерства фінансів України від 28.07.2000 р. № 181. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00#Text> (дата звернення: 12.10.2025).

2. Ємець О.І., Григорів О.О., Чумичкіна Е.В. Облік земельних ділянок та раціональне використання землі в сільському господарстві. Інноваційна економіка. 2023. Вип. 4. С. 125-130. URL: <https://inneco.org/index.php/inneco.ua/article/view/985/1065> (дата звернення: 12.10.2025).

3. Шепель І.В. Організація документообігу земельних ділянок: проблеми та шляхи вдосконалення. Науковий погляд: економіка та управління. 2025. № 1 (89). С. 45-53. URL : http://www.scientificview.umsf.in.ua/archive/2025/1_89_2025/8.pdf (дата звернення: 14.10.2025).

Онисько Я.Я.,
здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
Максименко Д.В.
канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри обліку і
оподаткування та маркетингу,
Мукачівського державного університету

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ВНУТРІШНЬОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ

Управлінська звітність є ключовим елементом системи менеджменту підприємства, оскільки забезпечує керівництво необхідною інформацією для прийняття стратегічних і тактичних рішень. На відміну від фінансової звітності, яка орієнтована на зовнішніх користувачів, внутрішня управлінська звітність призначена для внутрішніх потреб — контролю, планування, прогнозування та аналізу ефективності діяльності. В умовах цифровізації бізнес-процесів і зростання обсягів даних змінюються як інструменти, так і методологічні підходи до її формування.

Серед ключових принципів формування управлінської звітності виділяють: орієнтацію на потреби менеджменту, адаптивність, інтегрованість з обліковими та аналітичними системами, гнучкість структури показників і регулярність подання. Структура управлінської звітності повинна відповідати трьом рівням управління (операційному, тактичному, стратегічному).

Взагалі, управлінська звітність — це внутрішня звітність, основна мета якої полягає у наданні оперативної, релевантної інформації у відповідності до вимог управлінського персоналу [1].

Управлінська звітність повинна охоплювати дані за період, який дозволить найбільш повно провести аналіз діяльності підприємства та спланувати його майбутню роботу. Вона повинна задовольняти потреби управлінського персоналу в інформації, чітко розмежованій за галузями діяльності та сферою компетенції та відповідальності кожного менеджера. Звітність про економічні результати призначена для оцінки діяльності господарських підрозділів — цехів, ділянок, бригад, забезпечує комунікаційні зв'язки між цехами та відділками та є підставою для прийняття короткострокових управлінських рішень.

Внутрішня бухгалтерська звітність — це звітність, яка складається бухгалтером-аналітиком і подається як адміністрації підприємства, так і менеджерам всіх рівнів управління. Основною метою складання звітності є надання оперативної релевантної інформації відповідно до вимог управлінського персоналу [2].

Система внутрішньої звітності повинна будуватися таким чином, щоб дані, які в ній містяться, дозволяли отримати відповідь на всі питання управлінців. Створити систему внутрішньої звітності можна лише за наявності: масиву основних даних; узгодженості змісту та форми звітів; функціонального підходу до накопичення та підсумовування інформації [4].

Більшість показників управлінського обліку та звітності не потребують такого ступеня оперативності. Дані про випуск продукції та напівфабрикатів, брак та інші відхилення від норм, про кількість та вартість продажу зазвичай представляють щоденно або щотижнево. Аналізувати прибутковість та рентабельність окремих товарів, робіт і послуг або секторів ринку, де вони реалізуються, дозволяють дані щомісячних управлінських звітів. При здійсненні довгострокових проектів інвестицій їх доцільно розбити на окремі етапи або види робіт, для того, щоб щотижнево або щомісячно виявляти відхилення від запланованого виконання за об'ємами та витратами на здійснення проекту.

Сучасні підходи до формування внутрішньої управлінської звітності базуються на інтеграції цифрових технологій, аналітичних інструментів і стратегічного управління ефективністю. Перехід до гнучких і автоматизованих систем забезпечує підвищення якості управлінських рішень, швидкість реакції на зміни ринку та зміцнення конкурентних позицій підприємства. Отже, розвиток управлінської звітності є невід'ємною складовою цифрової трансформації бізнесу, спрямованої на підвищення прозорості, ефективності та результативності управління.

Список використаних джерел:

1. Бутинець Ф. Ф. Управлінський облік: навчальний посібник. — Житомир: ПП «Рута», 2022.
2. Кужельний М. В. Управлінський облік: теорія і практика. — Київ: КНЕУ, 2021.
3. Kaplan R., Norton D. The Balanced Scorecard: Translating Strategy into Action. — Harvard Business School Press, 2020.
4. Horngren C. T. Cost Accounting: A Managerial Emphasis. — Pearson Education, 2023.
5. Іваненко В. М. Цифрові технології в системі управлінського обліку. — Харків: ХНЕУ, 2024.

Павлишинець О.А.,

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,

Кручак Л.В.,

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і
оподаткування та маркетингу,
Мукачівського державного університету

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ: СУТНІСТЬ, КЛАСИФІКАЦІЯ, ЖИТТЄВИЙ ЦИКЛ ТА ЕКОНОМІЧНА ЦІННІСТЬ

У сучасній економіці, що характеризується прискореною цифровою трансформацією, інформаційні ресурси (ІР) набувають статусу ключового виробничого чинника, часто перевершуючи за своєю цінністю традиційні матеріальні активи. Це актуалізує питання їхнього глибокого теоретичного

осмислення та адекватного відображення у системі бухгалтерського обліку.

Інформаційні ресурси являють собою таку сукупність достовірних повідомлень, отриманих інформаційною службою на основі обробленого масиву різноманітних фактів, які стосуються сфери фінансової та господарської діяльності підприємства і становить семантичну цінність для контролю і координації дій персоналу для розвитку бізнесу.

Факти служать сирим матеріалом для інформації. Неупорядкований їх масив вимагає певних процедур групування й обробки за різними заздалегідь визначеними критеріями, кількість яких залежить від ерудиції та фантазії інформаційних працівників і запитів користувачів. Разом з наведеною існують інші дефініції, коли інформаційні ресурси розглядають як окремі документи або масиви документів та документи і масиви документів в інформаційних системах (бібліотеках, архівах, фондах, банках даних, інших інформаційних системах) [1].

Інформаційні ресурси – це сукупність організованих даних, документів, знань та інформаційних систем, накопичених у процесі виробничої, наукової чи управлінської діяльності, які можуть бути використані для прийняття рішень, створення нових продуктів або надання послуг. На відміну від простої інформації, ІР характеризуються організованістю, цілеспрямованістю та наявністю матеріального або програмного носія. З облікової точки зору, ІР часто ототожнюють із нематеріальними активами (патенти, ліцензії, програмне забезпечення), однак це поняття є значно ширшим, охоплюючи також бази даних, знання персоналу (людський капітал) та внутрішні регламенти.

Класифікація ІР може здійснюватися за низкою ознак:

1. За формою носія: Документальні (архіви, бібліотеки, звіти), електронні (бази даних, програмне забезпечення, сайти) та організаційні (ноу-хау, бізнес-процеси).

2. За правом власності: Власні (створені підприємством) та придбані (ліцензії, права користування).

3. За ступенем фіксації: Формалізовані (облікові дані, коди) та неформалізовані (знання співробітників, корпоративна культура).

Життєвий цикл ІР охоплює всі етапи їхнього існування – від зародження ідеї до їхнього виведення з експлуатації або знищення. Виділення цих стадій є критично важливим для організації обліку та контролю витрат. Основними стадіями є:

1. Створення (придбання): Фаза, на якій формується первісна вартість ІР, що включає витрати на розробку, тестування, ліцензування та впровадження.

2. Експлуатація (використання): Стадія активного застосування ІР у господарській діяльності, яка генерує доходи. На цьому етапі виникають витрати на підтримку, технічне обслуговування, оновлення та забезпечення якості (валідацію).

3. Модернізація (оновлення): Внесення істотних змін, що покращують характеристики та збільшують економічні вигоди, що часто призводить до рекапіталізації витрат.

4. Списання (виведення з експлуатації): Припинення використання ІР через фізичне чи моральне зношення або втрату актуальності.

Економічна цінність ІР визначається їхньою здатністю генерувати майбутні

економічні вигоди. Ця цінність може бути прямою (наприклад, продаж ліцензій на ПЗ) або непрямою, вираженою у:

- Підвищенні ефективності операційних процесів (автоматизація).
- Зниженні витрат (мінімізація помилок завдяки якісним даним).
- Створенні конкурентних переваг (інноваційні продукти та послуги).
- Поліпшенні якості управлінських рішень, що базуються на достовірній та своєчасній обліковій інформації.

Для забезпечення якісної інформаційної бази управління необхідне чітке виділення інформаційних ресурсів як самостійного об'єкта бухгалтерського обліку. Сучасна облікова практика (зокрема, МСФЗ та національні стандарти) визнає лише ту частину ІР, що відповідає критеріям нематеріального активу (ідентифікованість, контроль, очікувані економічні вигоди). Однак значна частина внутрішніх, неформалізованих даних, а також витрати на забезпечення їхньої якості (наприклад, навчання персоналу чи валідація даних) часто списуються на витрати поточного періоду.

Облікове забезпечення якості ІР вимагає:

1. Розробки внутрішньої класифікації ІР, що відповідає потребам управління.
2. Створення аналітичних рахунків для обліку витрат на всіх стадіях життєвого циклу, включаючи витрати на валідацію та верифікацію даних.
3. Формування підходів до оцінки ІР, які не відповідають критеріям нематеріальних активів, але мають значну економічну цінність (наприклад, через їхню вплив на якість кінцевої продукції або ефективність внутрішнього контролю).

Таким чином, розвиток обліку ІР має бути спрямований не лише на їхнє формальне відображення у балансі, але й на забезпечення релевантної та достовірної інформації про їхню якість та ефективність використання.

Список використаних джерел:

1. Пушкар М.С., Пушкар М.Р. Інформаційні ресурси для бізнесу: формування та використання. Тернопіль: Карт – бланш, 2021. 217 с.

Пігош В.А.,

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування та маркетингу,
Мукачівського державного університету

СИСТЕМА БУХГАЛТЕРСЬКОГО КОНТРОЛЮ ТА УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасні умови господарювання вимагають від підприємств підвищення ефективності системи управління, що неможливо без якісного обліково-аналітичного забезпечення. В цьому контексті особливого значення набувають управлінський облік і система бухгалтерського контролю, які забезпечують керівництво інформацією для прийняття обґрунтованих рішень [1].

Розвиток цифрових технологій і автоматизація бізнес-процесів зумовлюють

необхідність перегляду підходів до організації управлінського обліку та внутрішнього контролю [2]. Вони стають не лише засобами фіксації даних, а інструментами стратегічного управління ефективністю та ризиками.

Бухгалтерський контроль — це сукупність процедур перевірки достовірності облікової інформації, дотримання принципів і стандартів обліку, а також забезпечення збереження активів підприємства [3].

Як зазначає М. Білуха, контроль є функцією управління, спрямованою на виявлення відхилень фактичних показників від планових і запобігання помилкам та зловживанням [4].

Система бухгалтерського контролю виконує такі завдання:
забезпечення достовірності фінансової інформації;
попередження та виявлення помилок;
моніторинг виконання бюджетів;
сприяння ефективному використанню ресурсів [5].

В умовах цифрової економіки контроль набуває нових форм — автоматизований, аналітичний, інтегрований, що базується на застосуванні ERP-систем, хмарних технологій і систем штучного інтелекту.

Управлінський облік — це система збору, обробки й аналізу інформації, яка необхідна для планування, контролю та оцінки діяльності підприємства [6].

На відміну від фінансового обліку, управлінський орієнтований на внутрішніх користувачів і забезпечує їх оперативними даними для коротко- та довгострокового планування.

Сучасний управлінський облік включає:
облік витрат і калькулювання собівартості;
бюджетування;
аналіз відхилень;
оцінку результативності підрозділів.

Як зазначає Г. Кірейцев, розвиток управлінського обліку сьогодні неможливий без інтеграції з системою внутрішнього контролю, оскільки саме контроль забезпечує якість управлінських даних [7].

У процесі цифрової трансформації економіки відбувається конвергенція бухгалтерського обліку, контролю та інформаційних технологій. ERP-системи (Enterprise Resource Planning) дозволяють поєднувати облік, планування, контроль і аналіз у єдиній платформі.

Важливою тенденцією є перехід від ретроспективного до прогностного контролю, коли система не лише фіксує відхилення, а й моделює можливі наслідки управлінських рішень.

Цифровий контроль стає елементом системи внутрішнього аудиту, забезпечуючи моніторинг ключових показників у реальному часі. Це підвищує прозорість управлінських процесів, скорочує ризики і забезпечує ефективність управлінських рішень [7].

Таким чином, бухгалтерський контроль і управлінський облік є взаємопов'язаними елементами єдиної системи управління підприємством. Контроль забезпечує достовірність і надійність облікової інформації, тоді як управлінський облік формує аналітичну основу для прийняття рішень.

В умовах цифровізації ефективність цих систем значно зростає завдяки використанню автоматизованих засобів контролю, інтегрованих платформ і аналітичних інструментів. Перспективним напрямом розвитку є створення інтелектуальних систем управлінського контролю, що поєднують функції обліку, аналізу та прогнозування діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку. – Житомир: ПП «Рута», 2020.
2. Horngren C. T., Sundem G. L., Stratton W. O. Introduction to Management Accounting. – Pearson Education, 2014.
3. Кірейцев Г. Г. Облік і контроль у системі управління підприємством. – К.: КНЕУ, 2019.
4. Білуха М. Т. Контроль і ревізія: навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2018.
5. Левицька С. О. Внутрішній контроль: методологія та практика. – Тернопіль: Екон. думка, 2021.
6. Сопко В. В. Управлінський облік: сучасна концепція. – К.: КНЕУ, 2020.
7. Кірейцев Г. Г. Контроль і управління витратами підприємства: концепції та інструменти. – Бухгалтерський облік і аудит, 2022, №4.

Подгорський О.В.,

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,

Максименко Д.В.,

канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри обліку і
оподаткування та маркетингу,
Мукачівського державного університету

ОБЛІКОВА ІНФОРМАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДТРИМКИ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

В умовах зростання конкуренції та динамічного розвитку економічного середовища ефективність діяльності підприємства значною мірою залежить від якості управлінських рішень. Прийняття таких рішень потребує достовірної, своєчасної та релевантної інформації. В цьому контексті облікова інформація виступає ключовим інструментом, який забезпечує менеджмент підприємства необхідними даними для планування, контролю та аналізу господарської діяльності.

Найважливішим фактором нормального функціонування виробництва є управлінська діяльність, при якій менеджери оперують вірогідною та оперативною інформацією. За допомогою інформаційного забезпечення відбувається взаємозв'язок між підрозділами, розмежування прав та відповідальності кожного підрозділу перед адміністрацією підприємства. Інформаційна система підпорядкована потребам організаційної структури підприємства. Особливу роль відіграє управлінський облік, який орієнтований не лише на зовнішню звітність, а

й на внутрішні потреби менеджменту. Його дані використовуються для прогнозування, бюджетування, аналізу відхилень і визначення оптимальних напрямів діяльності підприємства.

В управлінському обліку особливу увагу ми приділяємо внутрішній інформації, яка характеризує різні сторони виробничої діяльності структурних підрозділів, носить оперативний характер і відображає хід виробництва та реалізації продукції, а також фінансові результати роботи даного підприємства та його структурних підрозділів.

Для прийняття управлінських рішень, як і для оцінки і контролю, не завжди потрібна повна сукупна інформація. Потрібна для прийняття таких рішень, інформація накопичується у функціональних відділах і службах та використовується разом з інформацією, що формується в управлінському обліку. В будь-якому випадку при поданні інформації менеджерам слід відобразити зв'язки між підрозділами та показниками і процес їх формування.

Вся сукупність інформації містить множину підсистем, що дозволяють забезпечити релевантною інформацією менеджера, який приймає конкретні рішення.

Основними цілями та завданнями організації управлінського обліку є:

- нормування, планування і облік виробничих затрат, калькулювання собівартості продукції; прогнозування, планування та облік витрат звітного періоду, планування і облік довгострокових витрат на капітальні вкладення та інвестиційну діяльність;
- формування кількісної інформації для використання в оперативному управлінні господарською діяльністю, контролі дій і стимулюванні персоналу;
- планування, облік і аналіз витрат та результатів діяльності за напрямками, підрозділами, сегментами діяльності, центрами відповідальності.

Характерною особливістю сучасної економіки України є наявність значної кількості факторів впливу на функціонування суб'єктів господарювання, їх стратегію та тактику, що обумовлює адекватну трансформацію підходів до управління. Важливим завданням сучасних бухгалтерів і аналітиків є не лише фіксація господарських операцій, а й трансформація даних у знання, які можна використати для прийняття рішень у реальному часі.

Підвищення аналітичної цінності облікових даних, впровадження сучасних інформаційних технологій і вдосконалення управлінського обліку мають стати пріоритетними напрямками розвитку системи обліку на сучасних підприємствах.

Список використаних джерел:

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік у системі управління підприємством. — Житомир: Рута, 2021.
2. Швець В. Г. Інформаційне забезпечення управління підприємством. — Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2022.
3. Чумаченко М. Г. Сучасні тенденції розвитку управлінського обліку. — Одеса: ОНЕУ, 2023.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ОБЛІКУ

Сучасний розвиток теорії та практики обліку перебуває під потужним впливом кардинальних змін, спричинених цифровою трансформацією та прискореною глобалізацією. Головна проблема полягає у критичному відставанні традиційних облікових концепцій та методик від швидкості економічних інновацій. Ключовим викликом є необхідність не просто автоматизації існуючих процесів, а докорінної трансформації всієї облікової системи під впливом Big Data, впровадження штучного інтелекту (ШІ), та широкого використання роботизованої автоматизації процесів. Це вимагає розробки нових теоретичних моделей, які б адекватно відображали економічну сутність операцій, пов'язаних із хмарними обчисленнями, децентралізованими фінансами та криптоактивами – від їхньої первісної оцінки до відображення в балансі та впливу на фінансові результати. Паралельно зростає загроза кіберзлочинності, що вимагає розробки значно надійніших протоколів кібербезпеки для гарантування цілісності, конфіденційності та доступності критичної облікової інформації.

Наріжний камінь облікової теорії – концепція оцінки вартості – переживає глибоку кризу. Застосування історичної собівартості стає дедалі менш релевантним в умовах високої нестабільності ринків та інфляційних процесів, що спотворює реальний фінансовий стан підприємств. Це вимагає універсалізації використання справедливої вартості для значно ширшого кола активів та зобов'язань, але її застосування, своєю чергою, породжує проблеми суб'єктивності оцінки та необхідності постійного вдосконалення оціночних моделей.

Особлива гострота проблеми припадає на облік нематеріальних активів та інтелектуального капіталу. В економіці знань вартість підприємств дедалі більше формується за рахунок брендів, патентів, ноу-хау та кваліфікації персоналу, проте чинні стандарти часто дозволяють відображати лише ті нематеріальні активи, що були придбані, залишаючи внутрішньо створений інтелектуальний капітал «за балансом». Теоретики обліку мають розробити механізми капіталізації, амортизації та оцінки життєвого циклу цих ключових ресурсів. Також актуальним залишається завдання усунення розбіжностей між національними стандартами (НП(С)БО) та Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), що ускладнює порівнянність фінансової звітності на глобальному рівні.

Сфера обліку не обмежується лише фінансовими операціями. Вимоги суспільства та інвесторів до корпоративної соціальної відповідальності призвели до необхідності інтеграції показників сталого розвитку – екологічних, соціальних та управлінських аспектів – у загальну систему звітності. Це вимагає розробки абсолютно нових, уніфікованих міжнародних стандартів нефінансової звітності, які дозволяли б достовірно оцінювати вплив діяльності компанії на навколишнє середовище, соціальну сферу та якість корпоративного управління. Проблема полягає у відсутності єдиної методології та складності кількісної оцінки якісних показників, таких як вуглецевий слід чи соціальна справедливість.

На внутрішньому рівні, управлінський облік повинен здійснити перехід від простого контролю витрат до стратегічного управлінського обліку, орієнтованого на створення вартості для акціонерів. Це означає впровадження інструментів бюджетування, орієнтованого на результат, аналізу ланцюга створення вартості та використання показників нефінансової ефективності для прийняття довгострокових рішень. Не менш значущою є проблема реформування обліку в державному секторі, який повинен стати більш прозорим, підзвітним та орієнтованим на ефективність використання бюджетних коштів, наслідуючи найкращі практики публічного сектору.

Технологічні та методологічні зміни радикально трансформують роль бухгалтера. Потреба в рутинній реєстрації операцій зменшується через автоматизацію, тоді як критично зростає попит на бухгалтерів-аналітиків та фінансових архітекторів. Це створює нагальну необхідність реформування облікової освіти, яка має змістити фокус із простого заучування правил на формування комплексних компетенцій: аналітичних навичок, навичок роботи з даними, розуміння ІТ-інфраструктури та стратегічного мислення.

На тлі ускладнення операцій та збільшення обсягів фінансових потоків зростає актуальність питань професійної етики та незалежності бухгалтерів та аудиторів. Тиск на професійне судження, ризики шахрайства та необхідність дотримання високих стандартів чесності вимагають посилення механізмів безперервного професійного розвитку та суворого контролю з боку професійних організацій. Лише постійне вдосконалення професійних стандартів та етичних норм може забезпечити високий рівень довіри до фінансової звітності, що є основою функціонування ринкової економіки.

Список використаних джерел:

1. Буяк Л. А. Концепція програмного забезпечення цифровізації агробізнесу. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2022. Том 7. № 4. С. 327-334.
2. Крочак О. І., Багрій К. Л., Левченко О. Ф. Майбутнє бухгалтерського обліку України: тренди та прогнози в умовах швидкої цифрової трансформації. Економіка. Фінанси. Право. 2024. № 3. С. 73-79. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/2041307>
3. Шаповалова А., Кузьменко О., Поліщук О., Ларікова Т, Мирончук З. Модернізація національної системи обліку й аудиту з використанням інструментів цифрової трансформації. Financial and credit activity problems of theory and practice. 2023. Вип. 4 (51). С. 33-52.

ОСОБЛИВОСТІ ОПЛАТИ ПРАЦІ ДИРЕКТОРА ЛІЦЕЮ

Заробітна плата вчителів є однією з ключових тем, яка часто викликає обговорення у сучасному суспільстві. Правильне нарахування та вчасна виплата коштів позитивно впливають на якість та результативність праці вчителів.

Метою роботи є дослідження особливостей нарахування різних видів основної та додаткової оплати праці директору закладу середньої освіти, який також є вчителем математики.

Відповідно до Закону України «Про оплату праці» розрізняють: основну заробітну плату, додаткову заробітну плату, інші заохочувальні та компенсаційні виплати. Вони складають фонд оплати праці підприємства [1, с.170]. Заробітна плата – це плата, яку одержує найманий працівник за свою працю, її якість і кількість, або ціна, що платить роботодавець найманому працівникові за використання його робочої сили. Педагогічним працівникам нараховують основну та додаткову заробітну плату. Основна зарплата визначається посадовим окладом, а додаткова виступає у формі доплат та надбавок, серед яких можна виділити надбавки за престиж праці, вислугу років, доплати за перевірку зошитів, класне керівництво, за завідування кабінетом, за роботу у несприятливих умовах, тощо. Розглянемо особливості нарахування основної та додаткової оплати праці директору закладу середньої освіти. Педагогічний працівник є спеціалістом вищої категорії, що відповідає 14 тарифному розряду, йому нараховуються наступні суми:

- оклад в розмірі 7732,00 грн.,
- підвищення за постановою КМУ №22 від 11.01.2018р.:
 $7732,00 \text{ грн} * 10\% = 773,20 \text{ грн.};$
- заробітна плата з підвищенням: $7732,00 + 773,20 = 8505,20 \text{ грн}$
- надбавка за вислугу років: $8505,20 * 20\% = 1701,40 \text{ грн.};$
- надбавка за престижність праці: $8505,20 * 20\% = 1701,40 \text{ грн},$
- доплата за роботу у несприятливих умовах: 1300,00 грн.

Проведемо нарахування оплати праці даному працівникові, враховуючи що він також є вчителем математики.

Зарплата за години: $7732,00 \text{ грн.} : 18 \text{ годин} * 9 \text{ годин} = 3866,00 \text{ грн.}$

- підвищення за постановою КМУ №22 від 11.01.2018р.:
 $3866,00 \text{ грн} * 10\% = 386,60 \text{ грн.};$
- заробітна плата з підвищенням: $3866,00 + 386,60 = 4252,60 \text{ грн.}$
- надбавки за вислугу років: $4252,60 * 20\% = 850,52 \text{ грн.};$
- надбавки за престижність праці: $4252,60 * 5\% = 212,63 \text{ грн.};$
- доплата за перевірку зошитів: $4252,60 * 15\% * 50\% = 318,95 \text{ грн.}$
- доплата за роботу у несприятливих умовах: $1300,00 : 18 \text{ год.} * 9 \text{ год.} = 650,00 \text{ грн.}$

Всього нараховано заробітної плати в сумі 14813,90 грн.

Визначені дані нарахування оплати праці відобразимо в таблиці 1.

Таблиця 1

Розрахунковий лист

ТР 14 Посадовий оклад: 7732,00 грн. Посада: Директор 12 р.

ТР 14 Посадовий оклад: 7732,00 грн. Посада: Вчитель математики

Нараховано	Сума	Утри мано	Сума	Випла чено	Сума
Оклад Січень 2025 р. дні 23	7732,00	ПДФО,	3508,56	Аванс планов	7300,00
Вислуга років Січень 2025 р.	1701,04	Військо вийзбір,	974,60	Видана зарплата	7513,90
За роботу в несприятливих умовах педагогам Січень 2025 р.	1300,00	Профс пілка	194,92		
Постанова КМУ №22 11.01.2018р., 10% Січень 2025	773,20				
За престижність праці, надбавка Січень 2025 р.	1701,04				
Оклад Вчитель математики 5- 9 кл. Січень 2025 р.	3866,00				
Вислуга років Вчитель математики Січень 2025 р.	350,52				
Постанова КМУ №22 11.01.2018р., 10% Вчитель математики	386,60				
За престижність праці, надбавка Вчитель математики Січень 2025 р.	212,63				
Зошити, математика, 5-9 кл. Вчитель математики Січень 2025 р. дні 23	318,95				
За роботу в несприятливих умовах педагогам Вчитель математики	650,00				
Підсумок:	19491,98		4678,08		14813,90
На руки за місяць: 14813,90					

Джерело: складено автором самотійно

Передбачені законодавством утримання проводимо з загального нарахованого доходу. Вчителю було видано аванс та проведено остаточний розрахунок.

Важливо забезпечити конкурентоспроможну зарплату для вчителів, яка б враховувала їх досвід та результати роботи. Це сприятиме покращенню якості освіти та збереженню кваліфікованих кадрів.

Список використаних джерел:

1. Крупка Я. Д., Задорожний З. В., Гудзь Н. В. та ін. Фінансовий облік: підруч. 4- те вид. доп. і перероб. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 451 с.

ОПТИМІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Сучасні умови господарювання вимагають від підприємств не лише ефективного управління ресурсами, а й постійного вдосконалення системи бухгалтерського обліку. Облік є основним джерелом інформації для прийняття управлінських рішень, оцінки фінансового стану, контролю за збереженням активів та забезпечення законності господарських операцій. Проте швидкі зміни у законодавстві, цифровізація економіки, розвиток інформаційних технологій і зростання обсягу облікових даних зумовлюють необхідність оптимізації бухгалтерського обліку як інструменту підвищення ефективності управління підприємством.

Оптимізація бухгалтерського обліку – це процес упорядкування, удосконалення та раціоналізації облікових процесів з метою підвищення достовірності, оперативності й аналітичної цінності інформації, а також зниження трудомісткості й витрат на ведення обліку. Вона охоплює як організаційний, так і методичний, технологічний та інформаційний аспекти діяльності бухгалтерської служби. Основною метою оптимізації є створення ефективної, гнучкої й адаптивної системи обліку, здатної забезпечити своєчасне формування інформації для внутрішніх і зовнішніх користувачів.

В умовах цифрової трансформації економіки традиційна система бухгалтерського обліку зазнає суттєвих змін. На перший план виходять автоматизація облікових процесів, використання програмних продуктів, хмарних технологій і електронного документообігу. Впровадження сучасних програм (таких як BAS ERP, SAP, Oracle, QuickBooks тощо) дозволяє зменшити кількість ручних операцій, скоротити час на обробку документів, забезпечити інтеграцію фінансової, виробничої та управлінської інформації. Це створює передумови для підвищення продуктивності праці бухгалтерів і точності облікових даних.

Ефективна оптимізація бухгалтерського обліку повинна базуватися на таких принципах:

- раціональність, що передбачає досягнення максимальної ефективності при мінімальних витратах;
- гнучкість, яка забезпечує здатність системи швидко реагувати на зміни внутрішніх і зовнішніх умов;
- інтегрованість, тобто взаємозв'язок між обліком, аналітикою та управлінням;
- надійність, що гарантує достовірність і захищеність даних;
- інноваційність, яка полягає у використанні сучасних інформаційних технологій і методів аналізу.

Одним із ключових напрямів оптимізації є раціональна організація бухгалтерської служби. Вона передбачає визначення оптимальної структури підрозділу, розподіл функціональних обов'язків між працівниками, чітке регламентування документообігу та взаємодії з іншими службами підприємства.

Методичний аспект оптимізації охоплює удосконалення облікової політики підприємства, вибір раціональних методів оцінки активів і зобов'язань, способів нарахування амортизації, визначення собівартості продукції, формування резервів і фінансових результатів. Грамотно розроблена облікова політика забезпечує стабільність і послідовність відображення господарських операцій, сприяє підвищенню порівнюваності фінансової звітності та достовірності даних.

Перехід на електронні первинні документи, використання електронного цифрового підпису, впровадження систем електронного архівування дозволяють підвищити швидкість обробки інформації, забезпечити контроль за достовірністю даних та зменшити ризики помилок.

Особливого значення набуває аналітична функція бухгалтерського обліку. Сучасний бухгалтер – це не лише виконавець облікових операцій, а й аналітик, який на основі даних обліку формує інформацію для стратегічного управління. Оптимізація обліку в цьому контексті означає створення ефективної системи аналітичної звітності, яка дозволяє оперативно відстежувати фінансові показники, виявляти тенденції, оцінювати ефективність використання ресурсів та прогнозувати результати діяльності.

Важливою складовою процесу оптимізації є впровадження системи внутрішнього контролю, яка забезпечує дотримання принципів достовірності, повноти й законності облікових даних.

Не менш важливим напрямом є підвищення кваліфікації облікових працівників. Постійне оновлення знань у сфері бухгалтерського обліку, податкового законодавства, інформаційних технологій є необхідною умовою ефективної роботи.

Отже, оптимізація бухгалтерського обліку на підприємстві є необхідною умовою його ефективного функціонування в умовах динамічного ринкового середовища. Вона спрямована на забезпечення прозорості, достовірності та оперативності інформаційних потоків, підвищення рівня аналітичної підтримки управлінських рішень і мінімізацію витрат на облікові процеси. Інноваційний розвиток облікових технологій, підвищення кваліфікації персоналу, удосконалення організаційних та методичних підходів створюють основу для формування сучасної, ефективної системи бухгалтерського обліку, здатної забезпечити сталий розвиток підприємства та його конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОЦЕСІВ АУДИТУ ТА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

Сучасний етап розвитку економіки характеризується інтенсивним переходом до цифрових форматів ведення бізнесу, що зумовлює необхідність глибокої трансформації аудиту та внутрішнього контролю. Традиційні методи перевірки, засновані на вибірковому аналізі та паперовому документообігу, вже не здатні забезпечити належну достовірність і швидкість реагування на ризики. Зростання обсягів інформації, поширення ERP-систем і хмарних сервісів створюють нові можливості для підвищення ефективності контролю. Впровадження штучного інтелекту, блокчейну та аналітики великих даних відкриває новий етап розвитку контролю - від ретроспективного до проактивного. Саме тому дослідження цифрової трансформації аудиту та внутрішнього контролю є актуальним напрямом сучасної економічної науки. Воно має прикладне значення для підприємств, що прагнуть забезпечити прозорість фінансових потоків та конкурентоспроможність у цифровій економіці.

Проблематику цифровізації аудиту та внутрішнього контролю досліджують як вітчизняні, так і зарубіжні вчені.

Кондратюк Т. (2021) аналізує зміни у методології аудиту під впливом цифрових технологій та підкреслює роль автоматизації в підвищенні якості перевірки.

Науковці Alles, Brennan, Kogan, & Vasarhelyi (2021) у своїх роботах наголошують, що цифрова трансформація змінює роль аудитора з виконавця на стратегічного аналітика.

Deloitte (2023) та PwC (2022) демонструють приклади впровадження систем штучного інтелекту в аудиті, які дозволяють виявляти аномалії в транзакціях та прогнозувати ризики.

Бондаренко І. (2022) підкреслює значення хмарних технологій для внутрішнього контролю в умовах воєнної та посткризової економіки України.

Цифрова трансформація аудиту та внутрішнього контролю полягає у переході від вибірових ручних перевірок до автоматизованих, безперервних і аналітично орієнтованих процесів. Основною метою такого переходу є забезпечення достовірності облікових даних, оперативне виявлення ризиків і зменшення впливу людського фактора. Впровадження ERP-систем дозволяє інтегрувати всі бізнес-процеси підприємства в єдиний інформаційний простір, що спрощує аудит і контроль. На практиці це означає, що аудитори можуть здійснювати аналіз не вибірково, а суцільно, охоплюючи всі транзакції в реальному часі. Використання технологій Big Data та Machine Learning дозволяє обробляти великі обсяги інформації, виявляти приховані закономірності та прогнозувати потенційні ризики.

Системи на базі AI можуть аналізувати структуру витрат, відстежувати нетипові операції, виявляти шахрайські дії та формувати аналітичні звіти.

Наприклад, компанія Deloitte використовує платформу «Cognitive Advantage Audit», яка автоматично оцінює ризики за ключовими фінансовими показниками.

У свою чергу, технологія Blockchain забезпечує незмінність фінансових записів, створюючи довіру між контрагентами та усуваючи можливість маніпуляцій. Це особливо актуально для України, де питання прозорості бізнесу є важливим для залучення інвестицій.

Роботизована автоматизація процесів (RPA) дозволяє автоматизувати рутинні завдання - звірку документів, обробку первинних даних, формування звітів. У результаті аудитори звільняються від технічних операцій і зосереджуються на аналітичній роботі.

Важливою складовою цифрової трансформації є Continuous Auditing - аудит у режимі реального часу. Його суть полягає в постійному моніторингу операцій та автоматичному сигналізованні про відхилення від норм. Це дає змогу швидко реагувати на ризики й мінімізувати збитки. Внутрішній контроль також зазнає змін: від ретроспективного аналізу до проактивного управління ризиками. У системах ERP та BAS ERP контроль інтегровано у всі етапи діяльності підприємства - від закупівель до формування звітності.

Незважаючи на численні переваги, цифровізація аудиту супроводжується певними труднощами - високою вартістю програмних продуктів, нестачею кваліфікованих кадрів, а також відставанням нормативно-правового забезпечення.

Законодавча база України поки не містить конкретних положень щодо використання штучного інтелекту або блокчейну у фінансовому контролі. Це створює правову невизначеність, яка стримує інновації.

Перспективним напрямом є створення національних стандартів електронного аудиту та інтеграція з міжнародними цифровими платформами.

Зокрема, запровадження формату XBRL у фінансовій звітності є важливим кроком до автоматизації обміну даними між підприємствами й контролюючими органами.

Отже, цифрова трансформація процесів аудиту та внутрішнього контролю є об'єктивною та незворотною тенденцією сучасної економіки. Вона змінює концепцію перевірки з ретроспективної на проактивну, орієнтовану на попередження ризиків.

Використання ERP, AI, Blockchain та Big Data забезпечує суцільний аналіз даних і мінімізує людські помилки.

Завдяки цифровим технологіям аудитори отримують можливість оперативно оцінювати фінансові процеси, а керівництво - приймати стратегічно обґрунтовані рішення.

Проте успішна реалізація цих можливостей потребує оновлення законодавчої бази, розвитку професійної освіти та підвищення цифрових компетенцій працівників.

У підсумку, цифровізація аудиту та внутрішнього контролю є не просто технологічною модернізацією, а глибинною зміною філософії контролю - переходом до управління, заснованого на даних.

Це створює передумови для сталого розвитку економіки України, інтеграції

у світовий цифровий простір і зміцнення довіри до фінансової інформації.

Список використаних джерел:

1. Костюченко, В. М. (2021). Цифровізація аудиту: сучасні тенденції та виклики. *Облік і фінанси*, (2), 45–52.
2. Сопко, В. В., & Задорожній, З.-М. В. (2022). Трансформація аудиту в умовах цифрової економіки. *Фінанси, облік і аудит*, (4), 60–68.
3. Alles, M., Brennan, G., Kogan, A., & Vasarhelyi, M. (2021). *Continuous Auditing and Monitoring in the Digital Era*.
4. Deloitte (2023). *AI in Audit and Assurance*.
5. PwC (2022). *The Future of Audit: Blockchain and AI*.

Реслер М.В.,

д-р екон. наук, професор кафедри обліку і оподаткування та маркетингу

Балажинець М.В.,

здобувач вищої освіти ОС «Магістр», спеціальності 071 «Облік і оподаткування», Мукачівського державного університету

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕГРОВАНОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Цифровізація економіки та поширення технологій штучного інтелекту зумовлюють новий етап трансформації облікових систем. Традиційний бухгалтерський облік уже не задовольняє потреби бізнесу у швидкому та багатовимірному аналізі даних. Інтегрований облік, що поєднує фінансову, нефінансову, екологічну й соціальну інформацію, стає ключовим елементом стратегічного управління. Застосування технологій штучного інтелекту забезпечує глибшу аналітику, автоматизацію рутинних процесів та мінімізацію людського фактора. Це створює передумови для переходу підприємств до системи інтелектуального управління, що відповідає принципам сталого розвитку.

Проблематику цифрової трансформації обліку та використання інтелектуальних технологій досліджували українські та зарубіжні вчені.

Так, Геєць В. М. і Кораблін С. О. визначають цифровізацію як ключовий фактор підвищення ефективності підприємницької діяльності, наголошуючи на ролі інформаційних систем у створенні доданої вартості.

Федулова Л. І. підкреслює необхідність переходу до цифрової моделі управління економікою, де інформаційні технології стають основою прийняття рішень.

Кизим М. О., Васильєва Т. А. та Мельник О. Г. розглядають інтелектуальні технології як рушій розвитку аналітичних систем у підприємстві.

Alles, M., Kogan, A. & Vasarhelyi, M. доводять, що застосування ШІ в аудиті та обліку відкриває нові можливості для безперервного моніторингу, прогнозування та управління ризиками.

Крім того, Schwab К. визначає штучний інтелект одним із головних драйверів Четвертої промислової революції, що радикально змінює структуру бізнес-процесів і методологію обліку.

Інтегрований облік є сучасною концепцією, яка поєднує фінансову, управлінську, екологічну та соціальну інформацію в єдину систему для стратегічного управління підприємством. В умовах цифрової економіки зростає потреба у швидкому доступі до достовірних даних і гнучких аналітичних інструментах. Штучний інтелект дозволяє автоматизувати рутинні операції, забезпечити виявлення закономірностей і прогнозування фінансових результатів.

Сучасні ERP- і CRM-системи з вбудованими AI-модулями дають можливість інтегрувати дані бухгалтерського, податкового та управлінського обліку в єдиному інформаційному середовищі. Використання машинного навчання підвищує точність класифікації транзакцій, а алгоритми прогнозу аналітики допомагають формувати інтегровану звітність відповідно до вимог ESG і стандартів <PRIVATE_PERSON>.

Застосування інтелектуальних систем сприяє не лише підвищенню оперативності обліку, а й розширює можливості стратегічного контролю. Такі системи здатні аналізувати взаємозв'язки між фінансовими показниками, впливом екологічних і соціальних факторів та результативністю бізнесу.

Разом із тим, існують проблеми: недостатня цифрова грамотність облікових працівників, брак стандартизованих підходів до інтегрованого звітування, а також питання кібербезпеки та етики використання ШІ.

Подальший розвиток інтегрованого обліку вимагає адаптації національної нормативної бази до міжнародних стандартів, розвитку професійних компетенцій бухгалтерів у сфері IT і створення інтелектуальних платформ для автоматизації управлінських процесів. Це забезпечить перехід підприємств до більш стійких і прозорих бізнес-моделей.

Інтегрований облік із застосуванням штучного інтелекту стає фундаментом інтелектуальної економіки. Його впровадження забезпечує високу точність даних, скорочує час обробки інформації та створює умови для прийняття рішень у реальному часі. Використання AI дозволяє розширити межі аналітики, інтегрувати нефінансові аспекти в систему звітності та забезпечити стратегічне бачення розвитку бізнесу.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на розроблення методичних рекомендацій щодо впровадження інтегрованого обліку в умовах цифрової економіки, створення нормативного забезпечення для AI-рішень та формування професійних стандартів цифрового бухгалтера. Гармонізація технологічних, етичних і правових аспектів дозволить підвищити довіру до фінансової інформації та забезпечить конкурентні переваги підприємств у глобальному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Геєць В. М., Кораблін С. О. Цифрова економіка та виклики розвитку підприємництва. Економіка України. 2022. № 7. С. 5–18.
2. Федулова Л. І. Цифрова трансформація економіки: виклики та можливості для бізнесу. Київ: НАН України, 2021. 256 с.

3. Кизим М. О., Васильєва Т. А., Мельник О. Г. Інтелектуальні технології в управлінні підприємницькою діяльністю. Бізнес Інформ. 2023. № 2. С. 12–20.
4. Alles M., Kogan A., Vasarhelyi M. Continuous Auditing and Monitoring in the Digital Era. International Journal of Accounting Information Systems. 2021.
5. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution. Geneva: World Economic Forum, 2016.

Реслер М.В.,

д-р екон. наук, професор кафедри обліку і оподаткування та маркетингу

Лалак І.І.,

здобувач вищої освіти ОС «Магістр», спеціальності 071 «Облік і оподаткування», Мукачівського державного університету

ТРАНСФОРМАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ

Сучасні умови господарювання характеризуються активною цифровізацією економіки, що безпосередньо впливає на трансформацію бухгалтерського обліку. Традиційні методи ведення обліку поступово замінюються комп'ютеризованими системами, які забезпечують оперативність та достовірність інформації. Використання цифрових технологій дозволяє інтегрувати облікові процеси з управлінськими та аналітичними функціями підприємства. Разом із тим виникають нові виклики, пов'язані із захистом даних, стандартизацією та підготовкою кадрів. Це зумовлює необхідність наукового аналізу трансформації облікової системи в умовах комп'ютеризації та пошуку оптимальних шляхів її вдосконалення.

Метою є дослідження особливостей трансформації бухгалтерського обліку під впливом цифровізації та комп'ютеризації, а також визначення напрямів удосконалення облікових процесів із використанням сучасних інформаційних технологій.

У працях сучасних учених (Реслер М.В., Кузьмін О.Є., Сопко В.В.) відзначається, що цифровізація обліку є не лише технічним процесом, а й комплексною трансформацією методології та організації бухгалтерського обліку [1; 2]. Дослідники наголошують, що використання ERP-систем (SAP, BAS ERP, Odoo) та хмарних технологій сприяє інтеграції фінансової інформації, підвищенню її прозорості та зменшенню ризиків викривлення даних [3]. Разом із тим, актуальними залишаються питання захисту облікової інформації, стандартизації цифрових рішень та підготовки кадрів до роботи в умовах цифрової економіки [4].

Проблеми трансформації обліку в умовах комп'ютеризації передбачає системний підхід, що охоплює кілька напрямів:

1. Автоматизація рутинних облікових операцій.

Використання сучасних програмних продуктів (BAS ERP, SAP Business One, Odoo) дозволяє мінімізувати ручне введення даних, зменшити ймовірність

помилки та підвищити оперативність формування фінансової звітності. Це забезпечує більш точний контроль за фінансовими потоками підприємства [1; 2].

2. Інтеграція бухгалтерського обліку з управлінськими та податковими процесами.

Комп'ютеризація дозволяє створити єдиний інформаційний простір, де облік, фінанси, закупівлі, продажі та податкова звітність інтегруються в єдину систему. Це сприяє своєчасному аналізу, прозорості бізнесу та виконанню вимог державних органів [3].

3. Використання хмарних технологій та цифрових платформ.

Хмарні сервіси (наприклад, Microsoft Dynamics 365, QuickBooks Online) забезпечують доступність даних у режимі реального часу, незалежно від місцезнаходження користувачів, що особливо актуально для компаній із віддаленими офісами та міжнародними підрозділами [4].

4. Забезпечення кібербезпеки та захисту облікових даних.

Одним із ключових викликів цифрової трансформації є захист інформації. Використання електронного цифрового підпису (ЕЦП), систем багаторівневої авторизації та резервного копіювання дозволяє гарантувати збереження облікової інформації та її юридичну значимість [5].

5. Аналітика та інтелектуальні технології.

Інтеграція з BI-системами (Power BI, Tableau) перетворює бухгалтерський облік на джерело управлінської аналітики. Це дозволяє керівництву не лише отримувати історичні дані, а й будувати прогнози, моделювати сценарії розвитку та приймати стратегічні рішення на основі цифрової інформації [1; 4].

6. Підготовка кадрів та розвиток цифрових компетенцій бухгалтерів.

Вирішення проблеми трансформації неможливе без адаптації фахівців до нових умов. Необхідне систематичне навчання, впровадження курсів цифрової грамотності та інтеграція практичних навичок роботи з ERP у навчальні програми закладів вищої освіти [2].

Трансформація бухгалтерського обліку в умовах комп'ютеризації є об'єктивним процесом, що визначає конкурентоспроможність підприємств у цифровій економіці. Для підвищення ефективності обліку рекомендовано:

- активізувати впровадження ERP-систем та хмарних технологій;
- розробити стандартизовані підходи до цифрової обробки даних;
- забезпечити безперервне підвищення кваліфікації бухгалтерів у сфері IT-компетенцій;
- посилити державну підтримку цифрової трансформації обліку на рівні нормативно-правового забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Реслер М.В. Цифрова трансформація бухгалтерського обліку: виклики та перспективи. – Мукачево: МДУ, 2023.
2. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Інформаційні системи в обліку: навч. посіб. – Львів: «Новий Світ», 2022.
3. Сопко В.В. Облік у зарубіжних країнах: сучасні тенденції цифровізації. – Київ: КНЕУ, 2021.

4. Мельник Л.Г. Цифрова економіка: проблеми і перспективи. – Суми: СумДУ, 2021.
5. IFRS Foundation. Technology in Accounting and Reporting. – London: IFRS, 2022.

Реслер М.В.,
д-р екон. наук, професор кафедри обліку і
оподаткування та маркетингу,
Шманько А.А.,
здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
Мукачівського державного університету

ГАРМОНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ: КЛЮЧОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Облік та фінансова звітність у Європейському Союзі є ключовим елементом економічної інтеграції, розвитку ринків капіталу та забезпечення прозорості бізнесу. У сучасних умовах глобалізації та євроінтеграційних процесів гармонізація системи обліку набуває особливого значення, адже вона сприяє формуванню єдиного підходу до фінансової інформації для інвесторів, кредиторів та державних органів [1].

З метою підвищення прозорості та порівнянності фінансової інформації у 2002 році був ухвалений Регламент ЄС №1606/2002, який зобов'язав усі публічні компанії, починаючи з 2005 року, складати консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). Це рішення стало визначальним кроком у створенні єдиного фінансового простору та підвищило довіру інвесторів до європейських компаній [2].

Особливістю європейського підходу є поєднання уніфікації та збереження національних традицій. Наприклад, у Франції та Німеччині план рахунків є жорстко регламентованим державою, тоді як у Великій Британії діє система, орієнтована на професійні стандарти. Проте гармонізація на рівні ЄС відбувається через застосування МСФЗ, що забезпечує єдиний підхід до звітності [3].

Важливим компонентом європейської системи є аудит, який гарантує достовірність та об'єктивність фінансових даних. Відповідно до Директиви 2006/43/ЄС особливу увагу приділено незалежності аудиторів та якості аудиторських перевірок. Це сприяє зростанню довіри інвесторів і забезпечує прозорість фінансової інформації. Надійний аудит є важливою передумовою для розвитку ринку капіталу, адже забезпечує довіру інвесторів до інформації, яку надають компанії. [4]. Крім того, в ЄС активно розвиваються ініціативи, пов'язані з нефінансовою звітністю. Зокрема, Директива 2014/95/ЄС зобов'язала великі компанії розкривати інформацію про соціальну відповідальність, екологічні та управлінські аспекти діяльності. Це свідчить про перехід від класичного

бухгалтерського підходу до більш широкого розуміння звітності, яка має відображати не лише фінансові результати, а й вплив компанії на суспільство та довкілля.

Облік і фінансова звітність у ЄС мають стратегічне значення для забезпечення прозорості бізнесу, розвитку єдиного ринку та підвищення економічної стабільності. Впровадження МСФЗ, гармонізація планів рахунків і високі стандарти аудиту створюють сучасну модель фінансової звітності, яка відповідає вимогам глобальної.

Список використаних джерел:

1. Бутинця Ф.Ф. (2020). Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: навчальний посібник. Київ: КНЕУ.
2. Кужель В. (2021). Гармонізація фінансової звітності в Європейському Союзі. Фінанси України, №7.
3. Ловінська Л.Г. (2022). Розвиток облікових систем у країнах ЄС. Бухгалтерський облік і аудит, №5.
4. Жук В.М. (2023). Аудит та контроль у країнах Європейського Союзу. Економіка та держава, №9.

Савонік Т.П.,

викладач кафедри фундаментальних
та спеціальних дисциплін

Нововолинський навчально-науковий інститут
економіки та менеджменту,
Західноукраїнського національного університету,

Бойков М.І.,

здобувач вищої освіти,

Західноукраїнський національний університет,

Баранчук С.В.,

здобувач вищої освіти,

Західноукраїнський національний університет

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗМІН

Активне технологічне оновлення сучасного середовища обумовлює потребу підприємств у переході до цифрових форматів ведення бізнесу. Впровадження цифрових рішень сприяє стабільному економічному розвитку та зміцненню конкурентних позицій компаній на ринку. З огляду на сучасні тенденції, цифровізація вже не є просто актуальним напрямом розвитку, а перетворилася на критично важливу умову збереження конкурентних позицій підприємств. Для українського бізнесу цифрова трансформація виступає дієвим інструментом інтеграції в європейський та глобальний економічний простір, сприяючи модернізації управлінських процесів і розширенню ринкових можливостей [4, с. 2].

Водночас процес цифровізації в Україні зіштовхується з низкою системних викликів, серед яких варто виокремити:

- обмежений доступ до фінансових ресурсів, необхідних для впровадження технологічних рішень;
- нерівномірний розвиток цифрової культури серед підприємств, що ускладнює масштабування інновацій;
- дефіцит кваліфікованих ІТ-спеціалістів, здатних забезпечити ефективну реалізацію цифрових стратегій [2].

На сучасному етапі цифрова трансформація активно реалізується на рівні державних корпорацій, що свідчить про стратегічну орієнтацію країни на технологічне оновлення. Водночас українські підприємства, особливо представники малого та середнього бізнесу, перебувають лише на початкових стадіях впровадження цифрових інструментів, що обмежує їхню конкурентоспроможність.

Згідно з даними Індексу цифрової готовності за 2023 рік, Україна займає 55-ту позицію серед 132 країн, що досліджувалися. Лідерами рейтингу стали Швейцарія, Швеція, США, Велика Британія та Сінгапур, які демонструють високий рівень цифрової інтеграції в економіку та управління [5, с. 77]. Це свідчить про те, що, незважаючи на наявний потенціал, темпи цифрової трансформації українського бізнесу залишаються нижчими порівняно з провідними світовими економіками. Така ситуація може негативно позначитися на глобальній конкурентоспроможності підприємств, обмежуючи їхню здатність до інтеграції у міжнародні виробничі та логістичні ланцюги.

Однією з вагомих переваг цифровізації для українських компаній є підвищення ефективності внутрішніх процесів, що безпосередньо впливає на зміцнення конкурентоспроможності. Оптимізація операцій дозволяє зменшити витрати на адміністративне управління, логістику та внутрішню комунікацію, що, своєю чергою, скорочує час виходу на ринок із новими продуктами чи послугами.

З урахуванням структурних особливостей цифрової трансформації, в діяльності українських компаній можна виокремити три ключові напрями реалізації цифрових ініціатив;

- автоматизація внутрішніх операцій та впровадження електронного документообігу, що сприяє оптимізації робочих процесів і пришвидшенню ухвалення управлінських рішень;
- інвестування в аналітичні інструменти, які дозволяють підприємствам ефективно обробляти дані, прогнозувати ринкові тенденції та приймати обґрунтовані рішення;
- розвиток клієнтоорієнтованих сервісів цифровізації, зокрема створення онлайн-платформ, мобільних застосунків і чат-ботів, які забезпечують зручну та швидку взаємодію зі споживачами.

В Україні останніми роками спостерігається стабільне зростання рівня цифровізації бізнесу, що підтверджується результатами низки аналітичних досліджень, присвячених впровадженню ІТ-рішень у підприємницьке середовище. Найбільш активну динаміку демонструють великі та середні компанії, які мають змогу вкладати в програмне сучасне забезпечення та залучати фахівців високої

кваліфікації. Натомість малі підприємства часто залишаються на стартових етапах цифрової трансформації, що пов'язано з обмеженим доступом до фінансових ресурсів та технологічної експертизи. Для стимулювання цифровізації в Україні недостатньо лише внутрішніх управлінських зусиль – необхідно створити сприятливе зовнішнє середовище, зокрема забезпечити доступ до фінансування, оскільки впровадження цифрового інструментарію потребує значних інвестицій. Суб'єкти господарювання повинні здійснювати оцінку очікуваного економічного ефекту, щоб обґрунтувати доцільність технологічних змін [1, с. 6].

У сфері управління бізнес-процесами цифровізація передбачає не тільки автоматизацію поточних операцій, а й глибоку переоцінку традиційних моделей ведення бізнесу. Її впровадження надає нові можливості для забезпечення нових форматів надання послуг, що відповідають очікуванням споживачів та вимогам сьогодення. Сучасний клієнт очікує зручного доступу до послуг у цифровому середовищі та високого рівня персоналізації, що зумовлює необхідність розвитку багатоканальної комунікації з боку компаній. У даному контексті орієнтація на клієнта виступає одним із ключових драйверів цифрової трансформації, формуючи нові стандарти взаємодії та сервісу [3].

Також важливою перевагою цифровізації економіки є підвищення рівня інформаційної прозорості. Використання автоматизованих систем обліку дозволяє мінімізувати вплив людського фактора, зменшити ризики помилок і підвищити довіру з боку зовнішніх партнерів, що є критично важливим для інтеграції у глобальні бізнес-мережі.

Завдяки сучасним методам обробки та прогнозування великих обсягів даних, підприємства мають можливість приймати обґрунтовані рішення стосовно поведінки споживачів і ринкових тенденцій. У порівнянні з ручною обробкою, цифрові інструменти забезпечують вищу швидкість, точність і економію ресурсів.

Отже, ключовим аспектом цифровізації є стимулювання інноваційної активності підприємств. У глобальному контексті це забезпечує вищу адаптивність до змін споживчого попиту, дозволяючи компаніям оперативно реагувати на ринкові виклики. Такий підхід є важливим чинником успішного функціонування підприємств у сучасному конкурентному середовищі.

Крім того, цифрові платформи відкривають нові формати взаємодії з клієнтами, що сприяє зростанню рівня задоволеності споживачів. Для українських підприємств це означає розширення експортного потенціалу та зміцнення позицій на міжнародних ринках.

Список використаних джерел:

1. Амеліна Н. К., Комчатних О. В., Левіщенко, О. С. Цифровізація як основний фактор розвитку економіки бізнесу. Академічні візії. 2024. № 35. С.1–11.
2. Вербівська Л. В. Буринська О. І. Використання цифрових технологій у підприємницькій діяльності. Економіка та суспільство. 2024. № 61. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-84>.
3. Петько С. М. Теоретичні основи цифрової трансформації суб'єктів господарювання. Економіка та суспільство. 2023. № 47. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-55>

4. Семчук Ж., Іваш А., Хоростіль О., Вовк Ю., Хміль Ю., Підгірняк О., Зубрицький В. Роль цифрових технологій у трансформації бізнес-моделей сучасних підприємств. Академічні візії. Вип. 28. С. 1–8.

5. Хаустова В. Є., Крячко Є. М., Бондаренко Д. В. Оцінка процесів цифровізації в країнах світу та Україні у світових індексах і рейтингах. Бізнесінформ. 2024. № 9. С. 75–93.

Скоробогата Л.В.,

канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри обліку, аудиту
та оподаткування,
Хмельницького національного університету

ПОДАТКОВІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КОНТРОЛЬОВАНИХ ІНОЗЕМНИХ КОМПАНІЙ

Запровадження механізму контрольованих іноземних компаній (КІК) в Україні відповідає світовій тенденції, а саме – податково-юридичному регулюванню, яке вже функціонує в країнах-членах ОЕСР. Фактично, КІК є елементом масштабної фіскальної стратегії – Плану BEPS, спрямованої на боротьбу з агресивним податковим плануванням.

План заходів із протидії розмиванню бази оподаткування та виведенню прибутку з-під оподаткування (Base Erosion and Profit Shifting, BEPS) є ініціативою, розробленою Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Основна мета цієї ініціативи полягає у протидії агресивному податковому плануванню, а саме – практикам, що призводять до розмивання податкової бази та штучного переміщення прибутків у юрисдикції з низьким або нульовим оподаткуванням. BEPS являє собою комплекс рекомендацій та міжнародних стандартів, спрямованих на запобігання використанню стратегій, які порушують загальноприйняті принципи оподаткування, особливо у діяльності транснаціональних корпорацій.

Метою введення таких правил є:

- боротьба з ухиленням від оподаткування: Правила КІК дозволяють уникнути ситуацій, коли українські резиденти створюють афілійовані компанії за кордоном для перекладання прибутків та ухилення від оподаткування в Україні.

- податкова прозорість: Регулювання CFC забезпечує більшу прозорість українських резидентів щодо їх контрольованих іноземних компаній, що дозволяє краще контролювати оподаткування і забезпечує відповідну звітність та декларування доходів.

- захист національних інтересів: Це регулювання допомагає захистити національні інтереси України, забезпечуючи оподаткування прибутків, отриманих від зарубіжних активів, та запобігаючи втраті податкових надходжень.

КІКом може бути як стандартна юридична особа, так і утворення без юридичної особи. Але саме такими утвореннями є партнерства/трасти/фонди/ та деякі інші установи відповідно до визначення податкового законодавства. Варто

зазначити, що таке утворення має відповідати наступним ознакам: діяльність, спрямована на отримання доходу (прибутку); діє в інтересах своїх учасників, партнерів, засновників, довірительів або інших вигодоотримувачів.

Тобто, НГО чи благодійний фонд під таке визначення не підпадають, а отже не є КІКом.

Щодо юридичних осіб – це корпоративне утворення, яке: володіє активами, має права та обов'язки, здійснює діяльність від власного імені незалежно від засновників/учасників/форми власності.

Для організації облікового адміністрування необхідно визначитися із такими суб'єктами як контролер (контролююча особа) та резидент/Контролером за ПКУ може бути як фізична, так і юридична особа, яка [1]: володіє часткою в іноземній юридичній особі у розмірі більше ніж 50% або, володіє часткою в іноземній юридичній особі у розмірі 25%, якщо при цьому декілька резидентів України володіють частками в іноземній особі, розмір яких у сукупності 50% і більше або окремо або разом з іншими резидентами України – пов'язаними особами здійснює фактичний контроль над іноземною юридичною особою.

На цьому етапі дуже важливим моментом є визначення поняття «володіє часткою» в юридичній особі. Податкове законодавство каже, що особа володіє часткою в іншій юридичній особі у разі: володіння на підставі права власності; право власності на відповідну частку юридично належить іншим особам, які діють в інтересах такої особи; є засновником трасту, власником частки майна фонду, установи, іншого утворення без статусу юридичної особи або учасником партнерства, до активів якого входить зазначена частка.

Варто також зазначити, що частка в іноземній юридичній особі має давати право впливу на: відповідну частку голосів у вищому органі управління іноземної юридичної, отримання відповідної частки прибутку іноземної юридичної особи, та/або блокування рішення про розподіл частини прибутку іноземної юридичної особи, та/або отримання відповідної частини активів іноземної юридичної особи у разі її ліквідації або припинення.

Для розрахунку частки при опосередкованому володінні слід врахувати наступні аспекти: якщо виявлено, що володіють часткою не на пряму, як акціонер-фізична особа, а через іншу юридичну особу, то застосовуються спеціальні правила розрахунку частки: у разі володіння через один ланцюг осіб, які володіють частками одна в іншій – шляхом множення часток; у разі володіння через кілька ланцюгів осіб, які володіють частками одна в іншій – шляхом підсумовування часток у кожному ланцюгу.

Особа, яка не є засновником трасту, вважається такою, що володіє часткою у разі дотримання хоча б однієї з наступних умов: має юридичне/фактичне право вимагати нарахування та виплати доходу/прибутку; має право прямо/опосередковано розпоряджатися майном, що входить до складу активів; має право отримати майно, що входить до активів, крім випадків отримання майна у разі його ліквідації здійснює фактичний контроль.

Для визначення статусу як резидента нам необхідно скористатись ознаками, які визначають Податковий Кодекс України та Угоди про уникнення подвійного оподаткування.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України: Закон України від 2 груд. 2010р. № 2755-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

Сопко Р.Ю.,

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,

Королович О.О.,

канд. екон. наук, професор кафедри обліку і
оподаткування та маркетингу,
Мукачівського державного університету

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ДЛЯ СТАРТАПІВ: МІНІМАЛІЗМ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ

У сучасних умовах стартапи стикаються з викликом обмежених ресурсів – фінансових, часових та людських – що вимагає від них максимальної ефективності в організації бізнес-процесів. Управлінський облік, як ключовий інструмент прийняття рішень, часто ігнорується на ранніх етапах через складність традиційних систем та необхідність швидкого масштабування. Проте саме мінімалістичний підхід до обліку, що поєднує простоту, автоматизацію та орієнтацію на ключові показники ефективності (KPI), може стати запорукою успіху для стартапів. Актуальність дослідження полягає в необхідності адаптації класичних методів управлінського обліку до умов високої невизначеності та обмежених ресурсів, характерних для стартап-екосистеми.

Проблематику управлінського обліку для стартапів та малих підприємств досліджували такі автори: Ерік Ріс акцентує увагу на мінімально життєздатному продукті (MVP) та швидкому тестуванні гіпотез, що безпосередньо пов'язано з мінімалістичним підходом до обліку. Пітер Друкер підкреслює важливість фокусу на ключових процесах та показниках для ефективного управління. Девід Парментер розробляє методику вибору KPI, що особливо актуально для стартапів. Вітчизняні дослідники, такі як О.Є. Кузьмін та І.О. Бланк, у працях з управлінського обліку для малих підприємств аналізують адаптацію міжнародних стандартів до українських реалій.

Управлінський облік для стартапів має базуватися на принципах оперативності, гнучкості та орієнтації на результат, що вимагає переосмислення традиційних підходів. Основною метою такого обліку є забезпечення інформаційної підтримки для прийняття управлінських рішень у режимі реального часу, що особливо важливо в умовах обмежених ресурсів та високої динамічності зовнішнього середовища.

Мінімалізм у управлінському обліку передбачає відмову від надмірної деталізації на користь зосередження на критично важливих аспектах бізнесу. Для стартапів це означає обмеження облікових процедур до тих, що безпосередньо впливають на фінансову стійкість та зростання. Наприклад, замість повноцінної

фінансової звітності, яка вимагає значних витрат часу та ресурсів, доцільно зосередитися на моніторингу касового потоку, оцінки окупності інвестицій (ROI), та ключових показників ефективності (KPI), таких як customer acquisition cost (CAC), lifetime value (LTV), та burn rate. Такий підхід дозволяє оперативно реагувати на зміни та ухвалювати обґрунтовані рішення без зайвого адміністративного навантаження.

Автоматизація облікових процесів є невід'ємним елементом ефективного управлінського обліку для стартапів. Сучасні хмарні сервіси, такі як QuickBooks, Xero, Zoho Books, а також інтегровані платформи для управління бізнес-процесами (наприклад, HubSpot, Salesforce) дозволяють автоматизувати збирання даних, генерацію звітів та візуалізацію ключових показників. Використання API-інтеграцій між обліковими системами, CRM та платформами електронної комерції забезпечує актуальність даних та зменшує ймовірність помилок, пов'язаних з ручним введенням інформації. Дослідження Ірини Петренко показує, що автоматизація дозволяє стартапам зменшити витрати на облік на 30–40%, одночасно підвищуючи точність та оперативність звітності.

Орієнтація на дії є ключовим аспектом управлінського обліку для стартапів. Облік повинен не лише фіксувати дані, а й сприяти швидкому прийняттю рішень на основі аналізу. Наприклад, аналіз одиничної економіки (unit economics) дозволяє оцінити прибутковість кожного продукту або послуги, а когортний аналіз (cohort analysis) – визначити ефективність маркетингових кампаній та утримання клієнтів. Використання дашбордів та інтерактивних звітів (наприклад, у Google Data Studio або Tableau) дає змогу візуалізувати ключові показники та оперативно реагувати на відхилення від планових значень.

Практичне впровадження мінімалістичного підходу до управлінського обліку демонструє кейс стартапу «Buffer», який на ранніх етапах розвитку використовував просту таблицю в Google Sheets для відстеження витрат та доходів. Автоматизація звітності за допомогою скриптів дозволила команді зосередитися на розвитку продукту, не витрачаючи ресурси на складну бухгалтерію.

Таким чином, мінімалістичний підхід до управлінського обліку для стартапів – це не відмова від контролю, а його оптимізація з урахуванням обмежених ресурсів та високої динамічності бізнес-середовища. Використання автоматизованих інструментів, фокус на ключових показниках та орієнтація на швидке прийняття рішень дозволяють стартапам ефективно управляти фінансами та процесами, не відволікаючись на надмірну бюрократію. У майбутньому розвиток штучного інтелекту та машинного навчання відкриває нові можливості для ще більшої автоматизації та персоналізації обліку, що особливо актуально для стартап-екосистеми.

Список використаних джерел:

1. Бланк І.О. Управлінський облік. – К.: Центр учбової літератури, 2018. – 456 с.
2. Друкер П. Innovation and Entrepreneurship. – Harper Business, 1985. – 288 р.
3. Кузьмін О.Є. Управлінський облік для малих підприємств. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. – 312 с.

4. Парментер Д. Key Performance Indicators: Developing, Implementing, and Using Winning KPIs. – Wiley, 2015. – 352 p.
5. Петренко І. Цифрові технології в управлінському обліку. – Харків: Фоліо, 2023. – 240 с.
6. Pic E. The Lean Startup: How Today's Entrepreneurs Use Continuous Innovation to Create Radically Successful Businesses. – Crown Business, 2011. – 338 p.
7. Official QuickBooks Blog. How Startups Can Use Accounting Software to Scale. – 2023. – Режим доступу: <https://quickbooks.intuit.com> (дата звернення: 23.10.2025).
8. Buffer Transparency Dashboard. – Режим доступу: <https://buffer.com/transparency> (дата звернення: 23.10.2025).

Теліга О.П.,

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,

Максименко Д.В.

канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри обліку і
оподаткування та маркетингу,
Мукачівського державного університету

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ТА УПРАВЛІНСЬКОЇ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Прийняття рішень потребує достовірної, своєчасної та релевантної інформації. В цьому контексті облікова інформація виступає ключовим інструментом, який забезпечує менеджмент підприємства необхідними даними для планування, контролю та аналізу господарської діяльності.

Облікова інформація формується у результаті функціонування систем бухгалтерського, фінансового та управлінського обліку. Вона відображає фактичний стан активів, зобов'язань, доходів і витрат підприємства, що дозволяє оцінити фінансові результати та виявити тенденції розвитку. Завдяки обліковій інформації керівники можуть: оцінити ефективність використання ресурсів; здійснювати контроль за витратами та прибутковістю; приймати обґрунтовані рішення щодо ціноутворення, інвестицій, асортименту продукції тощо.

В умовах ринкової економіки облікова інформація є основою для прийняття управлінських, інвестиційних та стратегічних рішень. Її формування забезпечується двома взаємопов'язаними підсистемами – фінансовим і управлінським обліком.

Фінансовий облік спрямований на формування достовірних даних про результати діяльності підприємства для зовнішніх користувачів — інвесторів, кредиторів, державних органів. Його головною метою є складання фінансової звітності, що відображає реальний фінансовий стан підприємства. Інформація фінансового обліку повинна бути достовірною, порівнянною та відповідати

національним і міжнародним стандартам бухгалтерського обліку. Фінансова облікова інформація має на меті забезпечити зовнішніх користувачів достовірними даними про фінансовий стан і результати діяльності підприємства. Вона дає змогу здійснювати оцінку платоспроможності, рентабельності, ліквідності та ефективності використання ресурсів підприємства. Основними користувачами фінансової інформації є інвестори, кредитори, податкові органи та акціонери [1].

Управлінський облік, своєю чергою, орієнтований на внутрішні потреби менеджменту. Його основна функція — забезпечити керівництво інформацією для планування, контролю, аналізу витрат і оцінки ефективності діяльності структурних підрозділів. Дані управлінського обліку не мають стандартизованої форми, а формуються відповідно до специфіки підприємства та запитів управлінського персоналу. Управлінська облікова інформація орієнтована на внутрішніх користувачів — керівництво підприємства. Вона допомагає у прийнятті рішень, плануванні, контролі за виконанням планів, а також у моніторингу ефективності операційної діяльності. Основні завдання управлінського обліку — це формування даних для аналізу ефективності діяльності підприємства, прогнозування майбутніх результатів та забезпечення раціонального використання ресурсів [2].

Взаємодія фінансового й управлінського обліку дозволяє створити цілісну інформаційну базу для оцінки поточного стану підприємства, прогнозування його розвитку та підвищення конкурентоспроможності.

Сучасні тенденції цифровізації господарської діяльності сприяють інтеграції фінансового та управлінського обліку в єдину інформаційну систему. Це дає змогу автоматизувати обробку даних, підвищити їх точність і забезпечити своєчасний доступ до аналітичної інформації для прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Швець В. Г. Інформаційне забезпечення управління підприємством. — Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2022.
2. Чумаченко М. Г. Сучасні тенденції розвитку управлінського обліку. — Одеса: ОНЕУ, 2023.

Фекете Т.А.,

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,

Головачко В.М.,

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і
оподаткування та маркетингу,
Мукачівського державного університету

ІНФОРМАЦІЙНІ ПОТРЕБИ КОРИСТУВАЧІВ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ДІЛОВОМУ ПАРТНЕРСТВІ

У сучасних умовах розвитку цифрової економіки роль облікової інформації в діловому партнерстві значно зростає. Вона стає основою для стратегічних і

операційних рішень, засобом забезпечення довіри між партнерами, інвесторами, кредиторами та державними інституціями. Інформаційні потреби користувачів змінюються відповідно до розвитку цифрових технологій, вимог прозорості бізнесу, розширення нефінансової звітності та впровадження стандартів ESG. Підвищення ефективності партнерської взаємодії потребує формування нових підходів до структурування, аналітики й поширення облікової інформації.

Проблематику інформаційного забезпечення користувачів облікових даних розглядають як українські, так і зарубіжні науковці. Головачко В. М., Королович О. О. та Гаврилець О. В. [3] досліджують цифрові трансформації в обліку та менеджменті, підкреслюючи значення інтегрованих інформаційних систем у формуванні аналітичної звітності для партнерських структур. Ліба Н. С. та Головачко В. М. [4] визначають, що побудова ефективної системи обліку має ґрунтуватися на адаптації форматів інформації до потреб різних груп користувачів, включаючи інвесторів і стратегічних партнерів.

Костюк Г. В. [5] акцентує на ролі цифровізації у підвищенні точності фінансових показників, що підсилює довіру між партнерами. Левицька С. О. [6] доводить, що автоматизація облікових процесів і електронний документообіг формують основу для достовірності аналітичних звітів. Зарубіжні дослідження (Brook & Ward, 2021 [7]; Choy et al., 2022 [8]) демонструють, що прозорість і симетричність інформації в бухгалтерській звітності безпосередньо підвищують ефективність партнерських рішень і зменшують ризики трансакційних конфліктів.

Попри значну кількість наукових праць, недостатньо розроблено методичні засади оцінювання якості облікової інформації з урахуванням специфіки партнерських відносин. Не визначено оптимальні механізми інформаційної взаємодії між внутрішніми й зовнішніми користувачами. Потребує уточнення роль цифрових аналітичних платформ у забезпеченні симетрії даних, що особливо важливо для спільного прийняття фінансових і стратегічних рішень між партнерами.

Інформаційні потреби користувачів облікової інформації у діловому партнерстві залежать від характеру їхніх економічних інтересів. Менеджери потребують оперативних даних для планування та контролю, інвестори – для оцінювання прибутковості, кредитори – для визначення платоспроможності, а державні органи – для регулювання діяльності. Система бухгалтерського обліку, інтегрована з аналітичними інструментами, здатна забезпечити кожному з цих груп релевантною інформацією.

Дослідження Головачко В. М. та його колег [3; 4] підтверджують, що запровадження аналітичних панелей (дашбордів) у цифрових облікових системах дозволяє формувати гнучкі звіти для партнерських рішень, підвищуючи швидкість та якість управлінського реагування. Костюк Г. В. [5] зазначає, що інтеграція облікових і бізнес-аналітичних систем сприяє узгодженості фінансових потоків і зменшенню інформаційного розриву між партнерами. Brook & Ward (2021) [7] доводять, що прозора звітність є основою довіри у партнерстві, знижуючи ризик асиметрії інформації, тоді як Choy et al. (2022) [8] наголошують на ролі цифрової аналітики у персоналізації звітів для кожного користувача.

Ключовим завданням стає формування гнучкої системи звітності, здатної

задовольняти як стратегічні, так і операційні інформаційні потреби. Це можливо лише за умови стандартизації форматів даних (наприклад, XBRL), впровадження єдиних принципів облікової аналітики та інтеграції інформаційних систем партнерів у єдиний аналітичний простір. Такий підхід дозволяє узгоджувати цілі, підвищує ефективність прийняття рішень і сприяє сталому розвитку партнерських відносин.

Інформаційні потреби користувачів облікової інформації є основою ефективного управління в системі ділового партнерства. Забезпечення достовірності, своєчасності та аналітичної глибини облікових даних сприяє підвищенню рівня довіри, зниженню фінансових ризиків і зміцненню репутаційного капіталу підприємства. Цифровізація обліку й аналітики створює умови для прозорості комунікації між партнерами та узгодження стратегічних рішень.

Доцільно впроваджувати інтегровані цифрові системи обліково-аналітичного забезпечення партнерських відносин; розробити національні методичні рекомендації з адаптації облікових даних до потреб користувачів різних рівнів; гармонізувати фінансову, управлінську та нефінансову звітність відповідно до міжнародних стандартів; забезпечити підготовку фахівців із компетентностями у сфері цифрового обліку та бізнес-аналітики.

Список використаних джерел:

1. Brook, J., & Ward, T. (2021). The role of accounting transparency in strategic partnerships. *Journal of Business Research*, 132, 45–56. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.03.015>
2. Choy, K., Lee, C., & Lin, Y. (2022). Digital accounting analytics for collaborative decision-making. *International Journal of Accounting Information Systems*, 46, 100542. URL: <https://doi.org/10.1016/j.accinf.2022.100542>
3. Головачко В. М., Королович О. О., Гаврилець О. В. Сучасні трансформації обліку, менеджменту та маркетингу підприємства в контексті цифровізації. *Економіка та суспільство*, 2024, № 66. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-66-4. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4541>
4. Головачко В. М., Ліба Н. С., Вибер Е. П. Аналіз можливості розвитку сільського господарства в Україні. *Економіка та суспільство*, 2021, № 27. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/460>
5. Костюк Г. В. Цифровізація бухгалтерського обліку витрат на виробництво. *Економіка та суспільство*, 2022, № 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1469>
6. Левицька С. О. Інформаційні технології у бухгалтерському обліку: тенденції та проблеми впровадження. *Бухгалтерський облік і аудит*, 2021, № 10.
7. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14>

Хома С.В.,
здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
Максименко Д. В.
канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри обліку і
оподаткування та маркетингу,
Мукачівського державного університету

РОЛІ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ В АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

У сучасних умовах динамічного та нестабільного ринкового середовища підприємства стикаються з численними викликами, які можуть призвести до фінансової нестійкості, зниження конкурентоспроможності або навіть банкрутства. Ефективне антикризове управління стає ключовим інструментом забезпечення виживання та подальшого розвитку підприємства. Одним із головних елементів цього процесу є стратегічний аналіз, який дозволяє своєчасно виявити кризові тенденції, оцінити ризики та розробити оптимальні сценарії реагування.

Стратегічний аналіз – це системне дослідження внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства з метою виявлення можливостей, загроз, сильних і слабких сторін, що впливають на його стратегічну позицію. У контексті антикризового управління стратегічний аналіз виконує функцію раннього попередження та адаптації стратегії підприємства до змін середовища. Він дозволяє: визначити реальні та потенційні джерела кризи; оцінити масштаби впливу зовнішніх і внутрішніх факторів; сформулювати систему пріоритетів та антикризових цілей; обґрунтувати варіанти стратегічних рішень [1].

Основними напрямками стратегічного аналізу в антикризовому управлінні є:

1. Аналіз зовнішнього середовища: оцінювання економічних, політичних, правових, технологічних, соціальних та екологічних факторів (модель PESTEL). Це дозволяє передбачити зміни кон'юнктури ринку, державного регулювання, поведінки споживачів.
2. Галузевий аналіз (модель Портера): дослідження конкурентного середовища, визначення рівня впливу постачальників, споживачів, нових учасників ринку та товарів-замінників.
3. Внутрішній аналіз: оцінювання ресурсного потенціалу підприємства, його фінансової стійкості, кадрових, виробничих, інноваційних можливостей.
4. SWOT-аналіз: систематизація сильних і слабких сторін підприємства, а також можливостей і загроз зовнішнього середовища для розробки антикризових стратегій.
5. Фінансово-економічний аналіз: виявлення причин погіршення показників прибутковості, ліквідності, платоспроможності та розробка шляхів їх покращення [2].

На практиці ефективність стратегічного аналізу залежить від якості інформаційної системи підприємства, кваліфікації управлінського персоналу та готовності до змін. Важливо поєднувати кількісні методи аналізу (економіко-математичні моделі, аналіз ризиків, прогнозування) із якісними оцінками (експертні опитування, сценарне планування, бенчмаркінг).

В умовах цифрової трансформації актуальним є застосування інтелектуальних аналітичних систем, які забезпечують швидку обробку даних і підвищують обґрунтованість управлінських рішень.

Стратегічний аналіз відіграє важливу роль в антикризовому управлінні підприємством, оскільки забезпечує комплексне бачення ситуації, своєчасне виявлення загроз і можливостей, а також підтримує розробку ефективних управлінських рішень. Системне використання стратегічного аналізу сприяє підвищенню гнучкості, адаптивності та стійкості підприємства до кризових явищ, забезпечуючи основу для його довгострокового розвитку.

Список використаних джерел:

1. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: підручник. — Київ: КНТЕУ, 2020.
2. Кульчій О. І. Антикризове управління : навч. посіб. — Полтава : ПолтНТУ, 2020.
3. Антикризове управління на підприємстві : навчальний посібник (3-тє вид., допов.) — Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020.
4. Войтко С. В., Мельниченко, А. А. Лідерство та антикризовий менеджмент: підручник. — Київ: КПІ ім. І. Сікорського, 2021.

Цегельник Н.І.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту,
Поліського національного університету

ЗАСТОСУВАННЯ ІОТ-ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ АУДИТУ ТА ОБЛІКУ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні підприємства стикаються з необхідністю ефективного управління активами та забезпечення прозорості фінансової звітності. Традиційні методи обліку й аудиту часто не дозволяють отримувати дані в реальному часі, що підвищує ризик помилок, втрат та шахрайства.

В умовах цифрової трансформації особливо актуальним стає застосування ІоТ-технологій (Internet of Things), які дозволяють автоматично збирати інформацію про активи, контролювати їхній стан і місцезнаходження, а також інтегрувати дані в системи управління та аудиту. Незважаючи на наявність технологій, питання їх ефективного впровадження в бухгалтерський облік та аудит активів підприємств залишається недостатньо дослідженим.

Таким чином, актуальність проблеми полягає в потребі підвищення якості обліку та аудиту через інтеграцію ІоТ, що дозволить забезпечити своєчасність, точність і надійність даних, оптимізувати внутрішні процеси та відповідати сучасним міжнародним стандартам.

Дослідження вчених щодо застосування ІоТ-технологій для підвищення

якості аудиту та обліку активів підприємства свідчать про високий потенціал цих технологій та наявність певних проблем, що потребують вирішення.

Легенчук С. Ф., Городиський М. П. та Майстренко Н. М. підкреслюють, що IoT дозволяє автоматизувати збір інформації про активи та контролювати їхній стан у режимі реального часу, що підвищує точність та своєчасність облікових даних. Водночас вони наголошують на проблемах безпеки даних та потребі розробки надійних механізмів їх захисту. Дослідження висвітлює перспективи цифровізації обліку та аудиту, зокрема оптимізацію внутрішніх процесів і зниження впливу людського фактору [1].

Поєднання IoT із технологіями Big Data та штучного інтелекту наведено в праці Цегельник Н. І. та Гладкова Д. А., де автори досліджують, як ці технології сприяють підвищенню точності обліку, прогнозуванню ризиків та прийняттю обґрунтованих управлінських рішень. Вони також відзначають технічні, правові та організаційні бар'єри впровадження цифрових інструментів у практику обліку та аудиту [2].

Застосування технологій Інтернету речей (IoT) у сфері обліку та аудиту активів підприємства стає одним із ключових напрямів цифровізації бізнес-процесів, що сприяє підвищенню точності, оперативності та прозорості фінансової та управлінської звітності. IoT дозволяє створити мережу підключених пристроїв – датчиків, RFID-міток, GPS-трекерів, смарт-систем моніторингу обладнання та інших сенсорів, які в режимі реального часу збирають та передають дані про стан і переміщення активів. Такий підхід значно зменшує залежність обліку від людського фактора та мінімізує ризики помилок, втрат чи фальсифікацій, що є особливо актуальним для підприємств із великим обсягом матеріальних цінностей та складною структурою активів.

Завдяки IoT компанії можуть автоматично контролювати запаси на складах, відстежувати стан виробничого обладнання, вести облік транспортних засобів, а також реєструвати переміщення матеріалів між підрозділами. Інтеграція IoT із системами управлінського та бухгалтерського обліку дозволяє створювати точні, своєчасні та повні дані для внутрішніх і зовнішніх аудитів. Це скорочує час проведення перевірок, підвищує ефективність виявлення нестач, зношування чи неефективного використання активів, а також забезпечує об'єктивність оцінки їх вартості та стану.

Крім операційного обліку, дані IoT відкривають широкі аналітичні можливості. На їх основі можна здійснювати прогнозування потреб у закупівлях, планування модернізації або заміни обладнання, оцінювати ефективність використання ресурсів та розробляти стратегії оптимізації витрат. Наприклад, сенсорні системи можуть сигналізувати про перевищення нормального режиму роботи обладнання, що дозволяє попередньо проводити технічне обслуговування та зменшувати простой виробництва.

Отже, застосування технологій Інтернету речей у системі обліку та аудиту активів підприємства є одним із ключових напрямів цифрової трансформації бізнесу. Використання IoT забезпечує підвищення точності, своєчасності та прозорості фінансових даних, сприяє зниженню ризиків помилок і шахрайства, оптимізує процеси інвентаризації та контролю активів. Інтеграція IoT із системами

бухгалтерського обліку, аналітичними інструментами Big Data та алгоритмами штучного інтелекту створює передумови для переходу до концепції безперервного аудиту й підвищення ефективності управління активами. Водночас для повноцінного використання потенціалу IoT необхідно вирішити низку організаційних, технічних і нормативно-правових проблем, пов'язаних із безпекою даних, стандартизацією облікових процедур та підготовкою фахівців. Подальші дослідження доцільно спрямувати на формування методичного забезпечення інтеграції IoT у системи обліку та аудиту з урахуванням вимог міжнародних стандартів і принципів сталого розвитку підприємств.

Список використаних джерел:

1. Легенчук С. Ф., Городиський М. П., Майстренко Н. М. Захист бухгалтерських даних в умовах використання Інтернету речей: проблеми і перспективи діджиталізації обліку. Облік і фінанси. 2021. № 1. С. 12-19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_ar_k_2021_1_4. (дата звернення: 20.09.2025)
2. Цегельник Н. І., Гладков Д. А. Big Data та штучний інтелект в обліку інвестицій: вплив на економічну безпеку підприємств. Актуальні питання економічних наук. 2025. № 9. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15108352>

Чабанюк О. М.,

канд. екон. наук, доц., доцент кафедри обліку,
контролю, аналізу та оподаткування

Львівського торговельно-економічного університету,
с.н.с. лабораторії товарознавчих та економічних досліджень
Львівського науково-дослідного інституту судових експертиз
Міністерства юстиції України

Фірко А.І.,

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
ОПП «Облік і оподаткування»

Львівського торговельно-економічного університету

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК У РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ: ЦИФРОВІЗАЦІЯ, АВТОМАТИЗАЦІЯ ТА НОВІ ВИКЛИКИ НОВІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

Бухгалтерський облік у ресторанній діяльності є невід'ємною частиною ефективного управління фінансами закладу. Адже саме через правильне ведення обліку можна отримати чітку картину фінансового стану підприємства. Ресторанний бізнес має низку унікальних особливостей, які ускладнюють ведення обліку порівняно з іншими сферами діяльності. Насамперед це пов'язано з високою інтенсивністю операцій, що відбуваються щоденно, а також з великою кількістю дрібних транзакцій, які важко систематизувати. Крім того, складна структура витрат і сезонні коливання попиту вимагають особливого підходу до організації обліку, щоб можна було ефективно контролювати всі фінансові потоки [5].

Однією з ключових особливостей є необхідність ведення детального обліку

витрат на сировину, продукти харчування, оплату праці кухарів та офіціантів, комунальні послуги, оренду приміщень, маркетинг та інші операційні витрати. Важливо розуміти, що собівартість страв і напоїв у ресторані формується з багатьох різних компонентів, які потрібно враховувати для точного аналізу рентабельності. Саме тому для отримання достовірної інформації про прибутковість окремих позицій меню необхідно вести аналітичний облік у розрізі статей витрат. Окрім того, сезонність і змінність цін на продукти харчування створюють додаткові виклики, адже вони вимагають оперативного оновлення даних для коректного планування бюджету та управління запасами. Без такого підходу складно забезпечити ефективне функціонування закладу та уникнути фінансових втрат [6].

В останні роки цифровізація стала потужним драйвером змін у сфері бухгалтерського обліку ресторанного бізнесу. Завдяки швидкому розвитку інформаційних технологій з'явилися нові можливості для автоматизації процесів, що раніше виконувались вручну. Впровадження автоматизованих облікових систем, які інтегруються з POS-терміналами, системами управління запасами (Inventory Management), CRM-системами та ERP-рішеннями, значно підвищує якість та оперативність обліку. Це дає змогу не лише швидко збирати дані про продажі та витрати, а й автоматично формувати бухгалтерські проводки і готувати фінансову звітність без значних тимчасових витрат. Як наслідок, підприємства отримують можливість швидше реагувати на зміни в ринковій кон'юнктурі та приймати обґрунтовані управлінські рішення [4].

Автоматизація також відкриває нові можливості для управлінського обліку, дозволяючи деталізувати аналіз витрат і доходів за різними напрямками діяльності, такими як кухня, бар, обслуговування чи маркетинг. Важливо підкреслити, що сучасні системи дозволяють розраховувати рентабельність кожного виду продукції або послуг, виявляти зони надлишкових витрат та оптимізувати бюджетування. Це є надзвичайно актуальним для мережевих ресторанів, які мають у своїй структурі багато підрозділів і потребують стандартизації облікових процесів з метою централізованого контролю фінансових потоків. В результаті такого підходу підвищується прозорість діяльності та покращується ефективність управління [3, 4].

Проте процес цифрової трансформації не обходиться без викликів. Впровадження нових технологій вимагає значних фінансових інвестицій, що не завжди легко здійснити для невеликих закладів. Крім того, необхідний час на адаптацію персоналу та внесення змін у внутрішні бізнес-процеси, що може створювати тимчасові труднощі. Важливо враховувати, що кваліфікація бухгалтерів та фінансових менеджерів повинна постійно підвищуватись, щоб вони могли ефективно працювати з новими системами. Інакше існує ризик помилок, які можуть призвести до фінансових втрат або порушень податкового законодавства, що матиме негативні наслідки для діяльності закладу [2].

Ще одним надзвичайно важливим аспектом є безпека даних. Зберігання фінансової та персональної інформації у цифровому форматі створює нові ризики, пов'язані з кібератаками, витоком конфіденційної інформації та можливими зловживаннями. Тому ресторани повинні впроваджувати надійні системи захисту даних, використовувати сучасні засоби резервного копіювання, а також регулярно

проводити аудит безпеки інформаційних систем. Такий комплексний підхід до захисту інформації допомагає мінімізувати ризики та забезпечити стабільну роботу бізнесу [5].

Інтеграція бухгалтерського обліку з іншими інформаційними системами ресторану, наприклад, з системами лояльності або онлайн-бронювання, дозволяє отримати більш повну картину бізнес-процесів. Це позитивно впливає на підвищення якості обслуговування клієнтів і збільшення доходів. Аналіз великих даних, а також застосування штучного інтелекту у фінансовому обліку відкриває перспективи для прогнозування попиту, оптимізації закупівель і формування персоналізованих маркетингових пропозицій. Таким чином, цифрові технології створюють нові можливості для розвитку ресторанного бізнесу, підвищуючи його ефективність і конкурентоспроможність [1].

Отже, сучасний бухгалтерський облік у ресторанній діяльності - це комплексний і динамічний процес, що поєднує традиційні принципи бухгалтерії з інноваційними технологіями цифрової трансформації. Його правильна організація забезпечує не тільки точність і своєчасність обліку, а й стратегічну підтримку бізнесу, що є запорукою успішного функціонування та сталого розвитку закладу на ринку.

Список використаних джерел:

1. Полянська О. А., Чабанюк О. М., Кондрич С. В. Управлінський облік товарних запасів: напрями удосконалення методики. Економіка і суспільство. 2018. Вип. 19. С. 1325-1333.

2. Кузьмінська К. І., Чабанюк О. М. Основні підходи до організації обліку витрат, доходів та фінансових результатів підприємств торговельно-розважального комплексу / К. І. Кузьмінська, О. М. Чабанюк // Вісник Херсонського національного технічного університету № 2(73) '2020(<http://kntu.net.ua/index.php/ukr/Merezheviresursi/Elektronna-biblioteka-HNTU/Periodichnividannya-HNTU/Visnik-Hersons-kogo-nacional-nogo-tehnichnogouniversitetu/Arhiv-nomeriv>).

3. Чабанюк О. М., Мелешко О. А. Економічна сутність, умови визнання та класифікація витрат, доходів і фінансових результатів основної діяльності підприємств. Науковий вісник НЛТУ України. 2012. Вип. 22.4. С. 301-307. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnltu_2012_22.

4. Чабанюк О. М., Мединська Т. В. Спрощена система оподаткування: загальні положення, облік і звітність: Навчально-практичний посібник. Київ : Алерта, 2013. 208 с.

5. Чабанюк О. М. Обліково-інформаційне забезпечення в управлінні діяльністю ресторанного господарства / К. І. Кузьмінська, О. М. Чабанюк // Глобальні та національні проблеми економіки – 2018. - №22. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-22-2018>.

6. Чабанюк О.М. Полянська О.А., Кальніна Г.О. Облік та оподаткування товарів: стан та перспективи розвитку. Економіка і суспільство. 2017. № 13. С. 1428-1434.

ЯКІСТЬ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ АГЕНТІВ: СУТЬ, КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ, ЧИННИКИ ВПЛИВУ

Сучасне бізнес-середовище характеризується високим рівнем невизначеності, динамічною зміною ландшафту ризиків, а також прискореною цифровою трансформацією, що вимагає від аудиторської професії фундаментального переосмислення підходів до забезпечення якості. Традиційні системи, які були зосереджені на реактивному контролі та формальному дотриманні правил, виявилися недостатньо гнучкими та проактивними для ефективного реагування на виникаючі загрози та виклики [1, с. 372]. Тому аудиторські фірми змушені адаптуватися, змінюючи акцент із простого «забезпечення якості» на комплексне «управління якістю», яке ґрунтується на всебічному аналізі ризиків.

Поняття ризику є центральним у методології аудиту. Традиційно розрізняють три його складові: ризик суттєвого викривлення, ризик невиявлення та загальний аудиторський ризик. Однак у межах нових Міжнародних стандартів МСУЯ (ISQM) ризик набуває системного характеру і стає ризиком для якості, тобто будь-яким чинником, що може негативно вплинути на досягнення глобальної цілі системи управління якістю (СУЯ).

Відповідно до Регламенту ЄС №537/2014 Європейська концепція ризику вказує, що ризики аудиту мають розглядатися не лише як загрози, а і як потенційні можливості (шанси) для покращення процесів, технологій і репутаційної довіри. Таким чином, у практику входить поняття ризик-шанс, що передбачає дуальність впливу невизначеності і у контексті ризик-шанс-орієнтованого підходу ризик трактується як джерело можливих відхилень від запланованої якості аудиту, яке водночас може відкрити нові напрями вдосконалення процедур, технологічної бази та системи внутрішнього контролю. Це відповідає новій парадигмі, де якість аудиту розглядається не як фінальний результат, а як безперервний, інтегрований процес системного управління, у якому центральними стають ризик-орієнтованість, цифрова адаптивність і стратегічна цінність аудиторських послуг.[2, с. 87].

Зауважимо, що сучасна парадигма управління якістю аудиту передбачає інтеграцію понять «якість» і «ризик» у єдину систему, де ризик виступає одночасно і загрозою, і каталізатором розвитку. Це відповідає концепції Risk–Opportunity Management, що застосовується у стандартах ISO 9001:2015 і перенесена до ISQM 1.

У цій моделі:

- якість є цільовим параметром системи і результатом управління ризиками та шансами у процесі надання аудиторських послуг;

- ризик являє собою динамічний фактор, який визначає потребу в управлінських корегуючих діях;
- шанс стає інноваційним потенціалом, який може бути реалізований через управління ризиком.
- шанс — інноваційним потенціалом, який може бути реалізований

Взаємодія цих трьох компонентів формує нову інституційну логіку аудиту щодо проактивного розвитку, де ключову роль відіграють аналітичні технології, штучний інтелект та стандартизовані механізми моніторингу якості. При цьому, ризик-шанс-орієнтований аудит переходить від контролю помилок до проактивного управління ефективністю і довірою, що вимагає не лише ідентифікації загроз, але й моніторингу можливостей через аналітику даних, ІТ-системи, автоматизовані модулі моніторингу порушень тощо.

Впровадження ризик-шанс-орієнтованої моделі потребує узгодження нормативного поля України з директивами ЄС. Відповідно до Директиви 2006/43/ЄС та Регламенту №537/2014, система контролю якості повинна базуватись на оцінці ризиків і постійному вдосконаленні. В Україні аналогічний підхід закріплено у Законі «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», який передбачає систему внутрішнього контролю якості та зовнішній нагляд Аудиторської палати України та Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю.

Проте аналіз, здійснений Радою Аудиторської палати України порушень суб'єктами аудиторської діяльності професійних вимог щодо якості аудиторських послуг за 2024 рік виявив низку порушень професійних вимог щодо якості аудиторських послуг суб'єктів аудиторської діяльності (САД), зокрема недостатню ідентифікацію ризиків на рівні фірми та клієнта. Це свідчить про потребу посилення інституційної культури управління ризиком як елементу забезпечення якості, чому сприяють рекомендації АПУ.

Таким чином, поняття «якість» і «ризик» у сучасному аудиті зазнають глибокої трансформації. Вони перестають бути лише показниками дотримання стандартів і стають елементами системного управління, що охоплює всі аспекти діяльності аудиторських фірми- від етики до технологій.

Ризик-шанс-орієнтований підхід дозволяє не лише зменшувати ймовірність недосагнення визначених цілей якості, але й формувати культуру постійного вдосконалення, що є основою до підвищення довіри користувачів, стійкості аудиторського ринку та інтеграції України в європейську систему забезпечення якості аудиту.

Список використаних джерел:

1. Москаль Н.В. Ключові аспекти ризик-орієнтованого підходу до системи управління якістю аудиторської / Н. В. Москаль // *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics.* – 2024. -Vol. 5. – Р. 370-378.
2. Лубенченко О. Е. Нова система управління якістю в аудиті. Інформація та комунікації // *Статистика України.* – 2022. - № 2. – С. 85-94.

Чиж В.І.,
д-р екон. наук, проф., професорка кафедри обліку,
аналізу і оподаткування,
Гавриленко В.О.,
д-р екон. наук, проф., завідувачка кафедри обліку,
аналізу і оподаткування
Черкаського технологічного університету

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКУ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ ПОКАЗНИКІВ У ЗВІТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Інтеграція України у Європейське співтовариство створює нові виклики в сфері бухгалтерського обліку у зв'язку з необхідністю складання й оприлюднення звіту зі сталого розвитку. Тема обліку сталого розвитку активно розвивається в останні роки і охоплює як бухгалтерський облік, так і нефінансову звітність, корпоративну соціальну відповідальність (КСВ), екологічний менеджмент та ESG-звітність. Серед зарубіжних науковців доцільно відзначити праці Р. Грея з соціального та екологічного обліку, Д. Елкінгтона автора концепції “Triple Bottom Line” (економічний, соціальний та екологічний вимір). В Україні теж активно досліджують тему обліку сталого розвитку, особливо в контексті інтеграції до європейських стандартів. Так, С. Голов – досліджує стандарти бухгалтерського обліку та їхню трансформацію в умовах сталого розвитку, О. Олійник, Л. Ловінська – пишуть про нефінансову звітність та інтегрований облік, Т. Куценко, І. Бланк, О. Петрук – досліджують екологічний і соціальний облік, Я. Крупка – розглядає, як формується інтегрована звітність, які фінансові й нефінансові дані мають бути включені, хто є користувачами такої інформації, та як облікова система має підтримувати ці показники [1]. Проте тема методичних підходів до обліку та відображення показників у звіті зі сталого розвитку є доволі актуальною, адже компанії мають демонструвати не лише фінансову ефективність, а й відповідальність перед суспільством та довкіллям.

Звітність зі сталого розвитку є формою нефінансової (або інтегрованої) звітності, у якій підприємство розкриває інформацію про свій вплив на: довкілля (Environmental), суспільство (Social), корпоративне управління (Governance, або ESG). Звітність показує як компанія досягає цілей сталого розвитку (SDGs ООН), як управляє ризиками та які має результати в довгостроковій перспективі. Формування показників звітності зі сталого розвитку має відповідати міжнародним стандартам: GRI Standards (Global Reporting Initiative); SASB (Sustainability Accounting Standards Board); TCFD (Task Force on Climate-related Financial Disclosures); ESRS (European Sustainability Reporting Standards) – новий стандарт для компаній у ЄС, обов'язковий з 2024–2025 років; Integrated Reporting (IR) Framework (IIRC) – інтегрована звітність (поєднання фінансових і нефінансових показників). В Україні великі компанії вже публікують нефінансові звіти, орієнтуючись на GRI. З 2024 року, відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС, українські підприємства поступово також мають переходити на CSRD/ESRS.

Методичні підходи до обліку та відображення показників у звіті зі сталого розвитку систематизовано у таблиці 1.

**Методичні підходи до обліку та відображення
показників у звіті зі сталого розвитку**

Назва підходу	Сутність підходу
1. Нормативно-методичні підходи	
GRI Standards (Global Reporting Initiative)	Стандарт, що визначає набір показників (економічних, екологічних, соціальних). Найбільш поширений.
SASB (Sustainability Accounting Standards Board)	Акцентує увагу на фінансово-значущих показниках у контексті сталого розвитку.
Integrated Reporting <IR> Framework	Інтегрує нефінансову та фінансову інформацію в єдиний звіт.
ESG-підхід (Environmental, Social, Governance)	Сфокусований на екологічних, соціальних та управлінських критеріях.
Методичні принципи обліку показників	
Системність	усі показники мають бути взаємопов'язаними й відображати три складові сталого розвитку: економічну, соціальну, екологічну
Порівнюваність	звітність має формуватися так, щоб можна було відстежувати динаміку в часі та порівнювати з іншими компаніями
Верифікованість і достовірність	показники мають базуватися на даних бухгалтерського, статистичного й управлінського обліку, з можливістю незалежної перевірки
Прозорість	розкриття не лише досягнень, а й ризиків, проблемних аспектів
Орієнтація на зацікавлені сторони	облік і звітність повинні враховувати потреби інвесторів, працівників, місцевих громад, органів влади
Інструменти збору та узагальнення даних	
Використання систем корпоративного обліку (ERP) з інтегрованими ESG-модулями. Внутрішні екологічні та соціальні аудити. Анкетування й опитування працівників та споживачів. Застосування Key Performance Indicators (KPI) сталого розвитку.	
Відображення у звіті	
Кількісні показники	викиди CO ₂ , обсяг утилізації відходів, рівень заробітної плати, гендерний баланс
Якісні показники	політика компанії щодо прав людини, корпоративна етика, стратегії енергоефективності
Візуалізація (графіки, діаграми, інфографіка)	Використання для наочності

Таким чином, облік і відображення показників у звіті зі сталого розвитку ґрунтується на міжнародних стандартах з дотриманням принципів та передбачають поєднання фінансової та нефінансової інформації через кількісні та якісні показники.

Список використаних джерел:

1.Крупка Я. Інтегрована звітність та її обліково-інформаційне забезпечення / Я. Крупка // Вісник Економіки, № 4, 2024, С. 67-81, <https://doi.org/10.35774/>.

Чичужко М.В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри робототехніки та спеціалізованих
комп'ютерних систем,
Бразілій Г.А.,
здобувач вищої освіти,
магістрант кафедри робототехніки та
спеціалізованих комп'ютерних систем
Черкаського державного технологічного університету

РОЗРОБКА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ СИСТЕМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ АУДИТУ ТА ОБЛІКУ

Сучасний етап розвитку економіки характеризується цифровізацією бізнес-процесів, зростанням обсягів фінансової інформації та підвищенням вимог до її оперативності, прозорості й достовірності. Традиційні методи ведення обліку та проведення аудиту в умовах великого масиву даних стають малоефективними та потребують значних людських ресурсів. Технології штучного інтелекту, зокрема машинне навчання, нейронні мережі та інтелектуальні агенти, відкривають нові можливості для обліку й аудиту: від автоматичного розпізнавання первинних документів і формування звітності до виявлення ризиків шахрайства та аномалій у фінансових даних. Інтеграція таких рішень дозволяє не лише оптимізувати трудові витрати аудиторів і бухгалтерів, а й суттєво підвищити рівень достовірності та надійності фінансової інформації. Крім того, у контексті глобалізації та гармонізації стандартів фінансової звітності (IFRS, GAAP) особливої ваги набуває питання забезпечення відповідності міжнародним вимогам. Інтелектуальні системи здатні здійснювати автоматичний контроль за відповідністю даних нормативним стандартам і оперативно реагувати на зміни у законодавстві. Проблематика теми наукового дослідження, пов'язаної з розробкою інтелектуальних систем штучного інтелекту для автоматизації процесів аудиту та обліку, полягає у низці суперечностей і викликів, з якими стикається сучасна економіка. Сучасні інформаційні системи обліку часто обмежуються функціями автоматизації рутинних операцій і не забезпечують достатньої аналітичної підтримки для ухвалення стратегічних рішень. Складність полягає також у виявленні прихованих аномалій, шахрайських схем чи відхилень у фінансових даних, які потребують більш глибоких алгоритмів аналізу, ніж це можливо у межах традиційного програмного забезпечення [1].

Додатковою проблемою є невідповідність між швидкістю впровадження цифрових технологій у бізнес-практику та рівнем їх адаптації до міжнародних стандартів фінансової звітності. Це створює загрози для якості та достовірності облікової інформації, а також ускладнює здійснення зовнішнього та внутрішнього аудиту. Важливо й те, що сучасні системи зберігання і передачі фінансових даних потребують підвищеного рівня кіберзахисту, оскільки зростає ризик витоку або фальсифікації даних. Проблематика дослідження також охоплює питання недостатньої інтеграції інтелектуальних технологій із уже наявними обліковими системами підприємств, що потребує пошуку нових архітектурних рішень та гнучких програмних платформ. Шляхи розв'язання вказаних проблем полягають у

поєднанні можливостей штучного інтелекту з потребами обліку та аудиту. Використання технологій машинного навчання і нейронних мереж дозволяє здійснювати багаторівневий аналіз великих обсягів фінансових даних і формувати прогностичні моделі щодо можливих ризиків і тенденцій. Інтеграція алгоритмів обробки природної мови сприятиме автоматичному аналізу текстових фінансових документів та формуванню висновків без участі людини на первинному етапі перевірки. Блокчейн-технології можуть забезпечити прозорість, незмінність і достовірність облікових даних, створюючи надійне підґрунтя для автоматизованих аудитів. Запровадження кіберзахисних інструментів, таких як багаторівнева автентифікація та шифрування, сприятиме зниженню ризиків несанкціонованого доступу до інформаційних систем. Крім того, важливою складовою підходів до вирішення є розробка інтегрованих платформ, які здатні взаємодіяти з уже наявними бухгалтерськими програмами та забезпечувати масштабованість рішень [2].

У комплексі такі підходи дозволять не лише автоматизувати рутинні процеси обліку й аудиту, але й вивести їх на якісно новий рівень завдяки можливостям інтелектуального аналізу, підвищити достовірність і прозорість фінансової інформації, забезпечити відповідність міжнародним стандартам та створити надійний механізм захисту даних. Усе це робить тему дослідження надзвичайно важливою як у науковому, так і в практичному вимірі, оскільки розробка інтелектуальних систем має потенціал стати основою для побудови цифрової екосистеми обліку й аудиту в умовах глобальної цифровізації.

У ході дослідження встановлено, що сучасні виклики, пов'язані зі зростанням обсягів фінансової інформації, підвищенням вимог до її достовірності та прозорості, зумовлюють необхідність переходу від традиційних методів обліку й аудиту до інтелектуально орієнтованих систем. Технології штучного інтелекту мають значний потенціал у сфері автоматизації: вони дозволяють оптимізувати рутинні облікові операції, зменшити кількість помилок, підвищити ефективність аудиторських процедур і своєчасно виявляти фінансові ризики та шахрайські схеми. Запровадження інтелектуальних систем сприяє гармонізації обліку й аудиту із міжнародними стандартами, забезпечує оперативний доступ до даних у режимі реального часу та формує нову якість фінансово-аналітичної інформації для управлінських рішень. Використання блокчейн-технологій, машинного навчання та алгоритмів обробки природної мови значно розширює можливості аудиторів і бухгалтерів, перетворюючи їхню діяльність із рутинної на більш аналітичну та стратегічно орієнтовану [3].

Таким чином, розробка інтелектуальних систем штучного інтелекту для обліку й аудиту є не лише актуальним науковим завданням, але й практично значущим напрямом, здатним забезпечити підвищення ефективності, прозорості та безпеки фінансової інформації в умовах цифрової економіки.

Список використаних джерел:

1. Костенко Ю. О., Лайчук С. М., Косташ Т. В. Використання штучного інтелекту для оптимізації процесів обліку та звітності в українських компаніях. Актуальні питання економічних наук. 2025. (8). doi:<https://doi.org/10.5281/zenodo.14950287>.

2. 2025 Generative AI in Professional Services Report. URL: <https://www.thomsonreuters.com/content/dam/ewp-m/documents/thomsonreuters/en/pdf/reports/2025-generative-ai-in-professional-services-report-tr5433489-rgb.pdf>.

3. Kanaparthi, V. Exploring the impact of blockchain, AI, and ML on financial accounting efficiency and transformation. In International Conference on Multi-Strategy Learning Environment. January 2024, pp. 353-370. Singapore: Springer Nature Singapore. URL: <https://arxiv.org/pdf/2401.15715>

Шевчук О.А.,

д-р екон. наук, професор кафедри обліку і оподаткування
Західноукраїнського національного університету

УТОЧНЕННЯ ФУНКЦІЙ ОБЛІКУ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Використання сучасних технологій обробки та передачі інформації в умовах цифрової економіки докорінно трансформує обліково-контрольні процеси. Якщо раніше бухгалтерський облік і контроль розглядалися переважно як допоміжна сервісна функція, то нині вони поступово еволюціонують у центральне інформаційне ядро цифрового простору. Це надає можливість виконувати якісно нові ролі у глобальному масштабі, адже саме через обліково-контрольну систему відбувається формування, перевірка та поширення даних, що визначають ефективність діяльності підприємств і довіру до них з боку суспільства.

Функції бухгалтерського обліку традиційно визначаються як основні напрями його впливу на господарську діяльність та суспільство загалом. Вони відображають практичне призначення обліку, його здатність забезпечувати управління інформацією та впливати на прийняття рішень. У класичному розумінні до ключових функцій належать інформаційна, контрольна, аналітична та захисна. Проте, цифровізація обліку потребує перегляду облікових функцій.

Однією з найважливіших складових є інформаційна функція. Бухгалтерський облік у цифровій економіці вже не обмежується рутинним накопиченням даних, а має забезпечувати своєчасне і точне інформування стейкхолдерів. Автоматизація дозволяє звільнити фахівців від громіздких технічних процедур, зосередивши увагу на аналітичному осмисленні узагальненої інформації. Проте будь-які помилки чи викривлення можуть спричинити ланцюг негативних наслідків — від невдалих управлінських рішень до фінансових втрат і навіть банкрутства. У швидкому ритмі цифрової економіки якість облікової інформації стає ключем до стабільності всієї системи.

Іншою суттєвою особливістю є інтеграційна здатність обліку. Цифрові технології дозволяють акумулювати великі обсяги даних у єдиному інформаційному середовищі, що відповідає концепції «Big data». Таке об'єднання сприяє не лише створенню єдиних баз для управління, а й формуванню інтегрованої звітності, яка поєднує фінансові та нефінансові показники. У цьому випадку облік стає універсальним інструментом, що забезпечує взаємодію

внутрішніх і зовнішніх користувачів, а підприємство інтегрується у глобальний комунікаційний простір.

Розвиток електронних комунікацій надає нових рис бухгалтерському обліку, адже він стає безпосереднім посередником у передаванні інформації між різними сторонами бізнес-середовища. Ділові контакти дедалі більше здійснюються виключно через електронні канали, а від швидкості, точності та захищеності цих комунікацій залежить ефективність роботи підприємства. Обліково-контрольні фахівці при цьому беруть участь у широкому спектрі завдань – від вибору контрагентів і укладання договорів до забезпечення податкових, юридичних і навіть кібернетичних процесів. Таким чином, комунікаційна роль бухгалтерії стає ключовою для стабільності господарських відносин.

Цифровізація водночас актуалізує інституціональну роль обліку. В умовах глобалізації національні системи повинні взаємодіяти з міжнародними стандартами, адаптуючи правила й методи обробки даних. Бухгалтерський облік виступає інститутом, здатним поєднати централізовані вимоги міжнародних організацій із національними традиціями та практиками. Використання сучасних технологій робить можливим автоматичне формування різних типів звітності з єдиної бази даних, що дозволяє одночасно задовольняти інформаційні потреби різних груп стейкхолдерів.

Контрольна функція також набуває нових обрисів. Якщо раніше контроль обмежувався внутрішніми перевітками, то нині він виходить далеко за межі підприємства, забезпечуючи довіру у відкритому цифровому середовищі. В умовах, коли господарські операції часто відбуваються без прямого контакту сторін, саме обліково-контрольна система формує позитивний діловий імідж підприємства, підтверджуючи достовірність його діяльності. Суспільний моніторинг та автоматизовані системи перевірки даних стають важливими елементами цифрової економіки.

Не менш значущою є оптимізаційна функція. Прагнення до цифровізації вимагає від підприємств реінжинірингу бізнес-процесів, алгоритмізації інформаційних потоків, ліквідації дублювання та інформаційних шумів. Бухгалтерський облік у цьому контексті стає центром оптимізаційних змін, адже саме він формує основні джерела даних і забезпечує їх правильне поширення всередині підприємства та поза його межами.

Окрему вагу має протекторна (захисна) функція обліку і контролю. Перехід на електронні трансакції підвищує ризики кіберзагроз і втрати конфіденційних даних. Саме тому облікова система стає складовою механізму фінансової безпеки підприємства. Вона формує показники, що дозволяють прогнозувати ризики неплатоспроможності чи банкрутства, а також забезпечує захист від зловмисних втручань. Таким чином, бухгалтерський облік виконує роль захисного бар'єра, що охороняє інтереси як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів.

Отже, у цифровій економіці бухгалтерський облік і контроль набувають комплексного значення. Вони водночас інформують, інтегрують, комунікують, інституціоналізують, контролюють, оптимізують і захищають. Усі ці функції взаємодоповнюють одна одну та формують цілісну систему, без якої неможливе стабільне функціонування сучасного господарського середовища. Саме тому від

рівня розвитку й адаптивності обліково-контрольних механізмів значною мірою залежить не лише успіх окремого підприємства, а й конкурентоспроможність національної економіки в умовах глобальної цифровізації.

Шинкаренко О.М.,

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку,
аналізу та оподаткування

Черкаського державного технологічного університету

СКЛАД ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ

У сучасних умовах реформування системи управління державними фінансами звітність суб'єктів державного сектору набуває особливого значення як інструмент забезпечення прозорості, підзвітності та ефективності використання бюджетних ресурсів.

Організація бухгалтерського обліку та звітності в державному секторі ґрунтується на Бюджетному кодексі України, Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а також Національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку в державному секторі (НП(С)БОДС). Залежно від мети та користувачів інформації виділяють такі види звітності:

- фінансова звітність, яка включає баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал і примітки до звітності.
- бюджетна звітність, що подається розпорядниками бюджетних коштів до органів Державної казначейської служби (зокрема, звіт про надходження і використання коштів загального і спеціального фондів, про заборгованість, про виконання паспортів бюджетних програм).
- інша звітність, зокрема статистична, податкова та управлінська, яка формується для внутрішніх і зовнішніх потреб.

Форма і склад статей фінансової звітності визначаються НП(С)БОДС 101 «Подання фінансової звітності», відповідно до якого, метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів суб'єкта державного сектору та бюджету [1]. При заповненні фінансової звітності необхідно керуватися Порядком заповнення форм фінансової звітності в державному секторі, який затверджений наказом Мінфіну від 28.02.2017 р. № 307 [2]. Для контролю арифметичної правильності внесення та розрахунку показників форм фінансової звітності доцільно керуватися Методичними рекомендаціями з перевірки співставності показників фінансової звітності суб'єктів державного сектору, затверджені наказом Мінфіну від 28.12.2017 р. № 1170 [3].

Бюджетна звітність бюджетних установ є самостійним джерелом інформації щодо стану виконання бюджету. В окремих показниках вона пересікається з фінансовою звітністю.

Форми бюджетної звітності та вимоги щодо неї визначаються ч.1 ст. 58 Бюджетного кодексу України [4]. Правила складання бюджетних звітів та їхній

перелік містяться у Порядку складання бюджетної звітності, що затверджений наказом Мінфіну від 24.01.2012 № 44 [5]. Основі форми бюджетної звітності наступні: Звіт про надходження та використання коштів загального фонду; Звіт про надходження і використання коштів, отриманих як плата за послуги; Звіт про надходження і використання коштів, отриманих за іншими джерелами власних надходжень; Звіт про надходження і використання інших надходжень спеціального фонду; Звіт про надходження і використання коштів, отриманих на виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів; Звіт про заборгованість за бюджетними коштами; Звіт про заборгованість за окремими програмами.

Бюджетну звітність складають і подають як розпорядники так і одержувачі бюджетних коштів. Бюджетна звітність має місячний, квартальний та річний періоди складання. Строки подання встановлюються головними розпорядниками бюджетних коштів.

Основне завдання статистичної звітності – відображення та узагальнення інформації, необхідної для статистичних спостережень, які здійснює Державна служба статистики України, яка щороку затверджує новий перелік форм статистичної звітності.

Бюджетні установи подають лише окремі статистичні звіти, які визначаються галузевою належністю бюджетної установи. Статистична звітність формується за наступними напрямками статистичних спостережень: оплата праці та соціально-трудові відносини; зайнятість та безробіття; основні засоби; наука; інновації; навколишнє природне середовище; будівництво; населенні пункти та житло; державні фінанси, податки та публічний сектор.

Звітність суб'єктів державного сектору є ключовим елементом системи управління державними фінансами. Вона забезпечує інформаційне підґрунтя для оцінки ефективності використання бюджетних коштів, контролю за дотриманням фінансової дисципліни та прийняття управлінських рішень на всіх рівнях державного управління.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 28.12.2009 р. № 1541. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0103-10#n16>
2. Порядок заповнення форм фінансової звітності в державному секторі: затв. наказом Міністерства фінансів України від 28.02.2017 р. № 307. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0384-17#n16>
3. Методичні рекомендації з перевірки співставності показників фінансової звітності суб'єктів державного сектору: затв. наказом Міністерства фінансів України від 28.12.2017 р. № 1170. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1170201-17#n10>
4. Бюджетний кодекс України: Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (зі змінами і доповненнями). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#n935>
5. Порядок складання бюджетної звітності: затв. наказом Міністерства фінансів України від 24.01.2012 р. № 44. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0196-12/ed20190524#Text>

Шкромид В.В.,

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

Смушак М.В.,

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Карпатського національного університету імені Василя Стефаника,
заступник міського голови – директор департаменту інфраструктури,
житлової та комунальної політики,

Грубеляс А.Л.,

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
спеціальності «Облік і оподаткування»,
Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Сталий розвиток підприємства є ключовим чинником забезпечення його довгострокової ефективності та конкурентоспроможності. Сучасні підприємства все частіше орієнтуються не лише на фінансові результати, а й на соціальні та екологічні аспекти своєї діяльності, що вимагає системного підходу до оцінювання їхніх досягнень. Визначення та використання показників сталого розвитку дозволяє комплексно оцінювати діяльність підприємства, контролювати ефективність управління та приймати обґрунтовані управлінські рішення в умовах постійних змін економічного середовища.

Відповідно до визначення Комісії Брундтланд, «сталий розвиток означає такий розвиток який, задовольняє потреби теперішнього часу, проте не загрожують можливостям майбутніх поколінь задовольняти свої потреби» [1].

Показники сталого розвитку підприємства є важливим інструментом оцінювання його діяльності з урахуванням економічних, соціальних та екологічних аспектів. Вони відображають ступінь збалансованості розвитку підприємства, ефективність використання ресурсів, рівень соціальної відповідальності та екологічної безпеки. Саме система показників дозволяє кількісно і якісно оцінити результати впровадження принципів сталого розвитку та порівняти їх у динаміці або з іншими підприємствами галузі.

Серед основних економічних показників виділяють прибутковість, рентабельність, рівень продуктивності праці, коефіцієнт оборотності активів. Соціальні показники характеризують умови праці, рівень оплати, професійний розвиток персоналу, соціальні гарантії та корпоративну культуру. Екологічні показники відображають раціональне використання природних ресурсів, обсяг викидів шкідливих речовин, витрати на природоохоронні заходи, рівень утилізації відходів. Як зазначають Шкромид В. В., Гнатюк Т. М. та Грубеляс А. Л. [2], ефективність діяльності підприємства неможливо оцінити лише за фінансовими критеріями — важливим є також урахування соціальних аспектів, рівня задоволення працівників, якості послуг та соціальної відповідальності, що цілком відповідає підходам сталого розвитку.

Для досягнення концепції сталого розвитку мають бути реалізовані такі норми: соціальні – децентралізація влади, вирішення конфліктів між урядом і громадянами без насильства, вищі цінності – справедливість і правосуддя, матеріальний достаток і соціальний захист, об'єктивне відображення реальної ситуації в світі засобами масової інформації; екологічні – планомірне зростання чисельності населення, захист екосистем та забезпечення різноманітності видів, екологічно чисті продукти харчування, гармонічне співіснування природи і людей; економічні – заохоченням інтелектуальної та інноваційної активності, соціальні та технічні нововведення, творча самореалізація людини, гідна оплата праці [3].

Формування системи таких показників потребує використання різних методів, які дають змогу забезпечити комплексність оцінювання. Найпоширенішими серед них є аналітичний, інтегрований, індексний, експертний методи та метод бенчмаркінгу.

Аналітичний метод передбачає обробку даних бухгалтерського обліку, статистичної та управлінської звітності для оцінки ефективності діяльності підприємства за окремими напрямками. Інтегрований метод ґрунтується на поєднанні фінансових і нефінансових показників, що дозволяє отримати узагальнену оцінку сталого розвитку. Індексний метод полягає у розрахунку комплексного індексу, який відображає сукупний рівень сталого розвитку підприємства. Метод бенчмаркінгу базується на порівнянні власних показників з показниками провідних підприємств галузі, що допомагає виявити резерви підвищення ефективності. Метод експертних оцінок використовується у випадках, коли деякі показники неможливо виміряти кількісно, і передбачає залучення фахівців для визначення їхньої вагомості або впливу на загальний рівень сталого розвитку.

Отже, формування показників сталого розвитку підприємства є важливим інструментом ефективного управління. Використання різних методів дає змогу комплексно оцінювати економічні, соціальні та екологічні результати діяльності. Збалансоване поєднання цих складових сприяє підвищенню конкурентоспроможності та забезпеченню довгострокового розвитку підприємства.

Список використаних джерел:

1. World Commission on Environment and Development. Our Common Future [Electronic resource]. – United Nations, 1987. – URL: <https://www.un.org/> (дата звернення: 08.10.2025).
2. Шкроміда В. В., Гнатюк Т. М., Грубеляс А. Л. Аналіз ефективності діяльності комунального підприємства: економічний і соціальний вимір / В. В. Шкроміда, Т. М. Гнатюк, А. Л. Грубеляс // Актуальні питання економічних наук. – 2025. - №10. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15314352>
3. Кравченко М. О., Прудкий В. В. Модель аналізу сталого розвитку підприємства з урахуванням ризику / М. О. Кравченко, В. В. Прудкий // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». – 2020. - №17. – С. 291-305.

Яров Ч.Ю.,
здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
Ліба Н.С.,
д-р екон. наук, , професор, професор кафедри
обліку і оподаткування та маркетингу,
Мукачівського державного університету

ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ БАЛАНСОЗНАВСТВА ТА СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ

Виникнення і розвиток бухгалтерського балансу є складовою історії обліку, вивчення якої дає змогу зрозуміти економічне життя минулих століть, осмислити досвід попередників. Узагальнення історичних аспектів розвитку бухгалтерського балансу та його побудови надає можливість усвідомити його сучасне значення та передбачити напрями подальшої еволюції [2].

Історія виникнення бухгалтерського балансу є й історією виникнення подвійного запису. Поява бухгалтерського балансу одночасно з подвійним записом у початковий період диктувалася насамперед вузьким практицизмом, намаганням звести облік до форми. Характерними ознаками цього періоду в історії бухгалтерського обліку були брак теоретичних узагальнень, розроблених практикою, економічним життям, невміння авторів розібратися в сутності явищ, що відбуваються, в ув'язці з процесами в тій чи іншій державі. З часом під складанням балансу почали розуміти не просто вузько формальний процес перенесення сальдо рахунків за статтями балансу, а засіб відображення справжнього матеріального та фінансового стану підприємства і результатів його діяльності [1, с. 127].

Розвиток бухгалтерського балансу та його теоретичних основ (балансознавства) є відображенням еволюції економічної думки та бізнес-практики. Баланс, як центральний елемент облікової системи, пройшов шлях від простого реєстру майна до складного інструменту управління та фінансового аналізу.

Історично розвиток балансознавства можна умовно поділити на кілька ключових етапів:

1. Класичний (Статичний) Етап (XV – XIX ст.).

Витоки: Пов'язаний із зародженням подвійної бухгалтерії, основоположником якої вважається Лука Пачолі (1494 р.). Баланс на цьому етапі розглядався як звіт, що відображає майнове становище власника на певну дату.

Сутність: Баланс мав виключно статичний характер. Його головною метою було відображення активів і пасивів, підтвердження формули Активи = Зобов'язання + Капітал. Основна увага приділялася точності оцінки активів.

2. Динамічний Етап (Кінець XIX – Перша половина XX ст.).

Передумови: Поява акціонерних товариств і відокремлення управління від власності. Зростає потреба в інформації про прибуток.

Сутність: Згідно з динамічною теорією (В. Шерр, Е. Шмаленбах), баланс розглядається не як звіт про майно, а як інструмент для визначення фінансового

результату (прибутку/збитку). Баланс стає сполучною ланкою між періодами, а основна увага зміщується на достовірність відображення доходів і витрат.

3. Органічний (Синтетичний) Етап (Середина ХХ ст.).

Сутність: Спроба синтезувати статичний та динамічний підходи. Баланс визнається як єдиний, органічний інструмент, який відображає як фінансове становище на дату, так і динаміку змін, пов'язаних із господарською діяльністю. Основна увага приділяється користувачеві звітності.

Сучасне балансознавство орієнтоване на міжнародну стандартизацію та підвищення аналітичної цінності звітності. Ключові концепції включають:

1. Концепція справедливої вартості (Fair Value).

Сутність: Відхід від історичної (первісної) вартості як єдиної бази оцінки. Згідно з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), все більше статей балансу (особливо фінансові інструменти, інвестиційна нерухомість) оцінюються за справедливою вартістю – ціною, яка була б отримана від продажу активу на поточному ринку.

Вплив: Робить баланс більш релевантним, але менш надійним (об'єктивним) через суб'єктивність оцінок.

2. Концепція управління ризиками та капіталом.

Сутність: Баланс розглядається як інструмент ідентифікації та оцінки ризиків. Основна увага приділяється структурі капіталу (власного/позикового), аналізу ліквідності та фінансової стійкості.

Вплив: Посилення вимог до розкриття інформації про забезпечення зобов'язань, кредитні ризики та можливості рефінансування.

3. Концепція пріоритету економічного змісту над юридичною формою.

Сутність: Характерна для МСФЗ. Активи та зобов'язання відображаються у балансі не лише на основі юридичного права власності, а й на основі контролю та очікуваних економічних вигод. Наприклад, облік фінансового лізингу як активу та зобов'язання.

4. Баланс як модель прийняття рішень.

Сутність: Баланс є основою для розрахунку ключових фінансових коефіцієнтів (рентабельність, ліквідність, платоспроможність), які використовуються інвесторами та кредиторами для прийняття рішень про співпрацю.

Сучасне балансознавство в Україні розвивається під значним впливом МСФЗ. Це вимагає від підприємств переосмислення методики складання балансу, зокрема в частині застосування справедливої вартості та деталізації розкриття інформації про капітал і зобов'язання. Дослідження має враховувати як класичні підходи до аналізу, так і новітні вимоги до оцінки та структури балансу.

Список використаних джерел:

1. Звітність підприємств: [навч. посібник] / Г. Давидов, Н. Шалімова. – К.: Знання, 2010. – 623 с.

2. Кухта К.О., Рудь Я.О. Баланс підприємства: становлення, історія виникнення та розвитку. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Випуск 22, Частина 1. С. 130-132.

СЕКЦІЯ 2.
ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Tetyana Medynska,

Doctor of Science in Economics, Professor of the Department
of Finance, Economic Security, Banking and Insurance Business

Georgina Leno,

Bachelor's degree student,
Lviv University of Trade and Economics

TAX POLICY AS A TOOL FOR SOCIAL EQUITY IN SWEDEN

While the Swedish system is lauded for its redistributive efficiency, it also faces persistent challenges, including the potential for disincentivizing labor and capital accumulation. Furthermore, recent shifts towards flat-rate local income taxes and debates over wealth taxes suggest an ongoing tension between equity and efficiency. The aim of this paper is to critically analyze the mechanisms through which Swedish tax policy contributes to social equity and to empirically assess its effectiveness and trade-offs in the contemporary fiscal landscape.

Tax payments form the financial foundation of the state and serve as one of the most effective tools for influencing public life, driving economic dynamics, and providing social guarantees for the population. In summary, all members of society should contribute to the state according to their abilities and the established legal framework, receiving public goods and services in return. In my opinion, taxes are the lifeblood of the state [1].

Sweden has various types of taxes. Most individuals pay only a local tax on their annual income, with the rate varying depending on the local authority. It typically ranges from approximately 29 to 35 %, with a national average of around 33 percent. Individuals whose income exceeds the threshold set by the Tax Agency are required to pay an additional 20 % in state tax. In Sweden, taxes include a basic tax-free allowance, which is an amount exempt from taxable income. The specific amount depends on whether a person is under or over the age of 65 [2].

Capital gains are taxed at a rate of 30 %. If you earn a profit from selling property, the profit is subject to a 22 % tax. Additionally, if you have paid interest on loans or mortgages during the year, you will be eligible for a tax deduction [3].

Since 2005, Sweden has not had inheritance tax, and since 2007, there has not been a wealth tax too. Sweden currently imposes a corporate income tax of 20,6 %. Since 2009, when the rate was 28 %, the country has gradually reduced its corporate tax to the current level. These steps have been taken by both centre-right and centre-left governments.

The standard VAT rate in Sweden is 25%, covering most goods and services. There are also two reduced rates of 12% and 6%. Some goods are zero-rated, but their sales must still be reported on the VAT return, even though no VAT is applied. The Swedish Tax Agency's website provides an overview of VAT rates applicable to different goods and services [2].

The Swedish welfare system based on the principle that everyone contributes and has equal access to the same safety net and public services. The country's tax ratio rose significantly during the 1960s and 1970s as the public sector expanded, reaching nearly 50 % in the 1990s. Today, the largest portion of public spending is allocated to social protection, including childcare and pensions [4].

Sweden's tax system is designed to ensure fairness and equality, with a progressive structure that adapts to different income levels. The system relies on a combination of local and state taxes, including income or, capital gains taxes, and VAT. This ensures that all citizens contribute to the public sector in a way that reflects their ability to pay, while also providing access to high-quality public services.

Taxes in Sweden are essential for funding the country's expansive welfare system. The collected tax revenues support a wide range of public services, from healthcare to education and social security. By maintaining a high tax-to-GDP ratio, Sweden has created a model that ensures universal access to social protection, benefiting citizens across various income levels.

Sweden's tax rates have gradually evolved to support its growing public sector. With an income tax rate averaging around 33% and additional taxes on high earners, Sweden's tax system continues to adapt to both economic changes and the needs of its social programs. The balance between tax rates and public spending enables Sweden to maintain its reputation for high-quality public services and social welfare.

Looking forward, Sweden's tax system will likely continue to evolve in response to global economic changes and domestic needs. The system's progressive nature, combined with strong public support for the welfare state, suggests that the Swedish tax model will remain a key element in ensuring social stability and economic prosperity for future generations.

This analysis confirms that progressive personal income taxation and comprehensive social security contributions serve as the primary engines driving income equalization in Sweden. Empirical evidence, based on OECD data (or national statistics), consistently shows that the reduction in the Gini coefficient achieved through the tax-and-transfer system is among the highest globally, typically reducing the market income Gini coefficient by more than 40% [5]. Specifically, high effective marginal tax rates on labor income have historically provided the fiscal capacity necessary to fund universal welfare programs, directly promoting social equity.

References:

1. Medynska Tetyana, Ruschyshyn Nadiia, Oliynyk Nadiya. Strategies for prevention and mechanisms for countering tax evasion in an international context. Modeling the development of the economic systems. № 1, 2025. P. 288-294.
2. Taxes in Sweden. URL: <https://sweden.se/life/society/taxes-in-sweden>.
3. Tax foundation. URL: <https://taxfoundation.org/location/sweden/#library>
4. VAT Rate in Sweden. URL: <https://wise.com/gb/vat/sweden>.
5. Taxing Wages 2025. Revenue Statistics. OECD Publishing. URL: <https://www.oecd.org/en/>.

Ахновська І.О.,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри підприємництва,
корпоративної та просторової економіки,
Кудирка М.Ю.,
здобувач вищої освіти,
Донецького національного університету імені Василя Стуса

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИЙ МЕХАНІЗМ ПІДТРИМКИ СТАРТАП-ПІДПРИЄМНИЦТВА У СІНГАПУРІ

Зростаюча роль стартапів у сучасній економіці робить вивчення успішних моделей їх підтримки вкрай актуальним. Сінгапур, визнаний лідер у сфері технологічних інновацій, активно формує сприятливе середовище для розвитку стартап-екосистеми. Аналіз застосованих у Сінгапурі підходів та механізмів стимулювання підприємництва дозволить виявити ефективні практики, потенційно придатні для використання іншими країнами, зокрема Україною.

Метою дослідження є аналіз фінансово-кредитного механізму підтримки стартап-підприємництва у Сінгапурі, визначення ключових факторів успіху, виявлення проблем та перспектив подальшого зростання цього сектору.

Сінгапур є високорозвиненим містом-державою у Південно-Східній Азії з населенням близько 5,7 мільйона осіб. Країна відома своєю стабільною економікою, прозорою правовою системою, якісною інфраструктурою та сприятливим бізнес-кліматом. Сьогодні Сінгапур посідає провідні позиції в рейтингу легкості ведення бізнесу. Згідно з даними World Bank Business Ready, Сінгапур займає I місце [1].

Держава активно інвестує в технологічний сектор через гранти, акселератори та інкубаційні програми. Водночас існують виклики, такі як висока конкуренція, обмежений внутрішній ринок і високі витрати на ведення бізнесу. Успішному розвитку стартап-екосистеми сприяють: активна державна підтримка підприємництва, розвинена інноваційна інфраструктура та широкий доступ до фінансування.

Фінансово-кредитний механізм підтримки стартап-підприємництва у країні включає сукупність фінансових інструментів і методів, таких як венчурний капітал, кредитування, пряме інвестування, підтримка бізнес-ангелами, гранти, краудфандинг тощо. Однією з головних структур є Enterprise Singapore, що реалізує програму Startup SG. Вона включає Startup SG Founder – співфінансування до 50 000 SGD для підприємців-початківців та Startup SG Tech – фінансування на дослідження та розробки для технологічних стартапів [2].

Інфраструктура фінансово-кредитної підтримки включає акселератори, інкубатори, інноваційні хаби. Наприклад, Singapore-Sichuan Hi-Tech Innovation Park (SSCIP) охоплює понад 10 км² і залучив понад 33,9 млрд юанів (близько \$5 млрд USD) інвестицій від компаній-резидентів [3]. Block71, створений за ініціативою NUS Enterprise, є одним з найбільших стартап-хабів у світі.

Стартапи також мають доступ до фінансових інструментів:

– Startup SG Equity — програма співінвестування, де держава разом із приватними інвесторами фінансує високотехнологічні стартапи на ранніх стадіях розвитку [4];

– венчурний капітал через фонди, такі як Vertex Ventures (структура державного Temasek Holdings), який інвестує в технологічні стартапи в регіоні [5].

Основні виклики, які постають перед стартап-підприємництвом Сінгапуру, представлені на рис. 1.

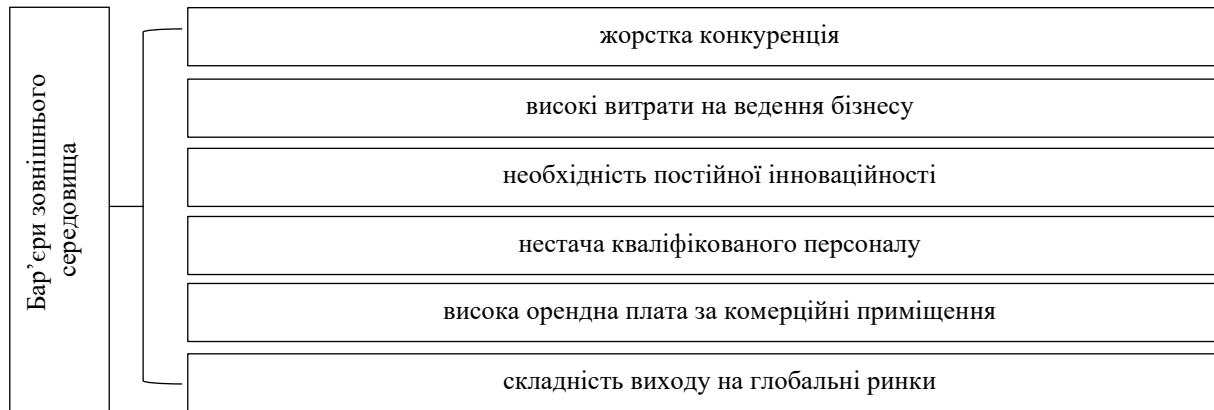

Рисунок 1 – Бар'єри у розвитку стартап-підприємництва Сінгапуру

Виходячи з усього окресленого вище, можна зробити висновок, що Сінгапур сформував ефективну стартап-екосистему завдяки узгодженій державній політиці, розвиненій інфраструктурі та сприятливому інвестиційному клімату. Попри це, подальше зростання потребує вирішення низки проблем. Досвід Сінгапуру, зокрема у формуванні фінансово-кредитного механізму підтримки стартап-підприємництва може бути цінним орієнтиром для країн, що прагнуть стимулювати інноваційне підприємництво. Подальші дослідження можуть зосередитись на порівнянні ефективності фінансово-кредитних програм підтримки стартапів в інших країнах з метою пошуку оптимальної моделі для України.

Список використаних джерел:

1. World Bank Business Ready. 2024. URL: <https://www.worldbank.org/en/businessready>
2. Enterprise Singapore. Startup SG Founder. URL: <https://www.startupsg.gov.sg/programmes/4894/startup-sg-founder>
3. Singapore-Sichuan Hi-Tech Innovation Park. Official Site. URL: <http://en.sscip.com.cn/>
4. Enterprise Singapore. Startup SG Equity. URL: <https://www.startupsg.gov.sg/programmes/4895/startup-sg-equity>
5. Vertex Ventures. Official Website. URL: <https://www.vertexventures.com/>

Беник М.М.,
здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів,
обліку та економічної безпеки
Дем'янишина О.А.,
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичин

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ: АДАПТАЦІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Проблема забезпечення соціальних послуг у надзвичайних умовах залишається надзвичайно актуальною для сучасної України, особливо в період тривалої збройної агресії. Війна призвела до значного зростання потреб населення у соціальній підтримці, зокрема серед внутрішньо переміщених осіб, сімей військовослужбовців, ветеранів, осіб з інвалідністю та інших вразливих категорій громадян.

Системне забезпечення права на соціальний захист виступає ключовим чинником підтримання суспільної стабільності, соціальної єдності та справедливості у кризові періоди. Ефективна реалізація соціальних послуг у таких умовах потребує злагодженої роботи державних інституцій, місцевих громад і громадських організацій, а також адаптації нормативно-правової бази до реалій воєнного часу.

Відповідність української правової системи міжнародним стандартам у сфері прав людини є не лише вимогою часу, а й важливою умовою інтеграції України в європейський правовий простір. Це передбачає наближення національного законодавства до європейських принципів соціальної справедливості, рівності та недискримінації, що сприятиме підвищенню ефективності соціального захисту громадян навіть у найскладніших умовах [1].

За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, до серпня 2024 року кількість внутрішньо переміщених осіб в Україні сягнула 3,7 млн громадян, тоді як понад 6,7 млн українців були змушені залишити країну. Ці дані свідчать про масштабні демографічні зміни та глибокі соціальні наслідки збройної агресії.

У 2025 році тенденція частково стабілізувалася: за офіційними оцінками, кількість ВПО незначно зменшилася до 3,5 млн осіб. Це стало можливим завдяки поступовому поверненню людей у деокуповані регіони та відновленню соціальної інфраструктури на звільнених територіях. Водночас за межами України все ще перебуває близько 6,2 млн громадян, що створює значні виклики для держави в частині реалізації соціальної політики, забезпечення прав переселенців і підтримки зв'язків із громадянами за кордоном.

Така ситуація підкреслює необхідність посилення системи соціального захисту, удосконалення механізмів підтримки внутрішньо переміщених осіб і розроблення довгострокових програм реінтеграції населення, що постраждало від воєнних дій.

Досвід Франції, Ізраїлю, США та Швеції демонструє, що забезпечення

соціальних прав у кризових умовах є не лише конституційним обов'язком держави перед своїми громадянами, а й ключовим чинником збереження національної стабільності. Незважаючи на різницю в політичних системах, економічних можливостях і правових підходах, усі ці країни об'єднує спільний принцип – пріоритетна підтримка найбільш вразливих верств населення та безперервне функціонування базових соціальних інституцій навіть у надзвичайних ситуаціях.

Такий підхід забезпечує довіру громадян до держави, сприяє соціальній згуртованості та мінімізує негативні наслідки кризових явищ. Для України, яка перебуває в умовах збройної агресії та поступово переходить до етапу відновлення, вивчення й адаптація цього досвіду мають особливе значення. Запозичення кращих світових практик допоможе сформувати стійку, орієнтовану на людину соціальну політику, здатну ефективно реагувати на виклики війни та забезпечити належний рівень соціального захисту громадян [2].

В Україні система державних соціальних стандартів і гарантій відіграє ключову роль у формуванні основних джерел доходів населення та забезпеченні соціальної підтримки громадян. Її значення зумовлене тісним взаємозв'язком між чинним законодавством, рівнем соціальних стандартів і державними гарантіями, що спираються на ці стандарти. Така система відображає здатність держави ефективно реагувати на потреби громадян, забезпечуючи їм необхідну допомогу у складних життєвих обставинах – у випадках інвалідності, похилого віку, втрати житла чи роботи, смерті годувальника та в інших кризових ситуаціях [3].

Отже, визначення базових соціальних і економічних прав стало основою для створення законодавчої бази, яка регламентує порядок надання соціальних послуг, пільг і державних гарантій. Хоча Конституція України прямо не визначає соціальні послуги серед основних економічних і соціальних прав громадян, у ст. 46 вони розглядаються як невід'ємна складова системи соціального захисту населення. Це підкреслює важливість забезпечення їх доступності, якості та відповідності європейським стандартам соціальної політики, що особливо актуально в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення.

Список використаних джерел:

1. Татаренко Д. В. Актуальні аспекти реалізації соціальних гарантій в умовах воєнного стану в Україні. Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2025. №2 (50). С. 220 – 231. DOI: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2025-50-2-220-231>
2. Загорський В. С., Ліпенцев А. В., Лужецька, Н. Т. Теоретико-методологічні засади удосконалення механізмів надання соціальних послуг на основі європейських стандартів соціального захисту населення. Ефективність державного управління. 2025. 1 (82/83), 10 – 19. DOI: <https://doi.org/10.36930/508201>
3. Дем'янишина О., Гвоздей Н., Ареп'єва О. Проблемні аспекти фінансового забезпечення соціальної допомоги населенню. Наукові інновації та передові технології. № 1 (15). 2023. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/3335/3350>

Вінницька О.А.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів,
обліку та економічної безпеки
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ

У сучасних умовах соціально-економічних викликів ефективного управління державними фінансами є ключовою передумовою стабільності бюджетної системи та сталого розвитку країни. Важливе місце у цьому процесі займає фінансовий контроль, який виступає дієвим інструментом забезпечення прозорості, раціональності та результативності використання державних ресурсів.

Фінансовий контроль дає змогу своєчасно виявляти порушення, запобігати нецільовому використанню коштів і підвищувати фінансову дисципліну на всіх рівнях управління [1]. Його удосконалення є необхідною умовою формування ефективної державної фінансової політики та зміцнення довіри громадськості до державних інститутів.

В Україні фінансовий контроль має конституційне підґрунтя, що підкреслює його значущу роль у забезпеченні ефективного державного управління. Він сприяє прозорому та цільовому використанню бюджетних ресурсів, протидії корупційним проявам і підтриманню фінансової стабільності держави.

Державний фінансовий контроль забезпечує взаємозв'язок між фінансовим плануванням, обліком і аналізом, що сприяє узгодженості процесів формування, розподілу та використання фінансових ресурсів. Така інтегруюча функція робить його невід'ємною складовою ефективного управління державними фінансами.

В умовах воєнного стану особливої актуальності набуває контроль за використанням бюджетних коштів, адже він є дієвим засобом запобігання фінансовим правопорушенням, що становлять загрозу економічній та національній безпеці України.

Нормативно-правову основу фінансового контролю становлять Конституція України, Бюджетний кодекс, а також закони, що регламентують діяльність Рахункової палати та інших контролюючих органів. Ця база гарантує дотримання принципів законності, прозорості та підзвітності у сфері використання державних фінансів. Основні засади незалежності, об'єктивності та відкритості узгоджуються зі стандартами Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю (INTOSAI), що підвищує довіру до результатів перевірок.

Фінансовий контроль охоплює всі етапи руху державних ресурсів – від планування до кінцевого використання – і реалізується через перевірки, аудит та надання консультацій. Залежно від часу проведення розрізняють попередній, поточний і наступний контроль, а за формами – документальний, фактичний, аналітичний тощо. Застосування таких методів, як аудит, моніторинг і фінансовий аналіз, забезпечує системний нагляд за ефективністю управління публічними коштами.

Воєнний стан суттєво вплинув на структуру видатків державного бюджету

України. У 2024 році обсяг доходів сягнув 3,12 трлн грн, що перевищило планові показники більш ніж на 1,2 трлн грн. Водночас дефіцит покривався переважно за рахунок міжнародної допомоги та випуску військових облігацій. У 2023–2024 роках щоденні витрати на оборону становили 100–150 млн доларів США, а у 2025 році відбулося їхнє подвоєння у зв'язку з ескалацією бойових дій [2].

Поряд із фінансуванням оборони значні кошти спрямовуються на соціальні виплати, медицину, освіту, відновлення інфраструктури, діяльність правоохоронних органів і обслуговування державного боргу. Це підсилює потребу в ефективному фінансовому контролі, здатному запобігати зловживанням і нерациональному використанню коштів, що особливо важливо для забезпечення національної безпеки.

Вивчення міжнародного досвіду сприяє гармонізації української системи фінансового контролю з європейськими стандартами та підвищує її результативність. Подальший розвиток цієї сфери вимагає впровадження цифрових технологій, зміцнення взаємодії між контролюючими інституціями, посилення превентивних заходів і підвищення професійного рівня аудиторів. Це створює підґрунтя для подальшого вдосконалення механізмів контролю та підвищення ефективності управління державними фінансами.

Отже, фінансовий контроль є ключовим інструментом забезпечення ефективного управління державними фінансами, особливо в умовах воєнного стану та економічної нестабільності. Його роль полягає не лише у виявленні порушень, а й у запобіганні фінансовим ризикам, забезпеченні законності та прозорості використання бюджетних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Вінницька О. А. Фінансовий контролінг як складова фінансової стійкості підприємства. Міжнародний науковий журнал “Інтернаука”. Серія: “Економічні науки”. №4(60). С. 24-29. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2022-4-7985>.

2. Висновки про результати аналізу річного звіту про виконання Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік». URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2025/8-1_2025/Zvit_8-1_2025.pdf.

Власюк Н.І.,
канд. екон. наук, доц. кафедри фінансів, економічної безпеки,
банківської справи та страхового бізнесу,
Люсак П.І.,
здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
спеціальність “ Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок”
Львівського торговельно-економічного університету

ОПТИМІЗАЦІЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ РОЗРАХУНКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ

У сучасних умовах господарювання, що характеризуються зростанням фінансових ризиків, інфляційними процесами, високою конкуренцією та частими змінами у податковому законодавстві, особливої актуальності набуває забезпечення належної розрахункової дисципліни підприємств. Від рівня дисципліни у сфері розрахунків залежить ділова репутація, фінансова стійкість та довіра з боку контрагентів. Одним із найефективніших інструментів підвищення розрахункової дисципліни виступає оптимізація грошових потоків, адже вона забезпечує раціональний рух фінансових ресурсів і знижує ризики утворення касових розривів.

Оптимізація грошових потоків у період війни набуває особливого значення, адже саме від ефективного управління коштами залежить фінансова стійкість підприємства та його здатність своєчасно виконувати зобов'язання. У кризових умовах, коли порушуються господарські зв'язки, зменшуються обсяги продажів і зростають ризики неплатежів, контроль за рухом грошових ресурсів стає запорукою збереження платоспроможності. Завдяки оптимізації грошових потоків підприємства можуть раціонально розподіляти наявні фінансові ресурси, уникати касових розривів, підтримувати необхідний рівень ліквідності й забезпечувати безперервність господарської діяльності.

Як зазначає І. Бланк, ефективне управління грошовими потоками є основою фінансової стабільності підприємства, оскільки дозволяє узгодити темпи надходжень і витрат у часі, підтримуючи безперервність обороту капіталу [2].

Оптимізація грошових потоків передбачає формування такого співвідношення між обсягами надходжень і витрат, яке забезпечує максимальну ліквідність при мінімальних фінансових ризиках. Основним інструментом досягнення цього є бюджет руху грошових коштів, що дозволяє прогнозувати майбутні грошові потоки, своєчасно виявляти дефіцит коштів і коригувати фінансові плани. Практика свідчить, що підприємства, які впроваджують систему бюджетування, рідше стикаються з порушенням платіжної дисципліни, мають нижчий рівень дебіторської заборгованості та стабільніший фінансовий стан [3].

Значний вплив на розрахункову дисципліну справляє управління дебіторською та кредиторською заборгованістю. Надмірне зростання дебіторської заборгованості призводить до дефіциту коштів, затримки розрахунків і збільшення фінансових витрат. Тому доцільно впроваджувати кредитну політику, яка визначає умови надання відстрочок платежів, штрафні санкції за прострочення, а також

використовувати факторинг як інструмент прискорення надходження коштів. Водночас управління кредиторською заборгованістю має бути спрямоване на дотримання строків розрахунків із постачальниками та банками, що підвищує довіру до підприємства й забезпечує стабільність партнерських відносин.

Для забезпечення стабільного руху коштів важливе значення має контроль за їх оборотністю. Регулярний аналіз структури та динаміки грошових потоків дає змогу своєчасно виявляти диспропорції між надходженнями та витратами. Автоматизація обліку грошових потоків у сучасних ERP-системах спрощує моніторинг руху коштів, підвищує прозорість фінансової діяльності та сприяє дотриманню платіжної дисципліни. Завдяки цифровим технологіям підприємства можуть швидше виявляти проблеми ліквідності й приймати рішення щодо їх усунення.

Раціональне управління запасами також сприяє оптимізації грошових потоків. Надлишкові запаси призводять до «заморожування» коштів, що зменшує ліквідність і перешкоджає виконанню розрахункових зобов'язань. Використання методів ABC-аналізу або системи Just-in-Time дозволяє підтримувати оптимальний рівень запасів і вивільняти додаткові фінансові ресурси [1].

Налагодження чіткої системи планування надходжень і витрат сприяє зміцненню платіжної дисципліни, адже підприємство отримує змогу своєчасно здійснювати розрахунки з постачальниками, працівниками, державним бюджетом та іншими контрагентами. Це, своєю чергою, підвищує рівень довіри з боку партнерів і кредиторів, що особливо важливо у період загальної економічної нестабільності. Оптимізація грошових потоків дає змогу визначати пріоритетні напрями витрачання коштів, зосереджуючи ресурси на критично важливих потребах, таких як виплата заробітної плати, закупівля сировини чи сплата податків, і водночас дозволяє відтерміновувати другорядні витрати.

Крім того, ефективне управління потоками коштів зменшує залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування, що є надзвичайно актуальним у воєнний час, коли кредитні ресурси або обмежені, або мають надто високу вартість. Використання цифрових інструментів, таких як ERP-системи та фінансові аналітичні платформи, допомагає забезпечити прозорість розрахунків і швидко реагувати на зміни у фінансовому стані підприємства.

Таким чином, оптимізація грошових потоків стає не лише засобом підтримання фінансової стабільності, а й важливим чинником формування платіжної дисципліни, що дозволяє підприємству зберегти довіру партнерів, уникнути заборгованостей і впевнено функціонувати навіть у надзвичайно складних умовах воєнного часу.

Крім цього, вона дозволяє підтримувати безперервність операційної діяльності, підвищує ліквідність, зменшує фінансові ризики й сприяє формуванню позитивної репутації на ринку. Комплексне застосування бюджетування, контролю за дебіторською та кредиторською заборгованістю, автоматизації фінансового обліку та раціонального управління запасами забезпечує стабільність руху коштів і підвищує ефективність функціонування підприємства загалом.

Список використаних джерел:

1. Хоркава Н. Б., Партин Г. О. Управління грошовими потоками: сутність та результати впливу на фінансовий стан підприємства//Вісник НУ «Львівська політехніка». – 2018. – № 895. – С. 114–120.
2. Бланк І. А. Управління грошовими потоками підприємства. – К.: Ніка-Центр, 2021. – 512 с.
3. Крамаренко Г. О., Швець Н. В. Оптимізація грошових потоків у системі фінансового менеджменту// Фінанси України. – 2023. – № 5. – С. 112–118.

Гвоздєй Н.І.,

канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів,
обліку та економічної безпеки,

Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини

ВАЛЮТНІ ОБМЕЖЕННЯ ДЛЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З початку повномасштабного вторгнення російських військ Верховна Рада ухвалила пакет законів, спрямованих на дерегуляцію і зниження рівня оподаткування в період воєнного стану, а податкова служба призупинила майже всі перевірки підприємців.

Натомість банківський сектор миттєво зреагував на потенційні загрози для економіки введенням ряду жорстких обмежень, в тому числі на валютному ринку. Незважаючи на їх відверто антиринковий характер, вжиті НБУ заходи виявилися вкрай дієвими, забезпечили стабільне функціонування економіки та стійкість роботи банківської системи в умовах повномасштабної війни.

Станом на сьогодні, під час того, як валютні цінності переміщуються за кордон, за межі України, у сумі, більшою в еквіваленті за 10 тисяч євро, необхідно надавати документи підтверджувального характеру. До таких документів належать документи, що підтверджують здійснення валютно-обмінних операцій та зняття готівки з власних рахунків у банку. Для даних документів встановлений термін дії – 90 календарних днів. Проте підтверджувальні документи надаються лише у тих випадках, коли декларується сума, що перевищує в еквіваленті на день вивезення 10 тисяч євро

Тим не менш, констатує Л. Вдовічена, основну мету запровадження валютних обмежень складає підтримка курсу національної валюти та врівноваження платіжних балансів, що сприяє та допомагає підтримувати фінансову стабільність, включаючи стабільність банківської системи, а також забезпечує стабільність гривні як грошової одиниці України [1].

Для операцій з імпорту та експорту товарів було скорочено граничні строки розрахунків. Замість 365 календарних днів за операціями з імпорту та експорту товарів граничні строки розрахунків становлять 180 календарних днів та мають застосовуватися до тих операцій, які були здійснені з 05 квітня 2022 року. Також

заборонено припиняти зобов'язання способом зарахування однорідних зустрічних вимог за імпортно-експортними операціями, які вимагають розрахунків у грошовій формі[2].

На сьогодні, лише коли ряд умов дотримано, дозволено сплачувати процентні платежі, якщо строк їх сплати настав у період з 24 лютого по 10 серпня 2022 року. Але сплачувати відсотки за інші періоди чи повертати основну боргову суму заборонено. Р. Степаненко та К. Олійник звертають увагу на те, що наразі заборонено скорочувати строки погашення за кредитними договорами, що були укладені з нерезидентами, як за новими, так і за вже укладеними [3].

Для вирішення питань, пов'язаних з іноземною валютою, бізнесу рекомендується спочатку використовувати наявну власну іноземну валюту. У разі потреби можна здійснити покупку потрібної валюти на валютному ринку України. Крім того, підприємствам доступні валютні операції за умови «своп» – це, зазвичай, операції з купівлі-продажу іноземної валюти, де банк викуповує у клієнта валюту за однією ціною, а потім продає йому її за іншою [4].

Загалом, можна констатувати, що Національний банк України оперативно зреагував на запровадження воєнного стану та 24 лютого 2022 року Правління Національного банку України, прийнявши Постанову «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» № 18.

Список використаних джерел:

1. Вдовічена Л. Плануйте виїхати за кордон – врахуйте існуючі валютні обмеження // Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/2210> (дата звернення – 23.09.2025)
2. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова Правління Національного банку України від 24 лютого № 18. Офіційний вісник України. 2022. № 19. Ст. 317. Ст. 1042. Код акта 110248/2022.
3. Степаненко Р., Олійник К. Валютні обмеження у 2024 році в Україні // Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=9d4700f5-ea0a-424c-b41c-4752ac957da6> (дата звернення – 23.09.2025).
4. Національний банк уточнив низку валютних обмежень. 2024. // Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-utochniv-nizku-valyutnih-obmejen> (дата звернення – 23.09.2025)

Гладинець Н.Ю.,
канд. екон. наук, доцент кафедри економіки та фінансів,
Іваник М.М.
здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
спеціальність 051«Економіка»,
Мукачівського державного університету

СВІТОВА ФІНАНSOVA СИСТЕМА ТА ЇЇ СТАБІЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ

Світова фінансова система виступає універсальним каркасом, що поєднує національні банківські мережі, міжнародні фінансові інститути, регуляторні органи та механізми трансграничного руху капіталу [1]. У часи глобальної нестабільності вона має бути здатна протистояти шоку, стабілізувати потоки капіталу, зберігати ліквідність і стримувати ризики, що поширюються від одного регіону до іншого [2]. Ефективність її функціонування у великій мірі залежить від узгодженості норм банківського регулювання, валютної політики, ролі міжнародних резервів і наявності механізмів взаємодопомоги між країнами.

Умови глобальної кризи - пандемія, енергетичні потрясіння, війна чи фінансова криза - виявляють вузькі місця у світовій фінансовій архітектурі, зокрема: недостатню прозорість ризиків, високий ступінь зовнішньої заборгованості, концентрацію фінансової влади в основних валютах та валютну нерівність країн [3]. У таких обставинах стабільність глобальної системи залежить від здатності окремих держав управляти зовнішніми шоками, мати надійні резерви й механізми швидкого реагування, а також від потенціалу міжнародних фінансових інституцій - таких як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, регіональні банки розвитку.

Ключовим елементом стабільності стає регуляторна адаптація, яка забезпечує оперативне коригування монетарної та макропруденційної політики під впливом нових викликів. Саме якість регуляторів, їх прозорі стандарти, аналітична спроможність і оперативність змін визначають, чи витримає система шок [4]. Паралельно роль цифрової трансформації фінансових інститутів стає критичною: автоматизований моніторинг ризиків, швидке інформування про загрози і кіберстійкість стають елементами сучасної фінансової безпеки.

Світова фінансова система також суттєво залежить від довіри між державами, інвесторами та користувачами фінансових послуг. У кризові моменти саме довіра підтримує стабільні потоки капіталу, стримує паніку і сприяє швидкому відновленню. Якщо міжнародні фінансові органи вчасно й належно координують дії країн, запускають програми підтримки та кредитування, це зменшує масштаб фіскальних і грошово-фінансових потрясінь.

Водночас довготривала вразливість формується через структурну нерівність: країни з низьким рівнем розвитку мають менший доступ до механізмів стабілізації, резервів і швидкого фінансування. Саме тому один із ключових викликів - побудова інклюзивної глобальної структури стабільності, де країни з різним рівнем розвитку залучені до спільних систем стримування ризиків [5].

Проте навіть найкраща структура не спрацює без колективного прийняття норм, спільної відповідальності та правового оформлення механізмів ризик-менеджменту [6]. Лише тоді світова фінансова система зможе бути не просто пасивним фоном, а активним стабілізатором у період глобальних криз, зменшуючи ефекти потрясінь і сприяючи швидкому відновленню.

Список використаних джерел:

1. International Monetary Fund. (2023). Global Financial Stability Report: Safeguarding Macroeconomic Stability in an Uncertain World. Washington, D.C.: IMF.
2. World Bank. (2024). Global Economic Prospects: Coping with Global Crises and Financial Fragility. Washington, D.C.: World Bank Publications.
3. Basel Committee on Banking Supervision. (2011). Basel III: A Global Regulatory Framework for More Resilient Banks and Banking Systems. Bank for International Settlements. Basel.
4. European Central Bank. (2022). Financial Stability Review. Frankfurt am Main: European Central Bank.

Гладинець Н.Ю.,

канд. екон. наук, доцент кафедри економіки та фінансів,

Кучінка М.М.,

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,

спеціальності 051 «Економіка»,

Мукачівського державного університету

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У РЕГУЛЮВАННІ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Міжнародні економічні організації стали невід'ємним елементом сучасного світового господарства. Їхня роль виходить далеко за межі фінансової підтримки - вони формують правила глобальної економічної взаємодії, забезпечують стабільність валютних систем, сприяють торгівлі та координують економічну політику різних країн. Саме через такі інституції держави можуть узгоджувати свої дії, розв'язувати суперечки і підтримувати передбачуваність на світових ринках [1].

Серед найвідоміших інституцій, що визначили архітектуру післявоєнної економіки, - Міжнародний валютний фонд і Світовий банк. Обидві організації виникли у 1944 році як відповідь на потребу створити більш стабільну та справедливую фінансову систему після руйнівних наслідків Другої світової війни. МВФ націлений на підтримання валютної стабільності й допомогу країнам, які стикаються з дефіцитом платіжного балансу. Його діяльність поєднує фінансову підтримку з аналітичним і консультативним супроводом, що дозволяє державам здійснювати реформи та уникати глибоких криз. Для України МВФ став не лише кредитором, а й партнером у проведенні структурних змін — від стабілізації бюджету до реформування банківського сектору, особливо в умовах війни та післявоєнного відновлення [2].

Світовий банк працює в іншій площині - його завдання полягає у

фінансуванні проєктів, що мають довгостроковий ефект. Йдеться про розвиток інфраструктури, енергетики, освіти, охорони здоров'я. Банк допомагає країнам не лише грошима, а й експертизою - аналізує проблеми, пропонує рішення, підтримує уряди у впровадженні реформ. Така діяльність має стратегічне значення, адже спрямована на те, щоб підвищити конкурентоспроможність і стійкість економік, особливо тих, що розвиваються [3].

Важливим аналітичним центром глобальної політики є Організація економічного співробітництва та розвитку. Вона не надає кредити, проте впливає на формування державної політики через рекомендації, дослідження та стандарти. Саме з ОЕСР пов'язані найкращі практики прозорого управління, боротьби з корупцією та податкової справедливості. Для України участь у програмах цієї організації відкриває можливості впроваджувати сучасні підходи в управлінні, освіті та інноваціях. Це означає не лише адаптацію міжнародних стандартів, а й створення умов для розвитку людей, підвищення якості життя та формування ефективних державних інституцій [4].

Важливу роль у розвитку регіональних економік відіграють Європейський банк реконструкції та розвитку, Європейський інвестиційний банк і Азійський банк розвитку. Їхня діяльність виходить за межі фінансування: через підтримку інфраструктурних і промислових проєктів вони стимулюють перехід до екологічно стійких моделей виробництва. ЄБРР, наприклад, активно інвестує в український приватний сектор, допомагаючи малому та середньому бізнесу розвиватися, модернізувати енергетику та впроваджувати цифрові технології. Такі проєкти безпосередньо впливають на життя людей: вони створюють нові робочі місця, роблять повсякденне життя більш зручним і безпечним, а також допомагають громадам менше залежати від традиційних джерел енергії [5].

Сучасні міжнародні економічні організації працюють не просто заради фінансів чи цифр. Якщо раніше їхнім головним завданням була валютна стабільність і кредитування, сьогодні вони зосереджені на створенні реальних можливостей для людей: сталий розвиток, захист клімату, цифрові інновації, доступ до освіти та рівні шанси для всіх. Вони дедалі частіше стають партнерами, а не просто донорами, і разом із країнами шукають практичні рішення, які змінюють повсякденне життя громадян і роблять його безпечнішим, комфортнішим і перспективнішим [6].

Міжнародні економічні інституції стають платформою для співпраці та взаємної підтримки. Вони допомагають державам поєднувати економічні цілі з добробутом громадян, сприяють діалогу і створюють умови для розвитку суспільств у мінливих глобальних умовах. Вони не лише формують правила, а й допомагають знаходити баланс між інтересами різних держав, підтримують діалог і довіру в часи, коли світ дедалі частіше стикається з кризами. Їхня здатність швидко реагувати на зміни, адаптуватися до нових реалій і зберігати принципи партнерства визначатиме, наскільки стійкою буде глобальна економіка у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Череватюк І. Є., Женчак М. В., Солоп Є. Ю., Поскребок М. А., Кавецький С. С. (2024). Роль міжнародних економічних організацій у формуванні глобальних економічних політик.
2. Курта Н. В. Міжнародний валютний фонд та його діяльність в Україні. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/28355/1/Курта%20Н.%20В..pdf>
3. World Bank. Ukraine Country Partnership Framework 2023–2026. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine> (дата звернення: 15.10.2025).
4. Валецька О.В., Каплій О.В., Ткаль О.В. (2025). Навчальний посібник. Антикорупційні європейські стандарти як основа формування громадянського суспільства. URL: <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2708/1/Валецька%20О.%20В.%20Антикорупційні%20європейські%20стандарти%20як%20основа%20формування%20громадянського%20суспільства.pdf> (дата звернення: 19.10.2025).
5. «Фінансові механізми сталого розвитку України в умовах сучасних викликів» (2023). URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u346/zbirnik_nubip_02.03.23r.pdf (дата звернення: 18.10.2025).
6. Obushnyi, S., Arabadzhi, K., & Kostikova, K. (2023). Фінансові технології в Україні: шлях до інновацій та стабільності. URL: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/181> (дата звернення: 15.10.2025).

Зихор Д О.,
здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування та фондовий ринок»,
Петричко М.М.,
канд. екон. наук, доцент кафедри економіки та фінансів
Мукачівського державного університету

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

В основі незалежності органів місцевого самоврядування лежить формування необхідних та достатніх фінансових ресурсів. Бюджетна система є ключовим елементом фінансової структури держави, оскільки саме через неї відбувається розподіл і використання фінансових ресурсів для підтримки соціально-економічного розвитку регіонів. Закарпатська область, як прикордонний регіон України, має свої особливості у формуванні та реалізації місцевих бюджетів. Актуальність цього дослідження обумовлена потребою аналізу структури доходів і ефективності використання фінансових ресурсів органами місцевого самоврядування.

Бюджетна система Закарпатської області включає в себе 71 місцевих бюджетів, а саме:

- 1 обласний бюджет;
- 6 районних бюджетів;
- 64 бюджетів територіальних громад.

Відповідно до Бюджетного кодексу України, доходи місцевих бюджетів розподіляються між загальними та спеціальними фондами. Загальний фонд включає всі доходи, крім тих, що йдуть до спецфонду. Спеціальний фонд містить кошти, що надходять із конкретною цільовою метою і використовуються для фінансування чітко визначених, відповідних заходів[1].

Протягом січня-червня 2025 року до місцевих бюджетів області надійшло податків та зборів (обов'язкових платежів) у розмірі 6 314,0 млн грн[2].

До загального фонду місцевих бюджетів області надходили податки, збори (обов'язкові платежі) у розмірі 5 603,9 млн грн, що відповідає 117,8 % від аналогічного показника за січень-червень 2024 року; а решту 710,1 млн. грн (156,6 % до відповідного показника за I півріччя 2024 року) становили доходи спеціального фонду [2].

Таблиця 1

Структура доходів загального фонду місцевих бюджетів за I півріччя 2025 року

№ з/п	Найменування	Сума, млн. грн	Частка у загальних надходженнях, %
1.	Податок на доходи фізичних осіб	3 312,5	59,1
2.	Єдиний податок	750,1	13,4
3.	Податок на прибуток підприємств	281,1	5,0
4.	Акцизний податок	462,1	8,2
5.	Податок на нерухоме майно	132,1	2,4
6.	Плата за землю	380,6	6,8
7.	Плата за надання адміністративних послуг	168,5	3,0
8.	Інші доходи	116,9	2,1

У структурі доходів загального фонду місцевих бюджетів найбільшу частку становить податок на доходи фізичних осіб – 59,1% (3 312,5 млн. грн), що підтверджує його ключову роль у формуванні місцевих фінансів. Вагомими джерелами залишаються єдиний податок – 13,4% (750,1 млн. грн) та акцизний податок – 8,2% (462,1 млн. грн). Майнові податки (плата за землю та податок на нерухомість) сумарно складають близько 9,2%, що показує потенціал для розвитку місцевого оподаткування (таблиця 1).

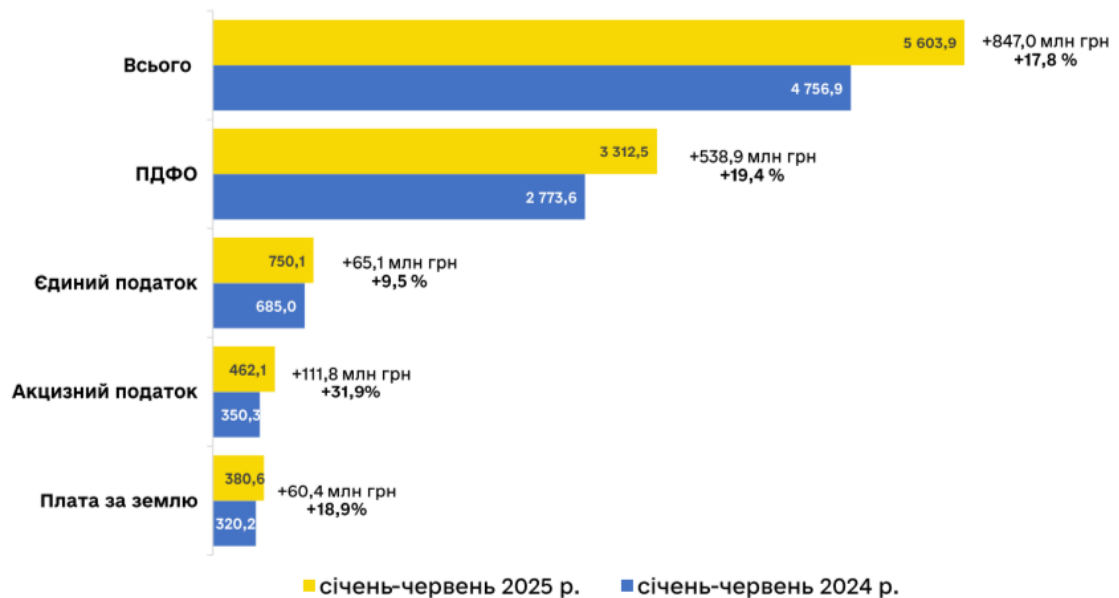

Рис.1. Ріст доходів загального фонду місцевих бюджетів до відповідного періоду 2024 року, млн. грн [2]

За даними рис. 1, можна зробити висновок, що доходи загального фонду місцевих бюджетів за січень-червень 2025 року зросли на 17,8% порівняно з відповідним періодом 2024 року. Найбільший приріст забезпечив податок на доходи фізичних осіб – на 538,9 млн. грн (+19,4%), що свідчить про зростання рівня зайнятості та оплати праці. Єдиний податок збільшився на 9,5%, що відображає стабільну діяльність малого бізнесу. Водночас найвищі темпи зростання показав акцизний податок – +31,9%, а плата за землю зросла на 18,9% завдяки оновленню оцінки земель.

Отже, доходи місцевих бюджетів Закарпатської області у першій половині 2025 року демонструють позитивну тенденцію зростання. Загальна сума надходжень склала 6,3 млрд грн, що перевищує дані минулого року. Головним джерелом доходів залишається податок на доходи фізичних осіб, який становить понад половину всіх надходжень і зріс на 19,4%. Зростання надходжень від єдиного та акцизного податків свідчить про активізацію підприємницької діяльності та споживчий ринок. В цілому бюджетна система області функціонує стабільно, а структура доходів підтверджує її збалансованість і потенціал для подальшого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України / Верховна Рада України //Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Звіт про виконання обласного бюджету за I півріччя 2025 року / Закарпатська обласна військова адміністрація // Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://carpathia.gov.ua/diyalnist/finansovij-blok/oblasnyi-biud>

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ РИЗИКУ ТА НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Сучасні українські підприємства функціонують у середовищі підвищених ризиків і невизначеності, що зумовлено глобальною нестабільністю та внутрішніми чинниками (економічні кризи, війна тощо). В таких умовах забезпечення стійкого розвитку підприємства потребує міцних організаційно-економічних засад, які дозволяють ефективно протидіяти загрозам та адаптуватися до швидких змін. Ключову роль відіграє фінансово-економічне забезпечення стійкості бізнесу, що включає формування резервів, диверсифікацію джерел фінансування, оптимізацію витрат та гнучке фінансове планування.

Ефективна система управління фінансовими ризиками та зважена фінансова політика є вирішальними для підтримання стійкості підприємства. Сучасні фінансові інструменти, такі як практики ризик-менеджменту, прогнозування грошових потоків і аналіз великих даних, сприяють мінімізації ризиків, зниженню рівня невизначеності та підтримці фінансової стабільності. Використання цих інструментів дозволяє оптимізувати витрати та приймати обґрунтовані управлінські рішення, підвищуючи здатність бізнесу протистояти економічним коливанням [1].

Динамічне бізнес-середовище вимагає впровадження адаптивного стратегічного управління та інноваційних підходів. Підприємства змушені відмовитися від жорстких лінійних планів на користь гнучких, сценарних та кризово-орієнтованих моделей, що забезпечують швидку реакцію на зміни зовнішнього середовища. Широке застосування цифрових технологій (штучний інтелект, Big Data, IoT, Blockchain) трансформує бізнес-моделі, підвищує організаційну гнучкість і стимулює інноваційність. Український досвід періоду повномасштабної війни демонструє, що підприємства адаптуються шляхом релокації виробництва, розвитку цифрової інфраструктури, перебудови логістики, диверсифікації каналів збуту та зміцнення антикризових механізмів. Використання міжнародних практик, таких як nearshoring, multi-sourcing, гнучке управління ланцюгами постачання та цифрова логістика, також сприяє підвищенню стійкості. Інституційна гнучкість, партнерські мережі, відкриті інноваційні екосистеми й культура адаптивності стають вагомими чинниками довгострокового зростання бізнесу [2].

Комплексне поєднання фінансово-економічних заходів зі стратегічною гнучкістю й інноваціями формує підґрунтя стійкого розвитку підприємства. Інтеграція ризик-менеджменту, сучасних технологій та адаптивного планування в єдину систему управління дозволяє компанії зберігати конкурентні переваги та стабільне зростання навіть за умов постійної турбулентності. Такий підхід до забезпечення стійкості українських підприємств сприятиме зміцненню їх конкурентоспроможності та сталому економічному розвитку країни [1,2].

Список використаних джерел:

1. Фінансова стійкість та соціальна відповідальність бізнесу: умови забезпечення сталої прибутковості компаній України // Київський економічний науковий журнал. 2023. № 4. URL: <https://journals.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/221>
2. Особливості розвитку підприємств в умовах невизначеності // АПІЕ – Агенція підтримки ініціатив підприємництва. 2024. URL: <https://apie.org.ua/uk/osoblivost%D1%96-rozvitku-p%D1%96dpri%D1%94mstv/>

Колядка М.І.,

здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
за спеціальністю 051 Економіка,
Мукачівського державного університету

ГЛОБАЛЬНА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Сучасний розвиток економіки відбувається в стрімких умовах, оскільки економічна політика дедалі частіше формується в умовах непередбачуваних глобальних змін, тобто в умовах глобальної нестабільності. Наразі нестабільність розглядають не як тимчасове явище, а як незмінна характеристика глобального середовища. І це безпосередньо впливає на економічну політику держав, на використання інструментів та на логіку прийняття важливих рішень, як політичних так і економічних.

Сучасні дослідження наголошують, що глобальна нестабільність стає новою нормальністю світового розвитку. Це означає, що економічна політика повинна виходити не з припущення про повернення до стабільності, а з необхідності постійної гнучкості, адаптивності та стратегічного прогнозування [1]. Глобальні інститути, такі як МВФ, Світовий банк, ЄЦБ та ФРС США, формують антикризові стратегії, які дедалі більше орієнтуються не лише на економічні параметри, а й на соціальні та політичні наслідки [2; 4].

До основних характеристик глобальної нестабільності можна віднести:

- формується під впливом геополітичних факторів (воєнні конфлікти, територіальні протистояння, зміна системи міжнародної безпеки, що є новими викликами для економічних систем;
- характеризується економічними дисбалансами;
- тягне за собою екологічні та соціальні виклики (зміни клімату, глобальні пандемії, міграційні процеси).

У теоретичному аспекті поняття глобальної нестабільності можна трактувати як сукупність непередбачуваних та взаємопов'язаних факторів, що виходять за межі національних юрисдикцій і чинять системний вплив на фінансово-економічну динаміку світу. Особливістю цієї категорії є її трансдисциплінарний характер: вона одночасно охоплює політичну науку, економіку, соціологію, міжнародні відносини

та екологію. Таким чином, глобальна нестабільність стає інтегральним викликом для формування економічної політики держав і наддержавних інституцій [3].

Глобальна нестабільність виступає інтегральним викликом для економічної політики XXI століття. Вона має системний, багатовимірний характер і потребує нових підходів до монетарного та фіскального регулювання, міжнародної співпраці та стратегічного планування. Усвідомлення глобальної нестабільності як окремої категорії дозволяє формувати нові орієнтири економічної модернізації.

Список використаних джерел::

1. International Monetary Fund. World Economic Outlook: Securing Stability Amid Global Uncertainty. Washington, IMF, 2023. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO>
2. World Bank. Global Economic Prospects: Navigating Global Shocks. Washington, World Bank, 2024. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects>
3. Bernanke B. The New Tools of Monetary Policy. American Economic Review, 2020, vol. 110(4), p. 943–983. <https://doi.org/10.1257/aer.110.4.943>
4. European Central Bank. Annual Report 2023. Frankfurt: ECB, 2024. URL: <https://www.ecb.europa.eu/pub/annual/html/index.en.html>

Костогриз В.Г.,

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і фінансів,

Хижняк Л.Л.,

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ У ПЕРІОД ФОРМУВАННЯ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Трансформація економічної системи України супроводжується глибокими змінами у сфері фінансових відносин. Перехід від централізованої моделі господарювання до ринкової вимагає створення якісно нового фінансового механізму, здатного забезпечити ефективний розподіл ресурсів та стимулювати економічний розвиток держави.

Фінансовий механізм являє собою систему управління фінансовими відносинами через сукупність форм, методів та інструментів організації фінансових зв'язків. Як зазначає В. М. Опарін, фінансовий механізм є сукупністю фінансових методів і форм, інструментів та важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства, призначення якого зводиться до двох основних функцій – фінансового забезпечення й фінансового регулювання економічних і соціальних процесів у державі [1].

Становлення ринкових відносин вимагає реформування податкової системи як основного інструмента мобілізації фінансових ресурсів держави. Відповідно до Податкового кодексу України, трансформація податкової політики передбачає спрощення адміністрування, розширення бази оподаткування та зменшення

податкового навантаження на виробничий сектор економіки [2]. С. О. Корецька наголошує, що ринкова економіка за своїм економічним змістом є потужним носієм мотиваційних важелів прискорення розвитку науково-технічного прогресу, а прогресивна податкова система стає потужним джерелом наповнення бюджету та стимулювання вітчизняного товаровиробника [3].

Модернізація бюджетного процесу становить окрему сферу вдосконалення фінансового механізму. Згідно з Бюджетним кодексом України, формування бюджету на основі програмно-цільового методу дозволяє підвищити ефективність використання державних коштів та забезпечити прозорість фінансових потоків [4].

Як підкреслює В. М. Опарін, ефективність фінансового механізму залежить від збалансованості його складових компонентів та їх взаємодії в єдиній системі державного регулювання [1].

Банківська система займає центральне місце у структурі фінансового механізму, виконуючи функції акумулювання заощаджень та кредитування економіки. Грошово-кредитна політика центрального банку формує монетарні умови функціонування економіки через регулювання грошової маси, встановлення облікової ставки та управління валютним курсом, що впливають на інфляційні процеси та інвестиційну активність.

Міжнародна інтеграція України вимагає гармонізації національного фінансового законодавства з міжнародними стандартами. Імплементация директив Європейського Союзу у сфері фінансового регулювання сприяє підвищенню прозорості фінансової системи та залученню іноземних інвестицій. Адаптація вітчизняного фінансового механізму до європейських норм є передумовою успішної інтеграції України у світовий економічний простір.

Удосконалення фінансового контролю становить окремий напрям реформування фінансового механізму. Створення незалежних органів фінансового нагляду, впровадження системи внутрішнього аудиту в державних установах та посилення відповідальності за фінансові порушення підвищують ефективність використання бюджетних коштів. Боротьба з корупцією у фінансовій сфері потребує комплексного підходу, що включає законодавчі, інституційні та технологічні заходи.

Цифровізація фінансових послуг відкриває нові можливості для розвитку фінансового механізму. Електронні платіжні системи, онлайн-банкінг та фінансові технології знижують трансакційні витрати та розширюють доступ населення до фінансових послуг. Регулювання діяльності фінтех-компаній та забезпечення кібербезпеки фінансової інфраструктури є актуальними завданнями державної політики у цій сфері.

Отже, удосконалення фінансового механізму в Україні передбачає комплексне реформування всіх його складових. Створення ефективної системи мобілізації та розподілу фінансових ресурсів на основі положень Бюджетного кодексу України та Податкового кодексу України, розвиток фінансових ринків та інституцій, гармонізація законодавства з міжнародними стандартами формують основу для успішного завершення ринкових перетворень та забезпечення сталого економічного розвитку держави.

Список використаних джерел:

1. Опарін В. М. Фінанси (загальна теорія): навч. посіб. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ: КНЕУ, 2002. 240 с.
2. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 01.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 12.10.2025).
3. Корецька С. О. Особливості дії ринкового механізму в сучасних моделях економіки. Ефективна економіка. 2012. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=977> (дата звернення: 12.10.2025).
4. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. Дата оновлення: 01.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 12.10.2025).

Костогриз В.Г.,

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і фінансів

Маслюк В.О.,

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Актуальність теми полягає у тому, що фінансово-кредитний механізм виступає ключовим чинником забезпечення ефективного функціонування та розвитку суб'єктів господарювання. В умовах глобальної нестабільності, зростання конкуренції та структурних трансформацій економіки саме ефективно вибудована система фінансово-кредитного забезпечення є основою сталого економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Фінансово-кредитний механізм охоплює систему методів, інструментів і важелів, спрямованих на формування, розподіл і використання фінансових ресурсів для забезпечення діяльності підприємств. До його основних елементів належать: банківське кредитування, державна фінансова підтримка, інвестиційні програми, лізингові операції, страхування, факторинг, емісія цінних паперів. Як зазначає В.Д. Базилевич, ефективність дії фінансово-кредитного механізму залежить від узгодженості його складових, стабільності фінансової системи та виваженої державної політики у сфері фінансів і кредиту [1, с. 248].

У сучасних умовах вітчизняні суб'єкти господарювання зіштовхуються з рядом проблем, що ускладнюють їх фінансову стабільність. Основними з них є високі процентні ставки за кредитами, обмежений доступ до довгострокових фінансових ресурсів, недостатня капіталізація банківської системи, а також низький рівень розвитку фондового ринку. Крім того, складними залишаються умови отримання державної підтримки, що часто вимагають значного пакета документів і часу для розгляду заявок.

Водночас у вітчизняній економіці спостерігаються позитивні тенденції.

Зокрема, останніми роками в Україні впроваджуються програми часткової компенсації відсоткових ставок для суб'єктів малого та середнього бізнесу, запроваджено механізми державних гарантій за кредитами, створюються фонди підтримки підприємництва. Ці заходи спрямовані на стимулювання ділової активності та поліпшення умов доступу підприємств до фінансових ресурсів.

Порівняльний аналіз зарубіжного досвіду свідчить, що в економічно розвинених країнах фінансово-кредитний механізм має більш гнучку й багаторівневу структуру. Наприклад, у Німеччині функціонує державний банк розвитку KfW, який надає пільгові кредити підприємствам реального сектору, а у Франції та Італії активно використовуються інструменти державно-приватного партнерства. У США ефективно діє система венчурного фінансування, що забезпечує підтримку інноваційних стартапів і технологічних компаній. Як підкреслює О.Д. Васильєв, саме розвинена інфраструктура фінансового ринку та гнучка податкова система створюють сприятливі умови для реалізації інвестиційних проєктів і залучення капіталу [2, с. 173].

Досвід зарубіжних країн демонструє, що ключову роль у забезпеченні сталого розвитку відіграє не лише банківське кредитування, а й розвиток альтернативних джерел фінансування — інвестиційних фондів, кредитних спілок, страхових компаній та ринку цінних паперів. Такі фінансові інститути не лише розширюють можливості підприємств у залученні капіталу, але й сприяють підвищенню стійкості економіки до зовнішніх шоків.

Отже, для України актуальним завданням є подальше вдосконалення фінансово-кредитного механізму розвитку суб'єктів господарювання. Це передбачає зміцнення банківської системи, активізацію фондового ринку, розширення інструментів фінансової підтримки підприємств, запровадження ефективних податкових стимулів і підвищення рівня фінансової грамотності підприємців. Поєднання вітчизняного досвіду з кращими світовими практиками дасть змогу створити конкурентоспроможну фінансову систему, яка стане надійним підґрунтям економічного зростання та інноваційного розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Ігнатюк А. І., Слухай С. В. Мікроекономіка: підручник / за ред. В. Д. Базилевича. 2-е вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2008. 679 с.
2. Василик О. Д. Теорія фінансів: підручник. Київ: НІОС, 2001. 416 с.

Кот М.М.,
здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
спеціальності 051 «Економіка»,
Мукачівського державного університету

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Інноваційно-інвестиційна активність підприємств є визначальним чинником економічного розвитку як на національному, так і на регіональному рівнях. У кризових умовах саме інноваційно-інвестиційні механізми стають ключовим інструментом забезпечення стійкості та конкурентоспроможності бізнесу. Проте вітчизняна практика засвідчує наявність суттєвих обмежень доступу до фінансових ресурсів, низьку інвестиційну привабливість регіонів та нестачу дієвих інституцій підтримки інноваційної діяльності [1].

У сучасному середовищі ефективна регіональна політика має бути спрямована на активізацію фінансово-інвестиційних механізмів підтримки підприємницької діяльності. Вона передбачає диверсифікацію джерел фінансування, зокрема залучення венчурного капіталу, краудфандингу, державних грантів і програм міжнародної технічної допомоги. Важливим інструментом є також формування кластерів інноваційного розвитку, що об'єднують наукові установи, підприємства та органи влади в єдину інноваційну екосистему [2].

Зарубіжний досвід демонструє, що в умовах кризових коливань економіки значна увага приділяється формуванню гнучких фінансово-кредитних механізмів. Наприклад, у країнах ЄС діють спеціальні фонди підтримки інноваційних стартапів, які забезпечують спільне інвестування держави та приватного сектору. Подібна практика може бути адаптована і для українських регіонів, де варто створювати регіональні фонди розвитку підприємництва з елементами державно-приватного партнерства [3].

У вітчизняних умовах важливим напрямом залишається вдосконалення нормативно-правового забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності. Йдеться про спрощення процедур отримання грантів, підвищення прозорості розподілу державних коштів, розвиток фінансових стимулів (податкові пільги, інвестиційні кредити, гарантії для інвесторів). Реалізація таких інструментів сприятиме зростанню інноваційної активності підприємств навіть за умов економічної нестабільності [4].

Таким чином, інноваційно-інвестиційні механізми виступають не лише засобом фінансування інновацій, а й стратегічною основою відновлення економічної активності регіонів. Їх ефективність визначається рівнем інтеграції державних, фінансових та науково-технічних ресурсів, що у сукупності формує потенціал сталого розвитку підприємницької діяльності.

Список використаних джерел:

1. Гречко А. В., Джумакеева Д. Д. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку підприємств в Україні в воєнний та поствоєнний період // Економічний вісник НТУУ «КПІ». – 2022. – № 22. – С. 40–46.

2. Микитюк Ю., Андрійовський В., Шмігель О. Інформаційне забезпечення управління інвестиційно-інноваційними ризиками підприємства // Вісник Економіки. – 2025. – № 2. – С. 130–145.

3. Макаренко П. М., Пілявський В. І. Інноваційно-інвестиційне забезпечення потенціалу стійкого розвитку аграрних підприємств // Економічний вісник університету (м. Переяслав-Хмельницький). – 2019. – № 41. – С. 29–35.

4. Орел А. М., Майстат Ю. В., Якубаш О. В. Інвестиційне забезпечення та організаційно-економічне управління ресурсами підприємств оборонної промисловості України в умовах воєнного стану // Успіхи і досягнення у науці. – 2024. – № 9(9). – С. 1225–1234.

Лемешенко А.В.,
здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
спеціальності 081 «Право»,
Науковий керівник: д-р юрид. наук, професор,
доцент кафедри АГПФЕБ **Кобзєва Т.А.,**
Сумського державного університету

АДАПТАЦІЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ ДО УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

В умовах дії правового режиму воєнного стану, запровадженого Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», сприяння системним надходженням до публічних фондів коштів є одним із пріоритетних завдань держави, де забезпечення сплати податків, як основної бюджетоутворюючої складової, прямо впливає на фінансову стійкість і обороноздатність держави [1].

Трансформація податкового законодавства в аспекті регулювання прав та обов'язків платників податків в умовах воєнного стану має бути виваженою, щоб забезпечити як суспільно значимі цілі, так і захист приватних інтересів. Доречно акцентувати на рішенні Конституційного Суду України від 05 червня 2019 року, у якому констатовано, що внесення змін до податкового законодавства має бути обумовлено необхідністю досягнення суспільно значущої мети, бути пропорційним переслідуванню цілям та забезпечувати баланс між публічними та приватними інтересами [2].

Права та обов'язки платників податків як складові правового статусу являються важливим фактором, що визначає ефективність податкової системи в умовах кризи. Прийняття Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15 березня 2022 року, згідно із позицією суб'єкта законодавчої ініціативи, мало на меті забезпечити дотримання прав і обов'язків платників податків. Актом передбачалось внесення змін у правовий статус платника податків, зокрема було здійснено закріплення права фізичних осіб-підприємців-платників єдиного податку 1 та 2 групи не сплачувати єдиний податок, запроваджено

можливість для платників податків з оборотом не більше 10 млрд грн перейти на сплату єдиного податку 3 групи за ставкою 2% від обсягу доходу, звільнено зазначених платників від обов'язку нарахування, сплати та подання податкової звітності з податку на додану вартість тощо [3]. Із прийняттям 24 березня 2022 року Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» законодавцем запроваджено низку податково-правових стимулів: звільнено від оподаткування ввезення громадянами транспортних засобів, звільнено суб'єктів спрощеної системи оподаткування від акцизного податку та ПДВ ввезення транспортних засобів тощо [4]. Законотворчість, спрямована на лібералізацію податкового режиму, надала можливість платникам податків зберегти платоспроможність та безперервність діяльності через зниження податкового навантаження і спрощення адміністрування, що дозволило державі підтримувати фінансування сектору оборони, мінімізувавши ризики колапсу бізнесу. Ефективність від впровадження експансійних заходів податкової політики виявилась у відновленні економічного зростання у 2023 році на 5,3% після зниження на 29,1% у перший рік повномасштабної війни, а також у стабілізації ситуації з наповнення бюджету [5, с.27].

Ліберальний податковий режим характеризувався короткостроковістю антикризових заходів, адже після відновлення ділової активності було здійснено перехід від стимулюючої до компенсаторної податкової політики. Зокрема, скасовано можливість сплати єдиного податку за ставкою 2% і право не сплачувати єдиний податок, частково скасовано мораторій на проведення податкових перевірок, повернуто на довоєнний рівень ставки ПДВ тощо.

Отже, адаптація правового статусу платників податків до умов воєнного стану стала вимушеним та виправданим елементом податкової політики, що надало можливість зберегти економічну активність та стримати падіння економіки. Поступовий перехід від ліберального до компенсаторного типу податкової політики зумовлений досягненням початкових цілей стимулювання економічної активності. Подібні механізми адаптації податкового законодавства в умовах кризи успішно застосовувалися у Німеччині, Польщі, Канаді та США, чий досвід підтверджує доцільність використання тимчасової податкової лібералізації як інструменту збереження економічної активності та податкової дисципліни. Наразі, головним викликом для держави залишається підтримка балансу між забезпеченням достатніх податкових надходжень та гарантуванням соціальної справедливості.

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022: станом на 26 липня 2025 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційною скаргою товариства з обмеженою відповідальністю «МЕТРО КЕШ ЕНД КЕРІ Україна»: Рішення Конституційного Суду України від 05.06.2019 № 3-р(І)/2019.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va03p710-19#Text>

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20/ed20220315>

4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану: Закон України від 24.03.2022 № 2142-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20/ed20220324#Text>

5. Горин В. П., Була П. В., Чорноус В. С. Податкова політика України в умовах воєнного часу: реалії, безпекові виклики та перспективи подолання. Інвестиції: практика та досвід. 2024. № 18. С. 23–31. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.18.23>

Лукачина Є.,
здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
спеціальності 051 Економіка,
Гладинець Н.Ю.,
канд. екон. наук, доцент, доцент
кафедри економіки та фінансів,
Мукачівського державного університету

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІЙ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО МІСЦЕВОГО УПРАВЛІННЯ

Сучасний розвиток суспільства характеризується високими темпами глобалізації, цифровізації та технологічних змін. У таких умовах конкурентоспроможність територій усе більше залежить від їхньої здатності генерувати, впроваджувати та комерціалізувати інновації. Інноваційний розвиток територій виступає ключовим чинником забезпечення сталого місцевого управління, економічного зростання та соціальної стабільності [1].

Питання інноваційного розвитку має не лише економічний, а й соціальний, управлінський та екологічний виміри. Адже інновації створюють передумови для ефективного використання ресурсів, підвищення якості життя населення, залучення інвестицій та формування позитивного іміджу регіонів.

Інноваційний розвиток територій визначається як процес створення умов для виникнення, поширення та застосування нововведень у різних сферах життєдіяльності регіону.

У контексті територіального розвитку інновації мають охоплювати не лише виробничу, а й управлінську сферу. Місцеве самоврядування має стати платформою для реалізації інноваційних проєктів, зокрема у сфері цифрових технологій, «розумного» міського управління, енергоефективності та екологічних ініціатив [2].

Ключовим принципом інноваційного розвитку є інтеграція науки, освіти, бізнесу та влади. Саме ця взаємодія формує ефективну регіональну інноваційну

систему (PIC), що забезпечує обмін знаннями, фінансовими ресурсами та управлінськими рішеннями.

Одним із головних чинників прискорення інноваційного розвитку є цифровізація місцевого управління. Використання цифрових технологій дозволяє зробити управлінські процеси прозорішими, швидшими та орієнтованими на потреби громадян. Концепції «Smart City» та «Smart Region» стали глобальними трендами у побудові ефективних територіальних систем [3].

Наприклад, впровадження платформ електронних послуг, відкритих даних та онлайн-участі громадян забезпечує новий рівень комунікації між владою та суспільством. Український досвід цифрової трансформації у межах ініціативи «Держава у смартфоні» доводить ефективність цього підходу: спрощення процедур, підвищення прозорості та зниження рівня корупції [4].

Цифровізація також створює умови для розвитку інноваційного підприємництва. Доступ до цифрових платформ, краудфандингу, онлайн-навчання та міжнародних інкубаторів розширює можливості для стартапів навіть у невеликих громадах. Таким чином, цифрова інфраструктура стає базою для формування «інтелектуальної економіки регіонів».

Інноваційне підприємництво є рушійною силою розвитку територій. Саме воно створює робочі місця, стимулює конкуренцію та сприяє підвищенню продуктивності праці. Згідно з дослідженнями М. Портера, економічне зростання регіонів базується на здатності створювати унікальні конкурентні переваги через інновації та спеціалізацію [5].

Важливу роль у цьому процесі відіграють інноваційні кластери, технопарки, бізнес-інкубатори та креативні хаби, які сприяють співпраці між бізнесом, наукою та місцевою владою. Такі моделі довели свою ефективність у країнах ЄС (наприклад, «Silicon Saxony» у Німеччині чи «Sophia Antipolis» у Франції). В Україні подібні підходи реалізуються у межах «Індустріальних парків» та регіональних програм підтримки інноваційного бізнесу [6].

Однак для розвитку інноваційного підприємництва необхідно створити сприятливі умови — зокрема, доступ до фінансування, спрощення регуляторних процедур, підготовку кадрів та підвищення інноваційної культури громади.

Інноваційний розвиток має тісний зв'язок зі сталим розвитком. Це означає, що впровадження нових технологій має відбуватися з урахуванням екологічних аспектів. Такі напрямки, як енергоефективність, відновлювана енергетика, екологічне будівництво та циркулярна економіка, стають дедалі важливішими для регіональної політики [7].

Розвиток «зелених» інновацій допомагає територіям зменшити залежність від викопного палива, знизити витрати та підвищити стійкість до кліматичних змін. Наприклад, у містах Львів та Вінниця реалізуються проекти з енергомодернізації будівель, смарт-освітлення та сортування відходів, що дозволяють зменшити викиди CO₂ та поліпшити якість життя населення [8].

Високий рівень інноваційного розвитку неможливий без підготовки кваліфікованих кадрів і стимулювання наукових досліджень. Освіта має стати каталізатором розвитку інноваційного мислення, а університети — центрами співпраці науки та бізнесу [9].

Партнерські програми між університетами та місцевими підприємствами дають змогу створювати спільні науково-дослідні лабораторії, стартап-школи та акселератори. Така співпраця формує не лише інтелектуальний, а й соціальний капітал регіону.

Інноваційний розвиток територій є стратегічною передумовою забезпечення сталого економічного та соціального зростання. Ефективна реалізація інноваційної політики потребує синергії між державою, бізнесом, освітою та громадськістю.

Комплексний підхід до розвитку територій, заснований на цифровізації, інноваційному підприємстві та екологічних технологіях, здатен перетворити регіони України на конкурентоспроможні центри зростання у європейському просторі.

Список використаних джерел:

1. Князєв, С. І. (2020). Інноваційний розвиток територій в умовах децентралізації. Київ: НІСД.
2. Гречан, А. П. (2019). Інноваційні механізми управління територіальним розвитком. Регіональна економіка, №2, с. 47–55.
3. European Commission. (2021). Smart Cities Marketplace: Policy Overview. Brussels.
4. Міністерство цифрової трансформації України. (2022). Концепція “Держава у смартфоні”. Київ.
5. Porter, M. E. (1990). The Competitive Advantage of Nations. New York: Free Press.
6. OECD. (2021). Supporting Entrepreneurship and Innovation in Ukraine’s Regions. Paris.
7. United Nations. (2015). Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. New York.
8. Проект GIZ «Енергоефективність у громадах II» (2021). Річний звіт. Київ.
9. Бондаренко, С. В. (2020). Освітньо-наукова інтеграція як чинник інноваційного розвитку територій. Економіка і регіон, №4, с. 12–20.

Павицький З.В.,

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
ПВНЗ «ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ»,

Овсієнко Н.В.,

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та логістики,
ПВНЗ «ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ФІНАНСОВИЙ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ НА СУЧАСНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

Трансформаційні процеси в економіці України створюють нові виклики щодо ефективного управління фінансовими ресурсами та прийняття обґрунтованих

інвестиційних рішень. Управління фінансово-інвестиційною діяльністю виступає ключовим чинником забезпечення конкурентоспроможності та стійкості бізнесу в умовах ринкової невизначеності[1]. Комплексний підхід до фінансового та інвестиційного менеджменту дозволяє підприємствам оптимізувати використання капіталу, мінімізувати ризики та досягати довгострокових цілей[2]. Актуальність дослідження обумовлена необхідністю адаптації менеджерських практик до вимог глобальної економіки, розвитку цифрових технологій та загострення конкуренції. Вітчизняні підприємства стикаються з проблемами недостатнього фінансування, обмеженого доступу до довгострокових інвестицій та макроекономічної нестабільності[3].

Фінансовий менеджмент являє собою комплекс заходів, спрямованих на оптимальне формування та використання фінансових ресурсів для досягнення стратегічних завдань[4]. Він охоплює не тільки традиційні функції контролю та планування, але й активний пошук нових джерел фінансування та оцінку їх вартості. Ключовою функцією є управління грошовими потоками – обґрунтована система планування надходжень і видатків забезпечує платіжеспроможність та виявляє резерви для розвитку[5]. Особливого значення набуває аналіз структури капіталу та вибір оптимального співвідношення між власними та запозиченими ресурсами, що впливає на вартість капіталу та фінансові ризики[2]. Інтеграція фінансового планування з операційною та стратегічною діяльністю створює передумови для синхронізованого розвитку всіх аспектів підприємства[6].

Ефективне управління фінансовими ресурсами неможливе без взаємодії з інвестиційною стратегією. Інвестиційний менеджмент спрямований на відбір, оцінку та управління проектами, які мають за мету розширення виробничих потужностей, модернізацію технологічної бази та входження на нові ринки[7]. У контексті розвитку економіки знань особливого значення набуває інвестування у людський капітал та інформаційні технології. Процес управління інвестиціями потребує системного підходу з аналітичною оцінкою потенціалу проектів та розрахунком ключових показників. Методи NPV, IRR та період окупності дозволяють менеджерам порівнювати альтернативи та приймати обґрунтовані рішення[8], хоча практична реалізація часто ускладнюється недостатньою якістю фінансової звітності на вітчизняному ринку.

Синергія фінансового та інвестиційного менеджменту створює основу для комплексної системи управління вартістю підприємства. Ефективний інтегрований менеджмент передбачає узгодження цілей фінансової стійкості з цілями інвестиційного зростання через єдину фінансову стратегію[9]. Практичне впровадження вимагає від менеджерів розуміння взаємозв'язків між аспектами діяльності – вибір структури капіталу впливає на рентабельність інвестицій та ризики проекту, а якість аналізу інвестиційних можливостей визначає ефективність використання залучених ресурсів[1].

Впровадження цифрових технологій та аналітичних інструментів підвищує якість управлінських рішень. Системи бізнес-аналітики та фінансового моделювання дозволяють менеджерам обробляти великі обсяги даних та розглядати різноманітні сценарії[10]. Водночас вітчизняні підприємства функціонують в умовах вищого рівня ризику та нестабільності, ніж іноземні

конкуренти. Адекватні управлінські рішення потребують врахування як макроекономічних чинників, так і геополітичних факторів[3].

Ключовими напрямками вдосконалення менеджменту виступають: розвиток компетентностей менеджерів у фінансовому аналізі та оцінці інвестицій; впровадження міжнародних стандартів корпоративного управління; посилення внутрішнього аудиту; адаптація до цифрової економіки та фінтех-рішень[4]. Необхідна розроблення методик, адаптованих до специфіки малого та середнього бізнесу, який складає переважну більшість господарських суб'єктів в Україні.

Фінансовий та інвестиційний менеджмент на сучасному підприємстві являє собою комплексну систему управління, що інтегрує планування, аналіз та контроль фінансових ресурсів для оптимізації їх використання та досягнення стратегічних цілей. Успішна реалізація залежить від якості інформаційного забезпечення, компетентності управлінського персоналу та готовності адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Подальший розвиток теорії та практики вимагає посилення наукових досліджень, обміну досвідом та розроблення нових підходів, що враховуватимуть особливості функціонування українських підприємств. Вдосконалення системи фінансового та інвестиційного менеджменту є необхідною умовою підвищення конкурентоспроможності економіки та забезпечення стійкого економічного зростання.

Список використаних джерел:

1. Василишин Г.П., Лютак О.М. Фінансовий менеджмент на підприємстві: навч. посіб. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. 256 с.
2. Терещенко О.О. Управління вартістю підприємства: навч. посіб. Київ: КНЕУ ім. В. Гетьмана, 2020. 320 с.
3. Семенов Г.А. Фінансова безпека підприємства в умовах цифровізації економіки. Економіка та управління підприємствами. 2021. № 1. С. 45-52.
4. Бланк І.А. Фінансовий менеджмент підприємства. Київ: Ельга, Ніка-Центр, 2019. 648 с.
5. Лебединський В.В., Марченко М.М. Управління грошовими потоками як інструмент фінансової стабільності. Фінанси України. 2020. № 6. С. 28-37.
6. Крамаренко Г.О., Чорна М.В. Фінансовий аналіз та планування: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 360 с.
7. Ілляшенко С.М., Ілляшенко Н.С. Інвестиційний менеджмент: навч. посіб. Суми: ВТД "Університетська книга", 2020. 480 с.
8. Петренко Н.О. Методи оцінки інвестиційних проєктів у практиці управління. Проблеми економіки. 2021. № 2. С. 198-206.
9. Погребняк Т.Г. Стратегія управління капіталом корпорацій: навч. посіб. Харків: Видавництво ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2019. 392 с.
10. Азаренкова Г.М., Кравець О.М., Сорокіна О.В. Цифровізація фінансового менеджменту: нові можливості та виклики. Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. 2021. Т. 26. № 1(85). С. 6-14.

Петричко М.М.,
канд. екон. наук, доцент кафедри економіки та фінансів,
Бурач Т. Я.,
здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок,
Мукачівського державного університету

ТУРИСТИЧНИЙ ЗБІР ЯК ОДНЕ З ДЖЕРЕЛ НАПОВНЕННЯ БЮДЖЕТУ МУКАЧІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

У сучасних умовах розвитку місцевого самоврядування та фінансової децентралізації суб'єктів адміністративно-територіальних одиниць важливо не лише отримувати бюджетні трансферти, а й активно шукати джерела власних доходів. Одним з таких є туристичний збір, особливо для регіонів із туристичним потенціалом, таких як Закарпатська область, і зокрема Мукачівська територіальна громада. Адже Мукачево - місто з багатою історією, культурними пам'ятками та туристичними об'єктами, що робить його привабливим для українці та іноземних громадян.

У зв'язку з цим досить актуальним є дослідити туристичний збір як джерело власного доходу громади, що сприятиме підвищенню її фінансові самостійності та забезпеченню сталого соціально-економічного розвитку.

Туристичний збір - це місцевий податок, який сплачують туристи за проживання в готелях, хостелах, садибах та інших місцях проживання[1]. Якщо вони знаходяться на території АТО, де рішення міської ради встановлено ставку туристичного збору та отримують послуги з ночівлі з обов'язком виїзду у визначений термін[1]. Базою оподаткування цього збору є вартість за всі періоди перебування у певних місцях, без урахування податку на додану вартість[1]. Ставки встановлюється рішенням сільської, селищної, міської ради. Ставка застосовується за кожен добу перебування особи в місцях проживання (ночівлі).

Для українців (внутрішній туризм) - до 0,5 відсотка та до 5 відсотків від мінімальної заробітної плати – для іноземних туристів (в'їзний туризм)[1].

У таблиці 1 наведено дані за період 2023-2024 років щодо динаміки надходжень туристичний збору у Мукачівській територіальній громаді та Закарпатській області в цілому.

Таблиця 1

Динаміка надходжень туристичного збору у Мукачівській територіальній громаді та Закарпатській області (2023-2024), [2,3]

Територія	2023 (грн)	2024 (грн)	Приріст (+/-), грн	Приріст (+/-), %
Закарпатська область	22 160 700	23 170 400	+ 1 010 700	+ 4,6
Мукачівська територіальна громада	1 234 300	1 574 400	+ 339 100	+27,5

Аналізуючи ці дані можна побачити, що незважаючи на ситуацію в Україні

туристичний збір в Закарпатській області та Мукачівській територіальній громаді зокрема демонструє зростання. При цьому темпи приросту у Мукачівській громаді значно вищі порівняно з середньообласним показником. У 2024 році приріст збору в громаді склав приблизно 27,5 % тоді як по області в цілому - лише 4,6 %. Це свідчить про активний розвиток туристичної інфраструктури та ефективне адміністрування туристичного збору на рівні громади.

Отже, туристичний збір є значним джерелом власних доходів Мукачівської територіальної громади та має потенціал для зростання. За 2023-2024 роки Мукачєво показало позитивну динаміку надходження туристичного збору, а зростання частки у загальнообласних надходженнях свідчить про підвищення туристичної активності.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України (редакція від 10.10.2022). 268 стаття. Туристичний збір. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/sp:max50:nav7:font2?find=1&sp=%26sp%3D%3Amax50%3Anav7%3Afont2&text=268+%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F#w1_1
2. Управління туризму та курортів Закарпатської ОДА — звіт про туристичний збір за 2024 рік (статистика по громадам). - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zaktour.gov.ua/u-2024-rotsi-na-zakarpatti-splatyly-ponad-23-mln-hrn-turystychnoho-zboru/>
3. Карпатський об'єктив, [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://ekonomika.ko.net.ua/?p=28512>

Петричко М.М.

канд. екон. наук, доцент кафедри економіки та фінансів,

Помельнікова О.С.,

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,

спеціальності 072 Фінанси, банківська справа,

страхування та фондовий ринок,

Мукачівського державного університету

МИТНІ ПЛАТЕЖІ ЯК ДЖЕРЕЛО ДОХОДУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Митні платежі є ключовим елементом фіскальної системи держави та важливим інструментом регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Теоретично вони визначаються як обов'язкові платежі, що стягуються митними органами під час переміщення товарів, транспортних засобів та інших предметів через митний кордон країни. Фіскальна функція митних платежів полягає у наповненні державного бюджету, забезпечуючи значну частину його доходів. Водночас, їхня регулююча функція дозволяє державі впливати на структуру імпорту та експорту, стимулювати чи обмежувати певні види зовнішньої торгівлі, захищаючи вітчизняного виробника.

У першому півріччі 2025 року спостерігалася стійка позитивна динаміка митних надходжень, які зросли на 13,4% (37,59 млрд грн) порівняно з I півріччям 2024 року. Завдяки цьому зростанню, загальна сума митних платежів досягла 318,52 млрд грн, формуючи чверть (25%) надходжень загального фонду державного бюджету.

Розглянемо динаміку та структуру надходжень митних платежів у I півріччі 2024-2025 років на рис.1.

Рис1. Динаміка надходжень митних платежів у I півріччі 2024-2025 р.р.[1]

Митні надходження традиційно на 80% складаються з ПДВ на імпорتنі товари. За перше півріччя 2025 року цей податок зріс на 9,5% (до 245,30 млрд грн порівняно з 223,94 млрд грн у 2024 році). При цьому ПДВ, сплачений при імпорті, (245,30 млрд грн) на 1,2% (або 2,97 млрд грн) перевищив суму ПДВ, зібраного від товарів та послуг, вироблених в Україні (242,33 млрд грн).[1]

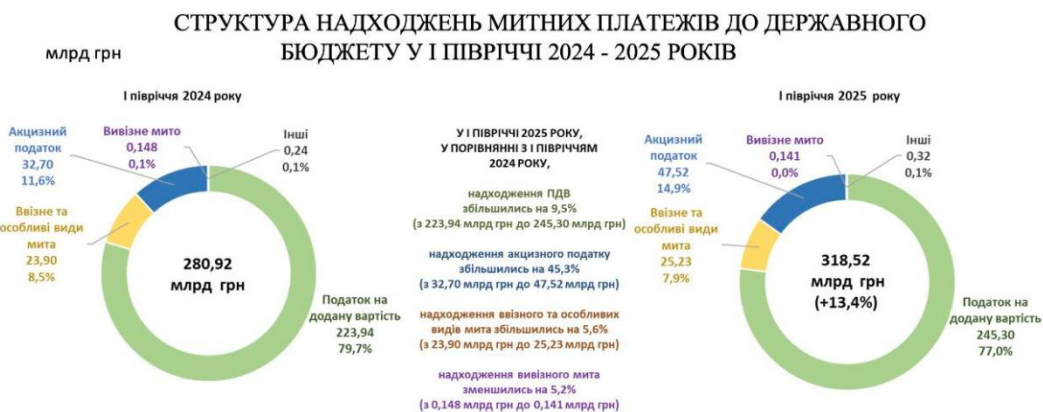

Рис. 2. Структура надходжень митних платежів до державного бюджету у I півріччі 2024-2025 р.р.[1]

Серед інших платежів, найбільший приріст (на 45,3%) показали надходження акцизного податку з імпортних товарів (крім тютюну та алкоголю з марками), збільшившись з 32,70 млрд грн до 47,52 млрд грн. Таке значне зростання може бути наслідком збільшення обсягу імпорту підакцизних товарів. Надходження ПДВ зросли на 9,5 % (з 223,94 млрд грн до 245,30 млрд грн). Але слід зазначити, що частка ПДВ у загальній структурі дещо зменшилась, що вказує на більш стрімке зростання інших складових.

Загалом за перше півріччя 2025 року було імпортовано зі сплатою митних платежів 15,0 млн тонн товарів, що на 6,0% більше, ніж 14,15 млн тонн у 2024 році. В результаті, до бюджету було перераховано еквівалент 7,74 млрд дол. податків, що на 9,0% перевищує показник I півріччя 2024 року (7,10 млрд дол.).

Отже, загальне збільшення митних надходжень на 13,4 % свідчить про

позитивну динаміку та зростання зовнішньоторгівельного обігу, та є критично важливим для фінансової стійкості України, особливо для фінансування оборони та соціальних потреб. Проте, значний внесок акцизного податку означає підвищення цін на підакцизні товари. В свою чергу, зростання надходжень ПДВ свідчить про відновлення імпорتنих операцій та внутрішнього споживання.

Список використаних джерел:

1. Державна митна служба України. У I півріччі 2025 року до Держбюджету спрямовано 318,5 млрд грн митних платежів.
URL:<https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/u-i-pivrichchi-2025-roku-do-derzhbiudzhetu-spriamovano-3185-mlrd-grn-mitnikh-plat>.

Росола У.В.,

Ph D, доцент кафедри економіки та фінансів,

Бурач Т. Я.,

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,

спеціальності 072 Фінанси, банківська справа,

страхування та фондовий ринок,

Мукачівського державного університету

АКТУАЛЬНІСТЬ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

У сучасних умовах ринкової економіки фінансовий аналіз є невід'ємним елементом ефективного управління підприємством. Постійні зміни у зовнішньому середовищі, зростання конкуренції, коливання валютних курсів і цін на ресурси вимагають від керівництва швидкого прийняття обґрунтованих рішень, заснованих на достовірних фінансових даних. Саме фінансовий аналіз дає змогу оцінити реальний фінансовий стан підприємства, його прибутковість, ліквідність, платоспроможність та фінансову стійкість.

Фінансовий аналіз є невід'ємною складовою системи управління підприємством. Оскільки забезпечує об'єктивну оцінку його фінансового стану, ефективності діяльності та перспектив розвитку. Він допомагає виявляти внутрішні резерви, прогнозувати результати та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

В умовах ринкової економіки та постійних коливання у зовнішньому середовищі актуальність теми є очевидною, адже ефективність управлінських рішень безпосередньо залежить від якості фінансового аналізу. Сучасне ринкове середовище характеризується високим рівнем конкуренції, мінливістю економічної ситуації, зростанням фінансових ризиків та потребою у швидкому реагуванні на зміни. За таких умов підприємство не може ефективно функціонувати без систематичного аналізу фінансових результатів.

Питання сутності та значення фінансового аналізу досліджувало багато учених-економістів. Зокрема, Тютюнник Ю. М., Кононенко Л., Терещенко О.,

Юрченко О[1]. Їхні праці присвячені методології оцінки фінансового стану, аналізу прибутковості, ліквідності та фінансової стійкості підприємств.

Фінансовий аналіз – це процес дослідження фінансової інформації підприємства та прогнозування його стану на підставі оперативних даних бухгалтерського обліку й бухгалтерської та фінансової звітності, за метою виявлення закономірностей, тенденцій і причин змін у фінансових результатах для забезпечення ефективного управління його діяльністю[2].

Фінансовий аналіз є невід’ємним інструментом управління підприємством. Його проведення обумовлене низкою причин, які тісно пов’язані з основними завданнями аналізу.

Таблиця 1

Фінансовий аналіз: ключові завдання та причини необхідності [2]

Аспект	Причина важливості	Завдання фінансового аналізу
Контроль за фінансовим станом підприємства	Дозволяє своєчасно виявляти проблеми у платоспроможності та ліквідності	Оцінка платоспроможності, ліквідності та фінансової стабільності
Аналіз прибутковості	Показує наскільки ефективно підприємство отримує прибуток	Виявлення тенденцій доходів, витрат і прибутку, оцінка рентабельності
Прогнозування фінансових результатів	Дозволяє планувати майбутні доходи і уникати кризових ситуацій	Підготовка прогнозів фінансових результатів і стратегічних рішень
Оцінка використання ресурсів	Показує ефективність використання активів та капіталу	Аналіз оборотності активів і капіталу, виявлення резервів
Підвищення довіри інвесторів	Забезпечує надійність підприємства для партнерів і кредиторів	Підготовка аналітичної інформації для зовнішніх користувачів та стратегічного управління
Прийняття управлінських рішень	Можна обґрунтовано керувати підприємством та оптимізувати фінансові процеси	Підготовка аналітичної інформації для стратегічного планування та управлінських рішень

Фінансовий аналіз є основним для прийняття рішень як на стратегічному, так і на оперативному рівнях управління.

Фінансовий аналіз є одним із найважливіших інструментів управління підприємством, адже саме він забезпечує об’єктивну оцінку результатів господарської діяльності та дає змогу своєчасно виявляти проблеми у фінансово-економічному стані. Проведення регулярного аналізу дозволяє керівництву приймати обґрунтовані рішення щодо оптимізації витрат, підвищення рентабельності, ефективного використання ресурсів і планування подальшого розвитку.

Отже, фінансовий аналіз - ключовий елементом управління підприємством. Він дозволяє контролювати фінансовий стан, аналізувати прибутковість, прогнозувати фінансові результати, оцінювати використання ресурсів та вчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища. Без системного фінансового аналізу неможливо ефективно планувати діяльність підприємства та приймати

управлінські рішення.

Список використаних джерел:

1. Циганова О., Мурашко І. Фінансовий аналіз як основа обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень на підприємстві. Економіка та суспільство. 2024. № 62. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-115>

2. Гайбура Ю.А. Фінансовий аналіз: навч. Посіб. / Ю.А. Гайбура. – Кам'янець-Подільський : ПДАТУ, 2021. – 176 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://188.190.33.55:7980/jspui/handle/123456789/13278>

Росола У.В.,

Ph D, доцент кафедри економіки та фінансів,

Русин А. В.,

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок,
Мукачівського державного університету

ДОЦІЛЬНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У сучасних умовах економічної нестабільності, високої конкуренції та впливу зовнішніх ризиків питання забезпечення фінансової стійкості підприємства набуває особливого значення. Саме фінансова стійкість відображає здатність підприємства зберігати рівновагу між власними та залученими ресурсами, своєчасно виконувати зобов'язання та забезпечувати безперервність виробничо-господарської діяльності.

Аналіз фінансової стійкості дозволяє оцінити ефективність управління капіталом, виявити слабкі місця у структурі фінансування, визначити рівень фінансової незалежності та ризику. В умовах ринкової економіки та частих кризових коливань такий аналіз є необхідним інструментом для прийняття стратегічних управлінських рішень. Тому дослідження фінансової стійкості підприємства є надзвичайно актуальним, адже від неї залежить не лише поточна платоспроможність, а й перспективи стабільного розвитку та зростання бізнесу.

Фінансова стійкість підприємства є важливим показником його надійності, стабільності та конкурентоспроможності в умовах сучасної економіки. Вона визначає здатність суб'єкта господарювання ефективно функціонувати, своєчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями та забезпечувати розвиток у довгостроковій перспективі. Стійке фінансове становище створює основу для залучення інвестицій і кредитів, а також підвищує довіру партнерів і споживачів. Тому дослідження фінансової стійкості є актуальним завданням для будь-якого підприємства незалежно від галузі діяльності.

Під фінансовою стійкістю розуміють такий стан фінансових ресурсів, коли підприємство може вільно маневрувати коштами, забезпечуючи безперервність

виробництва та виконання своїх зобов'язань. Її рівень залежить від структури капіталу, співвідношення власних і залучених коштів, ефективності управління активами й пасивами. Збалансованість фінансових потоків є запорукою стабільної діяльності навіть у кризових умовах. Саме тому фінансова стійкість виступає основним індикатором фінансової безпеки підприємства.

Метою аналізу фінансової стійкості є оцінка здатності підприємства підтримувати рівновагу між доходами та витратами, а також визначення можливостей самофінансування. Такий аналіз допомагає виявити слабкі місця у фінансовій структурі й ухвалити рішення для підвищення ефективності управління ресурсами. Він також сприяє оптимізації політики залучення позикових коштів і розробці заходів щодо підвищення рентабельності. Таким чином, аналіз фінансової стійкості є інструментом стратегічного управління підприємством [1, с. 188].

У процесі аналізу фінансової стійкості використовують як абсолютні, так і відносні показники. До абсолютних належать надлишок або нестача власних оборотних коштів, власних і довгострокових джерел формування запасів. Відносні показники – це коефіцієнти, що характеризують структуру капіталу та ступінь фінансової незалежності. Вони дозволяють визначити рівень ризику та стійкість підприємства до зовнішніх економічних коливань.

Одним із ключових показників є коефіцієнт автономії, який відображає частку власного капіталу в загальній сумі джерел фінансування. Чим вище значення цього показника, тим більш фінансово незалежним є підприємство. Високий рівень автономії свідчить про здатність організації самостійно фінансувати свою діяльність і зменшувати залежність від кредиторів. Оптимальне значення коефіцієнта автономії зазвичай становить понад 0,5.

Не менш важливим є коефіцієнт фінансового левериджу, який характеризує співвідношення позикових і власних коштів. Якщо показник занадто високий, підприємство стає надмірно залежним від зовнішнього фінансування, що підвищує ризик неплатоспроможності. Разом із тим, помірне використання позикових ресурсів може сприяти підвищенню рентабельності власного капіталу. Тому завдання менеджменту полягає у пошуку оптимального співвідношення між ризиком і прибутковістю [2].

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує частку власних коштів, вкладених в оборотні активи. Його оптимальне значення вказує на достатній рівень ліквідності підприємства. Якщо цей коефіцієнт занадто низький, це свідчить про обмежені можливості маневрування ресурсами. Таким чином, показник маневреності допомагає оцінити фінансову гнучкість підприємства.

Під час аналізу фінансової стійкості важливо враховувати динаміку показників у часі. Порівняння результатів за кілька періодів дає змогу простежити тенденції розвитку підприємства та оцінити ефективність управлінських рішень. Такий підхід дозволяє виявити потенційні ризики на ранніх етапах і вчасно скоригувати фінансову стратегію. Систематичний моніторинг фінансових результатів є запорукою стабільного розвитку бізнесу.

Аналіз фінансової стійкості має не лише внутрішнє, а й зовнішнє значення. Його результати використовуються банками, інвесторами, постачальниками та іншими зацікавленими сторонами для оцінки надійності підприємства. Високий

рівень фінансової стійкості сприяє зміцненню ділової репутації та розширенню партнерських можливостей. Тому прозорість і достовірність фінансової звітності мають велике значення для формування позитивного іміджу компанії.

У сучасних умовах цифровізації економіки зростає роль автоматизованих систем фінансового аналізу. Використання спеціалізованого програмного забезпечення дозволяє швидко обробляти великі обсяги даних і виявляти приховані закономірності. Це підвищує точність оцінки фінансової стійкості та оперативність ухвалення управлінських рішень. Технологічна підтримка аналізу сприяє підвищенню ефективності фінансового менеджменту на підприємстві [3].

Таким чином, аналіз фінансової стійкості підприємства є важливим інструментом оцінки його здатності ефективно функціонувати в умовах ринкової невизначеності. Він дає змогу визначити оптимальне співвідношення між власними та залученими коштами, оцінити рівень фінансової незалежності, платоспроможності та ризику.

Результати такого аналізу допомагають керівництву приймати обґрунтовані рішення щодо зміцнення фінансового стану, підвищення ефективності використання ресурсів і формування стабільної структури капіталу. Отже, забезпечення належного рівня фінансової стійкості є запорукою довгострокової стабільності, конкурентоспроможності та сталого розвитку підприємства.

Список використаних джерел:

1. Мельник О. М. Фінансова стійкість підприємства в сучасній економіці. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". 2010. № 691. С. 188–192.
2. Кучіна С. Е., Лопатько М. Ю. Аналіз фінансової стійкості підприємства : thesis. 2013. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/26722> (дата звернення: 21.10.2025).
3. Костенко Ю., Короленко О., Гузь М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2022. № 43. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77> (дата звернення: 21.10.2025).

Рущишин Н. М.,

д-р екон. наук, професор кафедри фінансів, економічної безпеки,
банківської справи та страхового бізнесу,

Мазур А. В.,

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
ОПП «Фіскальне та митне адміністрування»

Львівського торговельно-економічного університету

ВІРТУАЛЬНІ БАНКИ ЯК ФІНАНСОВІ УСТАНОВИ НОВОГО ПОКОЛІННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТА КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ

Віртуальні банки, або необанки, – це сучасні фінансові установи, діяльність яких базується повністю на цифрових технологіях без використання фізичних

відділень. Їхня поява стала наслідком розвитку фінансових інновацій, поширення інтернету та зростання попиту на зручні, швидкі й доступні банківські послуги. Віртуальні банки надають клієнтам можливість здійснювати всі банківські операції – від відкриття рахунку до отримання кредиту чи інвестування через мобільний додаток або вебплатформу, не виходячи з дому.

Однією з основних особливостей таких банків є відсутність фізичної інфраструктури, тобто філій чи касових пунктів. Це дозволяє суттєво знизити витрати на утримання персоналу та приміщень, а отже, забезпечити нижчі комісії для клієнтів. Усі процеси – від ідентифікації користувача до переказів і видачі карток відбуваються онлайн. Ідентифікація клієнтів зазвичай здійснюється за допомогою цифрового підпису, BankID або біометричних даних.

Ще однією важливою рисою є цілодобовий доступ до послуг. Клієнт може керувати своїми фінансами у будь-який час і з будь-якої точки світу, де є інтернет. Мобільні застосунки таких банків мають зручний інтерфейс, що дозволяє швидко перевіряти баланс, здійснювати платежі, аналізувати витрати та отримувати миттєві повідомлення про всі транзакції. Користувачі українського Monobank можуть за кілька хвилин відкрити рахунок, отримати віртуальну картку та розпочати користування банківськими послугами без необхідності відвідувати відділення.

Віртуальні банки активно впроваджують інноваційні технології, серед яких штучний інтелект, машинне навчання, блокчейн та аналіз великих даних (Big Data). Штучний інтелект допомагає у створенні персоналізованих фінансових пропозицій і рекомендацій, а також у виявленні шахрайських операцій. Використання блокчейн-технологій підвищує рівень прозорості та безпеки транзакцій, що є ключовим чинником довіри клієнтів.

Серед основних переваг віртуальних банків варто виділити високу швидкість обслуговування, прозорість умов, мінімальні комісії та зручність у користуванні. Процеси, які раніше займали години або навіть дні, тепер виконуються за лічені секунди. Клієнт може миттєво переказати кошти, оформити депозит, оплатити рахунки чи замовити кредитну картку онлайн. Окрім того, віртуальні банки пропонують докладну аналітику витрат, допомагаючи користувачам ефективніше планувати свій бюджет.

Проте, поряд із перевагами, існують і певні недоліки. Найбільш суттєвими є ризики, пов'язані з кібербезпекою. Оскільки всі операції проводяться через інтернет, віртуальні банки можуть стати мішенню для хакерських атак, спроб викрадення персональних даних чи фінансової інформації. Крім того, відсутність фізичних відділень може викликати недовіру у частини клієнтів, особливо серед старшого покоління, яке звикло до традиційного банківського обслуговування. Також іноді виникають технічні збої або проблеми з доступом до системи, що тимчасово обмежує можливість проведення операцій.

Незважаючи на ці виклики, темпи розвитку віртуальних банків є надзвичайно високими. У світі вже діють сотні таких установ: Revolut і Monzo у Великій Британії, N26 у Німеччині, Chime у США, Wise у Європі. В Україні найбільш відомими прикладами є Monobank та Sportbank, які здобули популярність завдяки простоті користування, бонусним програмам і швидкому обслуговуванню.

Регулювання діяльності віртуальних банків здійснюється на основі чинного банківського законодавства. В Україні такі установи повинні мати банківську ліцензію, видану Національним банком України [1]. Одним із головних напрямів контролю є забезпечення кібербезпеки, захист персональних даних клієнтів та дотримання вимог фінансового моніторингу.

У перспективі роль віртуальних банків зростатиме, адже вони відповідають сучасним тенденціям цифровізації економіки та очікуванням споживачів, які прагнуть швидких, гнучких і технологічних рішень. Аналітики прогнозують, що до 2030 року частка необанків у світовому фінансовому секторі може перевищити 25 % [2]. В Україні розвиток цього сегмента сприятиме підвищенню фінансової грамотності населення, розширенню доступу до банківських послуг і подальшій інтеграції у глобальний фінтех-простір.

Таким чином, віртуальні банки є результатом еволюції фінансової системи в епоху цифрових технологій. Вони поєднують у собі інноваційність, зручність і економічну ефективність, що робить їх привабливими як для клієнтів, так і для інвесторів. Хоча існують певні ризики, пов'язані з безпекою та довірою, розвиток нормативної бази й технологічних рішень поступово усуває ці проблеми. Майбутнє банківської системи, без сумніву, належить саме цифровим і віртуальним моделям, які забезпечують новий рівень якості фінансових послуг.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України <https://bank.gov.ua/>
https://www.researchandmarkets.com/reports/5766978/neobanking-market-report?srsltid=AfmBOooi8RE0Qe6tOeqmPCmSfbxRvARFndUgPQhEXGW9y_fZRTL MWuV0

СЕКЦІЯ 3.

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ НА ОСНОВІ АКТИВІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Алмаші С.І.,
старший викладач кафедри психології,
Мукачівського державного університету

ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ

У сучасних соціально-економічних умовах, коли Україна перебуває на етапі глибоких трансформацій, розвиток підприємницького потенціалу молоді набуває особливої актуальності як з економічної, так і з соціально-психологічної точки зору. Формування підприємницького мислення у студентів розглядається не лише як необхідність забезпечення майбутньої економічної самостійності, а й як складний процес становлення особистості, що характеризується активністю, ініціативністю та відповідальністю. Проблематика розвитку підприємницького мислення досліджувалася у працях зарубіжних і вітчизняних науковців, серед яких виділяються класичні теоретичні та емпіричні дослідження П. Бергера, Т. Лукмана, Ф. Ліньяна, М. Файоля, Б. Гейлі, К. Крюгера та ін., що висвітлюють психологічні та соціальні детермінанти підприємницької активності [1; 2]. У той же час, сучасні українські дослідження, зокрема роботи Л. Почтовюк, І. Мельника та О. Кравця, спрямовані на вивчення особливостей формування підприємницького мислення молоді з урахуванням національних економічних умов, інституційної підтримки та соціокультурного середовища, підкреслюючи взаємозв'язок психологічних, соціальних і економічних чинників у розвитку підприємницького потенціалу студентів [3; 4].

Підприємницьке мислення визначається як інтегрована характеристика особистості, що поєднує аналітичні, креативні, емоційно-вольові та мотиваційні компоненти, спрямовані на виявлення можливостей, ініціювання нових ідей і досягнення успіху в умовах ризику та невизначеності. Підприємницьке мислення є ключовим чинником розвитку економічної активності молоді, оскільки забезпечує здатність бачити можливості там, де інші помічають лише проблеми.

До психологічних чинників формування підприємницького мислення належать ті внутрішні особистісні властивості, які забезпечують готовність до прийняття нестандартних рішень, ініціювання нових ідей та ефективне подолання труднощів у процесі реалізації підприємницької діяльності. Важливе місце серед них посідає мотивація досягнення, що відображає прагнення особистості до успіху, самостійності, професійної самореалізації та соціального визнання. Не менш значущим чинником є когнітивна гнучкість, що виявляється у здатності особистості до креативного мислення, швидкої переорієнтації в умовах змін, здатності генерувати альтернативні шляхи розв'язання проблем. Така риса сприяє формуванню стратегічного бачення та інноваційного підходу до вирішення практичних завдань, що є необхідними якостями сучасного підприємця.

Важливою передумовою ефективної реалізації підприємницького потенціалу виступає емоційно-вольова стійкість. Вона забезпечує здатність студента адекватно реагувати на стресові ситуації, долати невдачі, підтримувати впевненість у власних силах і зберігати продуктивність діяльності в умовах невизначеності. Крім того, істотне значення мають ціннісні орієнтації особистості, що визначають спрямованість підприємницького мислення. Для студентської молоді особливо важливими є такі цінності, як відповідальність, ініціативність, чесність, соціальна активність і готовність до співпраці [2].

Отже, психологічні чинники утворюють комплекс внутрішніх детермінант, що визначають підприємницьку спрямованість мислення студентів, їхню здатність до адаптації в економічно мінливому середовищі та готовність до реалізації інноваційних ідей у практичній діяльності.

Водночас економічні чинники впливають на можливість реалізації підприємницького потенціалу студентів. До них належать: рівень економічної стабільності регіону, доступ до освітніх і грантових програм, розвиток інфраструктури підтримки молодіжного бізнесу, а також наявність дієвих механізмів інтеграції освіти, науки й підприємництва [3].

Значну роль у цьому процесі відіграє освітнє середовище, що має створювати умови для розвитку ініціативності, навичок бізнес-планування, командної роботи, самопрезентації та критичного мислення. Практична діяльність студентів у межах бізнес-інкубаторів, участь у стартап-змаганнях, економічних форумах сприяє закріпленню підприємницьких компетентностей і формуванню позитивної спрямованості на успіх.

Отже, психологічна підтримка та мотиваційне супроводження студентів у процесі розвитку підприємницького мислення дозволяє зменшити страх перед невдачами, підвищити самооцінку й стимулювати прагнення до самореалізації. Саме поєднання економічних умов і психологічної готовності формує той тип мислення, який забезпечує майбутнім фахівцям конкурентоспроможність на ринку праці та сприяє розвитку регіональної економіки.

Список використаних джерел:

1. Гребешкова О. М., Малярчук О. Г., Кубарева І. В. Підприємницькі наміри студентів в Україні. *Business-Inform.* №1. 2024. С. 133-139.
2. Лігоненко Л. Підприємницькі наміри студентів: результати опитування, висновки та роздуми щодо розбудови екосистеми підтримки академічного підприємництва. *Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку: збірник матеріалів VII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 30 травня 2022 р.). Київ, 2022.* С. 221–225.
3. Почтовюк Л. Г. «Формування підприємницького мислення у студентів вищих навчальних закладів». *Економіка і суспільство.* № 32. 2021. С. 56-62.
4. Мельник І. В. «Психологічні аспекти розвитку підприємницької активності студентів». *Психологія і сучасність.* № 4. 2020. С. 35-42.

Барвінок Н.В.,
доктор філософії, старший викладач кафедри технологій
та організації туризму і готельно-ресторанної справи,
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

АКТИВІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА У СФЕРІ ГОСТИННОСТІ ЯК ФАКТОР РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

У сучасних умовах трансформації економіки України та підвищення ролі регіонів у забезпеченні сталого розвитку особливого значення набуває сфера гостинності як один із найбільш динамічних секторів. Підприємництво у сфері гостинності охоплює діяльність готелів, ресторанів, туристичних операторів, санаторно-курортних комплексів та інших суб'єктів, що забезпечують споживачам послуги розміщення, харчування, відпочинку та дозвілля. Активізація підприємницьких процесів у цій сфері безпосередньо впливає на економічний розвиток регіонів, оскільки сприяє створенню нових робочих місць, залученню інвестицій, розширенню податкової бази, розвитку інфраструктури й формуванню позитивного іміджу території.

Дослідження показують, що підприємництво у сфері гостинності має високий мультиплікативний ефект, оскільки стимулює розвиток суміжних галузей – транспорту, торгівлі, харчової промисловості, будівництва, культурних і рекреаційних послуг. На думку І. Вахович [1], саме індустрія гостинності є одним із найбільш перспективних напрямів відновлення регіональної економіки України, адже поєднує соціально-економічну, культурну та екологічну складові. Водночас рівень розвитку підприємництва у цій сфері залишається нерівномірним: спостерігаються суттєві регіональні відмінності за обсягами інвестицій, кількістю підприємств і якістю послуг.

Однією з основних проблем залишається низький рівень підтримки малого та середнього бізнесу у сфері гостинності, а підприємства часто стикаються з адміністративними бар'єрами. За дослідженнями В. Жмуденко [2], активізація підприємництва у сфері гостинності потребує комплексного підходу, який включає впровадження інноваційних технологій, цифрових інструментів управління та нових бізнес-моделей, орієнтованих на споживача.

Інноваційність стає вирішальним чинником підвищення конкурентоспроможності підприємств індустрії гостинності. Вона проявляється у створенні сучасних онлайн-платформ для бронювання, розвитку електронного маркетингу, використанні технологій big data для аналізу поведінки клієнтів, а також у впровадженні концепцій «розумного готелю» чи «еко-ресторації». Саме інноваційні рішення дозволяють підвищити ефективність управління, покращити сервіс і розширити цільову аудиторію, що особливо актуально для регіонів із туристичним потенціалом.

Окремого значення набуває екологічний напрям підприємництва у сфері гостинності. За дослідженням В. Грановської та В. Бойко [3], розвиток екоготелів і зеленого туризму в Україні стає важливим чинником активізації підприємницької діяльності на місцевому рівні. Екологічно орієнтовані об'єкти індустрії гостинності

не лише формують позитивний імідж регіону, а й стимулюють місцеве виробництво, забезпечуючи збут продукції фермерських господарств, ремісничих майстерень і підприємств харчової промисловості. Таким чином, розвиток малого підприємництва у сфері зеленого туризму створює ланцюговий ефект у регіональній економіці.

Варто зазначити, що активізація підприємницької діяльності у сфері гостинності безпосередньо пов'язана з рівнем розвитку туристичної інфраструктури та ефективністю регіональної політики. За даними І. Бурачек та ін. [4], більшість регіонів України мають значний потенціал для розвитку готельного бізнесу, проте обмежені фінансові ресурси, застаріла матеріальна база та нерозвиненість маркетингової політики стримують розвиток підприємництва. Тому важливими напрямками регіональної політики мають стати стимулювання приватних інвестицій у сферу гостинності, створення умов для державно-приватного партнерства, спрощення дозвільних процедур і розвиток кластерного підходу.

Ефективним інструментом регіонального економічного зростання є кластерна модель розвитку підприємництва у сфері гостинності, адже об'єднує зусилля підприємців, органів влади, освітніх установ і місцевих громад для підвищення якості послуг, спільного маркетингу території та залучення інвестицій. Важливу роль у цьому відіграє підготовка кваліфікованих кадрів. У післявоєнний період активізація підприємництва у сфері гостинності сприятиме відновленню туристичної інфраструктури, створенню нових закладів харчування та відпочинку, розвитку внутрішнього туризму, а також залученню місцевих громад до ініціатив із просування регіональних брендів і проведення туристичних заходів.

Отже, активізація підприємництва у сфері гостинності є важливим фактором економічного зростання регіонів України. Вона забезпечує не лише розвиток малого й середнього бізнесу, а й комплексне відновлення територій через створення нових робочих місць, підвищення привабливості регіонів для туристів та інвесторів, поліпшення якості життя населення. Для ефективної реалізації цього потенціалу необхідно: удосконалити механізми державної підтримки, запровадити систему грантів для підприємців у сфері гостинності, розвивати інфраструктуру туризму та стимулювати міжсекторальну взаємодію на рівні регіонів.

Список використаних джерел:

1. Вахович, І., Матвійчук, Л., Смаль, Б. Розвиток індустрії гостинності в сучасних умовах: тенденції та заходи посилення конкурентних переваг. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. № 6(41). 494–502. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v6i41.251512>.
2. Жмуденко В. О. Інноваційні аспекти стратегічного розвитку підприємств індустрії туризму та гостинності. *Ефективна економіка*, 2019. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.8.42>.
3. Грановська В. Г., Бойко В. О. Функціонування екоготелів в Україні як чинник активізації підприємницької діяльності. *Економіка АПК*. 2022. № 3. С. 57-65. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202003057>.

4. Бурачек І. В., Горшкова Л. О., Ярмолюк Д. І. Проблеми та перспективи розвитку готельного бізнесу в Україні. Економіка та суспільство. 2023. №58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-23>.

Богацька Н.М.,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри інноваційної економіки
та цифрових технологій,
Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ

ВПЛИВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ

Сталий та інклюзивний економічний розвиток є пріоритетом для будь-якого регіону. Традиційні методи стимулювання економіки часто виявляються недостатніми для подолання структурних проблем, таких як безробіття, нерівність та обмежений доступ до ресурсів. У цьому контексті, активізація підприємницької діяльності та розвиток соціального підприємництва набувають ключового значення. Підприємництво є рушійною силою інновацій, створення робочих місць і підвищення конкурентоспроможності, тоді як соціальне підприємництво пропонує унікальний підхід до вирішення суспільних проблем через бізнес-моделі, інтегруючи економічну ефективність із соціальною місією.

Активізація підприємницької діяльності, а особливо соціального підприємництва в регіоні має багатогранний позитивний вплив [1]:

1. Створення робочих місць та зменшення безробіття. Нові підприємства, особливо малий та середній бізнес, є головними генераторами нових робочих місць, сприяючи зайнятості місцевого населення.

2. Інновації та диверсифікація економіки. Підприємці впроваджують нові технології, продукти та послуги, що веде до модернізації та диверсифікації регіональної економіки, знижуючи її залежність від обмеженого набору галузей.

3. Збільшення податкових надходжень. Зростання бізнесу збільшує податкову базу, забезпечуючи фінансові ресурси для розвитку соціальної інфраструктури, освіти та охорони здоров'я.

4. Підвищення конкурентоспроможності, адже здорова конкуренція, стимульована новими гравцями на ринку, змушує наявні компанії підвищувати ефективність та якість.

Слід зазначити, що ключовими напрямками активізації є створення сприятливого регуляторного середовища, спрощення доступу до фінансування (мікрокредитування, гранти), розвиток бізнес-інкубаторів та акселераторів, а також підтримка освітніх програм з розвитку підприємницьких навичок. Стабільна робота бізнесу залежить не тільки від управління процесами та людьми, а й від успішного аналізу фінансового стану бізнесу [2].

Соціальне підприємництво – це діяльність, спрямована на вирішення соціальних, екологічних чи культурних проблем шляхом застосування бізнес-підходів. На відміну від класичного бізнесу, соціальна місія є первинною, а

отримання прибутку - засобом її досягнення та забезпечення стійкості.

Зазначимо переваги соціального підприємництва для регіону, по-перше, інтеграція вразливих груп. Соціальні підприємства часто створюють робочі місця для людей з інвалідністю, ветеранів, внутрішньопереміщених осіб чи інших маргіналізованих груп, сприяючи їхній соціальній та економічній інтеграції. По-друге, вирішення локальних проблем, адже вони можуть ефективно заповнювати прогалини, де державні чи приватні структури недостатньо активні (наприклад, у сфері екологічних послуг, догляду за літніми людьми, розвитку культури). По-третє, стимулювання інновацій із соціальним впливом. Соціальні підприємці розробляють креативні та стійкі рішення для давніх соціальних викликів, часто використовуючи місцеві ресурси та знання. Також, формування «економіки співчуття», тобто розвиток соціального підприємництва зміцнює соціальний капітал, довіру та взаємодопомогу в громадах.

Важливо говорити про механізми підтримки соціального підприємництва, такі як спеціальні грантові програми, пільгове оподаткування, преференції при державних чи регіональних закупівлях, створення соціальних інвестиційних фондів. Найбільш ефективний регіональний розвиток досягається через синергію класичного та соціального підприємництва. Підприємницький дух є спільним для обох, але соціальні підприємці додають вагому соціальну цінність [3].

Регіональна політика має бути спрямована на створення «екосистеми підтримки», а саме: об'єднання ресурсів бізнес-асоціацій, навчальних закладів, місцевої влади та громадських організацій для надання консультацій, навчання та фінансової допомоги обома типам підприємців. Доцільно використовувати інновації через застосування цифрових технологій та платформ для полегшення доступу малого та середнього бізнесу і соціальних підприємств до ринків, інвесторів та споживачів.

Отже, економічний розвиток регіону в сучасних умовах не може бути виключно про зростання ВВП, він повинен бути про якість життя та стійкість. Активізація підприємницької діяльності забезпечує економічний імпульс, а розвиток соціального підприємництва гарантує, що цей розвиток є інклюзивним та відповідальним перед суспільством. Спільна підтримка цих двох рушійних сил місцевою владою, бізнесом та громадою є найнадійнішим шляхом до відновлення та зміцнення соціальної стійкості регіону.

Список використаних джерел:

1. Налутка П. В., Панчук О. В., Тимченко Н. М. Вплив цифрової трансформації на ефективність моделювання бізнес-процесів у регіональній економіці. Здобутки економіки: перспективи та інновації. 2025. №19. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15571094>
2. Богацька Н. М. Проблеми та перешкоди ефективної господарськофінансової діяльності підприємства. Ефективна економіка. 2021. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&R=9533>
3. Красняк О., Амонс С. Соціальні комунікації: особливості їх запровадження в період війни. Економіка та суспільство. 2023. № 48. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/48> (дата звернення: 15.10.2025).

Бокша Н.І.,
доктор філософії, старший викладач кафедри
інженерії, технологій та професійної освіти
Мадан С.Р.,
здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
G15«Технології легкої промисловості»,
Мукачівського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НІМЕЦЬКОГО БРЕНДУ ОДЯГУ RABE FASHION GROUP В ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ ЗАКАРПАТТЯ

У сучасних умовах глобальної економіки виробництво одягу дедалі частіше виходить за межі країн, де розташовані головні офіси брендів. Європейські компанії шукають партнерів у регіонах із розвиненою швейною інфраструктурою, кваліфікованою робочою силою та вигідним розташуванням. Саме тому Закарпаття, яке межує одразу з кількома країнами Європейського Союзу, стало важливим центром для виробництва одягу на замовлення європейських брендів. Одним із таких надійних партнерів є німецька торгова марка RABE Fashion Group, відома в Європі як виробник жіночого побутового одягу.

Бренд RABE має більш ніж сторічну історію. Компанію заснував Альберт Рабе у 1920 році в місті Санкт-Егідієн, Саксонія. Спочатку це була невелика фабрика, що спеціалізувалася на виготовленні трикотажних виробів. У 1968 році штаб-квартира компанії переїхала до міста Хілтер-ам-Тойтобургер-Вальд у Нижній Саксонії, де розташована й сьогодні [1].

На сучасному етапі RABE Fashion Group об'єднує кілька брендів: RABE, LeComte та RABE Denim. Основна спеціалізація компанії - жіночий одяг середнього цінового сегмента, що поєднує високу якість, комфорт і сучасний європейський стиль. Компанія активно впроваджує інноваційні технології, дбає про екологічність виробництва та дотримується стандартів стійкого розвитку.

RABE працює у понад 38 країнах світу, реалізуючи свою продукцію через власні магазини, онлайн-платформи та мережу партнерських бутиків. Близько 80 % виробництва розташовано в Європі, зокрема у країнах Центральної та Східної Європи, що робить співпрацю з Україною логічним кроком для бренду [1].

Закарпаття має вигідне економіко-географічне положення: область межує з Угорщиною, Словаччиною, Польщею та Румунією, що забезпечує зручну логістику для експорту продукції до ЄС. Крім того, регіон має давні традиції швейного виробництва - тут діють десятки підприємств, які виготовляють одяг для європейських замовників.

До українських підприємств, які співпрацюють з брендом RABE, належить ТОВ «Мукачівська швейна фабрика», яка працює з німецькою фірмою по принципу підрядного виробництва (аутсорсингу) - пошиття швейних виробів за німецькими зразками та на основі пакету технічної документації, який надає фірма-замовник [2]. На Мукачівській швейній фабриці здійснюють лише виготовлення швейної продукції із сировини замовника під маркою RABE, але із позначкою «Made in Ukraine».

Співпраця RABE Fashion Group із закарпатськими підприємствами має низку переваг для обох сторін. Для бренду це - зниження собівартості виробництва, скорочення логістичних витрат та збереження європейського статусу продукції. Для Закарпаття - це створення нових робочих місць, підвищення рівня кваліфікації працівників, збільшення валютних надходжень і розвиток швейного кластера в регіоні. Крім того, залучення компаній на кшталт RABE сприяє розвитку культури якості, впровадженню сучасного обладнання та технологій на місцевих швейних підприємствах.

Попри позитивні перспективи, існують і певні труднощі. Серед основних викликів можна назвати нестачу кваліфікованих кадрів через трудову міграцію, застаріле обладнання на деяких підприємствах та нестабільну економічну та соціальну ситуацію в Україні, викликану війною. Однак у контексті інтеграції до європейського економічного простору співпраця з RABE Fashion Group є важливим кроком до модернізації української легкої промисловості.

Продуктивна співпраця закарпатського швейного підприємства ТОВ «Мукачівська швейна фабрика» та німецького бренду RABE Fashion Group забезпечує позитивний імідж для українських виробництв як надійних партнерів для європейських інвесторів, що, в свою чергу, формує підґрунтя для створення спільних українсько-німецьких підприємств та умови для формування Закарпатського швейного кластера, який би постачав продукцію не лише RABE, а й іншим європейським брендам.

Таким чином, діяльність RABE Fashion Group у Закарпатті є прикладом взаємовигідного партнерства між європейським брендом і українським виробництвом, заснованого на якості, сталості та довірі. Розміщення частини виробничих потужностей або налагодження співпраці з підприємствами Закарпаття є економічно доцільним і стратегічно вигідним рішенням. Таке партнерство сприяє розвитку місцевої промисловості, створенню робочих місць і посиленню інтеграції України в європейський економічний простір.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт RABE Fashion Group. Електронний ресурс. - URL: RABE Fashion Group – офіційний сайт
2. Офіційний сайт «Мукачівська швейна фабрика». Електронний ресурс. - URL: <http://www.msf.com.ua>

Васерук Р.Г.,
здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
Мукачівського державного університету
Феєр А.Є.,
доктор філософії з економіки,
експерт з питань екології та управління відходами

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ІННОВАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ

У сучасних умовах розвитку економік постіндустріального типу спостерігається значне зростання ролі інтелектуального капіталу, що вимагає від підприємств впровадження ефективних інноваційних стратегій для забезпечення конкурентоспроможності [1, 2]. Інноваційна стратегія підприємства розглядається як сукупність напрямів оновлення продукції, технологій, форм і методів управління, що сприяють підтриманню конкурентоспроможності на ринку [2, 3]. Залежно від обраного підходу підприємства можуть реалізовувати адаптаційні або творчі (піонерські) стратегії, орієнтовані відповідно на поступове вдосконалення або радикальні перетворення продуктового асортименту й технологічних процесів [1, 4].

За підходом Л. Г. Раменського у практиці підприємств виокремлюють чотири типові інноваційні стратегії: віолентну, патієнтну, комутантну та експлерентну. Віолентна (силова) стратегія характерна для великих підприємств масового виробництва: її джерело конкурентоспроможності — масштаб і низькі витрати при продукції середньої якості (девіз — «дешево, але пристойно»). Патієнтна (нішева) стратегія властива спеціалізованим компаніям, що пропонують високоякісні дорогі товари для обмеженого кола споживачів (девіз — «дорого, але якісно»). Комутантна (з'єднувальна) стратегія притаманна локальному бізнесу і базується на індивідуалізації послуг та гнучкості у задоволенні конкретних потреб клієнтів (девіз — «ви доплачуєте за те, що я вирішую ваші проблеми»). Експлерентна (піонерська) стратегія спрямована на створення нових або радикальне перетворення існуючих сегментів ринку; вона пов'язана з високим ризиком і потенційно великими вигодами від першопрохідства (девіз — «краще і дешевше, якщо вийде»). Аналітичні метафори, запропоновані швейцарським експертом Х. Фризевінкелем, відображають поведінкові типи підприємств: віоленти — «льви, слони, бегемоти», патієнти — «лисиці», комутанти — «миші», експлеренти — «ластівки».

Процес вибору інноваційної стратегії на підприємстві охоплює кілька послідовних етапів: постановку мети (визначення місії та політики), стратегічний аналіз (оцінка внутрішнього і зовнішнього середовища та визначення інноваційної позиції), відбір альтернативних стратегій та їх обґрунтування, а також розробку і реалізацію стратегічного проекту. Цей процес у свою чергу ґрунтується на оцінці інноваційного потенціалу організації.

Інноваційний потенціал підприємства — це міра готовності до реалізації інноваційних проектів і програм і водночас чинник, що визначає реалістичність поставлених стратегічних цілей. Оцінка потенціалу зазвичай реалізується через виділення п'яти блоків: продуктовий (динаміка нових продуктів, частка продукції

на стадії виведення на ринок, патентний захист тощо), функціональний (витрати на НДДКР, тривалість циклів розробки й виробництва, показник ТАТ — turnaround time), ресурсний (матеріально-технічні, трудові, фінансові та інформаційні ресурси), організаційний (структура, наявність підрозділів НДДКР, організаційна культура) та блок управління (система керівництва й стиль управління). Оцінка часто здійснюється за п'ятибальною шкалою, яка дозволяє виділити сильні й слабкі сторони інноваційного потенціалу та визначити напрями його розвитку.

Отже, інноваційні стратегії виступають ключовим інструментом забезпечення сталого розвитку підприємств в умовах динамічних ринкових змін: вони дозволяють адаптуватися до трансформацій зовнішнього середовища, впроваджувати новітні технології та більш ефективно використовувати доступні ресурси. Реальна ефективність обраної стратегії залежить від адекватності її вибору щодо інноваційного потенціалу підприємства та якості реалізації стратегічних проектів [1–4].

Список використаних джерел:

1. Маслиган О.О., Гоблик В.В. Схемність операційних процесів мережевого ритейлу із функціями змінності. Ефективна економіка. 2023. № 12. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/2675>.
2. Маслиган О.О., Гоблик В.В., Пустовіт О.Г. Засади еволюції концепцій мережевого та гнучкого (змінного) торговельного бізнесу. Інвестиції: практика та досвід. 2024. Вип. № 1. С. 22–27.
3. Гоблик В.В., Дем'ян Я.Ю. Кластерні ініціативи регіонів в умовах інтеграційних процесів України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Вип. 5. С. 678–683.
4. Гоблик В.В., Щербан Т.Д., Добош С.Ю. Ресурсне забезпечення розвитку кластерів у рекреаційно-туристичному комплексі регіону. Економіка та суспільство. 2017. № 9. С. 759–762.

Верещкий Д.Є.,

здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
спеціальності 076 Підприємництво та торгівля,

Фединець М.М.,

здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
спеціальності 051 Економіка,
Мукачівського державного університету

МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

У сучасних умовах, коли цифрові трансформації охоплюють усі сфери суспільного життя, а технологічні інновації стають ключовим чинником економічного розвитку, питання забезпечення економічної безпеки регіонів набуває особливої актуальності. Механізми забезпечення економічної безпеки в умовах цифровізації мають інтегрувати інноваційні підходи до управління, цифрові

інструменти моніторингу ризиків, а також сучасні методи інформаційного захисту. Саме тому визначення та впровадження дієвих механізмів економічної безпеки є критично важливим для підтримання стабільності, розвитку людського капіталу, інфраструктури та інвестиційної привабливості регіону в умовах цифрової економіки.

Дослідження основних аспектів процесу управління економічною безпекою підприємств в умовах цифрової економіки проводили ряд вітчизняних науковців, серед яких: С. Ареф'єв, Т. Гвініашвілі, Н. Зачосова, Т. Гринько, М. Каліберда, І. Кульчицький, С. Кириленко, С. Колесников, В. Мовчанець, С. Назаренко, С. Петровська, С. Пілецька.

Механізми забезпечення економічної безпеки регіону в умовах цифрових трансформацій являються сукупністю інструментів, методів, заходів, технологій і управлінських рішень, спрямованих на виявлення, запобігання та нейтралізацію загроз економічному розвитку регіону, що виникають у процесі цифровізації економіки, управління та суспільства [1, 2].

Ці механізми забезпечують адаптацію регіональних економік до нових умов функціонування, пов'язаних із впровадженням цифрових технологій, зростанням ролі інформаційних ресурсів, появою нових видів ризиків (зокрема, кіберзагроз), а також трансформацією ринків праці, фінансів, виробництва та управління.

У сучасних умовах цифрових трансформацій питання забезпечення економічної безпеки регіонів набуває особливої актуальності. Цифровізація стала не лише фактором інноваційного розвитку, а й джерелом нових ризиків, пов'язаних з кіберзагрозами, технологічною залежністю, інформаційною вразливістю, нерівномірністю доступу до цифрових технологій та інфраструктури. Економічна безпека регіону є складовою національної безпеки, що забезпечує стійке функціонування місцевих економічних систем, їхню здатність до протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам, а також гарантує збереження і розвиток потенціалу в умовах кризових явищ.

Цифрова трансформація передбачає активне впровадження цифрових технологій у всі сфери життєдіяльності: від державного управління до підприємницької діяльності та освіти. Проте разом із потенційними вигодами вона несе й суттєві виклики для економічної безпеки регіонів. Насамперед це стосується зростання залежності від цифрової інфраструктури, появи нових форм шахрайства, порушень інформаційної безпеки, а також посилення нерівномірності розвитку територій, що не мають достатніх ресурсів для впровадження інновацій.

Основними викликами для регіонів є недостатній рівень цифрової грамотності населення, нестача інвестицій у цифрові проекти, нерозвинена кіберінфраструктура, а також слабка взаємодія між владою, бізнесом та науковою спільнотою. З метою підвищення рівня економічної безпеки необхідним є комплексне використання механізмів, які враховують специфіку цифрового середовища. Серед таких механізмів – розвиток цифрової інфраструктури, включаючи доступ до широкосмугового інтернету, хмарних сервісів та центрів обробки даних, створення регіональних центрів кіберзахисту, удосконалення системи електронного урядування та впровадження цифрової ідентифікації.

Також важливу роль відіграє розвиток людського капіталу. Підвищення

цифрової грамотності населення, створення освітніх програм для бізнесу, державних службовців та молоді є необхідною умовою ефективного впровадження цифрових технологій і забезпечення інформаційної безпеки. Регіональна політика має орієнтуватися на підтримку інноваційних кластерів, ІТ-хабів, стартапів, що сприятиме економічній диверсифікації та зменшенню залежності від традиційних галузей.

Необхідним також є впровадження систем моніторингу економічної безпеки на регіональному рівні, які дозволяють вчасно виявляти загрози, оцінювати ризики та ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення. Важливо забезпечити відкритість даних, прозорість рішень органів влади, а також високий рівень захисту інформаційних систем, особливо тих, що використовуються у фінансово-економічній, енергетичній та соціальній сферах.

Таким чином, ефективне забезпечення економічної безпеки регіону в умовах цифрових трансформацій потребує цілісного підходу, що поєднує технічні, організаційні, освітні та управлінські заходи. Розвиток цифрової інфраструктури, підвищення кіберстійкості, формування інституційних можливостей та активна взаємодія усіх зацікавлених сторін створюють підґрунтя для стійкого та безпечного економічного зростання на регіональному рівні.

Список використаних джерел:

1. Кириленко С. В. Системи економічної безпеки в умовах цифрової економіки. Проблеми розвитку економіки. 2024. № 1 (18). С. 40–47. URL: https://www.researchgate.net/publication/381658667_sistema_ekonomichnoi_bezpeki_v_umovah_cifrovoi_ekonomiki

2. Кульчицький І. І. Цифрова економіка та економічна безпека підприємства: стратегії управління. Актуальні питання економічних наук. 2024. № 6. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-2-181-190>

Вітвіцький О.М.

здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
спеціальності 051 Економіка,
Мукачівського державного університету

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ ТА ГОСТИННОСТІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

У сучасному світі індустрія туризму та гостинності посідає важливе місце в системі соціально-економічного розвитку держави, виступаючи потужним каталізатором зайнятості, інвестицій та міжнародної співпраці. Водночас у кризових умовах – зокрема, в умовах воєнних дій, економічної нестабільності, пандемічних викликів і глобальних потрясінь – туристично-гостинна галузь зазнає значних трансформацій. Від здатності підприємств і регіонів адаптуватися до нових реалій залежить не лише відновлення туризму, а й формування довгострокових стратегій сталого розвитку.

Проблематика розвитку туристичної індустрії в умовах нестабільності є

предметом досліджень багатьох науковців. Зокрема, питання стійкості туристичного бізнесу, управління ризиками та інноваційного оновлення галузі розглядали Н. Барвінок, М. Барвінок, А. Кізюн, Л. Гуцал, І. Цуркан, О. Бордун, В. Шевчук, В. Монастирський, О. Лучка та інші. Значну увагу приділяють також проблемам регіонального розвитку туризму, формуванню туристичних кластерів і впровадженню цифрових технологій у сфері гостинності (В. Кифяк, Т. Ткаченко, І. Давиденко, Н. Гречан, М. Бойко та інші).

У сучасних кризових умовах розвиток індустрії туризму та гостинності потребує перегляду традиційних підходів до управління, маркетингу та комунікацій із клієнтами. Глобальні виклики, спричинені війною в Україні, суттєво вплинули на туристичні потоки, інвестиційну привабливість і безпекову складову туристичних DESTINATION. Війна створила нові виклики не лише для національної, а й для глобальної економіки. Збройна агресія росії призвела до значних обмежень у сфері міжнародних перевезень і суттєво вплинула на відновлення довіри до безпеки подорожей. Зміна маршрутів далекомагістральних рейсів між Європою та Східною Азією спричинила зростання витрат і дестабілізацію туристичного ринку. Військові дії на території України призвели до масштабних руйнувань об'єктів туристичної інфраструктури, культурних і природних пам'яток, що безпосередньо впливає на привабливість країни як туристичної DESTINATION [1, 2].

Водночас війна завдала значних збитків культурній спадщині України. За даними Міністерства культури та інформаційної політики, з початку збройної агресії зафіксовано сотні злочинів проти культурних об'єктів – пошкоджено пам'ятки архітектури, культові споруди, музеї, театри, бібліотеки та природно-заповідні території. Такі втрати не лише знижують туристичний потенціал країни, а й підривають національну ідентичність та духовний спадок. Водночас міжнародна спільнота, зокрема ЮНЕСКО та ICOMOS, активно залучена до фіксації руйнувань і підтримки програм з відновлення культурних цінностей, що створює підґрунтя для майбутньої реконструкції туристичних ресурсів [2].

Індустрія гостинності також проходить етап глибокої трансформації. Підприємства вимушені адаптуватися до нових стандартів сервісу, підвищених вимог безпеки та цифровізації управління. Активно впроваджуються CRM-системи, онлайн-бронювання, електронні платформи для взаємодії з туристами, системи відгуків і моніторингу якості послуг. Водночас усе більшого значення набувають екоорієнтовані рішення – використання енергозберігаючих технологій, зменшення вуглецевого сліду, розвиток зеленого туризму [3].

Одним із ключових напрямів є адаптація туристично-гостинної діяльності до воєнних і поствоєнних реалій. Зміна географії туристичних потоків, евакуація персоналу, обмеження доступу до окремих територій вимагають нових моделей управління. Зокрема, це розвиток кризового менеджменту, створення резервних бізнес-планів, партнерство з міжнародними організаціями для підтримки туристичного потенціалу країни, а також переорієнтація на внутрішнього туриста як основного споживача послуг у короткостроковій перспективі.

Перспективними напрямками розвитку індустрії туризму та гостинності в кризових умовах є цифровізація процесів обслуговування; розвиток внутрішнього та регіонального туризму; формування стійких туристичних кластерів; підвищення

кваліфікації персоналу; створення умов для інклюзивного та безпечного туризму; розширення міжнародного партнерства для відновлення туристичного іміджу України.

Таким чином, розвиток індустрії туризму та гостинності в кризових умовах передбачає формування гнучких моделей управління, здатних швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища, забезпечувати економічну стійкість підприємств і сприяти збереженню культурного потенціалу держави. Відновлення туристичного сектору після війни має спиратися на концепцію сталого розвитку, цифрових інновацій і міжнародної кооперації, що дозволить не лише компенсувати економічні втрати, а й сформувати оновлений позитивний образ України як безпечної, гостинної та культурно багатой країни.

Список використаних джерел:

1. Кізюн А. Г., Гуцал Л. А., Цуркан І. М. Аналіз розвитку індустрії туризму в Україні в умовах російсько-української війни. Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі. 2023. №8ю. С. 79-87.
2. Барвінок Н.В., Барвінок М.В. Вплив російсько-української війни на туризм в Україні та перспективи його розвитку в майбутньому. Російсько-українська війна (2014–2022): історичні, політичні, культурно-освітні, релігійні, економічні та юридичні аспекти: монографія. 2022. С. 24–34.
3. Бордун О., Шевчук В., Монастирський В., Лучка О. Втрати на напрями порятунку туристичного бізнесу України в умовах війни. Вісник Львівського університету. Серія економічна. 2022. Вип. 62. С. 178–196.

Власюк Н. І.,

канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, економічної безпеки,
банківської справи та страхового бізнесу

Солодуха А.І.,

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
спеціальність “ Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок”

Львівського торговельно-економічного університету

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Місцеві бюджети є одним з найважливіших інструментів фінансової системи України. Саме вони забезпечують фінансування тих сфер, які найбільше відчуває населення щодня: це освіта, охорона здоров'я, житлово-комунальні послуги, благоустрій, розвиток інфраструктури.

Місцеві бюджети формуються за рахунок як державних трансфертів, так і власних доходів, серед яких ключове місце займають місцеві податки та збори. Їхня роль особливо зросла в умовах децентралізації, адже чим більше коштів громада залишає у своєму розпорядженні, тим більшою є її автономія у прийнятті рішень.

Однак період 2020–2025 років був для економіки України надзвичайно

складним. Спочатку світова пандемія COVID-19 призвела до зупинки частини підприємств, падіння зайнятості та доходів населення. Згодом у 2022 р. почалася повномасштабна війна, яка не лише зруйнувала економічні зв'язки, але й призвела до втрати податкової бази на тимчасово окупованих територіях.

У таких умовах місцеві бюджети мали зазнати катастрофічного зниження доходів. Проте офіційні дані Міністерства фінансів та Державної податкової служби свідчать про зворотне: попри всі труднощі, надходження місцевих податків і зборів продовжували зростати.

у 2020 році через пандемію спостерігалось падіння активності, але вже у 2021 році місцеві бюджети змогли продемонструвати значне зростання – майже на 22% і становили 351,9 млрд грн [1].

У 2022 році, попри початок повномасштабної війни, до місцевих бюджетів надійшло 398,1 млрд грн [2]. Це виглядає несподівано, але пояснюється тим, що значна частина економіки зберегла діяльність, а також за рахунок податкових змін і підтримки держави. У 2023 році показник ще зріс — до 441,9 млрд грн [3], а у 2024 році — досягнув 451 млрд грн [4]. Тобто за чотири роки зростання становило понад 160 млрд грн у номінальному вимірі.

Доходи місцевих бюджетів за перший квартал 2025 року склали 115,6 млрд грн, що на 18% більше, ніж у I кварталі 2024 року. [5]. Якщо ця динаміка збережеться, річний результат може перевищити показники попередніх років.

На такі показники вплинули надходження від податків та зборів. Передусім — ключова роль була у податку на доходи фізичних осіб (ПДФО). Саме він формує основну частину надходжень місцевих бюджетів. У різні роки його частка становила понад 60 % у власних доходах громад. Проте законодавчі зміни призвели до зменшення цієї частки з 64 % до 60 %. Це, на перший погляд, невелике скорочення, але в абсолютних цифрах воно означає десятки мільярдів гривень щороку, які громади могли б використати для розвитку. Таким чином, навіть невеликі зміни нормативів відрахувань можуть суттєво впливати на фінансову стійкість місцевого самоврядування.

Не менш важливою є й роль інших місцевих податків та зборів — зокрема, плати за землю, податку на нерухомість, єдиного податку, туристичного збору. Саме ці надходження дозволяють громадам не так вагомо залежати від трансфертів із державного бюджету. У кризові роки спостерігалось як падіння окремих надходжень (наприклад, від орендної плати у постраждалих регіонах), так і їхнє зростання в більш стабільних областях. Це свідчить про те, що децентралізація надала громадам інструменти для маневру: одні території втрачали ресурси, інші — змогли їх наростити, зберігаючи загальний баланс системи.

Окремої уваги заслуговує проблема регіональних диспропорцій. Місцеві бюджети прифронтових територій часто втрачали майже всю податкову базу через евакуацію бізнесу і населення. Водночас бюджети західних областей, куди перемістилися підприємства та люди, отримували додаткові надходження. Це створює ситуацію, коли є фінансово спроможні та громади з дефіцитом ресурсів, а вирівнювання відбувається завдяки державним трансфертам.

Ще один аспект — адміністрування місцевих податків. Пандемія і війна показали, що громади, які впровадили електронні сервіси й цифрові інструменти,

змогли швидше реагувати на виклики. Водночас там, де процес збору податків залишався бюрократичним, бюджети відчули втрати. Це доводить: ефективність адміністрування іноді важливіша за формальне зростання ставок.

Таким чином, тенденції 2020–2025 років свідчать, що, попри кризи, місцеві бюджети змогли забезпечити зростання власних доходів.

У перспективі післявоєнного відновлення вони відіграватимуть ключову роль у розвитку територій, адже саме місцевий рівень є найближчим до потреб людей.

Отже, головний висновок полягає в тому, що фінансова стійкість місцевих бюджетів є не лише результатом економічної активності, але й показником здатності держави забезпечити сталі механізми розподілу податків. Збереження позитивної динаміки надходжень у майбутньому стане запорукою якісних змін у громадах і зміцнення децентралізації.

Список використаних джерел:

1. Довідка, щодо стану виконання місцевих бюджетів «Виконання доходів бюджету за 2021 рік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://surl.li/nkozsa>
2. Міністерство Фінансів України стаття «Мінфін: у 2022 році до загального фонду місцевих бюджетів надійшло майже 400 млрд грн» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://surl.li/ahklsn>
3. Міністерство Фінансів України стаття «Мінфін: за 2023 рік до загального фонду місцевих бюджетів надійшло 441,9 млрд гривень» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://surl.li/ptcexp>
4. Міністерство Фінансів України стаття «Мінфін: за 2024 р. до загального фонду місцевих бюджетів надійшло 451 млрд грн (на 85,6 млрд більше ніж у 2023 р.)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://surl.li/ohdlbt>
5. Державна Податкова Служба України стаття «Доходи місцевих бюджетів у першому кварталі 2025 року зросли на 18,2% порівняно з аналогічним періодом 2024 року.» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tax.gov.ua/en/mass-media/news/886906.html>

Гоблик В. В.,
докторант,

Хмельницького національного університету

КЛАСТЕРНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА МОЖЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Будівельна індустрія посідає важливе місце в економічному розвитку держави, адже забезпечує створення інфраструктури, сприяє зайнятості населення та формує значну частку валової доданої вартості. В умовах післявоєнної відбудови України питання підвищення ефективності будівельної галузі набуває особливого значення. Традиційні підходи до управління підприємствами будівельного комплексу не завжди забезпечують необхідні темпи зростання, технологічну модернізацію та конкурентоспроможність на міжнародному рівні.

Одним із перспективних напрямів розвитку галузі є кластерна модель, що

базується на поєднанні потенціалу підприємств, наукових установ, освітніх закладів і органів влади для досягнення синергетичного ефекту [6]. Концепцію кластеризації сформулював М. Портер, визначивши кластери як географічну концентрацію взаємопов'язаних компаній і організацій, що підсилюють конкурентні переваги національної економіки [1]. У межах кластерного підходу створюються сприятливі умови для інновацій, обміну знаннями, спільного використання ресурсів і формування нових технологічних рішень [5].

У будівельній індустрії кластери можуть об'єднувати виробників будівельних матеріалів, девелоперів, проєктні організації, інжинірингові компанії, науково-дослідні інститути та університети, що сприяє створенню інноваційної екосистеми розвитку [7]. Європейський досвід доводить ефективність кластерної моделі у будівельній сфері. Зокрема, у Німеччині функціонує кластер Bauhaus.SOLAR (Тюрингія), який об'єднує університети, підприємства та виробників енергоефективних технологій [2]. У Польщі створено Polish Construction Cluster, спрямований на модернізацію житлового фонду та цифровізацію будівництва [3]. У Скандинавських країнах активно розвиваються кластери у сфері «розумних міст», що поєднують будівництво з ІТ-технологіями та екологічними стандартами [4]. У Франції діє кластер Fibres-Energie в регіоні Овернь–Рона–Альпи, де поєднуються наука, промисловість і освіта у сфері енергоефективних матеріалів. В Італії кластер Edilizia Innovativa у Ломбардії зосереджений на реставрації історичних будівель і цифровому проєктуванні, а в Іспанії — Cluster Habitat Sostenible у Каталонії, який розвиває «зелені» технології у будівництві [5].

Для України створення будівельних кластерів є важливим елементом післявоєнної відбудови та модернізації галузі. Потенційними центрами кластеризації можуть стати великі міста (Київ, Львів, Дніпро, Харків), а також регіони, що потребують комплексного відновлення. Важливою умовою є інституційна підтримка держави, розвиток державно-приватного партнерства, залучення міжнародних фінансових інституцій (ЄБРР, Світовий банк, ЄІБ) і створення сприятливого інноваційного середовища [8]. Не менш важливо забезпечити інтеграцію науки та освіти у кластерну політику, що дозволить впроваджувати новітні технології, цифрові рішення та енергоефективні матеріали [7].

Отже, кластерна модель розвитку будівельної індустрії є перспективним інструментом структурної трансформації української економіки. Її реалізація сприятиме підвищенню продуктивності праці, зниженню витрат, розширенню інноваційної діяльності, створенню робочих місць і зміцненню позицій України у європейському економічному просторі. Європейський досвід підтверджує, що кластеризація здатна забезпечити сталий розвиток і конкурентоспроможність галузі, а для України вона може стати ключовим механізмом післявоєнної відбудови [6; 8].

Список використаних джерел:

1. Porter M. E. *The Competitive Advantage of Nations*. – New York: Free Press, 1990.

2. Bauhaus.SOLAR Cluster Thuringia. Official Report. – Erfurt, 2022.
3. Polish Construction Cluster. Annual Report. – Warsaw, 2021.
4. Nordic Smart City Cluster. Sustainability Report. – Oslo, 2022.
5. European Cluster Collaboration Platform (ECCP). – Brussels, 2024.
6. Гоблик В.В. Формування транскордонних туристичних кластерів як пріоритетний напрям розвитку прикордонних регіонів України. Економічний форум. Луцьк, 2015. №3. С. 117–123.
7. Гоблик В.В., Щербан Т.Д., Добош С.Ю. Ресурсне забезпечення розвитку кластерів у рекреаційно-туристичному комплексі регіону. Економіка та суспільство. Мукачєво, 2017. №9. С. 759–762.
8. Гоблик В.В. Теоретичні основи дослідження рекреаційно-туристичних кластерів. Єврорегіональне співробітництво України та його інтеграційний потенціал. Ужгород, 2012. С. 81–101.

Головачко В.М.,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і
оподаткування та маркетингу,
Мукачівського державного університету

ВПЛИВ ФІНАНСОВОГО ВАЖЕЛЯ НА ЛІКВІДНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах нестабільності фінансових ринків, зростання вартості кредитних ресурсів та підвищення ризиків неплатоспроможності підприємств особливого значення набуває управління взаємозв'язком між фінансовим важелем та ліквідністю. Застосування фінансового важеля (leverage) дозволяє підприємствам збільшувати рентабельність власного капіталу за рахунок залучених ресурсів, проте водночас підвищує ризик втрати платоспроможності. Це створює дилему між зростанням прибутковості та забезпеченням фінансової стійкості підприємства. Відповідно, актуальним є визначення оптимального рівня фінансового важеля, який би забезпечував баланс між ефективністю використання капіталу та ліквідністю.

Сучасні українські підприємства часто функціонують у середовищі з обмеженим доступом до кредитних ресурсів і нестабільним грошовим потоком, що посилює вплив структури капіталу на здатність виконувати поточні зобов'язання. Таким чином, дослідження механізмів взаємодії фінансового важеля й ліквідності має важливе значення для підвищення ефективності фінансового менеджменту та розроблення політики сталого розвитку бізнесу.

Дослідженню фінансового важеля, його взаємозв'язку з ліквідністю та платоспроможністю присвячено роботи українських науковців. Зокрема, Головачко В. М. у своїх працях наголошує, що надмірне залучення позикового капіталу за умов нестабільності грошових потоків посилює фінансові ризики та знижує гнучкість управління ліквідністю [1]. Королович О. О. і Максименко Д. В. досліджують вплив структури капіталу на рівень ліквідності та рентабельності

підприємства у посткризовий період, акцентуючи на необхідності дотримання оптимального співвідношення власного і позикового капіталу [3]. М. Крупка, О. Барановська, І. Ковальчук у своїх дослідженнях наголошують, що зростання частки позикового капіталу у структурі фінансування підвищує ризик зниження поточної ліквідності та зменшує фінансову гнучкість підприємства [4]. Н. Подольчак і С. Рибак акцентують на доцільності оцінки ефекту фінансового важеля через поєднання показників ліквідності, платоспроможності та прибутковості власного капіталу, що дозволяє комплексно вимірювати вплив структури капіталу на фінансовий стан [5].

Попри наявні дослідження, залишається недостатньо вивченим кількісно-якісний взаємозв'язок між рівнем фінансового важеля та короткостроковою ліквідністю, зокрема в умовах змін грошових потоків і макроекономічної нестабільності. Недостатньо розроблені методики визначення оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом із урахуванням галузевої специфіки та ризиків платоспроможності. Також актуальним залишається питання побудови динамічних моделей прогнозування впливу важеля на ліквідність у реальному часі на основі бухгалтерських і управлінських даних.

Фінансовий важіль є інструментом, що забезпечує підприємству можливість збільшення прибутковості власного капіталу за рахунок використання позикових ресурсів. Проте надмірне залучення зовнішніх коштів призводить до підвищення фінансового ризику та зниження ліквідності. Взаємозв'язок між фінансовим важелем і ліквідністю проявляється у зростанні навантаження на грошові потоки: чим більша частка позикового капіталу, тим більша частина прибутку спрямовується на обслуговування боргу, що зменшує можливості підприємства виконувати поточні зобов'язання.

Показник ефекту фінансового важеля (EFL) визначається за формулою:

$$EFL = \left(1 - \frac{ПП}{ВП}\right) * \frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Власний капітал}}$$

де: ПП – процентні платежі;

ВП – валовий прибуток підприємства.

Підприємство може підвищувати ефективність фінансового важеля доти, доки рівень рентабельності активів перевищує ставку залучення позикових коштів. Якщо ж навпаки – ефект важеля стає негативним, а ліквідність знижується.

Фінансовий важіль відображає взаємозв'язок між позиковим і власним капіталом підприємства, демонструючи, наскільки використання боргових ресурсів впливає на фінансову стійкість та ліквідність. У працях Головачка В. М. зазначено, що оптимальний рівень фінансового важеля досягається тоді, коли рентабельність активів перевищує вартість позикових коштів, а поточні коефіцієнти ліквідності залишаються у межах нормативів. У цьому разі позиковий капітал підсилює дохідність власного капіталу, створюючи позитивний ефект важеля.

Науковці Королович О. О. та Максименко Д. В. у своїх роботах доводять, що ефективне використання фінансового важеля можливе лише за умови постійного моніторингу співвідношення власного й позикового капіталу. Вони наголошують, що надмірна частка позикових коштів (понад 60 % пасивів) веде до зростання коефіцієнта фінансової залежності, підвищення ризику втрати платоспроможності та скорочення доступу до кредитування.

Підприємства, які ефективно керують фінансовим важелем, застосовують методи збалансування структури капіталу: часткове рефінансування короткострокових зобов'язань довгостроковими, реструктуризацію боргу, диверсифікацію джерел фінансування, а також управління оборотним капіталом через прискорення оборотності дебіторської заборгованості. Використання таких підходів дозволяє не лише зберігати ліквідність, а й формувати позитивний фінансовий імідж, необхідний для подальшого кредитування.

Досвід підприємств України у період 2020–2024 рр. демонструє, що надмірне кредитне навантаження без належного управління ліквідністю призводить до фінансових ускладнень. Зокрема, у галузях із високою капіталомісткістю (машинобудування, енергетика) зростання фінансового важеля супроводжувалося зниженням коефіцієнтів ліквідності та підвищенням ризику банкрутства. Це підкреслює необхідність моніторингу співвідношення між рентабельністю активів і вартістю позикових коштів.

Отже, вплив фінансового важеля на ліквідність підприємства має двоїтий характер: за помірного рівня він підвищує ефективність використання капіталу, а за надмірного – знижує фінансову стійкість і здатність своєчасно виконувати зобов'язання. Оптимальним є такий рівень залучення позикових коштів, за якого рентабельність активів перевищує вартість капіталу, а ліквідність залишається у межах нормативних значень. Підприємствам необхідно впроваджувати систему інтегрованого фінансового аналізу, що поєднує оцінку ефекту фінансового важеля з показниками ліквідності, оборотності й грошових потоків. Використання розробок науковців Мукачівського державного університету щодо методів управлінського аналізу та оцінки ризиків дозволить сформувати ефективну політику управління фінансовою структурою підприємства.

Список використаних джерел:

1. Головачко В. М. (2023). Фінансова стійкість та важільний ефект у структурі капіталу підприємства. Вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка».
2. Дерев'янка В. Механізм впливу фінансового важеля на ліквідність підприємства. – Економіка і регіон, 2020.
3. Королович О. О., Максименко Д. В. (2024). Оцінювання ефективності структури капіталу в умовах фінансової нестабільності. Економічний простір.
4. Крупка М. І., Барановська О. В., Ковальчук І. Ю. Структура капіталу та ліквідність підприємства: взаємозалежність і управління. – Київ: КНЕУ, 2022.
5. Подольчак Н., Рибак С. (2021). Фінансова стійкість підприємства в умовах ризику. Львів: ЛНУ ім. І. Франка.

Головачко В.М.,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і
оподаткування та маркетингу,
Козар Я.В.,
здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
Мукачівського державного університету

СИСТЕМА МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФОНД ОПЛАТИ ПРАЦІ

Формування ефективної системи мотивації персоналу є ключовою умовою підвищення продуктивності праці, конкурентоспроможності підприємства та раціонального використання фонду оплати праці. В умовах нестабільного ринку праці, зростання вартості робочої сили та цифровізації HR-процесів, особливої актуальності набуває проблема узгодження матеріальних стимулів із результатами трудової діяльності. Фонд оплати праці водночас виступає фінансовим інструментом мотивації, що забезпечує баланс між соціальною справедливістю, ефективністю та економічною доцільністю.

У наукових працях українських дослідників мотивація персоналу розглядається як системний фактор розвитку організації. Близнюк С. В. зазначає, що ефективність управління персоналом визначається здатністю системи мотивації забезпечувати зростання продуктивності при оптимальному фонді оплати праці [1]. Головачко В. М. проаналізували вплив різних форм оплати праці (погодинної та відрядної) на трудову мотивацію працівників аграрних підприємств, довівши, що правильний вибір форми оплати сприяє підвищенню ефективності та якості праці [2]. Коваль Т. С. підкреслює важливість формування КРІ-орієнтованих механізмів винагороди, які сприяють узгодженню особистих цілей працівників із стратегічними завданнями підприємства [4]. Мурашко І. у своїх дослідженнях обґрунтовує, що система матеріального стимулювання є інвестиційною складовою управління людським капіталом і повинна забезпечувати зростання трудового потенціалу [7].

Нормативно-правову базу формування фонду оплати праці визначають Закон України «Про оплату праці» № 108/95-ВР [3] та Кодекс законів про працю України [5], які регламентують структуру заробітної плати, систему доплат і премій, а також гарантії оплати праці.

Попри значну кількість досліджень, залишається недостатньо вивченим вплив поєднання матеріальних і нематеріальних стимулів на ефективність використання фонду оплати праці. Потребує подальшого розвитку методика кількісного оцінювання мотиваційного ефекту, зокрема через показники приросту продуктивності, зниження плинності кадрів та частки заохочувальних виплат у загальній структурі фонду оплати праці. Також актуальним є питання інтеграції цифрових HR-аналітичних систем у процес управління мотивацією.

Система мотивації персоналу у сучасних умовах розвитку підприємств є одним із найважливіших чинників забезпечення конкурентоспроможності, оскільки саме від ефективності трудової поведінки працівників залежить кінцевий

результат діяльності організації. Мотиваційний механізм виступає водночас і соціально-економічним інструментом впливу на продуктивність праці, і фінансовим важелем управління фондом оплати праці (ФОП).

Фонд оплати праці є не лише статтею витрат, а й джерелом створення доданої вартості, оскільки через систему винагород формує стимулювальний ефект – підвищення трудової віддачі, ініціативності, дисципліни та професійної мобільності працівників. Його структура охоплює основну заробітну плату (посадові оклади, тарифні ставки), додаткову (доплати, надбавки, премії) та заохочувальні виплати. Оптимальне співвідношення цих елементів є ключовою умовою досягнення балансу між економічною ефективністю та соціальною справедливістю системи оплати праці [3; 4].

Науковці наголошують, що матеріальна винагорода виконує подвійну функцію – з одного боку, є елементом собівартості продукції, а з іншого – головним мотиватором до підвищення результативності праці. Саме тому управління ФОП має бути тісно пов'язане з управлінням продуктивністю та якістю праці. Наприклад, за висновками Мурашко І. [7], зростання частки преміальних і стимулювальних виплат у загальній структурі ФОП прямо корелює зі збільшенням рівня виконання планових показників підприємства.

Суттєвий внесок у вивчення проблеми взаємозв'язку між системою мотивації та оплатою праці здійснив Головачко В. М.. У своїй праці він розкрив вплив форм оплати праці (погодинної та відрядної) на трудову мотивацію, довівши, що правильний вибір форми винагороди сприяє стабілізації колективу, зниженню плинності кадрів і зростанню продуктивності праці [2].

Науковці підкреслюють, що застосування гнучких систем оплати (залежно від досягнення результатів, складності завдань, компетенцій працівників) дозволяє створювати позитивну динаміку заробітної плати без зростання загального ФОП, тобто досягати ефекту «внутрішньої оптимізації витрат».

У матеріалах міжнародної конференції МДУ [6] зазначено, що сучасна модель управління фондом оплати праці має базуватися на поєднанні економічних і поведінкових аспектів мотивації. Тобто підприємства повинні враховувати не лише розмір винагороди, а й індивідуальні очікування, психологічний комфорт, можливості професійного зростання та корпоративну культуру. Це відповідає концепції «тотальної мотивації», коли ефективність праці залежить не лише від заробітку, але й від ступеня задоволення нематеріальних потреб працівника.

З практичної точки зору, система мотивації персоналу впливає на ФОП через такі напрями:

- оптимізація структури фонду – підвищення частки змінної складової заробітної плати, що залежить від результатів праці;
- зменшення непродуктивних виплат – виключення формальних премій без зв'язку з ефективністю;
- диференціація винагород – урахування кваліфікації, досвіду, складності виконуваних робіт;
- запровадження КРІ-системи – формування залежності оплати від виконання ключових показників результативності;

– впровадження нематеріальних стимулів – професійне навчання, розвиток кар’єри, соціальні гарантії, корпоративна культура [6; 8].

Результати досліджень доводять, що підприємства, які застосовують комплексну систему мотивації, досягають вищих економічних показників: продуктивність праці зростає на 20–25 %, а витрати на оплату праці скорочуються в середньому на 10–12 % завдяки підвищенню трудової дисципліни та зниженню плинності кадрів [4; 8].

Важливою тенденцією сучасного етапу є впровадження цифрових технологій у систему мотивації персоналу. Використання HR-аналітики, електронних систем розрахунку заробітної плати та платформ управління ефективністю (Performance Management Systems) дозволяє здійснювати автоматизований контроль виконання планових показників, прогнозувати вплив зміни мотиваційних програм на фонд оплати праці та створювати моделі гнучкої винагороди в режимі реального часу.

Таким чином, система мотивації персоналу – це не лише соціальний інструмент стимулювання праці, а й стратегічний важіль фінансового управління, який визначає економічну стабільність, продуктивність і конкурентоспроможність підприємства. Її ефективність виявляється у здатності підтримувати рівновагу між потребами працівників і можливостями підприємства, а також у забезпеченні сталого розвитку людського капіталу.

Система мотивації персоналу є ключовим елементом управління трудовими ресурсами, що безпосередньо впливає на ефективність використання фонду оплати праці. Її результативність визначається здатністю підприємства формувати прозору, справедливу та економічно збалансовану політику винагороди, яка поєднує матеріальні й нематеріальні стимули. Доведено, що раціональна побудова мотиваційного механізму сприяє зростанню продуктивності праці, підвищенню рівня трудової дисципліни, зменшенню плинності кадрів і стабілізації фінансових результатів.

Використання гнучких систем оплати праці, заснованих на показниках ефективності (KPI), забезпечує безпосередній зв’язок між трудовим внеском працівників та їхньою винагородою, тоді як інтеграція цифрових HR-аналітичних інструментів створює можливість прогнозувати вплив змін у мотиваційній політиці на фонд оплати праці. Розвиток мотиваційної системи має ґрунтуватися на принципах справедливості, прозорості та стратегічної орієнтації.

Для підвищення ефективності використання фонду оплати праці доцільно впроваджувати інтегровану систему мотивації, що поєднує матеріальні та нематеріальні стимули, базується на принципах справедливості, прозорості й результативності, а також використовує цифрові HR-аналітичні інструменти для моніторингу та прогнозування витрат. Рекомендовано застосовувати KPI-орієнтовані моделі оцінювання праці, які забезпечують пряму залежність між результатами діяльності працівників і їхньою винагородою, та розробити галузеві методичні рекомендації щодо формування оптимальної структури мотиваційної системи з урахуванням специфіки підприємств і рівня кваліфікації персоналу.

Список використаних джерел:

1. Близнюк С. В. Система мотивації персоналу: проблеми та напрями удосконалення. Економіка та суспільство. 2022. № 38.

2. Головачко В. М. Перевузняк Т. М., Оплата праці в сільськогосподарських підприємствах: застосування погодинної та відрядної форми оплати праці. Міжнародний науковий журнал «Освіта і наука». 2019. № 2(27). С. 203–210.
3. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 № 108/95-ВР.
4. Коваль Т. С. Мотивація персоналу в системі управління підприємством. Економіка і держава. 2023. № 5.
5. Кодекс законів про працю України.
6. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми обліково-аналітичного забезпечення управлінських рішень». Мукачівського державного університету. 2020.
7. Мурашко І. Система стимулювання праці як фактор підвищення ефективності використання трудового потенціалу. Економіка та суспільство. 2022. № 34.
8. Соколовська З. М., Дудинець Л. А. Мотивація та стимулювання персоналу в умовах економічної нестабільності. Економіка і організація управління. 2021. № 3 (43).

Гудра Є.Є.

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
спеціальність 073 «Менеджмент»,

Науковий керівник: д-р екон. наук, професор, кафедри менеджменту,
управління економічними процесами та туризму **Гоблик В.В.**,
Мукачівського державного університету

ПРИНЦИПИ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У сучасних умовах динамічного розвитку ринкових відносин та зростаючої конкуренції стратегічний менеджмент набуває особливого значення як ключовий інструмент забезпечення довгострокової стабільності та конкурентоспроможності організацій. Його ефективність визначається не лише правильністю сформованої стратегії, а й дотриманням базових принципів, що забезпечують узгодженість дій, раціональне використання ресурсів та здатність підприємства адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Основні принципи стратегічного менеджменту виступають своєрідними орієнтирами для керівників у процесі планування, реалізації та контролю стратегічних рішень, сприяючи формуванню цілісної системи управління, орієнтованої на досягнення довгострокових цілей розвитку.

Проблематиці формування та реалізації принципів стратегічного менеджменту на підприємствах присвячено значну увагу як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Серед українських дослідників варто відзначити праці І. Ансоффа, О. Кузьміна, Н. Кравчук, Т. Сак, О. Мельник, М. Портера, Г. Мінцберга, К. Ендрюса, А. Томпсона, А. Стрикленда, В. Пономаренка, Л. Федулової, С. Оборської та Г. Швиданенко. У їхніх роботах розкриваються теоретичні засади стратегічного управління, принципи формування стратегій, механізми їх реалізації та оцінки ефективності, а також підходи до забезпечення гнучкості та адаптивності

системи стратегічного менеджменту в умовах мінливого зовнішнього середовища..

Основні принципи стратегічного менеджменту:

- послідовність – цей принцип забезпечує систематичне виконання заходів, які ведуть до досягнення мети. Заходи, що реалізуються організацією, повинні бути чітко організовані у часі та просторі, що дозволяє формувати або змінювати параметри системи стратегічного менеджменту;

- досконалість – часто керівники зупиняються на півдорозі до ідеалу, вважаючи за краще напіврезультат замість повноцінного виконання поставлених завдань. Однак у стратегічному менеджменті мета повинна бути максимально амбітною, а процес її досягнення не допускає зупинок або проміжних компромісів;

- ефективність – є одним з ключових принципів, оскільки всі дії або бездіяльність у межах системи стратегічного менеджменту повинні оцінюватися через призму досягнутих результатів порівняно із затраченими ресурсами;

- врахування ризику – управління ризиками не треба розглядати як загрозу, а радше як можливість. Ризик часто розглядається як фактор, який може перешкоджати досягненню бажаних результатів;

- системність – стратегічний менеджмент розглядає організацію як комплексну систему, що містить численні взаємопов'язані елементи;

- цілеспрямованість – цей принцип зорієнтований на досягнення балансу між інтересами всіх зацікавлених сторін через узгодження їх цілей в процесі корпоративного планування, розробки стратегій та оцінки результатів;

- унікальність – в умовах сучасного ринку, з його високим рівнем конкуренції, необхідно враховувати, що загальні підходи та інструменти стратегічного менеджменту можуть не бути однаково ефективними для всіх підприємств;

- гнучкість – оскільки зовнішнє середовище є динамічним, система стратегічного менеджменту повинна бути здатною до швидкої адаптації до цих змін [1].

Науковці виділяють низку основних принципів ефективної стратегічної діяльності підприємства [2]:

- будь-яке підприємство є відкритою соціально-економічною системою, що постійно змінюється, розвивається та перебудовується під впливом динамічного, а подекуди й несприятливого зовнішнього середовища;

- новостворені підприємства характеризуються високою гнучкістю та здатністю швидко реагувати на зміни, що забезпечує їх виживання. Проте з часом вони стають більш стабільними, і для подальшого розвитку потребують спеціально розроблених заходів – стратегій, які враховують як внутрішні, так і зовнішні чинники;

- послідовний розвиток організації можливий лише за умови чіткого формулювання зрозумілих, досяжних і реалістичних цілей, виражених у системі кількісних і якісних показників (прибуток, обсяг виробництва, якість продукції, бюджетні параметри тощо), а також у створенні системи стратегій для їх досягнення, що формує так званий «стратегічний набір»;

- будь-яка стратегія з часом втрачає актуальність, тому систему стратегічного управління необхідно постійно переглядати та оновлювати, щоб уникнути застою

у розвитку підприємства;

- успішне впровадження змін та інновацій має базуватися на ефективній системі мотивації та соціально-психологічній підтримці персоналу;

- важливо забезпечувати динамічність змін через прискорення реалізації стратегічних планів, спираючись на дієві механізми контролю, аналізу й регулювання;

- необхідно створювати виробничий потенціал і систему зовнішніх зв'язків, які є адаптивними до змін та сприяють досягненню майбутніх стратегічних цілей.

Список використаних джерел:

1. Стратегічний менеджмент: підручник; Сидоров О. А., Фісуненко Н. О., Альошина Т. В., Фоменко А. Є. Дніпро: Арт-Прес, 2024, – 320.

2. Сумець О. М. Стратегічний менеджмент: підручник. Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кременч. льот. коледж. Харків : ХНУВС, 2021. 208 с.

Гук В.В.,

здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»
спеціальність 076«Підприємництво та торгівля»

Максименко Д.В.,

канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри обліку і
оподаткування та маркетингу,
Мукачівського державного університету

ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ НА СУЧАСНИЙ БІЗНЕС

У сучасному світі технологічні інновації відіграють визначальну роль у розвитку бізнесу. Вони створюють нові можливості для оптимізації процесів, підвищення ефективності, зниження витрат і створення нових бізнес-моделей. Технології, такі як штучний інтелект, автоматизація, Інтернет речей, блокчейн та багато інших, змінюють спосіб ведення бізнесу, пропонуючи нові стратегії та інструменти для конкуренції на ринку. Водночас, інновації вимагають від підприємств швидкої адаптації та готовності до змін у зовнішньому середовищі.

Технологічні інновації є ключовим фактором, що визначає розвиток сучасного бізнесу та суспільства в цілому. Вони охоплюють різні сфери діяльності: від виробництва до обслуговування, змінюючи існуючі процеси, створюючи нові продукти та послуги, а також покращуючи ефективність та продуктивність. Інноваційні технології впливають на соціально-економічні процеси, змінюють поведінку споживачів та відкривають нові ринки.

Технологічні інновації — це процес розробки нових або вдосконалення існуючих технологій, що дозволяють значно покращити ефективність виробництва, обслуговування або забезпечити нові можливості для користувачів. Вони включають не лише технічні вдосконалення, але й інновації в управлінських, організаційних та бізнес-процесах [1].

Технологічні інновації можна розглядати як двигун змін у сучасному бізнес-середовищі. Вони дозволяють компаніям значно підвищити свою

конкурентоспроможність, оптимізувати витрати та забезпечити високий рівень обслуговування клієнтів. Найбільші зміни спостерігаються в таких аспектах:

1. Автоматизація та роботизація. Впровадження автоматизованих систем, роботів і штучного інтелекту дозволяє значно знизити трудовитрати, скоротити час виробництва та підвищити точність виконання завдань. Наприклад, на виробничих підприємствах роботизовані лінії дозволяють збільшити обсяг випуску продукції та знизити помилки, пов'язані з людським фактором.

2. Інтернет речей (IoT). Взаємодія пристроїв та обміну даними в реальному часі забезпечує бізнесам можливість контролювати процеси на всіх етапах виробництва, постачання та доставки продукції. Це дозволяє оперативно реагувати на зміни в попиті та покращувати управління ланцюгами постачання.

3. Штучний інтелект та великий аналіз даних (Big Data). Використання штучного інтелекту дозволяє прогнозувати попит, аналізувати споживацькі звички, та створювати персоналізовані пропозиції. Це відкриває нові можливості для маркетингових стратегій, покращення взаємодії з клієнтами та зменшення витрат на рекламу [2].

Основними перевагами технологічних інновацій для бізнесу є оптимізація витрат, адже впровадження новітніх технологій дозволяє підприємствам значно знижувати операційні витрати, автоматизуючи рутинні процеси та використовуючи більш ефективні енергозберігаючі технології. Також завдяки використанню великих даних та аналітики, компанії можуть краще розуміти потреби своїх клієнтів, створюючи персоналізовані пропозиції і покращуючи якість обслуговування. Нові технології відкривають нові можливості для розробки інноваційних продуктів і послуг, що можуть стати конкурентною перевагою на ринку.

Незважаючи на безліч переваг, впровадження технологічних інновацій супроводжується певними викликами. Зокрема, висока вартість впровадження. Багато нових технологій потребують значних інвестицій на етапі впровадження, що може бути недоступно для малих і середніх підприємств. Робота з новими технологіями вимагає наявності висококваліфікованого персоналу, а розширене використання цифрових технологій збільшує ризики кіберзлочинності та вимагає від бізнесу інвестувати в захист даних та систем.

Технологічні інновації є ключовим чинником успіху в сучасному бізнесі. Вони відкривають нові можливості для зростання, оптимізації та адаптації до змінюваних умов ринку. Вони не лише покращують продуктивність і знижують витрати, але й змінюють способи взаємодії з клієнтами та постачальниками, дозволяючи компаніям адаптуватися до швидко змінюваного середовища. Однак для досягнення максимального ефекту від інновацій компанії повинні не тільки впроваджувати нові технології, але й активно готувати свою організаційну структуру та персонал до роботи з ними. Використання технологічних інновацій дозволить підприємствам залишатися конкурентоспроможними в умовах глобалізації та цифрової трансформації.

Список використаних джерел:

1. Андрощук, Г. О. (2023). Цифрова трансформація європейської економіки: стан та місце України. «Інформація і право», № 1(44).

2. Ахновська, І. О., & Бондаренко, Р. М. (2024). Технологічні тренди як ключовий фактор інноваційного розвитку: аналіз сучасних тенденцій. «Управління змінами та інновації», № 11-2.

Гук О.І.,

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
спеціальності D 3 «Менеджмент»,

Рибчук А. В.,

д-р екон. наук, професор, професор кафедри математики та економіки
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСНОГО ПІДХОДУ ДО УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

Застосування процесного підходу в управлінні торговельним підприємством відкриває широкі можливості для підвищення ефективності його діяльності. Дослідження свідчать, що впровадження процесного управління дозволяє істотно скоротити витрати, оптимізувати використання ресурсів, підвищити якість товарів і рівень обслуговування споживачів. Крім того, процесний підхід формує прозору систему управління, яка забезпечує своєчасне отримання достовірної інформації про поточний стан бізнесу, що, своєю чергою, створює передумови для прийняття обґрунтованих управлінських рішень [1, с. 105].

Для керівництва торговельного підприємства це означає можливість оперативно реагувати на зміни ринкової кон'юнктури, аналізувати ефективність бізнес-процесів і формувати стратегічні напрямки розвитку. Таким чином, процесне управління не лише сприяє стабільності функціонування підприємства, а й забезпечує його конкурентоспроможність у динамічному середовищі торгівлі. Фундаментом процесного підходу є чітке визначення, опис і постійне вдосконалення бізнес-процесів – послідовностей взаємопов'язаних дій, що створюють цінність для клієнта. У діяльності торговельних підприємств домінують бізнес-процеси аналітичного та торгово-технологічного спрямування, пов'язані з дослідженням ринку, формуванням асортименту, управлінням товарними запасами, організацією логістичних операцій, продажем продукції та післяпродажним обслуговуванням.

У цьому контексті доцільно використовувати такі критерії декомпозиції бізнес-процесів, як аналіз, ресурси, продукт або послуга, оскільки вони дозволяють системно оцінити діяльність кожного підрозділу торговельного підприємства, визначити зони відповідальності та взаємозв'язки між ними. Це сприяє підвищенню керованості бізнесу, прозорості взаємодії між функціональними ланками та вдосконаленню якості управлінських рішень.

Процесний підхід у діяльності торговельного підприємства забезпечує низку вагомих переваг [2, с. 261]:

по-перше, завдяки процесному підходу кожен працівник усвідомлює свій внесок у створення кінцевого продукту або послуги. Це стимулює зацікавленість персоналу у підвищенні якості товарів, сервісу та загального рівня обслуговування клієнтів;

по-друге, оскільки кожен бізнес-процес має власника, відбувається децентралізація управління, що знижує навантаження на керівників вищої ланки та підвищує ефективність прийняття рішень на рівні виконавців;

по-третє, торговельне підприємство, побудоване за процесною логікою, здатне швидко реагувати на зміни в споживчих перевагах, цінній політиці конкурентів чи ринкових умовах, оскільки система саморегулюється й орієнтується на потреби клієнтів;

по-четверте, завдяки вертикальній інтеграції ресурсних потоків та ефективному обміну інформацією між структурними підрозділами забезпечується швидкість реалізації управлінських рішень і гнучкість торговельних операцій;

по-п'яте, процесний підхід мінімізує кількість формальних процедур і надмірну регламентацію, що сприяє економії часу та фінансових ресурсів і дозволяє зосередитися на стратегічних завданнях підприємства;

по-шосте, чітке визначення етапів, виконавців і критеріїв ефективності кожного процесу полегшує координацію дій, контроль за їх виконанням і підвищує загальну прозорість управління;

по-сьоме, стандартизація процесів створює умови для впровадження сучасних інформаційних систем управління, електронного документообігу, CRM-та ERP-рішень, що забезпечують повний контроль над операційною діяльністю.

Необхідність постійного вдосконалення процесів управління зумовлена швидкою зміною умов зовнішнього середовища – економічних, технологічних, політичних і соціальних. Торговельні підприємства мають своєчасно впроваджувати коригувальні та запобіжні дії, спрямовані на нейтралізацію негативних впливів і зменшення ризиків, пов'язаних із коливаннями ринку. Це включає гнучке планування, моніторинг конкурентного середовища, прогнозування споживчих тенденцій і диверсифікацію постачальницько-збутових каналів [3, с. 48]:

Процесне управління передбачає, що керівники процесів повинні системно аналізувати ефективність кожного бізнес-процесу, виявляти слабкі місця, неефективні чи дублюючі операції, а також здійснювати їх якісну трансформацію. Це може відбуватись шляхом деталізації складних процесів на менші, більш контрольовані, або, навпаки, інтеграції кількох взаємопов'язаних процесів у єдиний наскрізний бізнес-процес, який забезпечує більшу результативність.

Таким чином, впровадження процесного управління з акцентом на безперервне вдосконалення надає торговельним підприємствам змогу, коли зміни не просто долаються, а стають джерелом розвитку та зростання.

Список використаних джерел:

1. Ольшанський О. В. Особливості управління бізнес-процесами підприємств торгівлі та методи їх удосконалення. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 22(3). С. 22–26.

55. Філіна С. В. Концептуальні засади впровадження процесного

менеджменту на торговельних підприємствах споживчої кооперації. Бізнес Інформ. 2019. № 10. С. 260-265.

56. Чорна Н. П., Уніят Л. М. Теоретичні аспекти поняття бізнес-процесів, їх класифікація в діяльності підприємств. Інноваційна економіка. 2022. № 4. С. 46–54.

Данканич В. А.,
здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
Мукачівського державного університету

ЕКОНОМІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ТУРИЗМУ: ВПЛИВ НА НАЦІОНАЛЬНУ ТА РЕГІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Туризм є одним із ключових секторів світової економіки, що забезпечує мультиплікативний ефект розвитку національних і регіональних господарських систем. Його вплив проявляється у створенні робочих місць, надходженнях валюти, розвитку інфраструктури, підтримці малого бізнесу та збереженні культурної спадщини.

На національному рівні туризм формує вагомий внесок у валовий внутрішній продукт (до 10–15% у більшості країн), сприяє наповненню платіжного балансу, розвитку транспортної, комунальної й соціальної інфраструктури. Водночас він стимулює розвиток суміжних галузей – готельно-ресторанного бізнесу, транспорту, торгівлі, культури та дозвілля.

На регіональному рівні туризм є важливим інструментом зростання малого та середнього підприємництва, особливо в прикордонних і сільських територіях. В умовах воєнного стану в Україні саме регіональний туризм і кластерні форми співпраці набувають особливої ваги. Формування туристично-рекреаційних кластерів дозволяє ефективніше використовувати місцевий ресурсний потенціал, об'єднувати бізнес, освітні заклади, громади та органи влади навколо спільних цілей розвитку [1; 2; 3].

Кластеризація виступає каталізатором економічного відновлення та адаптації регіонів до кризових умов, оскільки сприяє обміну інформацією, залученню інвестицій, підвищенню конкурентоспроможності та створенню інноваційних продуктів. В умовах війни туристичні кластери відіграють не лише економічну, а й соціальну роль – забезпечують зайнятість внутрішньо переміщених осіб, підтримують розвиток місцевих громад і збереження культурної ідентичності. Перспективним напрямом є створення кластерів внутрішнього, культурного, військово-патріотичного та релігійного туризму, які поєднують економічні, освітні й виховні аспекти. Важливою передумовою їх сталого розвитку є цифровізація туристичних послуг – використання онлайн-платформ бронювання, цифрового маркетингу, віртуальних турів, що дозволяє підтримувати туристичну активність навіть у періоди нестабільності. Разом із тим туризм має проблемні аспекти. До них належать насамперед воєнний стан, перевантаження інфраструктури в популярних напрямках, вразливість до зовнішніх шоків (пандемія COVID-19), екологічні наслідки у вигляді забруднення довкілля, втрати біорізноманіття та надмірного

використання природних ресурсів.

Отже, туризм залишається потужним чинником економічного зростання, зайнятості та соціальної стабільності. Застосування кластерного підходу у сфері туризму є ефективним інструментом післявоєнного відновлення економіки України та інтеграції у європейський економічний простір.

Список використаних джерел:

1. Гоблик В.В. Формування транскордонних туристичних кластерів як пріоритетний напрям розвитку прикордонних регіонів України. Економічний форум. Луцьк, 2015. №3. С. 117–123.
2. Гоблик В.В., Щербан Т.Д., Добош С.Ю. Ресурсне забезпечення розвитку кластерів у рекреаційно-туристичному комплексі регіону. Економіка та суспільство. Мукачеве, 2017. №9. С. 759–762.
3. Гоблик В.В. Теоретичні основи дослідження рекреаційно-туристичних кластерів. Єврорегіональне співробітництво України та його інтеграційний потенціал. Ужгород, 2012. С. 81–101.
4. UNWTO. Tourism for Development in Crisis Contexts. Madrid, 2023.

Дудич М. М.,
здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
кафедри математики та економіки
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ІННОВАЦІЙ

Інституційне середовище є фундаментом, на якому вибудовується інноваційна система держави. Саме воно визначає «правила гри» для всіх учасників інноваційного процесу – від науковців і підприємців до державних органів. До його структури входять правові норми, економічні стимули, науково-освітня інфраструктура, механізми державного управління, а також культурні й соціальні установки, що формують ставлення суспільства до нововведень. Ефективність інституційного середовища безпосередньо впливає на динаміку технологічного прогресу, швидкість трансферу знань та конкурентоспроможність національної економіки. Країни, які зуміли створити стабільну, передбачувану й гнучку інституційну систему, зазвичай демонструють високі темпи економічного зростання, залучення інвестицій і розвиток високотехнологічних галузей. До ключових проблем формування інституційного середовища інновацій відносяться наступні [1, с. 111]:

1. Невідповідність законодавчої бази потребам інноваційної економіки. Чинні норми часто орієнтовані на традиційні форми господарювання, що гальмує розвиток стартапів, венчурного бізнесу та цифрових технологій. Відсутність чітких правил щодо комерціалізації наукових результатів або регулювання інтелектуальної власності створює невизначеність і ризики для інвесторів.

2. Фрагментованість державної політики у сфері науки, освіти й технологій. Інноваційна політика реалізується різними відомствами без належної координації, що призводить до дублювання функцій і неефективного використання ресурсів.

3. Недостатній рівень взаємодії між наукою, бізнесом і державою («трикутник знань»). Відсутність ефективних механізмів комунікації та партнерства між університетами, підприємствами та державними інституціями перешкоджає перетворенню наукових результатів на ринкові продукти.

4. Слабкий розвиток інноваційної інфраструктури. Невелика кількість технологічних парків, інкубаторів, акселераторів і венчурних фондів ускладнює процес створення і масштабування інноваційних проєктів.

5. Низький рівень захисту інтелектуальної власності та відсутність ефективних механізмів комерціалізації результатів досліджень. Недосконала система патентування та правового супроводу стартапів зменшує довіру інвесторів і стимулює «витік мізків» за кордон.

Бюрократичні перепони, нестабільність регуляторної політики, корупційні ризики та обмежений доступ до фінансових ресурсів суттєво знижують мотивацію бізнесу до впровадження інновацій. Підприємці стикаються не лише з формальними обмеженнями, але й із непередбачуваністю законодавчих змін, складністю процедур отримання грантів, ліцензій та інших дозвільних документів. У таких умовах будь-які інноваційні проєкти стають високоризиковими, що часто змушує компанії зосереджуватися на виживанні, а не на розвитку технологій і нових продуктів [3, с. 107].

Інституційні бар'єри мають і глибокий культурний вимір. Суспільна недовіра до підприємництва, низький престиж інженерних та наукових професій, відсутність культури ризику та терпимості до невдач стримують формування справжньої інноваційної екосистеми. Відсутність моделей успішних інноваторів у медіа та суспільній свідомості формує стереотипи про те, що інновації – це щось недосяжне або надмірно ризикове.

Створення ефективного інноваційного середовища потребує системного підходу і узгоджених дій усіх ключових акторів: держави, бізнесу, наукових установ та освітніх закладів.

Серед пріоритетних кроків у цьому напрямі можна виділити [2]:

- створення сприятливого податкового та інвестиційного середовища для інноваційних підприємств, включно зі зниженням податкового навантаження на інвестиції у R&D, наданням податкових пільг та стимулів для модернізації виробництва.

- стимулювання партнерств між університетами та бізнесом, розширення програм спільних досліджень, створення лабораторій та інноваційних хабів, де науковці та підприємці можуть ефективно обмінюватися знаннями та технологіями.

- підтримка венчурного капіталу та розвиток ринку приватних інвесторів, створення державних та приватних фондів, які готові інвестувати на ранніх стадіях проєктів, а також розвиток механізмів коворкінгу для стартапів.

- цифровізація державних послуг у сфері науки та інновацій, спрощення процедур подачі заявок на гранти, патенти та фінансування, впровадження

прозорих та автоматизованих платформ, що скоротить бюрократичні бар'єри і знизить ризик корупції.

– формування національної стратегії інноваційної безпеки, яка забезпечить захист технологічних розробок від зовнішніх загроз, включно з кібербезпекою, технологічним шпигунством та незаконним використанням інтелектуальної власності.

Отже, лише комплексний підхід, що поєднує правові, економічні та культурні зміни, може створити справжнє середовище для інновацій, де бізнес буде мотивований інвестувати у нові технології, а науковці – трансформувати ідеї у практичні рішення, які змінюють життя суспільства на краще.

Список використаних джерел:

1. Гавриш, О. М., Пильнова, В. П., & Пісковець, О. В. (2020). Інноваційне підприємництво: сутність, значення та проблеми в сучасних умовах функціонування. Економіка та держава. 12. С. 109-113.

2. Забашта, Є. (2024). Теоретичні аспекти формування сутності інноваційного підприємництва та його розвитку. Економіка та суспільство, (61).

3. Жаворонок, А., & Марич, А. (2020). Теоретичні основи розвитку інноваційного підприємництва у національній економіці. Економічний дискурс, (4), 104-110.

Жуков І.С.,
здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
спеціальність 076«Підприємництво та торгівля»,
Мукачівського державного університету

МЕЗОЛОГІСТИЧНА СИСТЕМА ЯК НАПРЯМ УПРАВЛІННЯ ПОТЕНЦІАЛОМ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Посилення глобалізаційних та інтеграційних процесів підприємництва у сфері туризму зумовило необхідність удосконалення управління туристичним потенціалом на мезорівні. Аналіз різних джерел дозволив визначити один із перспективних напрямів управління потенціалом туристичного підприємництва на мезорівні – створення мезологістичної системи.

Підвищення результативності управління туристичним підприємництвом може бути досягнуте шляхом впровадження мезологістичної системи управління, яка ґрунтується на синхронізації туристичних потоків з урахуванням їх інтеграційних характеристик, що пов'язані з просторово-часовою послідовністю обслуговування туристів відповідно до визначених напрямів подорожей і туристичних маршрутів. Застосування такого підходу вимагає розроблення ефективних механізмів управління мезологістичною системою у сфері туризму [2, с. 123]. Мезологістична система передбачає інтеграцію управління туристичними потоковими процесами й операціями всіх учасників туристичної діяльності, особливо підприємництва, які функціонують як мікрологістичні системи, пристосовані до умов регіонального бізнес-середовища (рис. 1).

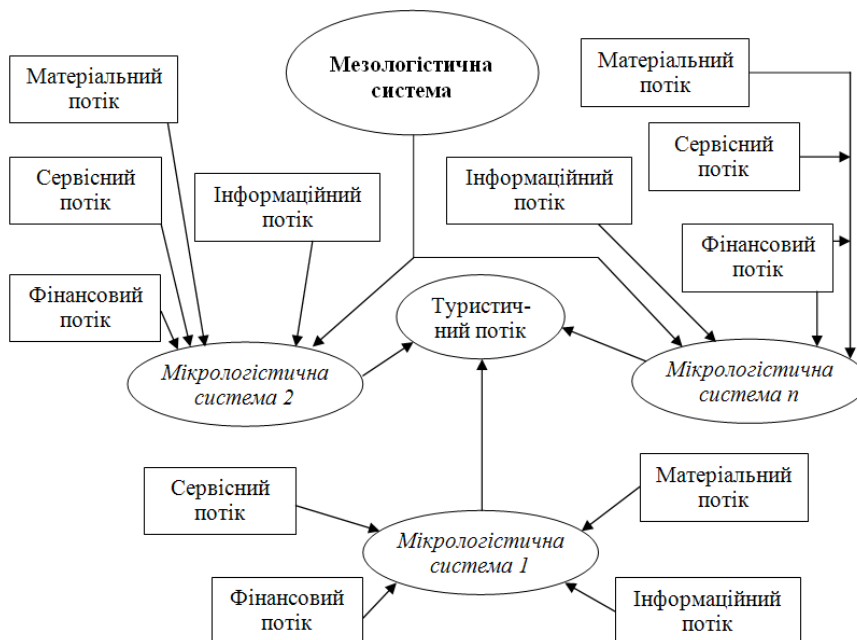

Рис. 1. Мезологістична система туристичного підприємства

Являчись функцією мезологістичної системи управління, туристичне підприємство використовує наявні можливості для адаптування до змін у мікро- та макрологістичних системах. Логістизація підприємства в сфері туризму на мезорівні має бути спрямована на оптимізацію організаційних та економічних процесів, пов'язаних із обслуговуванням туристів. Туристичне обслуговування як у мікро-, так і в мезологістичних системах використовує комплексний підхід – інтеграцію всіх ресурсів (матеріально-технічних, фінансових, інформаційних, маркетингових) із кадровим потенціалом регіону [1]. Така інтеграція є визначальним фактором ефективності туристичного обслуговування, оскільки забезпечує високу якість і безпеку турпослуг, що впливають на стан здоров'я та комфорт тих, хто подорожує. Саме єдність побудови й обслуговування туристичних потоків є у фокусі логістичного управління підприємством.

Ключовою особливістю впровадження логістичної моделі на мезорівні є невіддільний зв'язок туристичних потоків із системою їх забезпечення. Наявністю стійких внутрішньосистемних взаємозв'язків, що охоплюють циклічні стадії матеріального, інформаційного, фінансового та сервісного забезпечення туристів формують єдність поточкових процесів.

Вагомою рисою мезологістичної системи туристичного бізнесу є домінування підприємств сервісної сфери, діяльність яких потребує дотримання стандартів якості та безпекових норм. Ядром такої системи є ринок туристичних продуктів і послуг, а основні процеси їх формування та просування реалізуються на рівні мікрологістичних систем. Відповідно, головним завданням мезологістичної системи є не лише створення туристичного продукту для кожного маршруту, але й забезпечення його успішної реалізації та формування позитивного досвіду й емоційної цінності для туристів.

Мезологістичне управління потенціалом туристичного підприємства також орієнтоване на забезпечення високої якості турпослуг. Відповідно до Державних стандартів України ISO 9000/2001, якість – це сукупність

характеристик продукції, процесу або системи, що здатні задовольняти потреби чи очікування споживачів і стейкхолдерів [3]. Враховуючи це, важливо підкреслити, що рівень якості турпослуг може бути оцінений лише під час або після їх надання, що вимагає охоплення контролем кожного елемента логістичної системи туристичного обслуговування.

Застосування такого підходу на мезорівні, на нашу думку, сприятиме досягненню синергійного ефекту, який проявлятиметься у зростанні соціально-економічних результатів завдяки взаємопосиленню потенціалів туристичних комплексів і туристичного підприємництва регіону.

Список використаних джерел:

1. Маслиган О.О., Гоблик-Маркович Н.М., Тодьєрішко Е.В. Принципи, методи і форми регулювання туристично-рекреаційних кластерів у регіонах із застосуванням прийомів маршрутизації. Ефективна економіка. 2021. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9721/>.
2. Музиченко-Козловська О.В., Музиченко Козловський А.В. Розвиток системи управління туристичними кластерами в Україні. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2011. № 706. С. 120-125.
3. Стандарти ISO 9001-2001. URL: <http://www.center.gov.ua/pres-tsentr/materiali/item/754-стандарти-iso-9001-2001>.

Зубенко В.С.,

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент **Бутко Н.В.**
Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИЗНАЧЕННЯ ЙОГО СТРАТЕГІЧНИХ ПЕРЕВАГ

Конкурентоспроможність підприємства є ключовим фактором його ефективності та здатності забезпечувати стійкий розвиток у сучасному ринковому середовищі. В умовах глобалізації та інтенсивної конкуренції підприємства повинні постійно аналізувати свої сильні та слабкі сторони, щоб формувати довгострокові стратегічні переваги та зміцнювати позиції на ринку. Конкурентоспроможність визначається здатністю підприємства пропонувати продукцію або послуги, які перевищують за якістю, ціною або рівнем обслуговування пропозиції конкурентів. Вона є інтегрованим показником, який враховує економічні, технологічні, організаційні та соціальні аспекти діяльності підприємства [1].

Оцінка конкурентоспроможності є важливим інструментом стратегічного управління, який дозволяє підприємству приймати обґрунтовані рішення щодо розвитку, модернізації виробництва, інновацій та кадрової політики. Сучасні підходи до оцінки конкурентоспроможності підприємства включають кількісні та якісні методи. Кількісні методи базуються на аналізі фінансових показників:

рентабельності, ліквідності, оборотності активів, ефективності використання ресурсів та частки ринку. Ці показники дозволяють оцінити фінансову стійкість, ефективність виробництва та здатність підприємства до генерації прибутку [2].

Якісні методи включають стратегічні інструменти, такі як SWOT-аналіз, аналіз п'яти сил Портера, бенчмаркінг та оцінку корпоративної культури. SWOT-аналіз дозволяє визначити сильні та слабкі сторони підприємства, а також можливості та загрози зовнішнього середовища, що є основою для побудови стратегічних планів розвитку. Аналіз п'яти сил Портера допомагає оцінити рівень конкуренції в галузі, загроз у нових учасників ринку, силу постачальників і споживачів, а також загрозу появи заміників продукції, що впливає на формування конкурентних переваг підприємства [2, 3].

Практична оцінка конкурентоспроможності дозволяє визначати стратегічні переваги підприємства, які можуть включати високий рівень інноваційності, ефективну маркетингову політику, сильний бренд, висококваліфікований персонал, ефективну організаційну структуру управління та використання сучасних технологій у виробництві. Наприклад, підприємства, що активно впроваджують цифровізацію та автоматизацію, отримують перевагу у швидкості обслуговування, зменшенні витрат та підвищенні якості продукції, що сприяє зміцненню ринкових позицій. Визначення цих стратегічних переваг дозволяє підприємству приймати більш обґрунтовані управлінські рішення, формувати довгострокові плани розвитку та підвищувати фінансову ефективність діяльності [3,4].

Зовнішні та внутрішні фактори суттєво впливають на конкурентоспроможність підприємства. До зовнішніх факторів належать економічна та політична стабільність, розвиток технологій, ринкові тенденції, законодавчі зміни та поведінка конкурентів. Внутрішні фактори включають організаційну структуру, управлінські процеси, кадрову політику, культуру інновацій та внутрішні ресурси підприємства. Комплексний аналіз цих факторів дозволяє своєчасно визначати ризики, коригувати стратегії та забезпечувати адаптивність підприємства в умовах динамічного ринку [4].

Сучасні тенденції розвитку бізнесу підкреслюють важливість інтегрованого підходу до оцінки конкурентоспроможності, який поєднує економічні, технологічні та соціальні аспекти. Використання аналітичних інструментів та цифрових технологій дозволяє підприємствам здійснювати більш точний моніторинг конкурентного середовища, прогнозувати ринкові зміни та своєчасно реагувати на загрози. Це сприяє формуванню стійких стратегічних переваг, які забезпечують підприємству можливість утримувати лідируючі позиції на ринку та забезпечувати довгостроковий розвиток.

Таким чином, оцінка конкурентоспроможності підприємства є ефективним і необхідним інструментом стратегічного управління, що дозволяє своєчасно виявляти сильні та слабкі сторони, формувати стратегічні переваги, підвищувати ефективність управлінських рішень та забезпечувати стабільний розвиток підприємства в умовах високої конкуренції та мінливого ринкового середовища.

Список використаних джерел:

1. Зайцева Л. О. Конкурентоспроможність підприємств: теоретичний аспект управління: моногр. Старобільськ :ДЗ ЛНУ імені Т. Шевченка, 2018. 235 с.
2. Злидень І.М. Методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності підприємства. Економіка: проблеми теорії і практики. 2014. Вип. 213. Том I. С. 75-81.
3. Колесник Т. М. Аналіз факторів впливу на управління конкурентоспроможністю організації. Бізнес Інформ. 2019. №12. С. 408–414.
4. Носирев О. О. Вплив зовнішніх факторів на фінансові результати машинобудівних підприємств України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 10. (2). С. 47–51.

Кобильник Ю.М.,

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
спеціальності ДЗ «Менеджмент»

Рибчук А.В.,

д-р екон. наук, професор, професор кафедри математики та економіки
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

СТРУКТУРА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ ПІДПРИЄМСТВА

Управління розвитком підприємства можна розглядати як свідомий та системний вплив керуючої підсистеми на керовану з метою забезпечення якісного переходу від поточного стану організації до більш досконалого відповідно до стратегічних орієнтирів. Інакше кажучи, управління розвитком спрямоване на трансформацію підприємства з одного рівня функціонування на інший, із набуттям нових якісних та кількісних характеристик, що безпосередньо визначають рівень його конкурентоспроможності. Формування таких параметрів значною мірою залежить від раціонального використання виробничих факторів та потенціалу підприємства [1, с. 252].

Конкурентоспроможність у сучасних умовах господарювання виступає не лише як кінцевий результат економічної діяльності, але й і як цілісна управлінська філософія, що пронизує всі рівні функціонування організації. Вона ґрунтується на здатності своєчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища, коригуючи власні параметри розвитку, аби зберегти наявні й сформувані нові конкурентні переваги. Такий підхід вимагає системного вивчення потреб споживачів і тенденцій їх трансформації, аналізу дій конкурентів, дослідження ринкових процесів та впливу зовнішніх факторів, а також розробки й виробництва продукції, яка перевершує аналоги конкурентів за якістю, інноваційністю чи ціновими характеристиками.

Здатність підприємства залишатися конкурентоспроможним визначається вмінням інтегрувати ці завдання у стратегічні та тактичні управлінські рішення. У

цьому сенсі конкурентоспроможність є багатовимірною системною категорією: вона відображає не тільки підсумкові результати господарської діяльності, а й увесь процес розвитку підприємства в контексті досягнення стратегічних цілей. Важливим елементом формування конкурентоспроможності є ідентифікація та аналіз факторів, що впливають на її рівень. Це дає можливість своєчасно виявляти сильні й слабкі сторони як самого підприємства, так і його ринкових опонентів, а також розробляти практичні заходи для підвищення стійкості та адаптивності організації.

Метою управління конкурентоспроможністю виступає забезпечення довгострокової життєздатності та стабільного розвитку підприємства незалежно від політичних, економічних чи соціальних потрясінь у його зовнішньому середовищі. Системний підхід при цьому передбачає розгляд підприємства як єдиного організму, у якому всі елементи взаємопов'язані: зміна одного з них неминуче трансформує інші. Саме тому довготривала конкурентоспроможність може бути досягнута лише через ефективне використання внутрішнього потенціалу й формування дієвої системи його управління.

Така система повинна включати низку взаємопов'язаних підсистем [2, с. 28]:

- управлінську, яка забезпечує координацію та прийняття рішень;
- ресурсну (постачальну), що гарантує підприємству необхідні матеріальні, фінансові та інформаційні ресурси;
- керовану, яка безпосередньо реалізує конкурентний потенціал;
- підсистему впливу на фактори конкурентоспроможності, орієнтовану на досягнення заданих параметрів ринкової переваги.

Сьогоднішні реалії в Україні, зокрема воєнний стан та політична нестабільність, значно ускладнюють ефективне функціонування бізнесу. Однак, попри ці виклики, одним із головних завдань підприємств є збереження діяльності, сплата податків і підтримка зайнятості населення. У цьому контексті особливої ваги набувають державні ініціативи підтримки бізнесу, серед яких – фінансова допомога для релокації компаній та грантові програми для започаткування нового бізнесу («Робота»).

Системний підхід до управління конкурентоспроможністю дозволяє комплексно розглядати не лише окремі елементи організаційної структури, а й взаємозв'язки між ними, що формують єдине стратегічне поле розвитку підприємства. Це забезпечує більш глибоке розуміння природи проблем, з якими стикається організація, та створює основу для їх ефективного вирішення на рівні [3, с. 323]:

- входу (ресурси, продукція, інформація, послуги);
- процесу (перетворення ресурсів у кінцеві результати).
- вихід системи (тобто забезпечення підприємства необхідними матеріальними, трудовими, фінансовими, інформаційними та іншими видами ресурсів).

Узгоджуючи дії із завданнями, що формуються на «вході» системи управління конкурентоспроможністю, підприємство повинно організувати проведення маркетингових досліджень, здійснювати систематичний моніторинг ключових конкурентів, формувати кілька можливих сценаріїв подальшого

розвитку, обрати найбільш перспективні з них і створювати умови для практичної реалізації обраної маркетингової стратегії. Адже, незалежно від обраної моделі управлінського процесу, «вихід» системи завжди буде неконкурентоспроможним, якщо «вхідні» параметри системи не відповідають сучасним вимогам ринку та не забезпечують достатнього рівня конкурентоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Воронько-Невіднича Т. В. Управління конкурентоспроможністю підприємства в мовах нестабільного ринкового середовища. Економіка та управління підприємствами. 2018. Випуск 21. С. 251–254.
2. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення : монографія; за заг. ред. О. Г. Янкового. Одеса : Атлант, 2013. 470 с.
3. Лупак Р. Л. Економічне обґрунтування стратегічного управління конкурентоспроможністю підприємства. Бізнес Інформ. 2013. № 4. С. 320–325.

Козяк В.Р.,
здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
кафедри математики та економіки,
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ІНФОРМАЦІЙНІ ПОСЛУГИ У СТРУКТУРІ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

У ХХІ столітті стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) докорінно змінив підходи до ведення бізнесу, управління, освіти та соціальної взаємодії. Основою цих трансформацій стала цифрова економіка, у якій ключовим ресурсом виступає інформація, а головним засобом виробництва – дані та цифрові технології. Відтак інформаційні послуги перетворилися на одну з найважливіших складових сучасного економічного простору. Вони забезпечують ефективний обмін знаннями, оптимізацію бізнес-процесів, створення нових ринків і підвищення конкурентоспроможності економіки загалом.

Інформаційні послуги – це вид економічної діяльності, спрямований на збирання, обробку, зберігання, аналіз і передачу інформації користувачам у зручній для них формі. Вони охоплюють широкий спектр діяльності: від надання довідкових і консультаційних сервісів до розроблення програмного забезпечення, управління базами даних, хмарних рішень, аналітичних платформ тощо. На відміну від традиційних послуг, результат інформаційних сервісів має нематеріальний характер, але володіє високою доданою вартістю. Їхньою головною цінністю є дані – сировина цифрової економіки. Завдяки інформаційним технологіям ці дані перетворюються на знання, що створюють нові можливості для інновацій та розвитку.

До ключових напрямів інформаційних послуг належать [3, с. 71]:

1. Інтернет-послуги. Це фундамент сучасної цифрової інфраструктури, який охоплює забезпечення доступу до мережі, послуги хостингу, функціонування пошукових систем, соціальних медіа, онлайн-платформ із поширення контенту.

Інтернет-послуги формують основу глобального інформаційного простору, де здійснюється обмін даними, комунікація, електронна комерція та створення цифрового контенту.

2.Програмні сервіси (Software as a Service, SaaS). Йдеться про надання користувачам можливості працювати з програмними продуктами через інтернет без необхідності їхнього встановлення на локальні пристрої. Такий підхід забезпечує зручність, економію ресурсів, постійне оновлення функціоналу та високу мобільність користувачів. SaaS-рішення активно впроваджуються у бізнесі, освіті, медицині та державному секторі.

3.Хмарні технології. Сучасна цифрова економіка немислима без хмарних сервісів, які поділяються на інфраструктурні (IaaS), платформенні (PaaS) та програмні (SaaS) моделі. Вони дозволяють масштабувати ресурси відповідно до потреб користувачів, підвищують гнучкість управління даними, забезпечують безперервність бізнес-процесів і сприяють розвитку віддаленої співпраці.

4.Аналітичні та консалтингові послуги. Цей напрям охоплює обробку великих масивів даних (Big Data), бізнес-аналітику, прогнозування ринкових тенденцій та оптимізацію управлінських рішень. Завдяки таким сервісам організації отримують можливість приймати обґрунтовані рішення, підвищувати ефективність діяльності та адаптуватися до швидких змін у конкурентному середовищі.

5.Кібербезпека. У світі, де інформація є стратегічним ресурсом, захист даних стає пріоритетом. Послуги у сфері кібербезпеки включають виявлення та нейтралізацію кібератак, запобігання витоку інформації, аудит безпеки та впровадження політик конфіденційності. Високий рівень кіберзахисту є запорукою довіри користувачів і стабільності цифрового середовища.

6.Електронні державні послуги (е-уряд). Це інструмент цифрової трансформації державного управління, що забезпечує прозорість, ефективність і доступність адміністративних процедур. Через єдині онлайн-портали громадяни можуть отримувати документи, реєструвати бізнес, сплачувати податки або подавати звернення, не виходячи з дому. Такий підхід сприяє підвищенню якості взаємодії між державою та суспільством.

7.Освітні та наукові інформаційні сервіси. Вони охоплюють системи дистанційного навчання, цифрові бібліотеки, науково-дослідні бази даних і освітні платформи. Завдяки цим сервісам знання стають доступними незалежно від місця перебування користувача, що сприяє розвитку інтелектуального потенціалу суспільства та підтримці академічної мобільності.

В Україні сектор інформаційних технологій і послуг розвивається динамічно [1, с.74], незважаючи на економічні та безпекові виклики. За останні роки спостерігається стабільне зростання частки ІТ у ВВП країни. Українські компанії активно надають послуги з розробки програмного забезпечення, хмарних рішень, аналітики даних і кібербезпеки для клієнтів у всьому світі. Серед важливих напрямів розвитку можна виокремити: розбудову електронного урядування – платформи «Дія», відкриті державні дані, електронний документообіг; розвиток цифрової освіти – онлайн-курси, цифрові бібліотеки, платформи для дистанційного навчання; підтримку стартапів і цифрового підприємництва – інкубатори,

акселератори, венчурні фонди; інтеграцію у світовий ринок ІТ-послуг, що зміцнює міжнародний імідж України як потужного технологічного хабу [2].

Тому, інформаційні послуги – це не просто допоміжний інструмент у цифровій економіці, а її стратегічна основа. Вони забезпечують функціонування цифрової інфраструктури, формують нові бізнес-моделі, підтримують інновації та глобальну інтеграцію та конкурентоспроможність держави.

Список використаних джерел:

1. Ситник О. Ю., Дубровський С. С. Особливості розвитку ринку інформаційних технологій в Україні. Економічні горизонти, 2022. (3(21), 72–82.
2. Корецька В. О., Корецький О. В., Шлянчак С. О. Інформаційні технології як сучасна індустрія в світовій економіці. Телематика і інформаційні технології, 2022. 2.
3. Руденко І. Ринок інформаційних технологій як драйвер повоєнного відновлення. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право, 2023. 128(3), 67–82.

Конопельнюк Т.А.,
викладач економіки
Балинського ВПУ № 36

РОЗВИТОК АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Агропромисловий комплекс є стратегічною галуззю національної економіки, що забезпечує продовольчу безпеку держави, формує значну частку валового внутрішнього продукту, валютних надходжень та робочих місць у сільській місцевості. В умовах глобальних трансформацій, зростання конкуренції на світових ринках, кліматичних змін та воєнних викликів розвиток агропромислового комплексу набуває особливого значення для економічної стабільності та незалежності України. АПК виступає не лише виробником продовольства, але й драйвером розвитку суміжних галузей– машинобудування, транспорту, логістики, харчової промисловості, науки та освіти. Його ефективне функціонування створює підґрунтя для збереження продовольчої незалежності, розвитку сільських територій і підвищення рівня життя населення [1, с. 182].

На сьогодні Україна входить до десятки провідних експортерів зерна, соняшникової олії, кукурудзи, ячменю та інших видів продукції рослинництва. Значна частина експорту спрямовується до країн Європейського Союзу, Азії, Африки та Близького Сходу. Завдяки сприятливим природно-кліматичним умовам, родючим ґрунтам та накопиченому досвіду аграрного виробництва наша держава має великий потенціал для зміцнення своїх позицій на світових ринках. Разом з тим, розвиток українського АПК супроводжується низкою системних проблем. Однією з ключових є низький рівень переробки сільськогосподарської сировини: значна частина продукції експортується у вигляді зерна чи насіння, а не готових товарів із доданою вартістю. Це знижує конкурентоспроможність України та обмежує можливості створення нових робочих місць.

Іншою проблемою є нерівномірність розвитку регіонів: високопродуктивні агрохолдинги зосереджені переважно у центральних і південних областях, тоді як північні та західні регіони характеризуються домінуванням дрібних фермерських господарств із нижчою ефективністю. Крім того, значна частина аграрної інфраструктури, включно з елеваторами, транспортними шляхами та системами зрошення, перебуває у зношеному стані та потребує модернізації.

Серед позитивних тенденцій варто відзначити активну діджиталізацію агровиробництва, зростання кількості стартапів у сфері агротехнологій, інтеграцію до європейських ринків та розширення державних програм підтримки малого й середнього фермерства. Поступово формується нова модель сільського господарства, що поєднує традиційні технології з інноваційними рішеннями та орієнтується на сталість і екологічну відповідальність.

Інноваційний розвиток є ключовим чинником підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору. Одним із головних напрямів є впровадження технологій точного землеробства – систем, які за допомогою супутникового моніторингу, дронів, сенсорів і програмного забезпечення дозволяють оптимізувати використання добрив, пального та водних ресурсів. Це не лише знижує витрати виробників, а й сприяє зменшенню негативного впливу на довкілля [3, с. 51].

Важливим аспектом є цифровізація аграрного управління — використання систем управління господарством (Farm Management Systems), електронного документообігу, онлайн-платформ для торгівлі та моніторингу ринкових цін. Автоматизація процесів сприяє підвищенню прозорості, ефективності та прогнозованості аграрного бізнесу.

Значний потенціал має розвиток біоенергетики на основі використання відходів сільського господарства – соломи, лушпиння, гною. Біогазові установки, біодизель та інші альтернативні джерела енергії дозволяють зменшити енергетичну залежність, підвищити рентабельність виробництва й одночасно розв'язати проблему утилізації відходів.

Окремої уваги заслуговують селекційні та біотехнологічні інновації, які сприяють підвищенню врожайності, стійкості культур до шкідників і посухи. Розвиток власної наукової бази в галузі генетики та агробіотехнологій дозволить Україні зменшити залежність від імпортного насіння та технологій.

Важливим напрямом залишається формування аграрних кластерів і кооперативів, що об'єднують виробників, переробників, науковців та логістичні компанії. Такі об'єднання створюють ефект синергії, полегшують доступ до фінансування, технологій і зовнішніх ринків [2, с. 38].

Розвиток агропромислового комплексу України має базуватися на поєднанні інновацій, модернізації виробництва та ефективній державній політиці. Головним завданням держави є створення сприятливого інвестиційного клімату, підтримка фермерів, удосконалення земельних відносин і стимулювання експорту готової продукції. Синергія науки, бізнесу та держави є ключовим чинником формування конкурентоспроможного та сталого аграрного сектору. Україна має всі передумови, щоб перетворити агропромисловий комплекс на потужний двигун економічного зростання, що забезпечує продовольчу безпеку, сприяє розвитку

регіонів і формує позитивний імідж держави на світовій арені.

Список використаних джерел:

1. Власюк С. А., Ролінський О. В., Цимбалюк Ю. А. Підприємництво як особливий вид діяльності аграрної сфери. Збірник наукових праць Уманського НУС. 2020. Вип. 97, ч. 2. С. 178–187.
2. Галанець В. В. Форми та методи державного регулювання агропромислового виробництва. Право та державне управління. 2019. № 1 (34), т. 2. С. 33–39.
3. Шовкун Л. В., Гребенюк Я. Концептуалізація ризиків та особливості їх прояву в інноваційній діяльності підприємств. Збірник наукових праць «ВЧЕНІ ЗАПИСКИ» («Scientific notes»). 2022. № 2, с. 47–60.

Костогриз В.Г.,

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і фінансів,

Тур Д.Є.,

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

АКТИВІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

У сучасних умовах воєнного стану та структурної перебудови економіки питання активізації підприємницької діяльності набуває особливого значення. Підприємництво виступає рушійною силою економічного розвитку, оскільки забезпечує створення нових робочих місць, формує середній клас і сприяє зростанню конкурентоспроможності регіонів. Малий і середній бізнес (МСП) є основою соціально-економічної стабільності держави.

За даними Державної служби статистики України, станом на початок 2025 року в країні функціонує близько 1,7 млн суб'єктів малого і середнього підприємництва, що становить понад 99% усіх суб'єктів господарювання [1]. Така структура економіки підтверджує стратегічну роль МСП у формуванні національного валового продукту та зайнятості населення.

Разом із тим, військові події, втрата виробничих потужностей і зменшення внутрішнього попиту зумовили необхідність посилення державної підтримки підприємців. Ефективним інструментом у цьому напрямі стала урядова програма «Доступні кредити 5–7–9%», що дозволила тисячам підприємців отримати фінансування на розвиток бізнесу та збереження робочих місць [2]. Застосування подібних механізмів свідчить про позитивний вплив державних фінансових стимулів на стабілізацію регіональних економік.

Особливу роль у розвитку підприємництва відіграє цифровізація. Запровадження електронних сервісів, зокрема платформ «Дія» та «Дія.Бізнес», значно спростило процес реєстрації бізнесу, доступ до консультацій та освітніх програм [3]. Це сприяє зменшенню адміністративних бар'єрів, підвищенню прозорості та створенню сприятливого бізнес-клімату. Цифрові технології дедалі

більше впливають на конкурентоспроможність регіонів, особливо в контексті переходу до інноваційної економіки.

Інноваційне підприємництво є одним із головних напрямів зростання сучасної економіки. Згідно з аналітичними даними OECD, український ІТ-сектор продемонстрував високий рівень стійкості: у 2024 році обсяг експорту ІТ-послуг перевищив 7 млрд дол. США [4]. Цей приклад доводить, що технологічні інновації та розвиток стартапів можуть забезпечити довгострокову економічну стабільність. Розширення мережі індустріальних парків, бізнес-інкубаторів та технопарків сприятиме диверсифікації економіки регіонів.

Важливим чинником активізації підприємництва є розвиток людського капіталу. Формування підприємницьких навичок, розвиток освітніх програм і підготовка молоді до ведення власної справи створюють основу для сталого зростання. Програми «Skills Lab» та «Start Business Challenge» демонструють ефективність поєднання освіти, наставництва та практичного досвіду [5]. З огляду на це, доцільно розширювати партнерство між університетами, бізнесом і місцевими громадами для підготовки нового покоління підприємців.

У сучасних умовах мале та середнє підприємництво стикається з низкою проблем, що стримують його розвиток. Серед основних - обмежений доступ до фінансових ресурсів, нестабільність законодавства, високий податковий тиск, дефіцит кадрів та складність виходу на зовнішні ринки. Значний вплив мають наслідки воєнних дій, руйнування інфраструктури, зниження купівельної спроможності населення та логістичні труднощі. Крім того, недостатній рівень цифровізації та інновацій обмежує конкурентоспроможність малого бізнесу. Подолання цих викликів потребує посилення державної підтримки, спрощення регуляторного середовища та розширення програм фінансування підприємств.

Таким чином, активізація підприємницької діяльності має розглядатися як системний процес, що включає державну підтримку, цифровізацію, розвиток людського потенціалу та інноваційне середовище. Комплексне поєднання цих елементів сприятиме економічному зростанню, підвищенню інвестиційної привабливості та соціально-економічній стабільності регіонів. Підприємництво виступає ключовим чинником модернізації економіки України та основою її післявоєнного відновлення.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. Підприємницька діяльність в Україні у 2024 році [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 17.10.2025).

2. Кабінет Міністрів України. Програма “Доступні кредити 5–7–9%” [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://5-7-9.gov.ua> (дата звернення: 17.10.2025).

3. Міністерство цифрової трансформації України. Платформа “Дія.Бізнес” [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://business.diia.gov.ua> (дата звернення 17.10.2025).

4. OECD. SME and Entrepreneurship Outlook 2024. — Paris: OECD Publishing, 2024. — Режим доступу: <https://www.oecd.org> (дата звернення 17.10.2025).

5. World Bank. Human Capital and Economic Growth in Ukraine. — Washington,

Котубей Ю.І.,
здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
спеціальність 076 «Підприємництво та торгівля»,
Мукачівського держаного університету

ДОСЛІДЖЕННЯ БАР'ЄРІВ ТА ВИКЛИКІВ, ЩО ПЕРЕШКОДЖАЮТЬ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОГО МСП В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Ключові бар'єри розвитку інклюзивного малого та середнього підприємництва (МСП) в умовах відновлення України мають комплексний характер, поєднуючи критичні фінансові та інвестиційні дефіцити з інституційними недосконалостями, що значно посилюються кадровими та інфраструктурними обмеженнями на деокупованих територіях, що вимагає системної реформи державної політики для забезпечення стійкої соціальної та економічної реінтеграції вразливих груп населення.

Успішний розвиток інклюзивного МСП є необхідною умовою для соціальної стабільності, але він неможливий без цільових державних програм, які одночасно долають фінансові дефіцити та вирішують локальні інфраструктурні проблеми, забезпечуючи сприятливе інституційне середовище.

Розширений розвиток малого та середнього інклюзивного підприємництва (МСП) в Україні в умовах післявоєнної відбудови критично стримується системним поєднанням трьох взаємопов'язаних груп бар'єрів:

1. Фінансовий дефіцит: Глибинна недостатність капіталу для інклюзивних суб'єктів, яка проявляється у високій вартості запозичень, відсутності спеціалізованих інструментів фінансування соціального впливу (impact investing), та нездатності вразливих груп (ветерани, ВПО, особи з інвалідністю) відповідати вимогам банків щодо застави та кредитної історії. Це призводить до парадоксу "фінансування заради виживання", а не зростання.

2. Інфраструктурний колапс і кадровий дисбаланс: Локалізація руйнувань критичної виробничої, логістичної та енергетичної інфраструктури, особливо на деокупованих та прифронтових територіях, посилюється структурним дефіцитом кваліфікованих кадрів (внаслідок міграції та мобілізації) та браком адаптованих робочих місць. Цей бар'єр безпосередньо блокує фізичну можливість створення та стабільного функціонування інклюзивних підприємств саме там, де їхня соціальна функція є найважливішою.

3. Інституційно-правова інерція: Низька швидкість адаптації нормативно-правової бази до надзвичайних умов відновлення, відсутність чітких, уніфікованих та пріоритетних законодавчих стимулів (податкові преференції, квотування соціального замовлення) та бюрократична зарегульованість процесів (реєстрація, ліцензування) для інклюзивного бізнесу. Це створює високі трансакційні витрати

та демотивує підприємців, підриваючи їхню довіру до державних програм підтримки.

Усунення цих бар'єрів вимагає не лише точкових фінансових впливів, а й комплексної державної стратегії, що включає регіонально-орієнтовану відбудову інфраструктури, цифрову трансформацію дозвільних процедур та впровадження механізмів соціально-орієнтованого публічного замовлення, що дозволить інклюзивному МСП перетворитися із соціального об'єкта підтримки на економічний суб'єкт відновлення.

Кузяк Д.Б.,
здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
спеціальність 051 Економіка,
Мукачівського державного університету

ТРАНСКОРДОННЕ ПАРТНЕРСТВО УКРАЇНИ ТА ЄС: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ

У сучасних умовах стратегічного курсу України на європейську інтеграцію надзвичайної актуальності набуває розвиток транскордонного співробітництва як одного з дієвих інструментів забезпечення соціально-економічного зростання прикордонних регіонів, підвищення конкурентоспроможності національної економіки та зміцнення міжрегіональних зв'язків із країнами-членами ЄС.

Дослідники Копилук О. І., Музичка О. М., Бублик М. І. та Куцаб П. А. узагальнили форми, інституції та джерела фінансування транскордонного співробітництва, проаналізувавши український і європейський досвід. Притула Х. М., Калат Я. Я. та Кирик І. М. зосереджують увагу на викликах децентралізації для прикордонних громад – недостатній інфраструктурі, диспропорціях розвитку та потребі посилення місцевого самоврядування.

Транскордонне співробітництво (ТКС) України з країнами Європейського Союзу має вагомі соціально-економічні наслідки для розвитку прикордонних регіонів, сприяючи зростанню їхньої конкурентоспроможності, активізації економічної діяльності, покращенню інфраструктури, мобільності населення та соціальній згуртованості.

Аналіз реалізованих проєктів у межах програм Європейського інструменту сусідства (ENI), зокрема таких як «Польща – Білорусь – Україна» та «Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна», засвідчує значний вплив транскордонне співробітництво на модернізацію ключових секторів економіки прикордонних регіонів [1, 2]. Економічний ефект транскордонної взаємодії полягає, передусім, у залученні зовнішнього фінансування для реалізації спільних інфраструктурних, екологічних, туристичних і підприємницьких проєктів. У рамках Програми «Польща – Білорусь – Україна 2014–2020» було профінансовано понад 170 проєктів загальним бюджетом понад 180 млн євро, що охоплювали зокрема модернізацію автомобільних і пішохідних переходів, облаштування прикордонної логістики, розвиток екологічного моніторингу, покращення доступу до медичних

послуг [1, 3].

За результатами дослідження Копилюка О. І. та співавт., у регіонах, активно задіяних у транскордонному співробітництві, спостерігається позитивна динаміка зростання малого та середнього підприємництва, що пов'язано зі спільними програмами підтримки бізнесу, участю у грантових ініціативах та створенням спільних кластерів [1]. У свою чергу, покращення транспортної та соціальної інфраструктури стало каталізатором зміцнення внутрішньої мобільності населення, розвитку туризму та залучення інвестицій. Соціальні наслідки ТКС виявляються у підвищенні рівня доступності освітніх, медичних та адміністративних послуг, розширенні можливостей міжкультурного обміну, активізації громадянської участі. Наприклад, в межах спільних проєктів Львівської, Волинської та Закарпатської областей з польськими партнерами створено центри соціальної допомоги, спільні історико-культурні маршрути, покращено умови доступу до первинної медичної допомоги [4]. Важливо відзначити позитивний ефект для формування людського капіталу: реалізація транскордонних проєктів супроводжується навчальними програмами, підвищенням кваліфікації працівників органів місцевого самоврядування, підтримкою молодіжних ініціатив. Як зазначає Притула Х. М., ефективна імплементація ТКС може стати додатковим інструментом утримання молоді в прикордонних громадах, що є критично важливим у контексті депопуляційних тенденцій [2]. Однак ефекти ТКС є нерівномірними в межах країни: вони концентруються переважно в тих регіонах, де наявні інституційні спроможності реалізовувати проєкти, налагоджена співпраця з партнерами з ЄС і спостерігається стабільна соціально-економічна ситуація. У звіті Міністерства розвитку громад та територій зазначено, що найвищі індекси соціально-економічного розвитку серед прикордонних регіонів демонструють Львівська, Закарпатська та Чернівецька області, які є активними учасниками програм ТКС [3, 4]. Водночас відсутність чітких механізмів оцінювання результативності проєктів і належного контролю за використанням фінансових ресурсів може звести нанівець потенційні переваги транскордонної співпраці. Найбільш критичним етапом реалізації таких проєктів є фінансовий контроль і звітність, які потребують гармонізації з європейськими стандартами фінансового управління. Загалом, транскордонне співробітництво України з ЄС позитивно впливає на розвиток прикордонних територій, сприяючи економічному зростанню, підвищенню рівня життя населення та інтеграції в європейський простір. Однак для повного розкриття потенціалу ТКС необхідно подолати системні перешкоди, зміцнити інституційну спроможність регіонів і запровадити ефективні механізми моніторингу соціально-економічних результатів.

Список використаних джерел:

1. Копилюк О. І., Музичка О. М., Бублик М. І., Куцаб П. А. Організаційні та фінансові механізми розвитку транскордонного співробітництва: монографія. Львів: СПОЛОМ, 2020. 207 с.
2. Притула Х. М., Калат Я. Я., Кирик І. М. Виклики розвитку прикордонних територій в контексті здійснення реформи децентралізації. Регіональна економіка. 2019. №2(92). С.79-89.

3. Проблеми розвитку транскордонного співробітництва України в умовах розширеного ЄС : Монографія / За ред. д-р екон. наук, проф. Н. Мікули, канд. екон. наук, доц. В. Борщевського, канд. екон. наук Т. Васильціва. Львів: Ліга Прес, 2009. 436 с.

4. Пивовар В. Перспективи розвитку транскордонного співробітництва на регіональному та місцевому рівні в Україні. Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. 2024. №3. С. 45–52.

Кульганік О.М.,
канд. екон. наук, доцент кафедри
інноваційної економіки та цифрових технологій,
Гутянська В.П.,
Вінницького торговельно-економічного інституту
Державного торговельно-економічного університету

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА СТАЛІСТЬ: КЛЮЧОВІ ТРЕНДИ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ

У сучасних умовах стрімких технологічних, економічних і соціальних змін, особливо в Україні, ключовими умовами виживання та розвитку підприємств стають цифрова трансформація та сталість. Ці тенденції взаємопов'язані й визначають рівень конкурентоспроможності бізнесу та його довгострокову стабільність. Цифрова трансформація може посилювати цифровий розрив, а сталість вимагає значних інвестицій, тому бізнесу потрібно балансувати між короткостроковими витратами та довгостроковими вигодами [1].

Цифрова трансформація стає фундаментальним інструментом для забезпечення конкурентоспроможності бізнесу, дозволяючи оптимізувати процеси, підвищувати ефективність та адаптуватися до нових реалій, а саме в контексті швидких глобальних змін, таких як геополітичні конфлікти, кліматичні кризи та технологічні революції. У 2025 році цифрова трансформація стає невід'ємною частиною стратегій бізнесу в Україні. Цей процес набуває стратегічного значення, сприяючи інтеграції до європейського цифрового простору та підвищенню стійкості національної економіки. Згідно з дослідженнями, цифрова трансформація включає впровадження технологій, таких як штучний інтелект, великі дані, хмарні обчислення та Інтернет речей, які дозволяють автоматизувати бізнес-процеси, персоналізувати послуги та прогнозувати ринкові тенденції, що в підсумку підвищує продуктивність на 10-20 % і знижує витрати [2]. Сталість для сучасного бізнесу – це більше, ніж турбота про екологію: вона поєднує соціальну та економічну відповідальність, допомагаючи досягати Цілей сталого розвитку ООН. В Україні компанії дедалі активніше застосовують принципи циркулярної економіки, скорочують вуглецевий слід і дбайливо використовують ресурси. Це вже не просто тренд, а необхідність, адже клієнти й інвестори надають перевагу «зеленим» практикам. Світовий ринок сталого бізнесу може вирости до 12 трлн доларів до 2030 року, а для України, яка працює над європейською інтеграцією та

відновленням після війни, це відкриває нові можливості для конкурентоспроможності. Цифрова трансформація йде рука об руку зі сталістю, створюючи моделі бізнесу, що піклуються про довкілля. Технології дозволяють у реальному часі стежити за екологічними показниками, оптимізувати логістику, зменшуючи викиди CO² на 10-15%, і створювати робочі місця в цифровій сфері, що сприяє соціальній стабільності. В енергетиці та логістиці 5G і хмарні рішення підвищують ефективність, скорочуючи залежність від традиційних ресурсів. У воєнних умовах це допомагає бізнесу швидко адаптуватися, поєднуючи дані, технології та людський потенціал [3]. У 2025 році в Україні запустили мережу Європейських цифрових інноваційних хабів, яка підтримує малий і середній бізнес, стартапи та державний сектор. Наприклад, хаб Win-Win EDIH проводить діагностику цифрової зрілості за методикою DMA від Європейської Комісії, оцінюючи цифрову стратегію, готовність до змін, фокус на людях, управління даними, автоматизацію з ІІІ та зелену цифровізацію [3]. Це допомагає оптимізувати ресурси й зменшувати екологічний вплив. Хаб пропонує оцінки тривалістю до 60 хвилин, надаючи персоналізовані плани трансформації, рекомендації та дорожні карти, щоб уникнути хаотичного використання технологій і зробити бізнес гнучкішим [4]. Перспективи на 2025 рік залишаються позитивними: гіперавтоматизація з ІІІ спрощує процеси у FinTech і агробізнесі, PESO-модель маркетингу підвищує ефективність комунікації, а цифрова етика зміцнює довіру до технологій. Розширення 5G для IoT покращує ефективність у логістиці й енергетиці, а ІІІ у створенні контенту економить ресурси. Міністерство цифрової трансформації підтримує ці зміни через платформу «Дія.Бізнес» і грантові програми, сприяючи інноваціям і координації [6].

Отже, поєднання цифрової трансформації та сталості формує нову парадигму розвитку українського бізнесу, який стає більш адаптивним, інноваційним та соціально відповідальним. Активна участь підприємств у цифрових хабах і програмах підтримки дозволяє ефективно реалізовувати потенціал цифрової економіки, сприяючи інтеграції України до європейського простору та досягненню Цілей сталого розвитку до 2030 року.

Список використаних джерел:

1. Цифровізація менеджменту: актуальні проблеми теорії та практики. URL: [https://economics.kntu.kr.ua/pdf/9\(42\)/12.pdf](https://economics.kntu.kr.ua/pdf/9(42)/12.pdf) (дата звернення 26.09.2025).
2. Цифрова трансформація бізнесу: 5 тенденцій 2025 року. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/czifrova-transformacziya-biznesu-5-tendenczij-2025-roku> (дата звернення 26.09.2025).
3. Декарбонізація секторів економіки України. URL: <https://ecoaction.org.ua/dekarbonizatsia-ekonomiky-ua.html> (дата звернення 27.09.2025).
4. Win-Win EDIH: цифровізація без втрат - як не спалити бюджет на модні рішення. URL: <https://business.diaa.gov.ua/history-of-success/win-win-edih-tsyfrovizatsiia-bez-vtrat-iaak-ne-spalyty-biudzheth-na-modni-rishennia> (дата звернення 27.09.2025).
5. Як Win-Win EDIH допомагає стартапам і МСП ставати привабливішими для інвесторів. URL: <https://business.diaa.gov.ua/history-of-success/yak-win-win-edih-dopomahaie-startapam-i-msp-stavaty-pryvablyvishymy-dlia-investoriv> (дата звернення 27.09.2025).

28.09.2025).

6. Державна політика з розвитку малого та середнього бізнесу інноваційного бізнесу в Україні. URL: https://ukrpatent.org/i_upload/file/wipo-seminar-10-2016/d1t02-2-Andreev.pdf (дата звернення 28.09.2025).

Лендел М.М.,
здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
спеціальність 051«Економіка»,
Мукачівського державного університету

КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВИКЛИКІВ ЗОВНІШНЬОГО ТА ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Успішний розвиток українського бізнесу можливий лише через адаптивний менеджмент, що поєднує антикризове реагування з довгостроковим плануванням, орієнтованим на цифровізацію, експорт та стійкість, а саме:

1. Системний вплив на операційну діяльність: Логістичні розриви

Глибина проблеми: Військова агресія перетворила традиційні, економічно доцільні логістичні ланцюги (насамперед, морські порти та східні залізничні вузли) на високоризикові або недоступні. Це призвело до:

- Зростання собівартості: Збільшення частки авто- та залізничних перевезень через західний кордон, що є дорожчими та довгими.

- «Ефект вузького горла» (Bottleneck Effect): Надмірне навантаження на західні прикордонні переходи, що спричиняє затримки, простої та зниження конкурентоспроможності українського експорту.

- Дефіцит потужностей: Нестача рухомого складу, складських та перевалочних терміналів європейського стандарту (наприклад, для зерна).

Напрямки рішень: Інвестиції в сухий порт на західному кордоні, розвиток річкової логістики (Дунай), створення хабів-накопичувачів у країнах-сусідах ЄС.

2. Стратегічний вплив на людський капітал: Міграція робочої сили

Глибина проблеми: Міграція (як зовнішня, так і внутрішня) є не тільки кількісною, а й якісною проблемою.

- Втрата кваліфікації: Значна частина мігрантів - це висококваліфіковані фахівці, особливо жінки (медицина, освіта, ІТ, виробництво), що критично для відновлення.

- «Ефект старіння» працездатного населення: Демографічний дисбаланс, посилений мобілізацією та міграцією молоді та сімей.

- Дефіцит інженерних та будівельних спеціальностей: Життєво необхідні для відбудови, але часто мають високий рівень залучення до мобілізації або виїжджають через ризики.

Напрямки рішень: Програми реінтеграції для ветеранів (з акцентом на перекваліфікацію), стимулювання репатріації (податкові пільги, житлові програми), прискорене професійне навчання (VET).

3. Макроекономічні обмеження: Фінансові виклики

Глибина проблеми: Зниження платоспроможності, руйнування активів та підвищена ризиковість обмежують доступ до ключових фінансових ресурсів.

- Обмеження доступу до банківського кредитування: Банки посилюють вимоги до застави через підвищені ризики знищення активів та невизначеність щодо майбутніх грошових потоків.
- Залежність від грантів та держпрограм: Бізнес стає надто залежним від програми "5-7-9%" та донорської допомоги, що спотворює ринкові механізми фінансування.
- Відтік приватних інвестицій: Іноземні інвестори вимагають страхування воєнних ризиків, яке залишається дорогим або недоступним без державних/міжнародних гарантій (наприклад, через MIGA, DFC).

Напрямки рішень: Створення системи часткового гарантування воєнних ризиків державою та міжнародними партнерами, розвиток альтернативних інструментів фінансування (краудфандинг, венчурне фінансування відновлення).

4. Фундаментальний чинник: Безпекові ризики

Глибина проблеми: Безпекові ризики є каталізатором усіх інших проблем і вимагають не лише захисних, але й адаптивних стратегій.

- Витрати на "безпекову подушку": Бізнес змушений інвестувати в автономне енергозабезпечення, фізичний захист працівників (сховища) та кібербезпеку, що прямо зменшує інвестиції у розвиток.
- Територіальна диференціація ризиків: Створення "зон ризику" та "відносно безпечних зон", що вимагає релокації та створює економічну нерівність між регіонами.

Напрямки рішень: Розробка протоколів безперервності бізнесу (BCP) з акцентом на дублювання критичної інфраструктури, стимулювання перенесення виробництва із прифронтових областей у західні.

5. Стратегії стійкості (Resilience).

Для забезпечення безперервності та розвитку українського бізнесу, адаптивний менеджмент має стати імперативом. Це означає перехід від простого виживання до стратегічного планування, яке інтегрує:

1. Географічну диверсифікацію (для нівелювання безпекових та логістичних ризиків).
2. Інвестиції в технології (для компенсації дефіциту робочої сили).
3. Міжнародне партнерство (для доступу до фінансування та страхування).

Лише така цілісна стратегія стійкості дозволить трансформувати виклики в можливості та стане основою для успішного післявоєнного відновлення.

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ВДОСКОНАЛЕННІ МОДЕЛЕЙ ЦІНОУТВОРЕННЯ

Традиційні економічні моделі ціноутворення часто базуються на припущенні про раціональність споживача, ігноруючи реальну складність прийняття рішень, що охоплює емоції, соціальний вплив та когнітивні упередження (наприклад, ефект прив'язки, цінова чутливість, неприязнь до втрат). Робота демонструє, як алгоритми МН (наприклад, динамічне ціноутворення, глибоке навчання) можуть аналізувати великі масиви поведінкових даних (історія покупок, взаємодія з веб-сайтом, реакція на акції) для виявлення прихованих закономірностей, що дозволяє формувати персоналізовані та динамічні цінові пропозиції, які максимізують прибуток та задоволеність клієнтів.

У сучасній конкурентній економіці ціноутворення є критичним чинником успіху бізнесу. Перехід від статичних, орієнтованих на витрати або конкурентів, стратегій до динамічного та персоналізованого ціноутворення стає необхідністю. Поведінкова економіка доводить, що рішення про покупку не є суто раціональними. Споживачі реагують на ціну в контексті, що включає їхні очікування, сприйняття цінності та психологічні упередження. Включення цих поведінкових факторів у моделі ціноутворення значно підвищує їхню прогностичну точність. ШІ та МН є ідеальними інструментами для цієї мети, оскільки вони можуть обробляти неструктуровані та складні дані про поведінку, що недоступно для класичних статистичних методів.

Розробити теоретичні та методологічні основи для впровадження ШІ та МН у моделі ціноутворення, які інтегрують поведінкові фактори споживачів.

Завдання:

1. Проаналізувати обмеження традиційних моделей ціноутворення.
2. Визначити ключові поведінкові фактори, що впливають на сприйняття ціни.
3. Оцінити придатність різних алгоритмів МН (регресія, дерева рішень, глибокі нейронні мережі) для моделювання поведінкових реакцій на ціну.
4. Обґрунтувати архітектуру ШІ-системи для динамічного та поведінково-орієнтованого ціноутворення.

Традиційні моделі (еластичність попиту, ціноутворення на основі витрат) припускають, що попит є гладкою функцією ціни та що всі споживачі мають однакові, раціональні вподобання. Ці моделі не можуть пояснити:

- Ефект прив'язки (Anchoring): Надмірний вплив першої побаченої ціни.
- Неприязнь до втрат (Loss Aversion): Більша чутливість до підвищення ціни (втрати) ніж до еквівалентного зниження (виграшу).
- Сприйняття Справедливості: Реакція споживача на ціну залежно від того, наскільки вона здається "справедливою" (наприклад, під час дефіциту).

Ключові поведінкові фактори, які мають бути змодельовані:

1. Цінова Чутливість (Price Sensitivity): Різна для різних сегментів та залежить від контексту (терміновість, доступність альтернатив).
2. Промо-Еластичність (Promotion Elasticity): Реакція на знижки, яка часто є непропорційно більшою, ніж очікується.
3. Ефект Дефіциту (Scarcity Effect): Готовність платити більше, коли товар сприймається як рідкісний або обмежений.
4. Ефект Фреймінгу (Framing Effect): Представлення ціни (наприклад, "100 грн на день" vs "3000 грн на місяць") впливає на рішення.

Для успішного ціноутворення, орієнтованого на поведінку, необхідні великі дані (Big Data), що включають:

- Транзакційні дані: Історія покупок, частота, середній чек.
- Дані взаємодії (Clickstream): Кліки, час на сторінці, переглянуті товари, історія пошуку.
- Дані про акції: Реакція на попередні цінові зміни, купони, спеціальні пропозиції.
- Зовнішні дані: Ціни конкурентів, сезонність, макроекономічні показники.

Для моделювання складної, нелінійної поведінки споживачів перевагу надають наступним алгоритмам:

Алгоритм	Застосування у Ціноутворенні	Переваги
Гradientний Бустинг (XGBoost, LightGBM)	Прогноз попиту на різних рівнях цін, виявлення прихованих взаємодій факторів.	Висока точність, здатність обробляти змішані типи даних.
Глибокі Нейронні Мережі (Deep Learning)	Обробка неструктурованих даних (наприклад, текст відгуків) та моделювання довгострокових ефектів ціни.	Здатність виявляти складні нелінійні залежності, масштабованість.
Рекомендаційні Системи (Collaborative Filtering)	Персоналізоване ціноутворення та бандлінг, ґрунтуючись на поведінці схожих клієнтів.	Гіперперсоналізація, підвищення сприйнятої цінності.
Навчання з Підкріпленням (Reinforcement Learning - RL)	Динамічне ціноутворення в реальному часі. Агент (алгоритм) вчиться максимізувати винагороду (прибуток) шляхом послідовних цінових експериментів.	Оптимізація без попередніх припущень про попит, адаптивність до мінливих умов.

Поведінкові фактори інтегруються як інженерні ознаки (Feature Engineering) у моделі МН. Наприклад:

1. Показник Чутливості: Розраховується на основі історії реакції клієнта на попередні цінові зміни та знижки.
2. Показник Справедливості: Залежить від порівняння поточної ціни з середньою ціною, яку клієнт платив раніше (якірна ціна), або з ціною, яку платять інші ("соціальна справедливість").
3. Показник Терміновості: Створюється на основі часу, проведеного на сторінці товару та частоти повернень.

Ефективна ШІ-система для поведінкового ціноутворення є ітеративною та багаторівневою:

1. Збір Даних (Data Ingestion): Збір у реальному часі транзакційних, клікстрім- та зовнішніх даних.
2. Сегментація Споживачів (Clustering/Segmentation): Алгоритми кластеризації (наприклад, K-means, DBSCAN) для групування клієнтів за поведінковими ознаками, а не лише демографічними.
3. Прогнозний Рушій (Prediction Engine - МН): Використання моделей Градієнтного Бустингу/Глибокого Навчання для прогнозування ймовірності покупки та цінової еластичності для кожного сегменту/клієнта при різних цінах, враховуючи поведінкові ознаки.
4. Оптимізаційний Рушій (Optimization Engine - RL/Оптимізація): Визначення оптимальної ціни для кожного сегменту/клієнта, яка максимізує очікуваний прибуток, підпорядковуючись бізнес-обмеженням (наприклад, мінімальна маржа, обмеження на частоту змін). Використання RL для динамічної корекції.
5. А/В Тестування та Навчання (Feedback Loop): Постійне тестування різних цінових пропозицій (А/В тестування, Multi-Armed Bandit) та використання отриманих результатів для перенавчання моделей.

Інтеграція Штучного Інтелекту та Машинного Навчання в моделі ціноутворення відкриває нову еру в комерційній стратегії. Це дозволяє перейти від одномірних, статичних моделей до багатофакторних, динамічних та персоналізованих систем, які не лише враховують, але й активно моделюють складну, часто ірраціональну, поведінку споживачів. Впровадження ШІ дозволяє бізнесам максимізувати прибуток, одночасно пропонуючи клієнтам більш релевантні та своєчасні цінові пропозиції, що є ключем до конкурентної переваги в цифровому світі.

Мазур Н.А.,
д-р екон. наук, професор,
завідувач кафедри економіки підприємства,
Жукевич І.О.,
здобувач вищої освіти спеціальності 051 «Економіка»,
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕСОМ

Сучасний етап розвитку економіки характеризується переходом до цифрової моделі господарювання, у якій конкурентоспроможність бізнесу безпосередньо залежить від рівня використання інформаційних технологій. Пандемія COVID-19, розвиток віддаленої роботи та автоматизація бізнес-процесів спричинили необхідність цифрової трансформації підприємств. Використання ІТ стало не лише інструментом оптимізації, а й стратегічною умовою розвитку підприємств у глобальному середовищі.

Інформаційні технології в управлінні бізнесом охоплюють широкий спектр

інструментів – від систем електронного документообігу до інтелектуальних аналітичних платформ. До ключових напрямів цифрової трансформації відносяться:

1. Використання ERP-систем (Enterprise Resource Planning) – інтеграція фінансового, виробничого та кадрового обліку, що забезпечує цілісність управлінської інформації.

2. CRM-системи (Customer Relationship Management) – управління взаємовідносинами з клієнтами, персоналізація маркетингових стратегій, підвищення лояльності споживачів.

3. Big Data та аналітика даних – можливість глибокого аналізу ринкових тенденцій, прогнозування попиту, оптимізації логістики.

4. Штучний інтелект та машинне навчання – автоматизація прийняття рішень, прогнозування фінансових ризиків, управління запасами.

5. Хмарні технології – забезпечують мобільність, гнучкість та зниження витрат на ІТ-інфраструктуру.

6. Кібербезпека – ключовий аспект управління інформаційними потоками, що гарантує збереження даних і довіру користувачів.

Застосування таких технологій сприяє підвищенню прозорості управлінських процесів, зменшенню часу на обробку інформації та покращенню якості стратегічних рішень. Особливо важливою є інтеграція аналітичних систем з корпоративними платформами, що дозволяє керівництву підприємств оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища.

Результати досліджень використання інформаційних технологій у бізнесі дали змогу узагальнити дані у табл. 1.

Таблиця 1

Використання інформаційних технологій у бізнесі за 2024-2025 роки

Напрямок	Дані / показники	Коментар
Онлайн присутність/ цифрові інструменти	Близько 70% великих підприємств мають вебсайти, тоді як середніх $\approx 47\%$, малих $\approx 30\%$ [1]	Це не стільки про ERP чи CRM, але важливий індикатор базової цифровізації бізнесу.
Цифрові платежі	58% українських МСБ почали приймати цифрові платежі протягом останніх двох років (до квітня 2025). 75% з тих, хто вже приймає цифрові платежі, повідомляють про зростання доходів після їх запровадження [2]	Показує, що навіть прості цифрові сервіси дають значний ефект для бізнесу.
Використання Big Data серед малих бізнесів	За опитуванням, приблизно 17% малих підприємств в Україні використовують Big Data «часто або постійно» [3]	Це не велика частка, але видно, що вже є певна практика.
CRM – частка використання серед сайтів	CRM-системи використовуються на $\approx 1,4\%$ вебсайтів України, причому провідні позиції займає Bitrix24 ($\approx 59,5\%$ серед CRM-платформ) [4]	Не зовсім чітко, чи це саме серед МСБ; може включати і більші компанії / стартапи.
Ринок програмного забезпечення ERP / SCM / EPM	Для України: очікується, що ринок Enterprise Performance Management Software (EPM) принесе близько 8,66 млн дол. США у 2025 році; ринок Supply Chain Management Software $\approx 30,48$ млн у 2025 з прогнозом росту [5]	Це про обсяги ринку, але не про частку МСБ, які вже користуються ERP чи SCM системами.

Джерело: сформовано авторами

Отже, сучасні інформаційні технології є фундаментом ефективного управління бізнесом. Їх упровадження дозволяє створити цифрову екосистему підприємства, що забезпечує адаптивність, прозорість та інноваційність. Для українських підприємств пріоритетними напрямками розвитку мають стати:

- 1) розбудова цифрової інфраструктури, підвищення цифрової грамотності персоналу;
- 2) інтеграція ІТ у стратегічне планування;
- 3) використання аналітичних систем для прийняття рішень на основі даних.

Список використаних джерел:

1. OECD (2024), Підвищення стійкості шляхом прискорення цифрової трансформації бізнесу в Україні, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/5d9e86a7-uk>
2. 75% українських МСП повідомляють про зростання доходів після переходу на цифрові платежі – нове дослідження Visa. 10 квітня 2025 р. URL: https://www.visa.com.ua/en_UA/about-visa/newsroom
3. Anton Kvitka, Anna Kramarenko, Denys Davydov, Maryna Pasmor and Olga Diachek (2021). Digital business research for small and medium-sized enterprises: The case of Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*, 19(1), 177-184. doi:10.21511/ppm.19(1).2021.15
4. CRM в Україні. 2025. URL: <https://www.wmtips.com/technologies/crm/country/ua>
5. Enterprise Performance Management Software – Ukraine. 2025. URL: <https://www.statista.com/outlook/tmo/software>

Максименко Е.В.,

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
Львівський національний університет імені Івана Франка

Максименко Д.В.,

канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри обліку і
оподаткування та маркетингу,

Мукачівського державного університету

ПРАВОВА КУЛЬТУРА ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМ КАПІТАЛОМ

Сучасні тенденції розвитку економіки в умовах цифрової трансформації та глобалізації висувають нові вимоги до управління людськими ресурсами. Одним із ключових чинників ефективного управління людським капіталом стає правова культура, яка визначає якість трудових відносин, дотримання законодавства та етичних норм у корпоративному середовищі. Правова культура виступає не лише елементом загальної культури особистості, а й важливим механізмом забезпечення стабільності, дисципліни та довіри на підприємстві. Її розвиток сприяє формуванню справедливому, прозорого й безпечного трудового простору,

що безпосередньо впливає на продуктивність праці та конкурентоспроможність компанії.

Під правовою культурою у сфері управління людським капіталом розуміють сукупність знань, переконань, навичок і моделей поведінки, які забезпечують правомірну взаємодію між працівником і роботодавцем. Вона охоплює такі елементи: правова свідомість (знання норм трудового законодавства, розуміння своїх прав і обов'язків); правомірна поведінка (дотримання трудової дисципліни, корпоративних правил, етичних стандартів); правове середовище організації (наявність чіткої кадрової політики, прозорих процедур, колективних договорів, внутрішніх положень).

Формування правової культури відбувається як на рівні особистості, так і на рівні підприємства. Для компаній це означає створення системи внутрішніх політик, які узгоджені з національним трудовим законодавством, а також із принципами соціальної відповідальності бізнесу.

Правова культура виступає інструментом ефективного управління персоналом, забезпечує баланс інтересів працівника і роботодавця, зменшує ризики конфліктів, трудових спорів та плинності кадрів. Вона є запорукою формування позитивного іміджу роботодавця, що підвищує мотивацію персоналу та привабливість компанії на ринку праці.

Серед ключових напрямів впливу правової культури на ефективність управління людським капіталом можна виділити:

1. Зміцнення правової дисципліни - забезпечення дотримання трудових прав і гарантій.
2. Підвищення рівня довіри в колективі - завдяки прозорим процедурам найму, оцінювання та винагороди.
3. Зменшення юридичних ризиків - уникнення штрафів і судових позовів через порушення трудового законодавства.
4. Підтримка корпоративної етики та соціальної відповідальності - розвиток взаємоповаги, недискримінації та безпеки праці [2].

Таким чином, правова культура стає не лише інструментом дотримання законів, а й фактором стратегічного розвитку компанії, що впливає на якість управлінських рішень і конкурентоспроможність підприємства.

Основні напрями формування правової культури на підприємствах включають: постійне навчання та підвищення правової грамотності персоналу; інституціоналізацію етичних кодексів і корпоративних стандартів поведінки; впровадження механізмів внутрішнього контролю; цифровізацію кадрових процесів для підвищення прозорості та зниження ризику порушень;

співпрацю з профспілками у питаннях колективних договорів і соціального діалогу.

Правова культура є ключовим чинником забезпечення ефективного управління людським капіталом, оскільки формує довіру, відповідальність і справедливість у трудових відносинах. Її розвиток сприяє не лише дотриманню норм законодавства, а й підвищенню продуктивності праці, стабільності персоналу та позитивному іміджу компанії.

Список використаних джерел:

1. Гончарук С.Т. Правова культура в системі управління персоналом // Державне управління: теорія та практика. – 2021. – № 2. – С. 35–41.
2. Костюк В.В. Правова культура як чинник підвищення ефективності управління персоналом підприємства // Економіка і держава. – 2022. – № 10. – С. 67–71.
3. Лисенко О. М. Формування правової культури управлінців в умовах реформування економіки України // Вісник економічної науки України. – 2020. – № 1. – С. 142–147.

Маліновська К.О.,
канд. екон. наук, викладач ВСП «Житомирський
торговельно – економічний фаховий коледж» ДТЕУ,
Жидацька А.В.
здобувач освіти,
ВСП «Житомирський
торговельно – економічний фаховий коледж» ДТЕУ

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ВВП УКРАЇНИ ЯК ПОКАЗНИКА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЗА ОСТАННІ РОКИ

Валовий внутрішній продукт (ВВП) є основним показником, що відображає загальний стан економіки та рівень її розвитку. Через воєнні дії в Україні спостерігалось значне зниження ВВП, що вплинуло на економічну активність і загальні тенденції розвитку. Аналіз змін цього показника дозволяє оцінити ефективність економічної політики та виявити ключові фактори, що впливають на ВВП. Системне дослідження динаміки ВВП сприяє обґрунтуванню прогнозів розвитку національної економіки та надає наукове підґрунтя для прийняття управлінських рішень.

Метою дослідження є проведення аналізу динаміки номінального та реального ВВП України та визначення основних тенденцій їх зміни у 2022-2024 роках.

В економічній науці розрізняють два види ВВП: номінальний та реальний. [Номінальний ВВП — це поточний обсяг виготовлених товарів і послуг, обчислений у поточних цінах. Реальний ВВП — поточний обсяг виробництва, обчислений у зіставних цінах базисного періоду.] [1, ст. 96] Різниця між номінальним та реальним ВВП є прямим відображенням рівня інфляції в економіці. Номінальний ВВП показує вартість товарів і послуг у поточних цінах року, в якому вони були вироблені. Реальний ВВП вимірює обсяг виробництва в цінах базового року, очищаючи показник від впливу інфляції. Таким чином, різниця між номінальним та реальним ВВП є прямим відображенням рівня інфляції в економіці.

Щоб проілюструвати масштаби впливу цих факторів на економіку України в умовах воєнного стану, звернемося до фактичних даних. Кількісне співвідношення номінального та реального ВВП за останні три роки представлено в наступній

таблиці.

Таблиця 1

Показники ВВП України за 2022 – 2024 роки

Витрати за елементами	2022	2023	2024	2024 до 2022 р.	
	Млн. грн	Млн. грн	Млн. грн	Млн. грн	%
ВВП України номінальний	5 191 028	6 537 825	7 658 659	2 467 631	47,5
ВВП України реальний	3 865 780	5 518 062	6 821 088	2 955 308	76,4
Різниця між номінальним і реальним ВВП	- 1 325 248	- 1 019 763	- 837 571	-	-

Джерело: [2]

Як свідчать дані таблиці, динаміка показника ВВП за період 2022–2024 років має чітку тенденцію до зростання. За цей період номінальний ВВП збільшився на 2 467 631 млн грн, або на 47,5%, а реальний — на 2 955 308 млн грн, або на 76,4%. Різниця між номінальним і реальним ВВП у 2022 році становила 1 325 248 млн грн, у 2023 — 1 019 763 млн грн, а у 2024 — 837 571 млн грн, що свідчить про поступове зниження інфляційної складової в економічних процесах. Така позитивна динаміка пов'язана з поступовим відновленням економіки після спаду, спричиненого військовою агресією росії.

У 2023 році спостерігається зростання цих показників: номінальний ВВП зріс до 6 537 825 млн грн, а реальний — до 5 518 062 млн грн. Таке зростання реального ВВП на 5,3% було зумовлене частковим відновленням економічної діяльності, адаптацією бізнесу до нових умов, стійкістю системи логістики та масштабною фінансовою підтримкою міжнародних партнерів [3].

Станом на 2024 рік, згідно з офіційними попередніми оцінками Державної служби статистики України, номінальний ВВП досяг рівня 7 658 659 млн грн, а реальний ВВП зріс до 6 821 088 млн грн (у цінах 2021 року). Порівняно з 2022 роком, реальний ВВП збільшився на 76,4%, що підтверджує тренд на довгострокове відновлення економічної активності та виробничого потенціалу країни. Однак, як зазначає Міністерство фінансів України, зростання у 2024 році відбувалося в умовах значного тиску на енергетичну інфраструктуру та збереження високих ризиків безпеки, що обмежувало темпи відбудови.

На основі аналізу простежується поступове відновлення макроекономічної рівноваги: після різкого спаду у 2022 році економіка України продемонструвала здатність до адаптації та зростання. Зменшення розриву між номінальним і реальним ВВП у 2024 році свідчить про часткове стримування інфляційних процесів і стабілізацію фінансового середовища.

Таким чином, аналіз показників номінального і реального ВВП свідчить про поступове відновлення економіки України після різкого спаду у 2022 році, зумовленого воєнними діями. Зростання ВВП у 2023–2024 роках відображає адаптацію бізнесу до воєнних умов, ефективну державну підтримку та активізацію інвестиційної діяльності. Водночас збереження інфляційного тиску й структурних дисбалансів вимагає посилення політики макроекономічної стабільності,

підтримки малого та середнього бізнесу, а також відновлення виробничої та інфраструктурної бази для забезпечення сталого економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Економіка. Профільний рівень. 11 клас. Крупська Л. П. § 26. Номінальний та реальний ВВП ст. 96 – URL: <https://uahistory.co/pidruchniki/krypska-economy-11-class-2019-profile-level/37.php>
2. Показники ВВП України : Мінфін України. – URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>
3. Національний банк України. Макроекономічні показники. – URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/macro-indicators#3>

Марчук О.І.,

аспірант кафедри математики та економіки,
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

ОЦІНКА ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РИНКУ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ УКРАЇНИ

В умовах кардинальної трансформації національної економіки, що зумовлені війною, глобалізацією та цифровізацією, пошук ефективних шляхів диверсифікації експорту набуває стратегічного значення. Електронна комерція (e-commerce) виступає одним з ключових інструментів виходу українського бізнесу на міжнародні ринки, поєднуючи низькі бар'єри входу та високу гнучкість. Електронна комерція - відносини, спрямовані на отримання прибутку, що виникають під час вчинення правочинів щодо набуття, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків, здійснені дистанційно з використанням інформаційно-комунікаційних систем, внаслідок чого в учасників таких відносин виникають права та обов'язки майнового характеру [1]. Упродовж останнього десятиліття вона перетворилася на критичний інструмент підприємницької діяльності для більшості видів бізнесу (рис. 1).

Рис. 1. Роздрібні e-commerce продажі у світі, 2021-2027 [2]

Розвиток ринку електронної комерції активізувався в умовах пандемії COVID-19, коли люди були змушені здійснювати покупки в Інтернеті.

Повномасштабне вторгнення в Україну також зумовило необхідність цифровізації бізнесу та переорієнтації логістичних каналів. Попри складну макроекономічну ситуацію, електронна торгівля демонструє стійкість і здатність до адаптації: зростає роль маркетплейсів, посилюється використання соціальних мереж для просування товарів, а компанії активно впроваджують цифрові інструменти аналітики та Інтернет-реклами для досягнення конкурентних переваг.

До 2022 року, ринок електронної комерції України демонстрував стабільне зростання, оскільки щорічний приріст товарообігу у 2018-2020 роках склав 23-47%. У 2022 році ринок просів до 6,7% від обсягів 2021 року внаслідок руйнування логістики та зниження купівельної спроможності. Проте до кінця 2023 року, завдяки швидкій адаптації бізнесу та відновленню попиту, зафіксовано зростання на 826,5% відносно 2022 року. Онлайн-торгівля стала основним каналом доступу до товарів, що змінило споживчу поведінку та структуру попиту. З 2024 року відбувається повернення до довоєнних темпів розвитку [3]. У контексті міжнародної торгівлі, експортний потенціал українського e-commerce формується під впливом сукупності сприятливих та обмежуючих факторів.

Ключові рушійні сили експортного потенціалу:

1. Людський капітал та цифрові компетенції. Високий рівень цифрової грамотності населення, конкурентоспроможний ІТ-сектор, а також висока підприємницька активність є основоположними силами. Це створює базу як для експорту цифрових послуг та продуктів, так і для ефективного використання цифрових інструментів для просування фізичних товарів.

2. Інституційна інтеграція та доступ до ринків. Поглиблення економічної інтеграції з ринком ЄС та вхід на український ринок цифрових міжнародних платіжних систем, значно спростили операційну діяльність. Доступність глобальних маркетплейсів виступає прямим каналом збуту для тисяч українських товарів.

3. Висока адаптивність та гнучкість підприємств малого та середнього бізнесу. Українські малі та середні підприємства демонструють унікальну здатність до швидкої перебудови бізнес-процесів, оперативного тестування нових експортних ніш та швидкої інтеграції з міжнародними платформами, що є критичною перевагою в динамічному середовищі глобального e-commerce.

Попри сприятливі фактори, реалізація потенціалу стикається з системними перешкодами.

1. Наслідки війни та порушена логістика. Порушення логістичних ланцюгів є домінуючим бар'єром для великої частки бізнесу. Блокування портів та висока вартість транспортування критично знижують цінову конкурентоспроможність експорту фізичних товарів.

2. Регуляторні та фінансові обмеження. Вагомими перешкодами залишаються недосконалість та бюрократизація митного адміністрування для дрібного експорту та високі комісії міжнародних платформ й платіжних систем.

3. Маркетинг та конкуренція. Українські експортери стикаються з високою конкуренцією на глобальних ринках. Це вимагає значних інвестицій у міжнародний Інтернет-маркетинг, брендинг та локалізацію. Фінансові можливості

більшості підприємців розпорошуються між наведеними бар'єрами, що значно знижує конкурентоздатність.

Отже, український ринок електронної комерції володіє значним, проте нереалізованим повною мірою експортним потенціалом до зростання. Водночас, ключовими драйверами його розвитку виступають людський капітал, євроінтеграція та адаптивність українських підприємців.

Список використаних джерел:

1. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 р. № 675-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19?dark=1>(дата звернення: 29.10.2025).

2. eCommerceStatisticsIn 2025. Globaland U.S. Data. SellersCommerce. URL: <https://www.sellerscommerce.com/blog/ecommerce-statistics/> (дата звернення: 29.10.2025).

3. Крилов Д.В. Розвиток електронної комерції в Україні в сучасних умовах. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2024. № 12. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-12-03-02>.

Матковський П.Є.,

доктор економічних наук, професор

Щерб'юк Я.О.,

здобувач вищої освіти «Бакалавр»

спеціальності «Облік і оподаткування»,

Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

БІЗНЕС І КОНКУРЕНЦІЯ

У ринковому середовищі, що постійно змінюється, конкуренція є основою економічного розвитку. Вона стимулює інновації, підвищує ефективність виробництва, знижує ціни та розширює асортимент товарів і послуг. Розуміння сутності бізнесу та конкурентних переваг є основою для успішного функціонування будь-якого підприємства. Ця проблема є особливо актуальною для економіки України, де триває формування ринкових відносин.

Бізнес (англійською *business* - справа, робота, заняття) - підприємницька, комерційна чи будь-яка інша діяльність, котра не суперечить закону і спрямована на отримання прибутку. Бізнес формує клієнтів, задовольняючи їхні потреби. Індивідуальна діяльність бізнесу, спрямовану на максимізацію власного інтересу, яка через "невидиму руку ринку" призводить до загального блага. Термін «конкуренція» походить від латинського «*concurrentia*» - «збігаюся», «зіштовхуюся» і означає суперництво між учасниками ринкового господарства за кращі умови виробництва, купівлі та продажу товарів і послуг [1].

Бізнес – це ініціативна, систематична та ризикова діяльність фізичних та юридичних осіб, спрямована на задоволення потреб суспільства через виробництво, обмін або надання послуг з метою отримання прибутку. Ключовим елементом бізнесу є інноваційність та орієнтація на клієнта, що дозволяє йому

постійно адаптуватися до мінливих умов ринку.

Конкуренція – це динамічний процес суперництва між учасниками ринку, що відбувається як на рівні окремих товарів і послуг, так і на рівні бізнес-моделей та технологій. Вона є не просто викликом за прибутком, а й соціально-економічним механізмом, що сприяє ефективному розподілу ресурсів, стимулює розвиток і веде до підвищення добробуту суспільства. Конкуренція є невід'ємною частиною ринкового середовища, в якому функціонує бізнес. Вона формує правила гри, спонукає до розвитку та є основним джерелом прогресу.

Конкуренція є ефективним механізмом регулювання ринку, що спонукає підприємства постійно вдосконалюватися. Здорове конкурентне середовище сприяє:

- інноваціям: компанії змушені впроваджувати нові технології, покращувати якість продукції та створювати унікальні пропозиції, щоб випередити суперників;
- ефективності: конкуренція змушує бізнес оптимізувати витрати, скорочувати збитки та максимально ефективно використовувати ресурси;
- зниженню цін: щоб привернути клієнтів, підприємства можуть знижувати ціни, що є вигідним для споживачів;
- розширенню асортименту: компанії прагнуть запропонувати більший вибір товарів і послуг для задоволення різних потреб ринку [2].

В умовах глобалізації конкуренція набуває ще більшого значення, адже національні компанії вже не обмежені лише внутрішнім ринком. Вони змушені змагатися з міжнародними корпораціями, що мають значно більші фінансові, технологічні та маркетингові ресурси. Це створює додаткові виклики для українського бізнесу, проте водночас відкриває можливості для інтеграції у світову економіку. Конкуренція на глобальному рівні спонукає підприємства шукати власні ніші, де вони можуть продемонструвати унікальні переваги – інноваційні продукти, гнучкі рішення, культурні особливості чи адаптовані послуги.

Важливим чинником у сучасній конкурентній боротьбі стає бренд та його сприйняття суспільством. Якщо раніше вирішальним фактором була ціна, то сьогодні дедалі більше значення має довіра до компанії, її репутація та соціальна відповідальність. Бізнес, який демонструє прозорість, дбає про екологію та активно підтримує суспільні ініціативи, формує лояльність клієнтів та отримує додаткову перевагу на ринку. Таким чином, конкуренція вже виходить за межі лише економічних показників і охоплює етичні та соціальні аспекти.

Конкуренція також відіграє роль у формуванні кадрового потенціалу. Підприємства змагаються не лише за клієнтів, а й за висококваліфікованих працівників, які є основою інноваційності та ефективності. Це спонукає бізнес створювати комфортні умови праці, впроваджувати системи мотивації та професійного розвитку, адже людський капітал стає найціннішим ресурсом у сучасній економіці [2].

Отже, розуміння сутності бізнесу та механізмів конкуренції є фундаментальним для розробки успішних стратегій. Сучасний бізнес має бути не лише орієнтований на отримання прибутку, але й на створення довгострокової цінності для споживачів. Конкуренція, у свою чергу, є не перешкодою, а каталізатором цього процесу.

Список використаних джерел:

1. Шевченко Л. С. “Конкурентноспроможність бізнесу (підприємства)” Харків “Право” 2022 [Електронний ресурс] Режим доступу: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SENMK/Shevchenko_Konkur.pdf
2. Конкуренція в підприємницькій діяльності: теоретичні аспекти [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://magazine.faaf.org.ua/konkurenciya-v-pidpriemnickiy-diialnosti-teoretichni-aspekti.html>

Мельник І.О.,

здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,

Банашкевич Т.П.,

асистент кафедри обліку і оподаткування

Братусь А.І.,

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,

Карпатського національного університету імені Василя Стефаника,

СУТНІСТЬ БІЗНЕС-ІДЕЇ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ

У сучасній економіці малий та середній бізнес часто стикається з дефіцитом доступного фінансування та значним відставанням у впровадженні ключових цифрових технологій. Цей подвійний виклик не лише обмежує їхню здатність до зростання, інновацій та конкуренції на динамічних ринках, але й робить їх надзвичайно вразливими до будь-яких зовнішніх економічних шоків чи раптових змін попиту.

Проблема обмеженого доступу до капіталу та технології інформаційної асиметрії. Традиційні фінансові інститути не можуть провести адекватну оцінку ризиків малих підприємств через нестачу стандартизованої чи комплексної фінансової звітності. Ця нерівність у знаннях призводить до того, що малий та середній бізнес або стикається із завищеними кредитними ставками, або повністю позбавляється доступу до необхідних позикових коштів, створюючи "кредитну прогалину", яка стримує їх інвестиційний потенціал [1].

У контексті аналізу конкурентної стратегії неспроможність бізнесу інтегрувати передові цифрові рішення у свої ланцюги створення вартості є критичною перешкодою. Без ефективної цифровізації, що оптимізує операційні процеси, підприємства не можуть належним чином досягти ефекту масштабу та сформувати стійку конкурентну перевагу на ринку, залишаючись вразливими та змушеними конкурувати лише за рахунок мінімізації ціни [2].

Макроекономічної перспективи в періоди економічної нестабільності, особливо посткризові періоди, саме бізнеси, які не мають достатньої цифрової інфраструктури, виявляють найнижчий рівень стійкості. Вони неспроможні швидко адаптувати свої операційні моделі, наприклад, перейти на електронну комерцію чи налагодити віддалену роботу, що посилює глибину та тривалість їхнього спаду [3].

Цей структурний недолік уповільнює загальний економічний розвиток, оскільки технологічний прогрес, який є ключовим екзогенним фактором зростання, не поширюється ефективно серед значної кількості економічних суб'єктів, гальмуючи загальну продуктивність. Кожна нова інвестиція приносить менше прибутку, ніж попередня. Конкуренти швидко копіюють вашу модель, ринок насичується, і зрештою бізнес досягає стану, де всі прибутки витрачаються лише на підтримання поточної позиції. Цей шлях забезпечує виживання, але не довгострокове лідерство чи експоненційну вартість [4].

Не доцільно будувати свій бізнес на припущенні, що економічний цикл закінчився. Потрібно враховувати можливість кредитного стиснення та суверенного ризику. Інвестиції у технології мають бути збалансовані достатнім капіталом та низьким рівнем боргу, щоб пережити тривалий, несподіваний спад, який, згідно з їхніми даними, завжди настає. Управління боргом і ліквідністю стає найважливішою конкурентною перевагою в умовах кризи [5].

Отже, подолання фінансової та цифрової ізоляції бізнесу вимагає інтегрованого технологічного рішення, яке не лише надасть капітал, але й забезпечить інструменти для підвищення операційної ефективності та створення стійкості перед майбутніми економічними викликами. Це має стати пріоритетом для забезпечення здорового та інклюзивного економічного зростання в умовах високої глобальної конкуренції.

Список використаних джерел:

1. Michael E. Porter "Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance" (1985) [Електронний ресурс] Режим доступу: https://books.google.com.ua/books?id=7UqQXsQ_dj4C&newbks=1&newbks_redir=0&printsec=frontcover&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
2. Carmen M. Reinhart and Kenneth S. Rogoff "This Time Is Different: Eight Centuries of Financial Folly" (2009) [Електронний ресурс] Режим доступу: https://books.google.com.ua/books/about/This_Time_Is_Different.html?id=ak5fLB24ircC&redir_esc=y
3. Joseph Stiglitz "Towards a New Global Reserve System" [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://aric.adb.org/grs/papers/Stiglitz.pdf>
4. Robert M. Solow "A Contribution to the Theory of Economic Growth" (1956) [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://piketty.pse.ens.fr/les/Solow1956.pdf>
5. Carmen M. Reinhart and Kenneth S. Rogoff "This Time Is Different: Eight Centuries of Financial Folly" [Електронний ресурс] Режим доступу: https://books.google.com.ua/books/about/This_Time_Is_Different.html?id=Iihe6s0XincC&redir_esc=y

Няговський І.Б.,
здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
спеціальність 076«Підприємництво та торгівля»,
Гоблик В.В.,
д-р екон. наук, професор кафедри обліку,
оподаткування та маркетингу,
Мукачівського державного університету

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У СФЕРІ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

Сучасні тенденції розвитку економіки України визначають інноваційність як ключовий чинник підвищення конкурентоспроможності малого підприємництва, особливо у сфері туристичних послуг. Туризм має значний потенціал для відновлення національної економіки після війни, оскільки поєднує локальні ресурси, креативні ініціативи та цифрові інструменти для створення доданої вартості. В умовах децентралізації та розвитку регіонів саме малі підприємства туристичної галузі здатні забезпечити сталий розвиток територій через створення робочих місць, розвиток локальних кластерів і збереження культурної спадщини [1].

Інноваційний розвиток малого підприємництва в туризмі базується на використанні цифрових технологій – онлайн-платформ для бронювання, інтегрованих систем управління готелями, мобільних застосунків для туристів, технологій віртуальної та доповненої реальності. Ці інновації підвищують якість обслуговування, забезпечують клієнтоорієнтованість та формують нову модель взаємодії між суб'єктами ринку. Водночас цифровізація потребує підвищення рівня цифрової грамотності підприємців і підтримки з боку держави, що передбачено програмами Міністерства економіки України та Державного агентства розвитку туризму [6; 7].

Особливе значення для інноваційного розвитку малого туристичного бізнесу має кластерний підхід. Як показують дослідження українських науковців [2; 3], формування туристичних кластерів сприяє розвитку регіональної інфраструктури, підвищує рівень зайнятості населення та стимулює зростання якості послуг. Кластери створюють умови для об'єднання підприємств, органів влади, освітніх установ та громадських організацій задля спільного використання ресурсів, обміну знаннями та реалізації інноваційних проєктів.

Особливо актуальним є розвиток транскордонних туристичних кластерів у західних областях України – зокрема в Закарпатті, де поєднання рекреаційного потенціалу з цифровими технологіями створює умови для сталого зростання туризму. Як зазначає В.В. Гоблик [4; 5], ефективне функціонування кластерів у прикордонних регіонах забезпечує синергію економічного, культурного та екологічного ефектів.

Застосування моделі «гнучкої спеціалізації» у туристичних кластерах сприяє швидкому адаптуванню підприємств до змін ринку, появі нових туристичних продуктів та формуванню конкурентних переваг. Цей підхід особливо важливий для малих підприємств, які завдяки мережевій співпраці можуть ефективніше

реагувати на виклики глобалізації.

Отже, інноваційний розвиток малого підприємництва у сфері туристичних послуг в Україні повинен спиратися на поєднання цифрових технологій, кластерного підходу, мережевої взаємодії та підтримки з боку державних програм. Важливим завданням стає створення сприятливого середовища для інновацій через доступ до фінансування, освітніх ініціатив і міжнародної кооперації.

Список використаних джерел:

1. Кузьмін О. Є., Мельник О. Г. Інноваційний розвиток малого підприємництва в Україні: проблеми та перспективи. Економіка і держава, 2023. №4. С. 25–30.
2. Гоблик В.В. Формування транскордонних туристичних кластерів як пріоритетний напрям розвитку прикордонних регіонів України. Економічний форум. Луцьк, 2015. №3. С. 117–123.
3. Гоблик В.В., Щербан Т. Д., Добош С. Ю. Ресурсне забезпечення розвитку кластерів у рекреаційно-туристичному комплексі регіону. Економіка та суспільство, 2017. №9. С. 759–762.
4. Гоблик В.В. Теоретичні основи дослідження рекреаційно-туристичних кластерів. Єврорегіональне співробітництво України та його інтеграційний потенціал, Ужгород, 2012. С. 81–101.
5. Гоблик В.В., Щербан Т.Д. Кластери в транскордонному регіоні: досвід Європейського Союзу. Сучасна соціально-економічна система: парадигма, завдання і тенденції, Ніжин, 2018. С. 40–42.
6. Міністерство економіки України. Програма розвитку малого і середнього підприємництва на 2024–2027 роки. URL: <https://www.me.gov.ua>
7. Державне агентство розвитку туризму України. Звіт про стан цифровізації туристичної галузі (2024). URL: <https://www.tourism.gov.ua>

Папп В.В.,

д-р екон. наук, проф., професор кафедри менеджменту,
управління економічними процесами та туризму,

Бошота Н.В.,

канд. екон. наук, доц.,
доцент кафедри готельно-ресторанної та музейної справи,

Лендєл В.І.,

здобувач вищої освіти спеціальності “Менеджмент”,
Мукачівського державного університету

ПІДХОДИ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансово-економічна безпека підприємства є ключовою складовою загальної системи економічної безпеки, що забезпечує його стійкість, конкурентоспроможність і здатність до стратегічного розвитку. В умовах зростання ризиків макроекономічного, інформаційного та ринкового характеру

виникає потреба у вдосконаленні підходів до оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки. Сучасні виклики вимагають від підприємств формування гнучких і науково обґрунтованих систем моніторингу, аналізу та прогнозування фінансової стійкості.

Підходи до удосконалення системи оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства широко висвітлені в наукових працях вітчизняних дослідників. Зокрема, Войтів А.С. та Солонько М.Ю. розглянуто інноваційні підходи до забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств в умовах глобальних викликів [1]. Дашко М. та Михайліченко Г. дослідили підходи до управління фінансово-економічною безпекою підприємства [2]. Костенко Ю., Короленко О. та Гузь М. проведено аналіз фінансової стійкості підприємств в умовах воєнного стану [3]. Забезпечення економічної безпеки підприємств в умовах трансформаційних змін в економіці досліджено Тютченко С.М. [4]. Хома Д.М., Лопатовський В.Г. та Матюх С.А. визначено концептуальний базис фінансового менеджменту в сфері забезпечення економічної безпеки підприємства [5].

Метою дослідження є розробка та обґрунтування теоретико-методичних і практичних підходів до удосконалення системи оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства, що передбачає формування комплексної методики моніторингу, діагностики та прогнозування рівня безпеки з урахуванням впливу внутрішніх і зовнішніх чинників, використання сучасних інструментів фінансового аналізу, цифрових технологій і методів ризик-менеджменту з метою підвищення стійкості та конкурентоспроможності суб'єкта господарювання.

Фінансово-економічна безпека визначається як стан захищеності фінансових інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз, що забезпечує стабільність його функціонування та розвиток. Традиційно її оцінюють через систему показників ліквідності, платоспроможності, прибутковості, ділової активності та фінансової стійкості. Однак така методика часто має обмежений характер, оскільки не враховує інтеграційних взаємозв'язків між фінансовими, операційними й стратегічними компонентами діяльності.

Більш ефективним підходом є побудова інтегральної моделі фінансово-економічної безпеки, яка дозволяє комплексно оцінювати стан підприємства. У межах цієї моделі пропонується використання багатофакторного підходу, що охоплює фінансові індикатори, індикатори ризику, інноваційного потенціалу, ефективності управління та адаптивності до змін зовнішнього середовища. Для цього застосовуються методи стандартизації показників, експертного оцінювання вагових коефіцієнтів та побудови інтегрального індексу безпеки.

Удосконалення системи оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства доцільно здійснювати у кількох взаємопов'язаних напрямках: розширення інформаційної бази аналізу; впровадження цифрових інструментів моніторингу; інтеграція методів ризик-менеджменту; використання індексно-рейтингового підходу; врахування чинників інноваційного розвитку.

Для ефективного функціонування системи оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства необхідно створити підсистему внутрішнього контролю і аудиту, що охоплює етапи ідентифікації, моніторингу, оцінки, реагування та управління ризиками. Доцільно створити структурний підрозділ, який здійснює

системний аналіз фінансових потоків, структури капіталу, інвестиційних проектів і зовнішньоекономічної діяльності.

Отже, удосконалення системи оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства є необхідною умовою його стійкого функціонування. Інтеграція цифрових технологій, методів прогностичного аналізу, ризик-менеджменту та індексного підходу забезпечує комплексність оцінки й підвищує якість управлінських рішень. Ефективна система фінансово-економічної безпеки не лише мінімізує загрози, а й формує потенціал розвитку, сприяючи підвищенню інвестиційної привабливості, фінансової стабільності та конкурентоспроможності підприємства на ринку.

Список використаних джерел:

1. Войтів А.С., Солонько М.Ю. Інноваційні підходи до забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств в умовах глобальних викликів. Дослідження та інновації. 2025. №1(4). С. 40-46.
2. Дашко М., Михайліченко Г. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства. Механізми економічного розвитку. 2022. №14(2). С. 56–64.
3. Костенко Ю., Короленко О., Гузь М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2022. №43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77>.
4. Тютченко С.М. Забезпечення економічної безпеки підприємств в умовах трансформаційних змін в економіці: монографія. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2021. 212 с.
5. Хома Д.М., Лопатовський В.Г., Матюх С.А. Концептуальний базис фінансового менеджменту в сфері забезпечення економічної безпеки підприємства. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2022. №4. С. 145-152.

Папп В.В.,

д-р екон. наук, проф., професор кафедри менеджменту,
управління економічними процесами та туризму,

Бошота Н.В.,

канд. екон. наук, доц.,
доцент кафедри готельно-ресторанної та музейної справи,

Огразанський В.В.

здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
Мукачівського державного університету

ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЯТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

У процесі впровадження реформи децентралізації в Україні значна частина повноважень була передана на рівень територіальних громад. Це зумовило необхідність формування ефективних механізмів управління на місцях, серед яких особливу роль відіграє регуляторна діяльність. Вона виступає інструментом, за

допомогою якого громади здійснюють нормативно-правове регулювання соціально-економічних процесів у межах своїх повноважень.

Дослідженням інструментів регуляторної діяльності територіальних громад присвячена значна кількість наукових досліджень. Зокрема, Глущенко А.С. досліджено стан, проблеми та перспективи формування самодостатніх фінансово спроможних територіальних громад в Україні [1]. Дурман М.О. та Дрожин Д.Ю. розглядають інструменти регуляторної діяльності органів місцевого самоврядування [2]. Інституційну підтримку інноваційного розвитку підприємницької діяльності у територіальних громадах України досліджено Линдюк А. та Бойко В. [3]. Мельник М., Медінська Т. та Мельник В. розглянуто регіональний та локальний виміри організаційно-економічних інструментів стимулювання розвитку підприємницького сектору [4]. Слободяник А., Павловський С., Серий А., Гармаш О. та Коваль В. окреслено розвиток економічної спроможності територіальних громад в Україні у період цифровізації економіки [5].

Під регуляторною діяльністю територіальної громади слід розуміти процес розроблення, ухвалення та реалізації локальних нормативно-правових актів (регуляторних актів), які встановлюють обов'язкові для виконання правила у сферах підприємництва, благоустрою, землекористування, управління комунальною власністю тощо. Така діяльність здійснюється відповідно до принципів прозорості, відкритості, обґрунтованості та обов'язкового врахування громадської думки, що закріплено у Законі України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

До основних інструментів регуляторної діяльності слід віднести регуляторні акти місцевого рівня. Вони ухвалюються сільськими, селищними та міськими радами або їх виконавчими органами й регламентують діяльність на підвідомчій території. З огляду на їхню обов'язковість для виконання, доцільність та ефективність таких актів мають бути належним чином обґрунтовані. У зв'язку з цим важливим інструментом є аналіз регуляторного впливу (АРВ) — це документ, що містить оцінку очікуваних наслідків запровадження регуляторного акта. Аналіз має включати визначення проблеми, цілей регулювання, альтернативних способів розв'язання проблеми, а також прогноз витрат і вигод для різних суб'єктів. Проведення АРВ сприяє підвищенню якості управлінських рішень і запобігає ухваленню надмірно обтяжливих або неефективних регулювань.

Ще одним важливим механізмом реалізації регуляторної політики є публічні консультації з громадськістю. До них належать громадські слухання, електронні опитування, збір письмових пропозицій та зауважень, які проводяться з метою врахування думки мешканців при підготовці рішень. Впровадження такого інструменту забезпечує участь громадян у процесах місцевого самоврядування, сприяє формуванню довіри до органів влади та підвищує легітимність прийнятих регуляторних актів. Після впровадження регуляторного акта необхідним є здійснення регуляторного моніторингу. Цей процес передбачає систематичний аналіз результативності акта в реальних умовах його дії. Якщо виявляється, що документ не досягає визначених цілей, створює надмірне регуляторне навантаження або породжує корупційні ризики, передбачається його перегляд,

внесення змін або скасування.

Для підвищення ефективності регуляторної діяльності необхідно впроваджувати комплексні заходи, серед яких особливої уваги потребують: інвестування в професійний розвиток працівників органів місцевого самоврядування, використання цифрових інструментів взаємодії з громадськістю, а також розвиток культури відкритого врядування, що базується на принципах участі, прозорості та відповідальності.

Таким чином, регуляторна діяльність не є суто адміністративною процедурою, а виступає важливим інструментом розвитку територіальних громад. За умови її ефективної реалізації вона сприяє створенню сприятливого економічного середовища, оптимізації використання ресурсів і забезпеченню збалансованого розвитку. Успішне впровадження інструментів регуляторної політики дозволяє громадам не лише реалізовувати свої повноваження, а й формувати сталу модель місцевого самоврядування в контексті реформи децентралізації.

Список використаних джерел:

1. Глуценко А.С. Формування самодостатніх фінансово спроможних територіальних громад в Україні: стан, проблеми та перспективи. Проблеми економіки. 2019. №2(40). С. 126–133.
2. Дурман М.О., Дрожжин Д.Ю. Інструменти регуляторної діяльності органів місцевого самоврядування. Державне управління. 2020. №1(3). С. 84–96.
3. Линдюк А., Бойко В. Інституційна підтримка інноваційного розвитку підприємницької діяльності у територіальних громадах України. Економіка та суспільство. 2025. №73. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-24>
4. Мельник М., Мединська Т., Мельник В. Організаційно-економічні інструменти стимулювання розвитку підприємницького сектору: регіональний та локальний виміри. Трансформаційна економіка. 2024. №3(08). С. 72-78.
5. Слободяник А., Павловський С., Сєрий А., Гармаш О., Коваль В. Забезпечення та розвиток економічної спроможності територіальних громад в Україні у період цифровізації економіки. Київський економічний науковий журнал. 2024. №7. С. 142-154.

Пігош В.А.

канд. екон. наук, доцент, доцент,

Резніков В.В.

здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,

за спеціальністю 051 Економіка

Мукачівського державного університету

ЯКІСТЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ: ТЕОРЕТИКО-ОБЛІКОВІ ЗАСАДИ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ

Проблема підвищення якості життя населення є однією з ключових у сучасній соціально-економічній політиці держави [1]. Рівень і динаміка якості життя виступають результатом ефективності управління економічними процесами, соціальними гарантіями та системою публічних фінансів.

Оцінка якості життя потребує науково обґрунтованого інструментарію, що базується на достовірній системі облікових даних. Саме бухгалтерський облік, який сьогодні трансформується від механізму фіксації господарських операцій до інформаційно-аналітичної системи, може стати джерелом достовірних даних про стан соціально-економічного розвитку [6].

Якість життя — це багатовимірна категорія, яка охоплює як матеріальні, так і духовні аспекти добробуту [2]. Вона відображає можливості людини задовольняти потреби, реалізовувати потенціал і брати участь у суспільному житті.

У міжнародній практиці оцінювання якості життя здійснюється за допомогою індексу людського розвитку (ІЛР), який поєднує три складові — рівень доходів, тривалість життя та освіти [5]. Цей підхід дозволяє комплексно оцінити не лише економічний, а й соціальний прогрес держави.

В українських дослідженнях [1; 3] пропонується доповнити ІЛР показниками зайнятості, доступності медичних послуг, якості довкілля та соціальної безпеки, що значно розширює аналітичні можливості системи оцінки. Система бухгалтерського обліку формує важливу інформаційну базу для аналізу добробуту населення (6). На мікрорівні — це дані підприємств про рівень оплати праці, соціальні витрати, інвестиції у персонал; на макрорівні — узагальнені показники у системі національних рахунків [4].

Основними обліковими індикаторами, що характеризують якість життя, є:

- середній дохід на душу населення;
- рівень споживання і заощаджень;
- обсяг соціальних трансфертів;
- витрати на охорону здоров'я та освіти;
- соціальні інвестиції підприємств [6].

Таким чином, бухгалтерський облік може бути інтегрованим у систему вимірювання якості життя через соціальну звітність, інтегровану звітність та нефінансові показники діяльності [6]. Для ефективної оцінки якості життя доцільно застосовувати інтегровану модель обліково-аналітичного забезпечення, що поєднує дані економічної статистики та соціального обліку [3;6].

Основними складовими такої моделі є:

1) Соціальний облік — система реєстрації соціальних результатів діяльності суб'єктів господарювання [6].

2) Інтегрована звітність, що забезпечує взаємозв'язок між фінансовими результатами, екологічними показниками та соціальними ефектами [6].

3) Система індикаторів сталого розвитку, що об'єднує облікові, економічні й демографічні показники [5].

Розробка таких моделей сприятиме створенню єдиної системи аналітичного моніторингу, орієнтованої на досягнення соціальної справедливості та економічної стійкості.

Таким чином, якість життя виступає інтегральною характеристикою розвитку суспільства, що поєднує економічні, соціальні та духовні аспекти існування людини. Вона відображає не лише рівень матеріального добробуту, а й ступінь реалізації людського потенціалу, соціальної справедливості та доступу до базових благ.

Система бухгалтерського обліку, у свою чергу, має потенціал стати важливим інструментом кількісного та якісного вимірювання соціально-економічного добробуту населення. Її аналітичні можливості дозволяють формувати достовірну інформаційну базу для оцінки впливу економічних процесів на рівень життя, соціальну безпеку та сталість розвитку територій.

Для підвищення обґрунтованості управлінських рішень у сфері соціально-економічного розвитку доцільно впроваджувати інтегровані моделі обліку, що поєднують фінансові, соціальні й екологічні аспекти діяльності. Такі моделі сприятимуть формуванню комплексної системи моніторингу якості життя населення, орієнтованої на принципи сталого розвитку та ефективного державного управління.

Список використаних джерел:

1. Геєць В. М. Соціально-економічні аспекти якості життя населення. Економіка України, 2022, №3.
2. Грішнова О. А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки. — К.: Знання, 2020.
3. Лук'яненко І. Г. Макроекономічні виміри якості життя: аналітичні підходи. — Фінанси України, 2021, №6.
4. Kuznets S. Economic Growth and Income Inequality. American Economic Review, 1955, 45(1).
5. United Nations Development Programme. Human Development Report 2024. — New York: UNDP, 2024.
6. Савченко В. Ф., Ткаченко Н. М. Соціальний облік і звітність у системі управління сталим розвитком. — Бухгалтерський облік і аудит, 2023, №4.

Проскура В.Ф.,
д-р екон. наук, професор,
професор кафедри менеджменту,
управління економічними процесами та туризму,
Ремета М.М.,
здобувач ОС «Доктор філософії»
спеціальність 051«Економіка»,
Мукачівського державного університету

ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВИ І СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Цифрова економіка останнім часом стала ключовим фактором розвитку сучасного українського суспільства. Україна намагається не відставати від світових тенденцій: цифровізація стимулює трансформацію традиційних бізнес-моделей і відкриває нові форми взаємодії між учасниками ринку[1]. Зокрема, розвиток цифрових технологій є одним із провідних глобальних трендів, а Україна прагне інтегруватися у світову економічну спільноту шляхом впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ)[2].

Водночас сучасна турбулентність (пандемія, війна) лише підкреслює необхідність цифрових рішень для підтримки бізнесу та державних послуг. Цифровізація формує нові конкурентні переваги і відкриває перспективи сталого зростання, що робить дослідження взаємодії держави і суспільства в цифровому середовищі особливо актуальним.

Під «цифровою економікою» розуміють сукупність економічних та соціальних відносин на основі ІКТ. Так, Пуцентейло М. та Гуменюк Ф. визначають цифрову економіку як «комунікаційне середовище економічної діяльності в мережі Інтернет» – результат трансформаційних ефектів нових технологій у сфері інформації й комунікацій[3]. За цим поняттям, цифрова економіка базується на широкому використанні автоматичних систем, хмарних сервісів, штучного інтелекту тощо (економічна діяльність «без участі людини»)[4].

Тематиці цифрової економіки присвячені праці багатьох українських дослідників останнього десятиліття. Серед них – А. Дьякон, А. Косач, О. Піжук, що розглядали обмеження та перспективи цифрової трансформації України[2]. С. Коляденко аналізував передумови й етапи становлення цифрової економіки в Україні[2]. Вітчизняні вчені зокрема А. Жаворонок, К. Ковтонюк, В. Ляшенко, П. Нікіфоров, К. Шапошников та ін. також зосереджують на цьому свою увагу[3].

Прикладні аспекти цифровізації і її вплив на динаміку економіки висвітлюють Г. Карчева, Д. Огородня та В. Опенько[4]. Варто згадати й роботи таких вчених, як О.П. Гуменюк, В.П. Залізнюк, Д.О. Котелевець, О.С. Павленко, які розробляють методології оцінювання цифрової економіки та стратегічні засади її розвитку.

Цифрові трансформації впливають на державу і суспільство по-різному: з одного боку, вони підвищують ефективність управління, автоматизують послуги, забезпечують прозорість і доступність інформації; з іншого – створюють виклики, пов'язані з кібербезпекою, охороною приватності та необхідністю перекваліфікації

населення.

Цифровізація є ключовим інструментом підвищення конкурентоспроможності економіки і її інтеграції у світову спільноту[5], але одночасно вимагає адаптації систем управління та соціальної інфраструктури і теоретично цифровізацію слід розглядати як фактор, що одночасно стимулює економічне зростання та породжує нові вимоги до взаємодії державних інститутів і громадян][3].

В Україні здійснено низку масштабних проєктів цифровізації, які суттєво впливають на економіку. Створення Міністерства цифрової трансформації (2019) дало змогу системно впроваджувати цифрові реформи на рівні держави[1]; ухвалений закон «Про особливості надання публічних (електронних) послуг» надав праве підґрунтя для е-врядування[3]. Головним каталізатором цифровізації є портал і мобільний додаток «Дія» – єдина система державних електронних послуг. Її було презентовано у 2019 р. і запущено 2020 р., завдяки чому громадяни отримали можливість онлайн-обслуговування без відвідування центрів надання адміністративних послуг (ЦНАПів) [1]. Станом на 2024 рік «Дія» нараховує понад 21,7 млн користувачів і надає десятки послуг (зокрема комплекси послуг «єПідприємець» для бізнесу та «єМалятко» для батьків новонароджених)[5].

Окрім «Дії», розроблено й інші проєкти: Prozorro (система електронних закупівель), Trembita (єдина платформа відкриття бізнесу), DREAM (освіта у креативних індустріях), міжвідомчий електронний документообіг, електронні петиції та платформи електронної демократії[1]. Запрацював портал Data.gov.ua (відкриті дані), що надає вільний доступ до державної інформації. Ці ініціативи суттєво спрощують доступ громадян до держпослуг та прискорюють підприємницькі процеси, що позитивно відображається на економічній активності.

Водночас в Україні існує значний розрив між тими послугами які надає держава і можливістю їх отримати окремими верствами громадян, що проявляється у трьох основних напрямках. По-перше, не всюди є рівний доступ до високошвидкісного інтернету. Наприклад, наразі близько 30 % населення має обмежений доступ (інтернет зі швидкістю менше 10 Мбіт/с), що корелює з безробіттям та посилює соціальну нерівність, створюючи «цифрове кріпацтво»[5].

По-друге, є розрив у навичках: низький рівень цифрової грамотності громадян підвищує їхню вразливість до дезінформації та ускладнює використання електронних послуг[6]. За таких умов навіть наявність якісних платформ не гарантує їхнього ефективного застосування населенням.

По-третє, наявні проблеми довіри. Громадяни побоюються втрати приватності та кіберзагроз. Як відзначено у зарубіжних дослідженнях, проблеми кібербезпеки, захисту персональних даних та цифрового розриву потребують вирішення, адже вони можуть підірвати ефективність цифрової трансформації та довіру до неї[1]. В українському контексті це посилюється відсутністю комплексних законів, як наприклад “Загальний регламент про захист даних” (GDPR) і слабкою координацією розвитку цифрової інфраструктури. Таким чином, нерівномірність доступу, недостатні навички та побоювання щодо безпеки формують бар’єри на шляху повсюдного цифрового включення.

Для подолання вказаних проблем необхідні скоординовані дії держави і

суспільства:

1) Розвиток інфраструктури та освіти. Інвестиції в широкосмугові мережі (зокрема 5G) та покращення покриття інтернетом у регіонах сприятимуть подоланню цифрового розриву, а системна цифрова освіта підвищить грамотність громадян.

2) Економічна підтримка цифрових сервісів. Розвиток і масштабування національних платформ, наприклад, інтеграція «Дії» з різними секторами і локалізація обробки даних зміцнять цифровий суверенітет і довіру до державних сервісів].

3) Законодавче забезпечення. Ухвалення стандартів захисту даних як зразок GDPR та адаптація нормативної бази стимулюватиме довіру громадян і залучення бізнесу до цифрових рішень.

4) Залучення суспільства. Активне використання електронних майданчиків участі (е-петицій, «народних консультативних рад», «Дія. Будь-як») заохочуватиме громадську участь у прийнятті рішень. При цьому необхідно стимулювати громадянську ініціативу та партнерство з ІТ-спільнотами, що підвищить легітимність цифрових реформ.

5) Інформаційна відкритість і освіта. Протидія дезінформації, просування переваг електронних сервісів та навчальні кампанії (на місцевому й національному рівнях) зміцнять довіру до цифрової держави. Створення відкритих систем та впровадження принципів цифрової грамотності допоможе залучити ширші верстви населення.

Впровадження цих заходів допоможе максимально ефективно поєднати державні та громадські зусилля: держава надасть якісні цифрові послуги і гарантуватиме їх безпеку, а громадяни отримають інструменти та навички їх використання.

Отже, цифрова трансформація є не лише технологічним, а й глибоким суспільно-економічним процесом, який визначає майбутній розвиток України. Вона відкриває нові можливості для підвищення ефективності взаємодії між державою, бізнесом і суспільством, адже цифровізація виступає ключовим інструментом зміцнення конкурентоспроможності країни.

Водночас успішна реалізація цього процесу потребує подолання цифрової нерівності, підвищення рівня цифрової грамотності громадян і формування культури довіри до державних електронних сервісів. Важливу роль відіграють також забезпечення рівного доступу до інтернету, удосконалення законодавства у сфері кібербезпеки та активна участь громадян у цифрових ініціативах, що сприятиме створенню інклюзивного й безпечного цифрового простору.

Лише узгоджені дії держави, бізнесу та суспільства здатні забезпечити ефективну, безпечну й сталу цифрову трансформацію, яка стане основою інноваційного розвитку України та її інтеграції у глобальний цифровий простір.

Список використаних джерел:

1. Залізнюк В.П. Цифрова економіка України: управлінські аспекти. Актуальні питання економічних наук, №6 (2024), С. 72–79.

2. Пуцентейло П.Р., Гуменюк О.О. Цифрова економіка як новітній вектор реконструкції традиційної економіки. Інноваційна економіка, №5-6 (75) 2018, С.

131–143.

3. Котелевець Д.О. Тенденції розвитку цифрової економіки в Україні. Проблеми сучасних трансформацій: економіка та управління, 2022, №5. DOI:10.54929/2786-5738-2022-5-03-01.

4. Виговська В., Шолудько В., Балицька М. Державна цифрова трансформація: аналіз за 2019–2024 роки. VoxUkraine, 26 червня 2025. URL: <https://voxukraine.org/>.

5. Агарков О., Буканов Г. Україна в умовах цифрового неофеодалізму. Наукові праці МАУП. Політологія та публічне управління, №2 (78) 2025, С. 7–15.

6. Ван Хуйся. Оцифрування державного управління в Китаї: від електронного уряду до цифрового уряду. Вісник КНУ ім. Шевченка. Серія «Державне управління», Т.20, №2 (2024), С. 79–93.

Ремез В.С.,

здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
за спеціальністю 051 Економіка,
Мукачівського державного університету

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТНОЇ СФЕРИ

Сфера транспорту є однією з ключових галузей національної економіки, яка забезпечує мобільність населення, функціонування ринків, інтеграцію України до світового економічного простору та формує стратегічні передумови сталого розвитку. В умовах воєнних викликів, цифровізації та необхідності підвищення конкурентоспроможності особливого значення набуває інноваційний розвиток транспортних підприємств [1; 4]. Його забезпечення передбачає формування дієвих організаційно-економічних механізмів, що поєднують стратегічне управління, інвестиційні інструменти, сучасні бізнес-моделі та технологічні рішення [2; 6]. Інноваційний розвиток у транспортній сфері розглядається як системний процес, який охоплює впровадження цифрових технологій (Big Data, IoT, GPS-навігація, блокчейн для логістики), використання екологічно чистого транспорту та «зелених» технологій [5], створення інтегрованих логістичних систем, розвиток сервісно-орієнтованих бізнес-моделей (Transport as a Service, Mobility as a Service). У науковій літературі він трактується як поєднання технологічних, організаційних та економічних новацій [1; 3], що вимагає формування комплексного механізму управління, здатного забезпечити конкурентні переваги підприємств.

У контексті управлінсько-технологічних рішень особливої ваги набуває цифровізація транспортних процесів (електронні квитки, автоматизація обліку, блокчейн-логістика), впровадження систем управління якістю та екологічною безпекою відповідно до міжнародних стандартів, інтеграція у європейські транспортні коридори та міжнародні логістичні мережі [5; 7].

Вітчизняні транспортні підприємства стикаються з низкою викликів, серед яких зношеність основних фондів, що сягає 60–70 % рухомого складу, обмежені

фінансові ресурси та високі ризики для інвесторів, воєнні пошкодження інфраструктури та недостатній рівень інтеграції в європейські логістичні мережі [4]. Проте водночас існують і значні можливості, серед яких розвиток мультимодальних перевезень у напрямку ЄС [8], залучення міжнародних фінансових організацій до відбудови інфраструктури [7], цифровізація транспортних процесів, а також впровадження «зелених» інновацій, включаючи електробуси та гібридні локомотиви. Подальший інноваційний розвиток транспортних підприємств в Україні потребує формування національної системи підтримки інновацій у транспорті, яка б поєднувала державні, приватні та міжнародні ресурси [6; 7]. Важливим є активне використання кластерного підходу, створення транспортно-логістичних кластерів із врахуванням транзитного потенціалу України [3], розширення практики державно-приватного партнерства у модернізації транспортної інфраструктури, впровадження механізмів екологічного регулювання та стимулювання підприємств до «зелених» інновацій [5], а також підготовка кадрів нового типу – менеджерів інновацій, цифрових логістів, експертів з екологічних стандартів.

Отже, організаційно-економічні механізми інноваційного розвитку транспортних підприємств повинні мати комплексний характер і поєднувати організаційні, фінансові, управлінські та технологічні інструменти. В умовах євроінтеграційних процесів та необхідності післявоєнного відновлення особливої ваги набувають цифровізація, екологізація та інтернаціоналізація транспортних процесів [4; 5; 7]. Розбудова ефективних механізмів інноваційного розвитку сприятиме підвищенню конкурентоспроможності транспортних підприємств, зміцненню транзитного потенціалу та забезпеченню сталого економічного зростання держави.

Список використаних джерел:

1. Дикань В. Л., Козоріз О. Б. Інноваційний розвиток транспортних підприємств: теоретико-методологічні засади. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2021. № 73. С. 19–27.
2. Гальчинський А. С. Інноваційна стратегія українських реформ: монографія. Київ: Либідь, 2019. 328 с.
3. Porter M. E. Clusters and the New Economics of Competition. Harvard Business Review. 1998. Vol. 76, No. 6. P. 77–90.
4. Шульгіна Л. М., Мельник Т. М. Транспортна система України в умовах інтеграції до європейського економічного простору. Економіка та держава. 2020. № 12. С. 52–57.
5. European Commission. Sustainable and Smart Mobility Strategy – putting European transport on track for the future. Brussels: European Commission, 2020. 34 p.
6. Стукало Н. В., Кравченко С. О. Організаційно-економічне забезпечення інноваційної діяльності підприємств. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Економіка. 2022. Вип. 40. С. 114–119.
7. World Bank. Transport Sector Modernization in Eastern Europe: Opportunities and Challenges. Washington: World Bank, 2022. 56 p.
8. Щербан, ТД Розвиток транспортно-логістичних центрів в транскордонних регіонах/ТД Щербан, ВВ Гоблик//Наука та інновації як основні

шляхи вирішення проблем модернізації економіки: збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції (18-19 грудня 2015 р.).— Одеса, 2015.—Ч. II.—С. 12-14.

Реслер М.В.,

д-р екон. наук, професор
кафедри обліку і оподаткування та маркетингу

Гальо Я.М.,

здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
за спеціальністю 076 «Підприємництво та торгівля»
Мукачівського державного університету

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В МЕТОДОЛОГІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

У сучасних умовах глобалізації та цифрової трансформації економіки транскордонне підприємництво стає ключовим чинником інтеграції національних ринків і підвищення конкурентоспроможності бізнесу. Використання цифрових інструментів, аналітичних платформ і технологій штучного інтелекту дозволяє досліджувати бізнес-процеси у режимі реального часу, формувати точні прогнози та приймати ефективні управлінські рішення. Потреба у нових методологічних підходах виникає через ускладнення міжнародних зв'язків, логістичних ланцюгів і нормативних режимів. Застосування штучного інтелекту сприяє моделюванню транскордонних потоків капіталу, праці й інновацій, що відкриває нові горизонти для наукових досліджень. Отже, інтеграція цифрових технологій у методологію дослідження транскордонного підприємництва є стратегічно важливим напрямом розвитку економічної науки.

Питання цифровізації економічних процесів висвітлювали у своїх працях В. Геєць, С. Кораблін, Л. Федулова, які визначали вплив технологій Індустрії 4.0 на трансформацію бізнес-моделей. Проблематику штучного інтелекту в управлінні підприємництвом досліджували М. Кизим, Т. Васильєва, О. Мельник. Транскордонне співробітництво в умовах цифрової економіки розглядали О. Романко, І. Журба, С. Здіорук, акцентуючи на європейських практиках інтеграції. Зарубіжні підходи до використання AI-технологій у бізнес-дослідженнях представлено в працях К. Шваба та Е. Брінйолфссона.

Цифрові інструменти стають фундаментальними для аналітики транскордонного підприємництва, дозволяючи здійснювати моніторинг динаміки ринків, потоків капіталу та інвестицій у реальному часі. Використання систем штучного інтелекту (AI) сприяє автоматизації збору та обробки даних із відкритих джерел, баз даних ЄС, міжнародних торговельних платформ.

Методи машинного навчання дають змогу ідентифікувати тренди у транскордонній торгівлі, прогнозувати поведінку підприємств та оцінювати ризики міжнародної співпраці. Аналіз великих даних (Big Data) дозволяє дослідникам

встановлювати кореляції між цифровими індексами, експортно-імпортними потоками й інноваційною активністю регіонів.

Інструменти GIS-аналітики використовуються для візуалізації територіальних зв'язків, визначення кластерів економічної активності та просторових моделей транскордонного підприємництва. Хмарні технології забезпечують спільну роботу міжнародних дослідницьких груп, сприяючи інтеграції наукових баз даних і уніфікації методик аналізу.

Штучний інтелект, інтегрований у платформи бізнес-аналітики (Power BI, Tableau, Google AI), дає змогу створювати інтелектуальні панелі моніторингу та системи підтримки прийняття рішень для урядів і підприємств. У дослідженні транскордонного підприємництва AI використовується для автоматизованого аналізу нормативних бар'єрів, митних регламентів, валютних коливань і цифрових ризиків.

Застосування нейронних мереж дозволяє імітувати поведінку підприємств у змінному середовищі, що розширює можливості економічного моделювання. Додатково важливим є впровадження блокчейн-технологій для перевірки достовірності даних, обліку транскордонних транзакцій та забезпечення прозорості бізнес-операцій.

Використання когнітивної аналітики і роботизованої автоматизації процесів (RPA) підвищує ефективність дослідницьких процедур, мінімізуючи людський фактор.

Європейські програми, такі як Digital Europe та Horizon Europe, підтримують наукові проєкти, спрямовані на розробку AI-методологій для аналізу транскордонного підприємництва, що створює умови для інтеграції українських науковців у міжнародний простір.

Таким чином, цифрові інструменти і технології штучного інтелекту формують нову методологічну парадигму дослідження підприємницьких процесів, де дані, алгоритми та інтелектуальні системи стають ключовими ресурсами пізнання.

Використання цифрових інструментів і технологій штучного інтелекту у дослідженнях транскордонного підприємництва дозволяє перейти від традиційного описового аналізу до прогностно-моделювального підходу. Це забезпечує точнішу оцінку динаміки бізнес-процесів, підвищує достовірність наукових висновків і сприяє практичному застосуванню результатів.

Список використаних джерел:

1. Геєць В. М., Кораблін С. О. Цифрова економіка та виклики розвитку підприємництва. Економіка України. 2022. № 7. С. 5–18.
2. Федулова Л. І. Цифрова трансформація економіки: виклики та можливості для бізнесу. Київ: НАН України, 2021. 256 с.
3. Кизим М. О., Васильєва Т. А., Мельник О. Г. Інтелектуальні технології в управлінні підприємницькою діяльністю. Бізнес Інформ. 2023. № 2. С. 12–20.
4. Романко О. В., Журба І. М., Здіорук С. І. Транскордонне співробітництво в умовах цифровізації економіки. Регіональна економіка. 2022. № 4. С. 101–113.

5. Brynjolfsson E., McAfee A. The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. New York: W.W. Norton, 2014.
6. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution. Geneva: World Economic Forum, 2016.
7. European Commission. Digital Europe Programme 2023–2027. Brussels, 2023.
8. Horizon Europe. Framework Programme for Research and Innovation. European Union, 2024.

Реслер М.В.,

д-р екон. наук, професор кафедри
обліку і оподаткування та маркетингу

Федорчук С.І.,

здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
за спеціальністю 076 «Підприємництво та торгівля»
Мукачівського державного університету

РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ДЕРЕВООБРОБНІЙ ПРОМИСЛОВOSTІ

Розвиток деревообробної промисловості є важливою складовою економічного зростання України, оскільки галузь забезпечує створення доданої вартості, експортні надходження та зайнятість у регіонах. Водночас ефективність підприємницької діяльності у цій сфері значною мірою залежить від державного регулювання, яке визначає умови доступу до сировинних ресурсів, оподаткування, екологічні стандарти та експортну політику. Недосконалість нормативно-правової бази, тінізація лісозаготівлі й обмежений доступ до кредитних ресурсів гальмують розвиток підприємництва. В умовах євроінтеграції Україна має адаптувати систему регулювання до стандартів ЄС, зокрема щодо сталого лісокористування та «зеленої» економіки. Отже, дослідження механізмів регулювання підприємницької діяльності у деревообробній галузі є актуальним для забезпечення конкурентоспроможності та екологічної безпеки.

Проблематику державного регулювання підприємництва досліджували О. Амоша, І. Бланк, Л. Федулова, Н. Чухрай, які розглядали механізми стимулювання бізнесу в реальному секторі економіки. Особливості розвитку деревообробної промисловості висвітлені у працях В. Мартиненка, І. Лісового, О. Пирог, що аналізували модернізацію виробництва та експортну орієнтацію галузі. Нормативно-правові засади регулювання лісового господарства розглядали у своїх роботах І. Григорук, В. Бабич, які акцентували на необхідності прозорих механізмів розподілу лісоресурсів. Економічні аспекти сталого лісокористування в контексті євроінтеграції проаналізовано у працях В. Геєця, С. Корабліна та І. Мазура.

Деревообробна промисловість України охоплює понад 5 тис. суб'єктів підприємництва, які забезпечують близько 3 % промислового виробництва та понад 5 % експорту країни. Основними видами діяльності є первинна обробка

деревини, виробництво пиломатеріалів, меблів, фанери та деревостружкових плит. Регулювання підприємництва у цій галузі здійснюється через систему законів («Про ліси України», «Про підприємництво», «Про охорону навколишнього природного середовища»), підзаконних актів та податкових інструментів. Ключову роль відіграє Державне агентство лісових ресурсів України, яке забезпечує управління лісовими фондами та контроль за використанням деревини.

Серед проблем регулювання варто виокремити недостатню прозорість аукціонних продажів деревини, неефективність механізмів сертифікації FSC, низьку інвестиційну привабливість регіональних деревообробних підприємств. Додатковими стримуючими чинниками є нестабільність податкового законодавства та обмежений доступ малого бізнесу до державних програм підтримки.

Водночас Україна має значний потенціал у контексті розвитку кластерної моделі деревообробного підприємництва, що передбачає об'єднання виробників, постачальників та логістичних компаній у єдиний економічний простір. Важливим напрямом державного регулювання є стимулювання експорту продукції з високою доданою вартістю, а не сировинних матеріалів. Європейський досвід свідчить, що ефективне регулювання галузі базується на принципах екологічної відповідальності, цифровізації процесів лісового менеджменту та прозорому моніторингу.

В Україні доцільно розширити застосування системи електронного обліку деревини, забезпечити гармонізацію стандартів із директивами ЄС, а також посилити інституційні засади державного контролю. Особливої уваги потребує підтримка інноваційних підприємств, що впроваджують технології глибокої переробки деревини, біоенергетики та утилізації відходів. Формування умов для розвитку підприємництва має відбуватися на засадах партнерства між державою, бізнесом та громадами. Ефективна політика регулювання сприятиме зростанню внутрішнього ринку, створенню робочих місць та підвищенню конкурентоспроможності на міжнародних ринках.

Регулювання підприємницької діяльності у деревообробній промисловості повинно ґрунтуватися на принципах сталого розвитку, екологічної збалансованості та економічної доцільності. Необхідне вдосконалення нормативно-правової бази щодо управління лісовими ресурсами та стимулювання підприємств до модернізації виробництва. Важливим є посилення контролю за експортом необробленої деревини, що забезпечить збереження ресурсного потенціалу країни.

Розвиток галузі потребує державних програм кредитної підтримки, спрощення дозвільних процедур та підвищення ролі місцевих громад у прийнятті рішень щодо лісокористування. Перспективним напрямом є створення деревообробних кластерів, розвиток біоенергетики та екологічно сертифікованого виробництва. Реалізація цих заходів дозволить забезпечити стабільне функціонування підприємств, підвищити експортний потенціал і сприятиме переходу України до моделі «зеленої економіки».

Список використаних джерел:

1. Амоша О. І., Вишневський В. П. Регулювання розвитку промислового підприємництва в Україні: проблеми та напрями вдосконалення. *Економіка України*. 2021. № 6. С. 35–49.
2. Бланк І. А. Управління розвитком підприємницької діяльності: стратегічні орієнтири. Київ: Ніка-Центр, 2020. 412 с.
3. Федулова Л. І. Інноваційна модель розвитку промисловості України: проблеми формування та реалізації. *Економіка і прогнозування*. 2022. № 1. С. 73–89.
4. Чухрай Н. І., Лесик Л. С. Підприємництво в умовах глобальних трансформацій: проблеми регулювання та конкурентоспроможності. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2020. № 4. С. 23–34.
5. Мартиненко В. П. Розвиток деревообробної промисловості в контексті регіональної економічної політики. *Регіональна економіка*. 2021. № 3. С. 97–108.
6. Пирог О. І. Організаційно-економічний механізм управління підприємствами деревообробної галузі. *Економіка та держава*. 2020. № 12. С. 82–86.
7. Григорук І. В. Державне регулювання лісового господарства: сучасні виклики та шляхи вдосконалення. *Ефективна економіка*. 2023. № 4.
8. Бабич В. В. Механізми державного контролю за використанням лісових ресурсів України. *Економічний форум*. 2022. № 1. С. 121–127.
9. Геєць В. М., Кораблін С. О. Сталий розвиток промисловості в умовах євроінтеграції. Київ: Інститут економіки НАН України, 2021. 289 с.
10. Мазур І. І. Система регулювання підприємництва в контексті сталого лісокористування. *Підприємництво та інновації*. 2023. № 5. С. 45–52.
11. Закон України «Про підприємництво» № 698-ХІІ від 07.02.1991 р. (зі змінами та доповненнями).
12. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» № 1264-ХІІ від 25.06.1991 р.
13. Державне агентство лісових ресурсів України. Офіційний сайт. URL: <https://forest.gov.ua> (дата звернення: 18.10.2025).

Реслер М.В.,

д-р екон. наук, професор кафедри
обліку і оподаткування та маркетингу

Цигак О.,

здобувач вищої освіти, ОС «Доктора філософії»
за спеціальністю 076 «Підприємництво та торгівля»
Мукачівського державного університету

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ТОРГІВЛІ

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується глибокою цифровою трансформацією усіх сфер господарської діяльності. Впровадження цифрових технологій змінює структуру ринків, моделі споживчої поведінки та підходи до ведення бізнесу. Особливо помітний їхній вплив на розвиток підприємництва й торгівлі, які стають дедалі більш орієнтованими на інновації, автоматизацію та аналітику даних. У цих умовах цифровізація стає не лише технологічним, а й соціально-економічним феноменом, що формує нову якість бізнес-середовища. Отже, актуальним є питання: як саме цифрові технології змінюють підприємницькі процеси та моделі торгівлі в Україні та світі?

Питання впливу цифровізації на підприємництво та торгівлю досліджували такі вчені, як В. Геєць, Л. Федулова, С. Кораблін, які розглядали цифрову економіку як драйвер зростання бізнесу. Теоретичні засади цифрової трансформації підприємницького середовища розкрито у працях О. Романко, І. Сазонця, де акцент зроблено на розвитку електронної комерції та цифрових платформ. Зарубіжні дослідження К. Шваба (The Fourth Industrial Revolution) та Е. Бриньолфссона (Machine, Platform, Crowd) доводять, що цифрові технології створюють нову архітектуру глобального підприємництва. Українські науковці, зокрема Т. Васильєва, М. Кизим, аналізують цифрові інструменти як засіб підвищення конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу.

Цифрові технології виступають ключовим чинником модернізації підприємництва, оскільки сприяють автоматизації бізнес-процесів, зниженню транзакційних витрат та розширенню доступу до ринків. У сфері торгівлі цифровізація проявляється у переході до електронної комерції, маркетплейсів, онлайн-платежів і систем управління ланцюгами постачання. Використання хмарних сервісів, CRM-систем і платформ ERP забезпечує підвищення ефективності управління підприємствами, зокрема в торгівлі. Штучний інтелект, машинне навчання й аналітика даних дозволяють прогнозувати попит, оптимізувати ціноутворення та персоналізувати комунікації з клієнтами.

Технології Big Data змінюють підходи до аналізу ринку: підприємці отримують змогу визначати тренди, оцінювати поведінку споживачів і приймати рішення на основі фактів, а не інтуїції.

Інтернет речей (IoT) використовується у логістиці та торгівлі для відстеження товарів, зменшення втрат і забезпечення прозорості постачань.

Електронна комерція в Україні демонструє стале зростання: за даними EVO Business, у 2024 році онлайн-продажі збільшилися на 18 %, що свідчить про

зростання цифрової культури споживачів.

Цифрові технології також розширюють можливості для транскордонного підприємництва, зокрема через платформи B2B і B2C, які спрощують міжнародні транзакції.

Разом з тим цифровізація створює і виклики - кіберризики, потребу в цифровій грамотності, правову невизначеність щодо обробки даних.

Ефективна державна політика цифровізації підприємництва потребує інтеграції України в європейський цифровий простір, розбудови цифрової інфраструктури та підтримки інноваційних стартапів.

Застосування цифрових технологій у торгівлі дозволяє створювати нові бізнес-моделі - омніканальні магазини, віртуальні шоуруми, платформи прямого продажу від виробника до споживача.

Підприємства, що впроваджують цифрові рішення, мають вищу продуктивність і швидше адаптуються до кризових ситуацій.

Дослідження показують, що цифровізація не лише змінює спосіб ведення бізнесу, а й формує нові стандарти соціальної відповідальності, прозорості та сталості.

Отже, цифрові технології виступають не просто інструментом оптимізації, а рушійною силою еволюції підприємництва й торгівлі у XXI столітті.

Цифрові технології стали стратегічним ресурсом розвитку підприємництва та торгівлі, забезпечуючи нові можливості для зростання, інновацій і глобальної інтеграції. Вони сприяють зниженню бар'єрів входу на ринок, стимулюють конкуренцію та підвищують ефективність бізнес-процесів.

Для наукових досліджень важливо формувати методологію, що поєднує економічні, технологічні та соціальні аспекти цифровізації.

Отже, вплив цифрових технологій на підприємництво та торгівлю є комплексним явищем, що визначає нову модель економічного розвитку - цифрову економіку підприємницьких можливостей.

Список використаних джерел:

1. Геєць В. М., Кораблін С. О. Цифрова економіка: виклики та напрями розвитку. Економіка України. 2022. № 4. С. 5–18.
2. Федулова Л. І. Цифрова трансформація підприємництва: концептуальні засади. Київ: НАН України, 2021. 284 с.
3. Романко О. В., Сазонець І. Л. Електронна комерція в системі цифрової економіки. Регіональна економіка. 2022. № 3. С. 85–97.
4. Васильєва Т. А., Кизим М. О. Цифрові технології як чинник підвищення конкурентоспроможності бізнесу. Бізнес Інформ. 2023. № 2. С. 20–28.
5. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution. Geneva: World Economic Forum, 2016.
6. Brynjolfsson E., McAfee A. Machine, Platform, Crowd: Harnessing Our Digital Future. New York: W.W. Norton, 2017.

ІМПЕРАТИВИ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

Сучасна економіка дедалі більше набуває ознак економіки знань, у якій ключовим чинником розвитку виступає не лише матеріальний чи фінансовий ресурс, а насамперед інтелектуальний капітал. Його ефективне формування, збереження та використання визначають конкурентоспроможність як окремих підприємств, так і національних економік загалом. Водночас процес інституціоналізації інтелектуального капіталу – тобто закріплення його значення на рівні суспільних норм, інститутів і практик – залишається одним із найважливіших викликів сучасності. Імперативи цього процесу зумовлюються низкою глобальних тенденцій: диджиталізацією, інтернаціоналізацією знань, посиленням ролі людського потенціалу у створенні доданої вартості, а також потребою у справедливому розподілі результатів інтелектуальної діяльності [1].

Поняття інтелектуального капіталу сформувалося на межі XX–XXI століть як результат еволюції уявлень про капітал, який виходить за межі матеріальних активів. До його структури зазвичай відносять людський капітал (знання, компетентності, творчі здібності працівників), структурний капітал (організаційні процеси, інформаційні системи, корпоративна культура) та ринковий або клієнтський капітал (бренд, репутація, відносини з партнерами). Інтелектуальний капітал є нематеріальною, але стратегічно вирішальною складовою економічного розвитку. Його ефективність виявляється у здатності створювати інновації, підвищувати продуктивність праці та генерувати довгострокову цінність. Водночас цей ресурс не може розвиватися стихійно – він потребує чіткого інституційного окреслення, у межах якого знання та інтелектуальна власність набувають соціального значення, правового захисту і економічного визнання.

Інституціоналізація у соціально-економічному контексті означає процес формування стійких правил, норм і механізмів, які регулюють певну сферу суспільного життя. У випадку інтелектуального капіталу це – перетворення знань, навичок, креативних ідей та інновацій у формалізовані економічні й управлінські категорії, що мають конкретну цінність для суспільства та держави. Інституціоналізація інтелектуального капіталу передбачає: нормативно-правове закріплення прав інтелектуальної власності та механізмів їх захисту; освітньо-наукову інфраструктуру, яка формує й відтворює людський потенціал; організаційно-економічні інститути – корпоративні моделі управління знаннями, системи стимулювання інновацій; соціокультурне визнання цінності знань як основного ресурсу розвитку. Тобто, інституціоналізація інтелектуального капіталу є процесом, у якому знання стають не просто засобом праці, а суспільним інститутом – тобто частиною формалізованої системи цінностей, норм і мотивацій.

У глобальній економіці знань саме володіння та ефективне використання інтелектуального капіталу забезпечують стабільне зростання. Для держав і

корпорацій ключовим імперативом стає перехід від ресурсної до інтелектуальної моделі розвитку. Це вимагає інвестування в освіту, науку, цифрову інфраструктуру та інноваційні екосистеми. Країни, які інституціоналізували інтелектуальний капітал (наприклад, Фінляндія, Південна Корея, Ізраїль), демонструють стабільне економічне зростання навіть за обмежених природних ресурсів [2, с. 441].

Інституціоналізація інтелектуального капіталу неможлива без інноваційної культури, яка підтримується державними політиками, системою наукових грантів, розвитком стартапів і венчурного фінансування. Важливо створити умови, у яких помилка чи ризик не караються, а сприймаються як елемент творчого пошуку. Саме такі інститути формують потенціал до безперервного оновлення знань і технологій.

Інтелектуальний капітал має суспільну природу – він створюється колективно, у взаємодії різних груп. Тому інституціоналізація передбачає також соціальну інклюзивність, рівний доступ до освіти, цифрових технологій і можливостей для самореалізації. Без цього знання перетворюються на джерело соціальної нерівності. Соціальний імператив полягає у тому, щоб забезпечити демократизацію знань, розширення участі громадян у створенні й використанні інтелектуального продукту.

Зростання ролі інтелектуального капіталу породжує нові морально-етичні виклики – питання конфіденційності даних, етичності штучного інтелекту, академічної доброчесності. Інституціоналізація цього капіталу має супроводжуватися формуванням етичних стандартів і професійних кодексів, які регулюють поведінку учасників інтелектуальної економіки.

Роль держави полягає у створенні правових і фінансових умов для функціонування інтелектуального капіталу. Йдеться про розвиток системи інтелектуальної власності, технологічних парків, освітньо-наукових кластерів, підтримку стартапів і цифрових інновацій. Державна політика має сприяти не лише нагромадженню знань, а й їх практичному використанню у виробництві, управлінні та суспільному житті [3, с. 115].

Для України процес інституціоналізації інтелектуального капіталу є одним із ключових напрямів трансформації економіки. Незважаючи на високий рівень освіченості населення, держава стикається з проблемами відтоку людського капіталу, недостатньої комерціалізації наукових результатів, слабкої інтеграції освіти, науки й бізнесу.

Серед пріоритетних завдань можна виокремити:

- реформування системи освіти з акцентом на креативність і цифрову компетентність;
- створення ефективної інноваційної інфраструктури (технопарки, інкубатори, венчурні фонди);
- вдосконалення законодавства про інтелектуальну власність;
- формування культури науково-технологічного підприємництва.

Перспективним є розвиток інституцій відкритих інновацій, які сприятимуть обміну знаннями між університетами, бізнесом і громадянським суспільством. Саме така взаємодія може стати каталізатором національного розвитку та інтеграції України у глобальний простір знаннєвої економіки. Інституціоналізація інтелектуального капіталу є не просто стратегічною умовою, а

системоутворювальним чинником переходу до постіндустріальної, цифрової моделі розвитку суспільства. У сучасному глобалізованому світі, де інформація, знання та творчі компетенції визначають вектор економічного зростання, саме інтелектуальний капітал виступає головним рушієм прогресу. Його імперативи – економічний, інноваційний, соціальний, етичний і державний – формують цілісний комплекс взаємопов'язаних напрямів, що забезпечують ефективне використання знань як ресурсу сучасної цивілізації [1].

Для України, як і для більшості країн, що прагнуть модернізації, ключовим викликом є створення інституцій, здатних не лише акумулювати інтелектуальні ресурси, але й трансформувати їх у реальну соціально-економічну цінність. Йдеться не просто про підтримку наукової чи освітньої діяльності, а про формування екосистеми, у якій знання стають основою інновацій, підприємництва та державної політики. Лише за такої умови усвідомлення цього стратегічного завдання й цілеспрямованого формування відповідної інституційної бази інтелектуальний капітал може перетворитися на фундамент сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Турчіна, С., & Азаров, В. (2023). Інтелектуальний капітал та інтелектуальна власність: визначення і особливості розвитку в умовах глобальних трансформацій. Економіка та суспільство, (52).
2. Dalwai, T., & Sewpersadh, N. S. (2023). Intellectual capital and institutional governance as capital structure determinants in the tourism sector. *Journal of Intellectual Capital*, 24(2), 430-464.
3. Tamanna Dalwai & Syeeda Shafiya Mohammadi & Elma Satrovic, 2023. "Intellectual capital efficiency, institutional ownership and cash holdings: a cross-country study," *Review of Accounting and Finance*, Emerald Group Publishing Limited, vol. 23(1), pages 104-129

Романюк Р.І.

здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
за спеціальність 076 Підприємництво та торгівля,

Бедевельський А.В.

здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
за спеціальність 051 Економіка,
Мукачівського державного університету

МОДЕЛІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У сучасному світі моделі підприємницької транспортно-логістичної діяльності набувають стратегічного значення для забезпечення стійкого економічного розвитку. В умовах глобалізації, динамічних змін на міжнародних ринках та зростання вимог до швидкості й ефективності доставки товарів, логістика стає ключовим елементом конкурентоспроможності як окремих підприємств, так і регіонів загалом. Вибір і впровадження ефективної моделі логістичної діяльності

дозволяє оптимізувати витрати, скоротити логістичні ланцюги та підвищити якість обслуговування споживачів.

Питання моделювання та удосконалення логістичних процесів досліджуються у працях як вітчизняних, так і закордонних науковців. Зокрема, аспекти економічної безпеки регіонів, у тому числі в контексті логістичних викликів, розглядали О. М. Вовк, П. Ю. Гречан, Т. В. Гринько, Л. М. Докієнко, Х. Ю. Дмитрик, О. В. Комчатних, Н. І. Новальська, Н. О. Петренко, В. В. Писаренко, С. В. Ушаренко та інші. У свою чергу, інвестиційні аспекти розвитку транспортної інфраструктури, які безпосередньо впливають на вибір і реалізацію логістичних моделей, знайшли відображення у наукових працях В. Борщевського, М. Відякіної, В. Краківської, І. Любезної, С. Максимової, М. Потаєвої, О. Фастовця та інших.

У сучасних умовах глобалізації та посилення конкуренції на внутрішньому і зовнішньому ринках ефективна транспортно-логістична діяльність стає ключовим чинником забезпечення економічної стабільності та розвитку підприємництва в Україні. Зокрема, логістика як галузь, що забезпечує рух товарів, послуг, інформації та фінансових потоків, перетворюється на важливу стратегічну сферу, яка визначає темпи і якість інтеграції України у світовий економічний простір. У цьому контексті моделювання підприємницької транспортно-логістичної діяльності набуває особливої актуальності, адже дозволяє визначити оптимальні способи організації процесів доставки, обробки, зберігання вантажів та інформації з урахуванням особливостей ринку та інфраструктури [1, 2].

Транспортно-логістична система в Україні характеризується складною структурою, що включає автомобільний, залізничний, морський, річковий, авіаційний транспорт та інтермодальні вузли. Однак її ефективність значною мірою залежить від здатності підприємств адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, зокрема до викликів, пов'язаних із цифровізацією, воєнними діями, змінами у регулюванні, нестачею інвестицій у критичну інфраструктуру. У таких умовах особливо важливим є формування дієвих моделей логістичної діяльності, які б дозволяли підприємствам мінімізувати витрати, оптимізувати час доставки, забезпечувати надійність і безпеку перевезень.

На сучасному етапі в Україні спостерігається тенденція до зміни підходів у транспортно-логістичному підприємстві. Зокрема, активно розвиваються цифрові логістичні платформи, застосовуються CRM- і ERP-системи для управління ланцюгами постачання, впроваджуються GPS-моніторинг, блокчейн-рішення та автоматизовані склади. Поряд із традиційними моделями логістики, орієнтованими на власні ресурси, зростає значення коопераційних моделей та гібридних підходів, які поєднують зовнішні й внутрішні ресурси для досягнення більшої гнучкості.

Однією з актуальних проблем є необхідність адаптації логістичних моделей до умов воєнного часу. Порушення транспортних маршрутів, знищення об'єктів інфраструктури, обмеження у переміщенні вантажів змушують підприємства шукати нові логістичні рішення, в тому числі орієнтовані на диверсифікацію маршрутів, використання мультимодальних перевезень, переведення частини операцій у безпечніші регіони або за кордон. У цьому контексті особливого

значення набуває формування стійких моделей логістики, що здатні швидко відновлюватися після кризових подій та працювати у нестабільному середовищі [1, 2].

Зважаючи на зазначене, перспективними напрямками розвитку підприємницьких логістичних моделей в Україні є: цифрова трансформація логістичних процесів; розвиток інфраструктури (зокрема, логістичних хабів і інтермодальних терміналів); залучення іноземних інвесторів і партнерів; адаптація до європейських стандартів; впровадження екологічно сталих логістичних рішень; розвиток кадрового потенціалу у сфері логістики.

Таким чином, моделі підприємницької транспортно-логістичної діяльності в Україні мають відповідати сучасним умовам економіки, інтегрувати інноваційні технології, враховувати ризики воєнного часу та орієнтуватися на гнучкість, ефективність і безпеку. Їхній розвиток сприятиме не лише підвищенню конкурентоспроможності окремих підприємств, а й економічній стійкості регіонів і держави загалом.

Список використаних джерел:

1. Міщук І. П., Марій О. Т. Управління логістичними бізнес-процесами підприємств торгівлі: проблеми теорії та практики. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2019. Вип. 4. С. 153–159. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsna_ekon_2019_4_30.

2. Кулеша К. В., Андрушкевич З. М. Удосконалення інформаційного забезпечення логістичних потоків на підприємстві. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2019. № 2. С. 91–95. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2019_2_19.

Росола У.В.,

Ph D, доцент кафедри економіки та фінансів,

Росола А.П.

здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,

спеціальність 051«Економіка»,

Мукачівського державного університету

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Повномасштабна війна, розпочата Російською Федерацією проти України у 2022 році, суттєво вплинула на всі сфери економіки, зокрема — на аграрний сектор, який є ключовим для продовольчої безпеки держави та світу. Україна традиційно належить до п'ятірки найбільших експортерів зернових і олійних культур, забезпечуючи продовольством понад 400 мільйонів людей у різних країнах. Війна поставила під загрозу цей потенціал, створивши низку викликів для стабільності аграрного виробництва, експорту та внутрішнього споживання.

Зміна клімату, пандемія Covid-19 і повномасштабне військове вторгнення в Україну значно погіршило показники продовольчої безпеки України та світу.

Згідно показників GFSI (англ. Global Food Security Index) у 2022 р. Україна здобула 26 місце в рейтингу серед європейських країн та 71 сходинку в світовому рейтингу серед 113 країн за оцінкою показників продовольчої безпеки [1].

Аналізуючи дані індексу продовольчої безпеки, можна зазначити, що за показником «Забезпечення продуктами харчування» Україна отримала 66,6 балів і зайняла 65-те місце у світовому рейтингу. Це зумовлено рядом негативних факторів, таких як зростання цін, збільшення частки витрат на продукти харчування, недостатнє державне фінансування програм продовольчої безпеки та інші проблеми. Щодо показника «Якість і безпека харчових продуктів», Україна набрала 71,3 балів і розташувалася на 52-му місці у світовому рейтингу. Низький рівень економічної та фізичної доступності продуктів харчування обумовлений політичною та воєнною ситуацією в країні, руйнуванням інфраструктури та перебоями в ланцюгах постачання. Найгірший результат у 2022 році був зафіксований за критерієм «сталість та стійкість природних ресурсів», що пов'язано з недоліками у державному регулюванні ризиків і проблемами доступу до водних ресурсів [2].

Бойові дії призвели до знищення та пошкодження значної кількості сільськогосподарських угідь, елеваторів, портів, складів і транспортних шляхів. Особливо постраждали регіони з високою часткою агровиробництва — Харківська, Херсонська, Запорізька, Миколаївська та Дніпропетровська області. Через мінування земель та обстріли багато господарств втратили можливість проводити посівні роботи або збирати врожай.

Блокування морських портів на Чорному морі, які до війни забезпечували понад 70% українського експорту зернових, призвело до суттєвого скорочення валютних надходжень. Хоча ініціатива «зернового коридору» частково відновила поставки, її періодичне припинення та залежність від політичних домовленостей створювали постійні ризики для аграрного сектору. Альтернативні сухопутні маршрути через країни ЄС допомогли частково компенсувати втрати, але не змогли повністю замінити морське сполучення.

Через зростання вартості пального, добрив, насіння та логістики собівартість виробництва зросла, тоді як ціни на внутрішньому ринку залишилися низькими через обмежений попит. Це призвело до скорочення рентабельності аграрних підприємств і зменшення обсягів посівів у наступних сезонах. Крім того, нестача трудових ресурсів через мобілізацію, евакуацію населення та руйнування інфраструктури ускладнила роботу фермерських господарств.

Попри всі труднощі, Україна зуміла уникнути дефіциту основних продуктів харчування. Проте ціни на продовольство зросли через інфляційні процеси, порушення логістики та підвищення витрат на виробництво. Це особливо відчутно вплинуло на малозабезпечені верстви населення, збільшивши соціальну напругу. Держава вимушена була запровадити програми підтримки продовольчої безпеки, зокрема резерви зерна, субсидії аграріям і гуманітарні програми.

Попри масштабні втрати, аграрний сектор України демонструє стійкість і адаптивність. Відновлення виробництва, розвиток альтернативних логістичних маршрутів, розмінування сільгоспугідь і державна підтримка фермерів є основними напрямками стабілізації. Важливим завданням також є посилення

продовольчої самодостатності країни, диверсифікація ринків збуту та впровадження інноваційних технологій у виробництві й переробці сільськогосподарської продукції.

Війна суттєво вплинула на продовольчу безпеку України, поставивши під загрозу стабільність виробництва та експорту аграрної продукції. Проте завдяки зусиллям держави, бізнесу та міжнародної спільноти Україна зберегла потенціал аграрного виробництва і продовжує відігравати важливу роль у забезпеченні світової продовольчої безпеки. Відновлення агросектору має стати одним із пріоритетів післявоєнного розвитку держави, адже саме він є стратегічною основою економічної незалежності та стабільності країни.

Список використаних джерел:

1. Україна та глобальна продовольча безпека в умовах війни. URL: <https://bit.ly/42jDUgA> (дата звернення: 23.10.2025).
2. Іванюк Н.С., Шевченко А.А. Продовольча безпека України в умовах воєнного стану Міжнародна науково-практична конференція "Браславські читання. Економіка XXI століття: національний та глобальний виміри. Одеський державний аграрний університет, (м. Одеса, 01 листопада 2023 р). С. 144–145.

Росола У.В.,

Ph D, доцент кафедри економіки та фінансів,

Русин А. В.,

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,

Мукачівського державного університету

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

В умовах динамічного розвитку економіки та зростання конкуренції ефективне управління інвестиціями є ключовим фактором успішної діяльності будь-якого підприємства. Прийняття інвестиційних рішень потребує глибокого економічного обґрунтування, адже від правильності оцінки проєктів залежить фінансова стабільність, прибутковість та стратегічний розвиток підприємства.

Методи оцінювання інвестиційних проєктів дають змогу визначити доцільність вкладення коштів, оцінити рівень ризику та очікувану віддачу від інвестицій. У сучасних умовах обмеженості ресурсів, коливань ринку та високої невизначеності ці методи набувають особливої актуальності, оскільки дозволяють обирати найефективніші напрями інвестування. Таким чином, вивчення і застосування методів оцінювання інвестиційних проєктів є необхідною умовою для забезпечення стабільного розвитку підприємства та підвищення його конкурентоспроможності.

Під інвестиційним проєктом розуміють комплекс заходів, спрямованих на досягнення певного економічного результату шляхом вкладення фінансових, матеріальних та трудових ресурсів. Основна мета оцінювання полягає у з'ясуванні, наскільки майбутні вигоди перевищують витрати на реалізацію проєкту. Така оцінка дозволяє інвестору зменшити рівень ризику та вибрати найефективніший

варіант серед альтернатив. Вона є невід'ємною частиною стратегічного планування підприємства [2, с. 51].

Існує значна кількість методів, які застосовуються для оцінювання ефективності інвестицій. Вони поділяються на статичні та динамічні, залежно від того, враховують вони зміну вартості грошей у часі чи ні. Статичні методи є простішими у використанні, але менш точними, тоді як динамічні потребують складніших розрахунків, проте забезпечують більш достовірні результати. Вибір методу залежить від цілей аналізу та особливостей проєкту.

Одним із найпоширеніших показників є чиста теперішня вартість (NPV). Цей метод базується на визначенні різниці між поточною вартістю очікуваних грошових потоків і початковими інвестиційними витратами. Якщо показник NPV позитивний, проєкт вважається прибутковим, якщо негативний – його реалізація є економічно недоцільною. Перевагою цього методу є врахування часової вартості грошей і повна оцінка майбутніх доходів.

Важливим динамічним показником є внутрішня норма рентабельності (IRR). Вона показує таку ставку дисконту, за якої теперішня вартість доходів дорівнює теперішній вартості витрат. Якщо IRR перевищує мінімально прийнятний рівень прибутковості, проєкт можна вважати ефективним. Цей метод дозволяє порівнювати інвестиційні альтернативи незалежно від їх масштабу чи тривалості.

Ще одним показником є індекс рентабельності (PI), який визначається як відношення дисконтованих доходів до дисконтованих витрат. Якщо значення індексу перевищує одиницю, інвестиція вважається доцільною. Метод PI є зручним для порівняння проєктів із різним обсягом початкових вкладень. Він особливо корисний у разі обмеженості фінансових ресурсів, коли необхідно обрати найефективніше використання капіталу [1, с. 373].

Для попередньої оцінки доцільності інвестицій часто застосовується метод строку окупності (PP). Його суть полягає у визначенні періоду, за який грошові надходження компенсують початкові інвестиційні витрати. Хоча цей метод не враховує часову вартість грошей, він є простим та зручним для швидкої оцінки ризиків. Його часто використовують на початковому етапі відбору проєктів.

Серед динамічних методів також важливе місце займає дисконтований строк окупності (DPP). На відміну від звичайного показника, він враховує фактор часу шляхом дисконтування майбутніх доходів. Такий підхід забезпечує більш реалістичну оцінку періоду повернення вкладеного капіталу. Метод DPP дає змогу точніше оцінити ліквідність та ризики проєкту.

Додатково використовуються методи аналізу чутливості та сценарного моделювання. Вони дозволяють оцінити, як зміна ключових параметрів – наприклад, ціни продукції чи вартості ресурсів – вплине на ефективність проєкту. Такі інструменти допомагають передбачити можливі коливання прибутковості й визначити стійкість проєкту до зовнішніх змін. Це особливо актуально в умовах економічної нестабільності [4, с. 36].

Важливим аспектом є також урахування ризиків під час оцінювання інвестиційних проєктів. Для цього застосовуються методи коригування ставки дисконту, аналіз імовірності сценаріїв або метод Монте-Карло. Вони дозволяють визначити ймовірність досягнення запланованих фінансових результатів. Таким

чином, інвестор отримує більш повну картину потенційних вигід і загроз.

Слід також звернути увагу на якісні методи оцінювання, які враховують нематеріальні аспекти інвестицій. До них належать аналіз соціально-економічних наслідків, екологічного впливу та інноваційного потенціалу проєкту. Хоча такі показники важко виміряти кількісно, вони суттєво впливають на довгострокову ефективність інвестицій. Їх врахування забезпечує комплексний підхід до прийняття управлінських рішень.

У практиці сучасних підприємств доцільним є поєднання кількох методів для отримання більш точного результату. Наприклад, розрахунок NPV може доповнюватися аналізом IRR і строку окупності. Такий комплексний підхід дозволяє зменшити похибку в оцінці та врахувати різні аспекти інвестиційного процесу. Використання декількох методів підвищує надійність кінцевих висновків [3].

Методи оцінювання інвестиційних проєктів відіграють вирішальну роль у процесі прийняття управлінських рішень щодо доцільності вкладення коштів. Вони дозволяють об'єктивно визначити ефективність інвестицій, співвідношення між витратами та очікуваними доходами, а також рівень ризику й терміни окупності проєкту.

Застосування сучасних методів, таких як розрахунок чистої приведеної вартості (NPV), внутрішньої норми рентабельності (IRR), індексу прибутковості (PI) чи періоду окупності (PP), забезпечує обґрунтованість рішень і підвищує ефективність інвестиційної діяльності підприємства. Отже, використання системного підходу до оцінювання інвестиційних проєктів сприяє мінімізації ризиків, раціональному розподілу ресурсів і досягненню стратегічних цілей розвитку підприємства.

Список використаних джерел:

1. Інноваційно-інвестиційний менеджмент: технології цифровізації / О. О. Шапуров та ін. Цифрова трансформація промислового менеджменту: теорія і практика. 2023. С. 372–411. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-319-7-7> (дата звернення: 23.10.2025).
2. Ковалишин П. Інвестиційний менеджмент та ризики в діяльності венчурних компаній. Економіст. 2008. № 12 (266). С. 50–52.
3. Полозова Т., Худяков Д. Методи оцінки ризиків інноваційно-інвестиційних проєктів. Радіоелектроніка та молодь у ХХІ столітті. Т. 8 : Конференція "Актуальні проблеми економічної кібернетики та економічної безпеки". Харків, Україна, 2024. URL: <https://doi.org/10.30837/iyf.cpeses.2024.073> (дата звернення: 23.10.2025).
4. Семчук Ж. В. Методи оцінювання інвестиційних ресурсів і ефективності соціальних проєктів промислових підприємств. Економіка та держава. 2015. № 1. С. 36–38.

Савонік Т.П.,
викладач кафедри фундаментальних
та спеціальних дисциплін
Нововолинський навчально-науковий інститут
економіки та менеджменту
«Західноукраїнський національний університет»
Бойков М.І.,
здобувач вищої освіти
Західноукраїнський національний університет
Баранчук С.В.,
здобувач вищої освіти,
Західноукраїнський національний університет

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗМІН

Активне технологічне оновлення сучасного середовища обумовлює потребу підприємств у переході до цифрових форматів ведення бізнесу. Впровадження цифрових рішень сприяє стабільному економічному розвитку та зміцненню конкурентних позицій компаній на ринку. З огляду на сучасні тенденції, цифровізація вже не є просто актуальним напрямом розвитку, а перетворилася на критично важливу умову збереження конкурентних позицій підприємств. Для українського бізнесу цифрова трансформація виступає дієвим інструментом інтеграції в європейський та глобальний економічний простір, сприяючи модернізації управлінських процесів і розширенню ринкових можливостей [4, с. 2].

Водночас процес цифровізації в Україні зіштовхується з низкою системних викликів, серед яких варто виокремити:

- обмежений доступ до фінансових ресурсів, необхідних для впровадження технологічних рішень;
- нерівномірний розвиток цифрової культури серед підприємств, що ускладнює масштабування інновацій;
- дефіцит кваліфікованих ІТ-спеціалістів, здатних забезпечити ефективну реалізацію цифрових стратегій [2].

На сучасному етапі цифрова трансформація активно реалізується на рівні державних корпорацій, що свідчить про стратегічну орієнтацію країни на технологічне оновлення. Водночас українські підприємства, особливо представники малого та середнього бізнесу, перебувають лише на початкових стадіях впровадження цифрових інструментів, що обмежує їхню конкурентоспроможність.

Згідно з даними Індексу цифрової готовності за 2023 рік, Україна займає 55-ту позицію серед 132 країн, що досліджувалися. Лідерами рейтингу стали Швейцарія, Швеція, США, Велика Британія та Сінгапур, які демонструють високий рівень цифрової інтеграції в економіку та управління [5, с. 77]. Це свідчить про те, що, незважаючи на наявний потенціал, темпи цифрової трансформації українського бізнесу залишаються нижчими порівняно з провідними світовими

економіками. Така ситуація може негативно позначитися на глобальній конкурентоспроможності підприємств, обмежуючи їхню здатність до інтеграції у міжнародні виробничі та логістичні ланцюги.

Однією з вагомих переваг цифровізації для українських компаній є підвищення ефективності внутрішніх процесів, що безпосередньо впливає на зміцнення конкурентоспроможності. Оптимізація операцій дозволяє зменшити витрати на адміністративне управління, логістику та внутрішню комунікацію, що, своєю чергою, скорочує час виходу на ринок із новими продуктами чи послугами.

З урахуванням структурних особливостей цифрової трансформації, в діяльності українських компаній можна виокремити три ключові напрями реалізації цифрових ініціатив;

1) автоматизація внутрішніх операцій та впровадження електронного документообігу, що сприяє оптимізації робочих процесів і пришвидшенню ухвалення управлінських рішень;

2) інвестування в аналітичні інструменти, які дозволяють підприємствам ефективно обробляти дані, прогнозувати ринкові тенденції та приймати обґрунтовані рішення;

3) розвиток клієнтоорієнтованих сервісів цифровізації, зокрема створення онлайн-платформ, мобільних застосунків і чат-ботів, які забезпечують зручну та швидку взаємодію зі споживачами.

В Україні останніми роками спостерігається стабільне зростання рівня цифровізації бізнесу, що підтверджується результатами низки аналітичних досліджень, присвячених впровадженню ІТ-рішень у підприємницьке середовище. Найбільш активну динаміку демонструють великі та середні компанії, які мають змогу вкладати в програмне сучасне забезпечення та залучати фахівців високої кваліфікації. Натомість малі підприємства часто залишаються на стартових етапах цифрової трансформації, що пов'язано з обмеженим доступом до фінансових ресурсів та технологічної експертизи. Для стимулювання цифровізації в Україні недостатньо лише внутрішніх управлінських зусиль – необхідно створити сприятливе зовнішнє середовище, зокрема забезпечити доступ до фінансування, оскільки впровадження цифрового інструментарію потребує значних інвестицій. Суб'єкти господарювання повинні здійснювати оцінку очікуваного економічного ефекту, щоб обґрунтувати доцільність технологічних змін [1, с. 6].

У сфері управління бізнес-процесами цифровізація передбачає не тільки автоматизацію поточних операцій, а й глибоку переоцінку традиційних моделей ведення бізнесу. Її впровадження надає нові можливості для забезпечення нових форматів надання послуг, що відповідають очікуванням споживачів та вимогам сьогодення. Сучасний клієнт очікує зручного доступу до послуг у цифровому середовищі та високого рівня персоналізації, що зумовлює необхідність розвитку багатоканальної комунікації з боку компаній. У даному контексті орієнтація на клієнта виступає одним із ключових драйверів цифрової трансформації, формуючи нові стандарти взаємодії та сервісу [3].

Також важливою перевагою цифровізації економіки є підвищення рівня інформаційної прозорості. Використання автоматизованих систем обліку дозволяє мінімізувати вплив людського фактора, зменшити ризики помилок і підвищити

довіру з боку зовнішніх партнерів, що є критично важливим для інтеграції у глобальні бізнес-мережі.

Завдяки сучасним методам обробки та прогнозування великих обсягів даних, підприємства мають можливість приймати обґрунтовані рішення стосовно поведінки споживачів і ринкових тенденцій. У порівнянні з ручною обробкою, цифрові інструменти забезпечують вищу швидкість, точність і економію ресурсів.

Отже, ключовим аспектом цифровізації є стимулювання інноваційної активності підприємств. У глобальному контексті це забезпечує вищу адаптивність до змін споживчого попиту, дозволяючи компаніям оперативно реагувати на ринкові виклики. Такий підхід є важливим чинником успішного функціонування підприємств у сучасному конкурентному середовищі.

Крім того, цифрові платформи відкривають нові формати взаємодії з клієнтами, що сприяє зростанню рівня задоволеності споживачів. Для українських підприємств це означає розширення експортного потенціалу та зміцнення позицій на міжнародних ринках.

Список використаних джерел:

1. Амеліна Н. К., Комчатних О. В., Левіщенко, О. С. Цифровізація як основний фактор розвитку економіки бізнесу. Академічні візії. 2024. № 35. С.1–11.
2. Вербівська Л. В. Буринська О. І. Використання цифрових технологій у підприємницькій діяльності. Економіка та суспільство. 2024. № 61. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-84>.
3. Петько С. М. Теоретичні основи цифрової трансформації суб'єктів господарювання. Економіка та суспільство. 2023. № 47. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-55>
4. Семчук Ж., Іваш А., Хоростіль О., Вовк Ю., Хміль Ю., Підгірняк О., Зубрицький В. Роль цифрових технологій у трансформації бізнес-моделей сучасних підприємств. Академічні візії. Вип. 28. С. 1–8.
5. Хаустова В. Є., Крячко Є. М., Бондаренко Д. В. Оцінка процесів цифровізації в країнах світу та Україні у світових індексах і рейтингах. Бізнесінформ. 2024. № 9. С. 75–93.

Следзь С.Ю.,

аспірант кафедри математики та економіки
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

СТВОРЕННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ЕНЕРГЕТИЧНИХ КЛАСТЕРІВ – ІНСТРУМЕНТ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Сучасна енергетична система України та світу стикається з низкою складних викликів, серед яких зростання споживання енергії, залежність від імпорту енергоресурсів, необхідність поступового переходу до відновлюваних джерел енергії та забезпечення надійної енергетичної безпеки. У такому контексті дедалі більшої актуальності набуває концепція регіональних енергетичних кластерів як

механізму комплексного вирішення цих проблем. Енергетичний кластер – це організоване об'єднання підприємств, науково-дослідних установ, органів влади та громадських організацій на певній території, яке спрямоване на спільну реалізацію енергетичних проектів. Такі кластери дозволяють інтегрувати різні ланки енергетичного сектору, стимулювати інновації та підвищувати ефективність використання ресурсів.

Ключовими характеристиками енергетичних кластерів є наступні [3, с. 98]:

1. Інтеграція учасників ринку: виробники, споживачі та постачальники енергії працюють спільно для забезпечення стабільного енергопостачання.

2. Координація інновацій та технологій: впровадження новітніх рішень у виробництві, зберіганні та споживанні енергії.

3. Оптимізація ресурсів та зменшення витрат: ефективне використання матеріальних, фінансових та людських ресурсів.

4. Стимулювання регіонального розвитку: кластери сприяють залученню інвестицій, створенню нових робочих місць та розвитку інфраструктури.

Серед основних видів енергетичних кластерів виокремлюють такі:

а) традиційні: базуються на вже існуючих потужностях – теплових (ТЕС), гідроенергетичних (ГЕС) та інших; відновлювані джерела енергії: включають сонячну, вітрову, біоенергетику та інші «зелені» технології, що зменшують екологічне навантаження; гібридні: поєднують традиційні та відновлювані джерела енергії з заходами з енергозбереження, забезпечуючи більш стійкий і ефективний енергетичний баланс. Тобто, енергетичні кластери стають потужним інструментом не лише для підвищення ефективності енергетики, а й для розвитку регіональної економіки та зміцнення національної енергетичної безпеки. Вони відкривають нові можливості для інтеграції науки, бізнесу та державної політики у створенні стійкої та інноваційної енергетичної системи.

Структура кластеру може бути представлена наступним чином [1, с. 59]:

– виробники енергії: електростанції, сонячні та вітрові ферми, біогазові установки;

– постачальники технологій та обладнання: інжинірингові компанії, виробники обладнання, ІТ-рішення для енергоменеджменту;

– наукові та дослідні установи: університети, лабораторії, НДІ, що займаються енергоефективністю та новими технологіями;

– місцева влада та органи регулювання: забезпечують нормативну базу, підтримку інвестицій та розвиток інфраструктури;

– громадські організації та місцеві громади: сприяють екологічному контролю, формуванню соціально відповідальних проектів.

До переваг регіональних енергетичних кластерів відносять економічні ефекти: зниження витрат на виробництво та транспортування енергії; створення нових робочих місць; залучення інвестицій у регіон. Енергетичні: підвищення надійності енергопостачання; оптимізація використання локальних ресурсів; розвиток відновлюваної енергетики та зниження залежності від імпорту. Соціальні та екологічні наслідки: підвищення енергетичної обізнаності громад; зменшення

шкідливих викидів; інтеграція громад у прийняття рішень щодо енергетики [2, с. 65].

Водночас, створення регіональних енергетичних кластерів пов'язано з певними викликами та загрозами, серед яких варто виокремити кілька ключових аспектів. По-перше, це необхідність значних початкових інвестицій у розвиток інфраструктури, модернізацію енергетичних мереж та впровадження інноваційних технологій. Без належної фінансової підтримки з боку держави, місцевих органів влади та приватного сектора реалізація таких проєктів може бути ускладненою.

По-друге, існують ризики дисбалансу інтересів між учасниками кластеру – виробниками, споживачами, науковими установами та органами влади. Відсутність ефективного механізму координації може призвести до конфліктів і зниження загальної ефективності співпраці.

По-третє, виклики пов'язані з нормативно-правовим регулюванням. Чинна законодавча база не завжди достатньо гнучка для підтримки нових форм енергетичної кооперації, що може уповільнювати процес створення кластерів та інтеграцію відновлюваних джерел енергії [4, с. 720].

Окрім того, існують технологічні та екологічні ризики – від нестабільності енергопостачання через високу частку ВДЕ до потенційного впливу на навколишнє середовище. Для успішного формування регіональних енергетичних кластерів необхідно враховувати ці виклики та розробляти комплексні стратегії управління ризиками, що базуються на принципах партнерства, інноваційності та екологічної відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Суворов М. В. Європейський досвід функціонування кластерів у сфері енергоефективності та відновлюваної енергетики: уроки інноваційного розвитку. Економічний простір № 171, 2021. С.58-63.
2. Писаренко П.В., Самойлік М.С., Диченко О.Ю., Руденко О.М. Оптимізація організаційної структури управління ресурсно-екологічною безпекою на регіональному рівні на інноваційних засадах. Бізнес-Інформ. 2020. № 8. С. 60–68.
3. Сімків Л.Є. Стратегічні пріоритети регіональної економічної політики в контексті детермінант економічного зростання. Бізнес-Інформ. 2019. № 3. С. 96–101.
4. Kim K., Kim Y. Role of policy in innovation and international trade of renewable energy technology: Empirical study of solar PV and wind power technology. Renew. Sustain. Energy Rev. 2015. № 44. P. 717–727.

Стегней М.І.,
д-р екон. наук, професор,
професор кафедри економіки та фінансів,
Любка Н. М.
здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»
за спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Мукачівського державного університету

РОЛЬ СТАТИСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ

Статистичні дослідження регіонального розвитку є фундаментальним елементом економічної науки та стратегічного управління. В умовах системної трансформації економіки, посиленої процесами децентралізації та безпрецедентними військовими викликами, регіональна статистика набуває критичного значення. Вона забезпечує об'єктивну оцінку соціально-економічного стану територій, включаючи динаміку економічної активності, соціальної сфери, демографічних процесів та рівня добробуту населення. Систематичний збір та аналіз цих показників дозволяє своєчасно ідентифікувати тенденції, виявляти проблемні зони та формувати науково обґрунтовані прогнози щодо подальшого функціонування територіальних одиниць.

Зростання автономії регіонів у контексті децентралізації вимагає достовірних та оперативних статистичних даних як основи для прийняття стратегічних управлінських рішень на місцевому рівні. Статистика виступає базовим інструментом для ефективного розподілу ресурсів та бюджетних надходжень, планування інвестиційних програм та залучення зовнішньої допомоги, оцінки результативності впроваджених адміністративних та економічних реформ.

Особливе значення статистичний аналіз має у період активних воєнних дій. Збройна агресія спричиняє суттєві зміни соціально-економічного ландшафту: руйнування інфраструктури, деструкцію виробничих потужностей та масове переміщення населення. Статистичні дослідження дають змогу оцінити масштаб втрат матеріальних ресурсів та інфраструктурних об'єктів, визначити рівень економічної стійкості регіонів до зовнішніх шоків, розробити адресні стратегії відновлення та реінтеграції територій.

Без точних і достовірних показників неможливе ефективне спрямування ресурсів держави та міжнародної гуманітарної допомоги, що підкреслює її важливість як гуманітарно-економічного інструменту.

Регіональна статистика виконує функцію моніторингу соціальної стабільності та національної безпеки. Вона дозволяє відстежувати критичні соціальні індикатори:

- демографічні зміни: міграційні потоки, динаміка ВПО, віково-статева структура населення;
- соціальний стан: рівень безробіття, доходи, забезпеченість житлом та соціальними послугами.

У воєнний та повоєнний час ці дані необхідні для планування гуманітарної політики, забезпечення соціального захисту, а також для виявлення потенційно

вразливих територій та прогнозування соціальних ризиків, що безпосередньо впливає на політичне управління та довіру до влади.

Системний статистичний аналіз сприяє зменшенню міжрегіональних диспропорцій. Порівняльний аналіз дає змогу виявити успішні регіональні практики та проблемні зони, оцінити вплив ендегенних та екзогенних факторів на економічні показники.

У процесі повоєнного відновлення статистика відіграє вирішальну роль, забезпечуючи базу для визначення пріоритетних напрямків реконструкції, оцінки ефективності використання фінансових ресурсів, включаючи міжнародну допомогу, формування довгострокових програм сталого розвитку та залучення інвестицій, орієнтованих на конкретні потреби регіонів.

Системний статистичний аналіз розвитку регіонів має стратегічне значення для стабілізації та подальшого сталого розвитку України. Подальші дослідження мають бути спрямовані на удосконалення методології збору даних в умовах надзвичайних ситуацій та розроблення цифрових інструментів для швидкого моніторингу та візуалізації статистичних даних. Це забезпечить оперативність прийняття рішень, підвищить ефективність державного управління та дозволить створити надійну модель регіональної політики на майбутнє[1-3].

Імплементация європейського досвіду у сфері регіональної статистики є стратегічним імперативом. Перехід на стандарти Євростату (Eurostat), зокрема у методології розрахунку показників NUTS (Номенклатура територіальних одиниць для статистики) та впровадження принципів європейської статистики, забезпечить зіставність українських регіональних даних з даними країн ЄС. Це критично важливо для залучення міжнародних інвестицій, участі у європейських програмах регіонального розвитку та ефективної оцінки прогресу на шляху європейської інтеграції. Таким чином, гармонізація статистичної системи є не лише технічним, а й стратегічним політико-економічним кроком до повоєнної відбудови та членства в Європейському Союзі.

Список використаних джерел:

1. Стегней М. І., Нодь О. Л., Прокопець Р. І., Романюк С. В., Оксимчук С. О. Моделі життєзабезпечення територіальних громад в умовах розвитку цифрової економіки. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2025. Том 10. № 1. С. 370 – 374.
2. Стегней М.І. Інвестиційно-інноваційні домінанти сталого розвитку територіальних одиниць. Економіка та суспільство: електронний науковий фаховий журнал. 2015. № 1. С. 56-61.
3. An economic management system for sustainable development in black sea region. / Kramarenko I., Irtysheva I., Shults S., Stehnei M., Blishchuk K., Boiko Ye., Popadynets N., Samotiy N., Rogatina L., Hryshyna N. // Accounting : international journal. – Canada, 2020. – №6. – P. 387-394. –

Стегней М.І.,
д-р екон. наук, професор,
професор кафедри економіки та фінансів,
Мейсар Б.А.,
здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
Романюк С.В.,
здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
Батин М.О.,
здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
Мукачівського державного університету

КОРЕЛЯЦІЯ ЦИФРОВОЇ СТІЙКОСТІ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ ТА МОДЕЛЕЙ ЖИТТЄЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННИХ ЗАГРОЗ

На сучасному етапі розвитку економіки, що характеризується прискореною діджиталізацією, транспортно-логістичні системи набувають статусу критичної інфраструктури, особливо в контексті життєзабезпечення населення. В умовах воєнних загроз і збройних конфліктів, концепція стійкості транспортно-логістичні системи трансформується, вимагаючи не лише здатності до відновлення, але й інтеграції цифрової стійкості (digital resilience). Це означає спроможність системи функціонувати, адаптуватися та оперативно відновлюватися після кібератак, фізичних руйнувань та дестабілізації ланцюгів постачання, забезпечуючи при цьому безперервність основних економічних і соціальних процесів.

Впровадження передових цифрових рішень є ключовим важелем для зміцнення стійкості транспортно-логістичних систем та підвищення надійності життєзабезпечення населення. Використання штучного інтелекту (AI) та аналізу великих даних (Big Data) дозволяє оперативно моделювати та прогнозувати вплив воєнних дій на інфраструктуру та логістичні маршрути. Це забезпечує можливість швидкої переорієнтації ланцюгів постачання, мінімізуючи час простою та перебоїв у доставці критично важливих вантажів (продуктів, медикаментів, енергоносіїв). Технології блокчейну можуть бути застосовані для створення децентралізованих, захищених реєстрів транзакцій та переміщення вантажів. Така прозорість підвищує довіру, знижує корупційні ризики та унеможливорює маніпуляції з інформацією про життєво важливі запаси. Інтернет речей (IoT) та роботизовані системи, інтегровані в логістичні вузли та склади, підвищують рівень автоматизації. В умовах дефіциту людських ресурсів або небезпеки на маршрутах, автономні транспортні засоби (наприклад, дрони для доставки) можуть забезпечувати функціональність системи.

Стійкість транспортно-логістичних систем безпосередньо корелює зі стійкістю системи життєзабезпечення. В умовах воєнних загроз, соціальний імператив диктує пріоритетність забезпечення доступності, якості та своєчасності постачання. Цифрові платформи та розвиток «останньої милі» (last-mile delivery) критично важливі для забезпечення населення, особливо у деокупованих чи віддалених регіонах, основними товарами та послугами. Це мінімізує соціальну нерівність, спричинену руйнуванням традиційних ринків. Цифрове відстеження дозволяє контролювати умови зберігання та транспортування, гарантуючи якість

швидкопсувних товарів (продуктів харчування та лікарських засобів) протягом усього шляху до кінцевого споживача.

Хоча цифровізація є рішенням, вона також генерує нові виклики, які потребують наукового осмислення: Кібербезпека критичної інфраструктури, проблеми регулювання та кадрове забезпечення.

Зростання залежності від цифрових систем збільшує вразливість транспортно-логістичних систем до кібератак, які можуть паралізувати постачання. Необхідна розробка посилених протоколів безпеки та створення стійких до відмови (fail-safe) логістичних мереж. Використання великих масивів даних (Big Data) у логістиці вимагає чіткого законодавчого регулювання для захисту приватності та запобігання монополізації ринку. Цифрова трансформація потребує фахівців, які володіють компетенціями на перетині логістики, економіки та ІТ. Дослідження мають бути спрямовані на оцінку впливу цифрової трансформації на ринок праці та формування нових освітніх програм.

Зміцнення цифрової стійкості транспортно-логістичних систем є стратегічним завданням для України. Інтеграція новітніх технологій у моделі життєзабезпечення не тільки сприятиме ефективному повоєнному відновленню, а й забезпечить країні конкурентні переваги на глобальному ринку та підвищить загальну якість життя населення.

Трансформація моделей життєзабезпечення регіонів, які історично базувалися на лінійних та вразливих ланцюгах постачання, є необхідною умовою для підвищення національної стійкості. В умовах воєнних загроз цифровізація сприяє переходу до прогностичних та адаптивних моделей життєзабезпечення. Інтеграція алгоритмів машинного навчання та прогностичної аналітики дозволяє не лише забезпечувати фізичну доставку ресурсів, але й оптимізувати інвентаризацію та управління стратегічними запасами критично важливих товарів. Ключовим соціально-економічним імперативом є забезпечення гарантованої доступності товарів і послуг для населення, що досягається через розвиток електронної комерції та побудову гнучких логістичних мереж. Таким чином, цифрова стійкість транспортно-логістичних систем формує фундамент інноваційних, стійких моделей життєзабезпечення, що є невід'ємним елементом успішної післявоєнної розбудови економіки.

Список використаних джерел:

1. Іртищева Інна, Стегней Маріанна, Крамаренко Ірина, Бойко Євгенія, Надточій Ірина, Сіренко Ігор, Гришина Наталія, Іщенко Олена Методичні підходи щодо оцінки ресурсного потенціалу та їх вплив на транспортну систему України / Іртищева Інна, Стегней Маріанна, Крамаренко Ірина, Бойко Євгенія, Надточій Ірина, Сіренко Ігор, Гришина Наталія, Іщенко Олена // Вісник Хмельницького національного університету. Серія: «Економічні науки»: науковий журнал. – Хмельницький : ХНУ, 2022. – № 6, Т.2. – С. 189-195.

2. Стегней М. І., Нодь О. Л., Прокопець Р. І., Романюк С. В., Оксимчук С. О. Моделі життєзабезпечення територіальних громад в умовах розвитку цифрової економіки. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2025. Том 10. № 1. С. 370 – 374.

Стегней М.І.,
д-р екон. наук, професор,
професор кафедри економіки та фінансів,
Прокопеч Р.І.,
здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
Рега В.І.,
здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
Мукачівського державного університету

СТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ АКТИВНОСТІ ТА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Статистичне дослідження взаємозв'язків підприємницької активності та регіонального розвитку є необхідним елементом сучасної регіональної економічної науки, оскільки саме підприємництво слугує ключовим рушієм економічного зростання та структурної модернізації на територіальному рівні. Кількісні характеристики інтенсивності створення нових суб'єктів господарювання, рівень їхньої інноваційності та адаптивності безпосередньо корелюють із динамікою валового регіонального продукту, показниками зайнятості та загальним рівнем соціального добробуту. Актуальність статистичної верифікації цього взаємозв'язку зростає в умовах децентралізації, коли регіони потребують кількісно обґрунтованих інструментів для стимулювання внутрішнього економічного потенціалу та ефективного управління.

Для адекватного статистичного вивчення цих взаємозв'язків обов'язковим є застосування економетричних методів, зокрема множинного регресійного та кореляційного аналізу. Такий підхід дозволяє не просто констатувати наявність кореляції, а й кількісно оцінити характер та силу впливу регіональних факторів на підприємницьку динаміку, а також зворотний вплив підприємництва на економічні показники регіону. Статистична методологія повинна включати моделювання двостороннього впливу: верифікацію того, як регіональні умови (якість людського капіталу, інвестиційний клімат, інфраструктурна забезпеченість) впливають на динаміку реєстрації та виживаність бізнесу, і навпаки – як зростання підприємницької активності стимулює підвищення макроекономічних показників регіону.

Підприємницька активність є фундаментальним чинником регіональної економічної стійкості в умовах зовнішніх загроз. Саме статистичні показники щільності малих та середніх підприємств слугують індикатором здатності регіону до швидкої адаптації до кризових ситуацій, зокрема через оперативну релокацію, перепрофілювання та диверсифікацію виробничих процесів. Кількісний аналіз підтверджує, що території з високою концентрацією підприємницьких структур легше компенсують потенційні втрати, спричинені деструкцією великих промислових об'єктів. Відповідно, статистична оцінка динаміки створення, виживання та фінансової стійкості бізнесу в територіальному розрізі є необхідною для об'єктивного прогнозування економічної безпеки та розробки диференційованих антикризових програм.

Кількісне моделювання та вимірювання взаємозв'язку між підприємницькою

активністю та регіональним розвитком має пряме практичне значення для формування ефективної державної політики стимулювання бізнесу. Результати статистичного аналізу повинні стати основою для диференційованого підходу, що враховує унікальні потреби та ресурсні обмеження кожного регіону. Стратегічним пріоритетом є гармонізація національних статистичних індикаторів з європейськими стандартами (Євростат). Ця стандартизація забезпечить зіставність даних, дозволить ефективно інтегрувати українське підприємництво у європейські ланцюги створення вартості та відкриє доступ до цільових фінансових ресурсів, спрямованих на регіональний розвиток у контексті європейської інтеграції [1-3].

Системний статистичний аналіз взаємозв'язків підприємницької активності та регіонального розвитку набуває статусу стратегічного інструменту для відновлення України, особливо її регіонів, що постраждали від військової агресії.

Статистичні дослідження мають бути сфокусовані на кількісній оцінці відновлювального потенціалу постраждалих територій. Це потребує розробки інтегральних індикаторів, які поєднують рівень деструкції економічних активів із динамікою реєстрації нових підприємств та рівнем релокації. Таким чином, підприємницька активність слугує базовим індикатором економічного "пульсу" регіону та його здатності до самовідновлення [4-5].

Перспектива досліджень полягає у сегментації підприємницького середовища для розробки диференційованих програм. Наприклад, економетричний аналіз повинен виявити, які чинники (фіскальні пільги, грантова підтримка, доступ до дешевих кредитів) мають найбільший позитивний вплив на стійкість та виживання бізнесу у прифронтових чи деокупованих регіонах. Підприємництво тут розглядається як ключовий реципієнт та реалізатор державної політики відновлення.

Фінальною перспективою є статистична інтеграція українського підприємницького середовища у європейський простір. Статистичне моделювання має забезпечити перехід на стандарти Євростату, зокрема в оцінці життєздатності МСП, що не лише підвищить якість управління, але й зробить дані про регіональний бізнес зіставними для міжнародних донорів та інвесторів. У цьому контексті, дослідження є інформаційним каталізатором для залучення міжнародного капіталу, орієнтованого на відбудову.

Список використаних джерел:

1. Стегней М. І., Нодь О. Л., Прокопець Р. І., Романюк С. В., Оксимчук С. О. Моделі життєзабезпечення територіальних громад в умовах розвитку цифрової економіки. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2025. Том 10. № 1. С. 370 – 374.
2. Стегней М.І. Інвестиційно-інноваційні домінанти сталого розвитку територіальних одиниць. Економіка та суспільство: електронний науковий фаховий журнал. 2015. № 1. С. 56-61.
3. An economic management system for sustainable development in black sea region. / Kramarenko I., Irtysheva I., Shults S., Stehnei M., Blishchuk K., Boiko Ye., Popadynets N., Samotiy N., Rogatina L., Hryshyna N. // Accounting : international journal. – Canada, 2020. – №6. – P. 387-394.

4. Стегней М.І., Черничко Т.В., Хаустова К.М. Стале підприємництво у вимірах продовольчої безпеки / Стегней М.І., Черничко Т.В., Хаустова К.М. // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка; : збірник наукових праць / гол.ред. О. Бартош. – Ужгород : УжНУ, 2023. – Вип. 1(61). – С.128-132. – DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2023.1\(61\).128-132](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2023.1(61).128-132).

5. An economic management system for sustainable development in black sea region. / Kramarenko I., Irtysheva I., Shults S., Stehnei M., Blishchuk K., Boiko Ye., Popadynets N., Samotiy N., Rogatina L., Hryshyna N. // Accounting : international journal. – Canada, 2020. – №6. – P. 387-394.

Стегней М. І.

д-р екон. наук, професор,
професор кафедри економіки та фінансів,

Турицька А. В.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
за спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Мукачівського державного університету

РОЛЬ СТАТИСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ

Статистичні дослідження підприємницької діяльності є критично важливим напрямом економічного аналізу, особливо в умовах системних викликів та загроз. Достовірне та оперативне оцінювання стану підприємницького сектору – від мікро до великого бізнесу – забезпечує об'єктивну інформацію про його стійкість, адаптивність та внесок у національну економіку. Систематичний збір та аналіз статистичних показників дозволяє ідентифікувати тренди розвитку, виявляти бар'єри та формувати ефективні стратегії державної підтримки, необхідні для економічного зростання.

У період військової агресії та економічної нестабільності статистичний аналіз виконує низку ключових функцій, що мають стратегічне значення. По-перше, він дозволяє точно оцінити економічну деструкцію та динаміку релокації, оскільки статистика дає змогу визначити масштаби втрат підприємств, які включають як руйнування активів, так і зупинку виробництва, а також простежити переміщення бізнесу до безпечніших регіонів. Ця інформація є основою для розробки компенсаційних механізмів та визначення пріоритетів відновлення економічних ланцюгів. По-друге, дослідження забезпечують моніторинг стійкості та адаптивності підприємств, надаючи можливість оцінити їхню фінансову стійкість, здатність до диверсифікації ринків, а також спроможність зберегти робочі місця в умовах обмежених ресурсів та порушеної логістики. По-третє, статистичні дані необхідні для діагностики ринку праці, оскільки вони відображають рівень зайнятості, динаміку безробіття серед працездатного населення, а також потреби у нових кваліфікаціях, спричинені переміщенням виробництв, що є критично важливим для планування політики зайнятості та

програм перекваліфікації.

Для адекватного відображення стану підприємництва в умовах загроз, необхідно використовувати багатомірну систему статистичних індикаторів. Ця система охоплює, насамперед, показники функціональної активності, які відображають динаміку кількості як зареєстрованих, так і ліквідованих підприємств, обсяги реалізованої продукції/послуг за регіонами та рівень інвестиційної активності. Крім того, не менш важливими є показники фінансової стійкості, які охоплюють рівень платоспроможності, оборотність активів та частку проблемних кредитів у підприємницькому секторі. Також система включає показники соціального впливу, що оцінюють кількість створених або збережених робочих місць, середній рівень заробітної плати, а також ступінь участі бізнесу у волонтерських та соціальних ініціативах. Нарешті, вагомим елементом є показники експортно-імпоротної діяльності, які через зміну географії та обсягів зовнішньоекономічної діяльності слугують індикатором успішності переорієнтації ринків.

Для оцінки впливу сучасних викликів на підприємницьку діяльність доцільно використовувати інтегровану систему показників, що охоплює демографічні, економічні та соціальні аспекти функціонування бізнесу на регіональному рівні.

Таблиця 1

Умовні характеристики динаміки та структури підприємницької активності в умовах кризи (на прикладі двох умовних регіонів, %)*

Показник	Одиниця виміру	Регіон А (Прифронтовий)	Регіон Б (Тиловий, Реципієнт)	Середній показник по країні
I. Динаміка функціональної активності				
Зміна кількості зареєстрованих ФОП (р/р)	%	-18,5	+9,2	-2,1
Частка ліквідованих юр. Осіб	%	15,3	4,1	6,8
II. Економічна деструкція та адаптація				
Зміна обсягів реалізованої продукції	%	-35,0	+4,5	-9,5
Частка підприємств, що провели релокацію	%	22,5	3,8	7,9
Зменшення інвестиційної активності (кап. Інвестиції)	%	-58,2	+11,5	-25,0
III. Соціальний та фінансовий тиск				
Зміна рівня безробіття (р/р)	п.п.	+8,5	+2,1	+4,5
Середньомісячний обсяг проблемної заборгованості бізнесу	млн грн	550,0	85,0	190,0
Частка МСП, що отримали державну/міжнародну підтримку	%	12,5	7,0	8,5

* Джерело: умовні дані

Представлена вище система показників дозволяє провести кластерний аналіз регіонів та виявити ступінь поляризації підприємницького середовища, що є основою для наукового дослідження.

1. Демографічні індикатори бізнесу (ФОП, ліквідація юр. осіб). Різке зниження реєстрації та зростання ліквідації в регіоні А свідчить про глибокий шок і неможливість ведення бізнесу, тоді як зростання в регіоні Б відображає приплив релокованого капіталу.

2. Індикатори економічної деструкції (обсяги, Інвестиції): Масштабне падіння інвестиційної активності в регіоні А (–58,2%) фіксує його як територію з низьким відновлювальним потенціалом без зовнішньої допомоги. Позитивна динаміка в регіоні Б підкреслює його роль як реципієнта інвестицій та виробничих потужностей.

3. Соціальний тиск (Безробіття, Заборгованість): Різке зростання безробіття та значний обсяг проблемної заборгованості в прифронтовому регіоні демонструють прямий вплив військових загроз на фінансову стійкість та соціальну стабільність, що вимагає розробки спеціалізованих програм антикризового фінансування та підтримки зайнятості.

Таким чином, статистичний моніторинг цих індикаторів є методологічною базою для прийняття ефективних, диференційованих управлінських рішень у сфері державної політики підтримки підприємництва.

Системний статистичний аналіз підприємницької діяльності має стратегічне значення для успішного повоєнного відновлення та забезпечення сталого розвитку України. На основі достовірних статистичних даних можна формувати адресні програми підтримки (фіскальні, кредитні), стимулювати інноваційний розвиток та залучати міжнародні інвестиції.

Гармонізація української статистики підприємництва з європейськими стандартами (Євростат) є стратегічним кроком. Імплементация європейської методології забезпечить зіставність даних щодо МСП (малих та середніх підприємств), що є критичною умовою для їхньої інтеграції в європейські ланцюги створення вартості. Таким чином, статистичні дослідження виступають не лише інструментом діагностики, але й каталізатором інтеграції українського бізнес-середовища у європейський економічний простір.

Список використаних джерел:

1. Стегней М. І., Нодь О. Л., Прокопець Р. І., Романюк С. В., Оксимчук С. О. Моделі життєзабезпечення територіальних громад в умовах розвитку цифрової економіки. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2025. Том 10. № 1. С. 370 – 374.

2. Стегней М.І. Інвестиційно-інноваційні домінанти сталого розвитку територіальних одиниць. Економіка та суспільство: електронний науковий фаховий журнал. 2015. № 1. С. 56-61.

3. An economic management system for sustainable development in black sea region. / Kramarenko I., Irtysheva I., Shults S., Stehnei M., Blishchuk K., Boiko Ye., Popadynets N., Samotiy N., Rogatina L., Hryshyna N. // Accounting : international journal. – Canada, 2020. – №6. – P. 387-394.

4. Стегней М.І., Черничко Т.В., Хаустова К.М. Стале підприємництво у вимірах продовольчої безпеки / Стегней М.І., Черничко Т.В., Хаустова К.М. // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка; : збірник наукових праць / гол.ред. О. Бартош. – Ужгород : УжНУ, 2023. – Вип. 1(61). – С.128-132. – DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2023.1\(61\).128-132](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2023.1(61).128-132).

Стегней М.І.,
д-р екон. наук, професор,
професор кафедри економіки та фінансів,
Янкулич Р.В.,
здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
за спеціальністю 051 «Економіка»,
Левдар С.М.
здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
за спеціальністю 051 «Економіка»,
Коломієць О.О.
здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
за спеціальністю 051 «Економіка»,
Мукачівського державного університету

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК КАТАЛІЗАТОРА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ: ВІД МАРКЕТИНГОВОГО АНАЛІЗУ ДО ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО БІЗНЕС-ПЛАНУ ТА УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС- ПРОЦЕСАМИ

В умовах посилення глобальної турбулентності, структурних макроекономічних дисбалансів та прямих безпекових загроз (зокрема, військових конфліктів та криз), забезпечення економічної стійкості регіонів стає ключовим національним імперативом. Підприємницька діяльність виступає не лише джерелом ВРП та зайнятості, а й критичним механізмом диверсифікації ризиків та швидкої адаптації економічної структури до шоків впливів. Активізація підприємництва є стратегічним важелем для формування резильєнтної економічної бази, здатної функціонувати та відновлюватися в умовах надзвичайної ситуації.

Традиційні підходи до залучення інвестицій демонструють недостатню ефективність в умовах обмеженості капіталу та високої вартості ризиків. Дослідження, що інтегрує аналіз ринку та конкурентів, дозволяє здійснити верифікацію інвестиційних ідей на етапі бізнес-планування, мінімізуючи ймовірність неефективного використання ресурсів. Формування бізнес-плану інвестиційного проєкту на ґрунті глибокого аналізу є науково обґрунтованою методологією транспарентності та підвищення інвестиційної привабливості регіональних проєктів для внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів.

Впровадження інвестиційних проєктів у складних умовах вимагає не лише якісного планування, але й операційної досконалості. Розвиток системи

планування та управління бізнес-процесами забезпечує синергетичний ефект від капіталовкладень. Цей елемент дослідження є критичним для трансформації потенціалу, закладеного в бізнес-плані, у реальні економічні результати. Він вирішує проблему розриву між стратегією та виконанням (Strategy-Execution Gap), що особливо гостро стоїть в умовах необхідності швидкого відновлення та відбудови економічних об'єктів [1-2].

Таким чином, комплексне дослідження є методологічною основою для розробки адаптивних стратегій регіонального розвитку, що забезпечують перехід від кризового реагування до сталого та інноваційного зростання на основі якісно спланованої та ефективно керованої підприємницької активності.

Фундаментальна роль маркетингового аналізу полягає у забезпеченні валідності стратегічних рішень через ідентифікацію нішевих сегментів, оцінку конкурентних переваг та мінімізацію ризиків, що є *conditio sine qua non* для запуску стійких підприємницьких ініціатив. Зі свого боку, формування інвестиційного бізнес-плану виступає ключовим інструментом мобілізації капіталу, конвертуючи аналітичні дані у прозорий та фінансово обґрунтований проєкт, необхідний для залучення інвестиційних ресурсів. Нарешті, розвиток системи управління бізнес-процесами є операційним механізмом для забезпечення синергії між усіма елементами підприємницької діяльності, гарантуючи ефективну реалізацію стратегії та максимізацію мультиплікативного ефекту для економічного зростання регіону.

Таким чином, інтеграція цих трьох компонентів (аналізу, планування та управління) формує завершений цикл створення вартості. Цей цикл забезпечує системну стійкість підприємницької діяльності, оскільки маркетинговий аналіз задає стратегічну доцільність, бізнес-планування гарантує фінансову життєздатність, а управління бізнес-процесами – операційну ефективність. У сучасних умовах, коли ресурсна база регіону є обмеженою, така інтегрована методологія мінімізує трансакційні витрати та оптимізує розподіл інвестиційного капіталу, перетворюючи розрізнені ініціативи на когерентну програму регіонального економічного відновлення та розвитку.

Отже, активізація підприємницької діяльності є стратегічним імперативом та ключовим каталізатором економічного розвитку регіону, особливо в умовах сучасних економічних та безпекових викликів. Маркетинговий аналіз становить фундаментальну аналітичну основу, забезпечуючи валідацію підприємницьких ідей, мінімізацію ризиків та ідентифікацію конкурентних переваг перед етапом інвестування. Формування інвестиційного бізнес-плану є ключовим інструментом конвертації підприємницьких намірів у фінансово обґрунтовані проєкти, що критично важливо для ефективної мобілізації капіталу та підвищення інвестиційної привабливості регіону. Розвиток системи управління бізнес-процесами виступає операційним механізмом для забезпечення ефективної реалізації запланованих інвестицій, гарантуючи досягнення синергетичного ефекту та максимізацію внеску проєктів у регіональне зростання. Комплексне застосування цих стратегічних напрямів забезпечує системний цикл від ідеї до реалізації, формуючи резильєнтну та інноваційну економічну структуру регіону.

Список використаних джерел:

1. Іртищева Інна, Стегней Маріанна, Крамаренко Ірина, Бойко Євгенія, Надточій Ірина, Сіренко Ігор, Гришина Наталія, Іщенко Олена Методичні підходи щодо оцінки ресурсного потенціалу та їх вплив на транспортну систему України / Іртищева Інна, Стегней Маріанна, Крамаренко Ірина, Бойко Євгенія, Надточій Ірина, Сіренко Ігор, Гришина Наталія, Іщенко Олена // Вісник Хмельницького національного університету. Серія: "Економічні науки": науковий журнал. – Хмельницький : ХНУ, 2022. – № 6, Т.2. – С. 189-195.
2. Стегней, М. І. Моделі трансформаційних станів в економіці та бізнесі / М. І. Стегней, В. В. Неймет // Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів [Електронний ресурс]: збірник тез доповідей за матеріалами II Міжнародної науково-практичної конференції (12-13 травня 2022 р., м. Мукачєво) / гол. ред. Т.Д.Щербан. – Мукачєво : МДУ, 2022. – С.408-411.

Титар В. В.,

аспірант кафедри математики та економіки
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

МОДЕРНІЗАЦІЯ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ СТРАТЕГІЙНИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Транспортна система є однією з ключових складових національної економіки будь-якої держави. Вона забезпечує не лише внутрішнє переміщення товарів та пасажирів, але й інтеграцію країни у світові економічні процеси. В Україні транспорт відіграє особливо важливу роль, враховуючи стратегічне розташування держави на перехресті транзитних маршрутів між Європою та Азією. Сучасна економіка неможлива без високоефективної транспортної інфраструктури, оскільки її стан безпосередньо впливає на продуктивність промислових підприємств, швидкість обігу товарів, логістичні витрати та конкурентоспроможність держави на міжнародному ринку. На жаль, транспортна система України протягом останніх десятиліть відзначалася низьким рівнем модернізації, що зумовлено недостатнім фінансуванням, зношеністю інфраструктури та недосконалим законодавчим регулюванням. Сьогодні модернізація транспортної системи є не просто необхідністю, а стратегічним фактором розвитку національної економіки. Підвищення ефективності транспортних потоків, інтеграція сучасних технологій та розвиток інфраструктури здатні стимулювати економічне зростання, створити нові робочі місця та підвищити інвестиційну привабливість країни [3, с. 119].

Модернізація транспортної системи сприяє економічному розвитку через кілька ключових механізмів [2]:

1. Зниження логістичних витрат. Сучасна інфраструктура дозволяє скоротити час перевезень, зменшити знос транспорту та підвищити ефективність ланцюгів

постачання. Це, у свою чергу, робить продукцію українських підприємств більш конкурентоспроможною на внутрішньому та зовнішньому ринках.

2.Залучення інвестицій. Потужна транспортна система стимулює іноземні інвестиції. Інвестори зацікавлені у країнах, де ефективна логістика дозволяє мінімізувати ризики та витрати на перевезення матеріалів та готової продукції.

3.Розвиток промислових кластерів. Модернізація доріг, залізниць та портів сприяє створенню логістичних хабів та промислових кластерів, де підприємства можуть оптимізувати виробництво та збут продукції.

4.Зростання зайнятості. Інвестиції у транспортну інфраструктуру створюють робочі місця у будівельній галузі, логістиці, сервісному обслуговуванні та суміжних сферах.

5.Інтеграція у світову економіку. Сучасна транспортна система дозволяє активно брати участь у міжнародній торгівлі, залучати партнерів та забезпечувати ефективне транспортування експорту та імпорту.

Для досягнення зазначених цілей необхідна комплексна стратегія модернізації транспортної системи, що включає[1]:

- реконструкція та будівництво доріг. Пріоритетом є розвиток магістральних транспортних коридорів та модернізація місцевих шляхів, що забезпечить рівномірний доступ до інфраструктури у всіх регіонах.

- модернізація залізничного транспорту. Це передбачає оновлення рухомого складу, автоматизацію систем управління, підвищення швидкості та безпеки перевезень.

- розвиток портової та авіаційної інфраструктури. Сучасні порти та аеропорти здатні збільшити пропускну здатність, скоротити час обробки вантажів та покращити умови для міжнародних перевезень.

- впровадження цифрових технологій. Використання систем моніторингу, електронних квитків, автоматизованої логістики та GPS-трекінгу дозволяє оптимізувати маршрути та скоротити витрати.

- екологічна модернізація. Перехід на електротранспорт, розвиток громадського транспорту та впровадження енергоефективних технологій знижують негативний вплив на навколишнє середовище.

Досвід інших країн свідчить, що інвестиції у транспортну систему прямо впливають на економічне зростання. Так, у Європейському Союзі модернізація доріг та залізниць дозволила скоротити витрати логістики на 15–20%, що підвищило конкурентоспроможність продукції [4].

Модернізація транспортної системи України є одним із ключових факторів забезпечення сталого економічного розвитку. Вона дозволяє підвищити ефективність логістики, скоротити витрати виробництва, стимулювати інвестиції та створювати робочі місця. Ефективна транспортна інфраструктура сприяє інтеграції України у світову економіку та забезпечує конкурентні переваги на міжнародному ринку.

Для досягнення цих цілей необхідні системні державні програми модернізації, приватні інвестиції та впровадження сучасних технологій у всіх видах транспорту. Лише комплексний підхід дозволить перетворити транспортну

систему України на один із драйверів економічного розвитку, що сприятиме підвищенню добробуту населення та зміцненню позицій держави на світовій арені.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2024 р. № 1550.

2. Смерічевський С.Ф., Райчева Л.І., Михальченко О.А. Проблеми і перспективи модернізації транспортного комплексу національної економіки. Економіка та суспільство. 2022. Випуск 38.

3. Соколова О. Є. Розробка сценаріїв сталого розвитку транспортної системи України. Вісник Вінницького політехнічного інституту. 2021. № 5. С. 117–125.

4. Хайнас Р. М. Транспортна система України: потенціал, ризики та можливості зовнішньоекономічної співпраці з країнами ЄС. Інвестиції: практика та досвід: зб. наук. праць. 2024. № 12.

Токар І.В.,

здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
спеціальність 076«Підприємництво та торгівля»,

Максименко Д.В.,

канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри обліку
і оподаткування та маркетингу

Мукачівського державного університету

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Масштабна, стратегічно керована цифровізація аграрного сектору України (в рамках Стратегії WINWIN AgroTech) є критичним неторговельним інструментом, що забезпечує структурну трансформацію інвестиційного профілю країни. Ця трансформація досягається через радикальне зниження операційних та фідучіарних ризиків (деризикінг), підвищення прозорості земельних активів та управління ланцюгами постачання, що є необхідною передумовою гармонізації з вимогами Міжнародних Фінансових Інститутів та ефективного залучення довгострокових приватних інвестицій.

Війна спричинила не просто економічні втрати, а глибоку структурну кризу ресурсного забезпечення. Станом на 2024 рік, Україна втратила приблизно 18% сільськогосподарських угідь порівняно з показниками 2021 року, а площа замінованих територій сягає 156 тисяч квадратних кілометрів [1]. Ці фактори формують імператив максимально ефективного використання наявних безпечних земель. Більше того, критичним бар'єром для відновлення є катастрофічний кадровий дефіцит через міграцію, мобілізацію чи загибель [1]. Цей масштабний дефіцит кваліфікованої робочої сили перетворює цифровізацію та автоматизацію з інструменту підвищення ефективності на єдиний життєздатний механізм компенсації критично необхідних людських ресурсів, забезпечуючи виробничу

стійкість [2].

Стратегічна державна відданість цифровому розвитку є ключовим сигналом для міжнародних інвесторів. Уряд України затвердив Стратегію цифрового розвитку інновацій (WINWIN) до 2030 року, де AgroTech визначено як один із 14 пріоритетних напрямків, поряд із DefenseTech та AI [1]. Цей документ пропонує чіткі шляхи для цифровізації, автоматизації та підвищення ефективності агросектору, інтегруючи технологічні рішення у стратегічно важливі ланки економіки: сільське господарство, харчову промисловість, біоенергетику та логістику [1].

Ключовим завданням цифрової дорожньої карти є подолання історичної сировинної залежності України. Стратегія робить акцент на розвитку глибокої переробки та FoodTech індустрії [1]. Це дозволить Україні перейти від експорту сировини до виробництва інноваційної продукції з високою доданою вартістю [1], що критично важливо для стабілізації економіки та залучення інвестицій, орієнтованих на кінцевий продукт, а не лише на сировинну маржу.

Цифрова прозорість є головним неторговельним інструментом для деризикінгу аграрного сектору. Використання електронних платформ, таких як Державний земельний кадастр (ДЗК) та автоматизовані системи (наприклад, «Агронавігатор»), забезпечує прозорість земельних відносин та оптимізує адміністративні процедури [3].

Міжнародні фінансові інституції надають значні пакети фінансування, які є прикладом прямого зв'язку між технологічною модернізацією та капіталом. Наприклад, ЄБРР надає великі інвестиційні для підвищення операційної ефективності, енергетичної безпеки та географічної диверсифікації [4]. Таке фінансування часто обумовлене дотриманням високих стандартів, зокрема Environmental, Social, and Governance (ESG) вимог [3]. Цифрові системи моніторингу та оцінки є необхідними для підтвердження дотримання цих стандартів.

Автоматизація та діджиталізація створюють нові, менш фізично вимогливі робочі місця, що критично важливо для успішної реінтеграції ветеранів, які повертаються до цивільного життя. Наприклад, компанія МХП вже реінтегрувала

373 ветерани в повсякденні виробничі процеси [4]. Фінансування, спрямоване на модернізацію та автоматизацію, підтримує цю соціальну місію, перетворюючи соціальний ризик (безробіття ветеранів) на інвестиційну можливість.

Отже для максимізації інвестиційного потенціалу AgriTech пропонується терміново завершити гармонізацію законодавства з ЄС та посилити захист інтелектуальної власності, що критично для венчурного капіталу. Крім того, необхідно прискорено створити державну цифрову інфраструктуру (полігони для тестування, R&D центри) із залученням приватно-державного партнерства для зниження інвестиційних ризиків. Нарешті, посилення кіберзахисту аграрних даних та електронних реєстрів є обов'язковим для забезпечення прозорості та стійкості інвестиційної інфраструктури.

Список використаних джерел:

1. Як розвиватимуться агротехнології в Україні? Секторальна стратегія WINWIN // Електронний ресурс. 2025. speka.ua URL: <https://speka.ua/business/yak-rozvivatimutsya-agrotekhnologiyi-v-ukrayini-sektoralna-strategiya-winwin-9g2gyn>
2. Козловський Д.О. Антикризіві виклики та стратегічні напрями адаптації аграрного бізнесу України в умовах економічної турбулентності. // Економічний простір. 2025. №199, ст.207-212
3. Шорський П.О. Сучасний погляд на інформаційно-правове забезпечення агропромислового комплексу України. // Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. №2, ст. 767-780
4. Boosting Ukraine's agribusiness sector resilience via investment loan - EBRD, //Електронний ресурс. 2025. ebrd.com. URL: <https://www.ebrd.com/home/news-and-events/news/2025/boosting-ukraine-s-agribusiness-sector-resilience-via-investment.html>

Турянчик Ю.В.,

здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»
спеціальність 076«Підприємництво та торгівля»,
Мукачівського державного університету

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ІНТЕГРАЦІЙНОМУ КОНТЕКСТІ

Оцінка ефективності державної підтримки інноваційної діяльності в умовах інтеграції є комплексним процесом, який вимагає не лише традиційних економічних, але й інтеграційно-адаптаційних критеріїв.

Вона спрямована на визначення, наскільки державні ресурси, спрямовані на стимулювання інновацій, сприяють підвищенню конкурентоспроможності підприємств на єдиних (інтеграційних) ринках та забезпечують гармонізацію з інноваційною політикою об'єднання.

В умовах міжнародної (або регіональної) економічної інтеграції ефективність інноваційної діяльності стає ключовим фактором конкурентоспроможності національної економіки та окремих суб'єктів підприємництва.

Державна підтримка інновацій є значним інструментом, проте її ефективність у динамічному інтеграційному середовищі часто залишається невизначеною або вимагає перегляду через зміни у правилах, стандартах і вимогах інтеграційних об'єднань.

Існуючі національні механізми підтримки можуть бути неефективними або неадаптованими до єдиних ринкових та інноваційних політик, що знижує потенціал інтеграції.

Державна підтримка інновацій в інтеграційному контексті розглядається як сукупність національних (прямих/непрямих) інструментів та спільних (наднаціональних) програм інноваційного розвитку.

Оцінка має включати не лише традиційні економічні показники (зростання

ВВП, обсяг інноваційної продукції, R&D витрати), але й інтеграційні показники (рівень гармонізації стандартів, участь у міжнародних науково-технічних програмах, трансфер технологій). Запропоновано інтегровану модель оцінки, що поєднує аналіз впливу (Impact Assessment) інструментів підтримки на макро- та мікрорівнях, з урахуванням коефіцієнтів синергії та узгодженості між національною та наднаціональною інноваційною політикою.

Виявлено, що державна підтримка часто концентрується на традиційних галузях, залишаючи інноваційні ніші або малі та середні підприємства (МСП), орієнтовані на інтеграційні ринки, недостатньо фінансованими.

Встановлено, що фіскальні інструменти (податкові пільги) демонструють вищу гнучкість, ніж пряме державне фінансування, але їхня ефективність залежить від узгодженості з податковим законодавством інтеграційного об'єднання.

Доведено, що найвищий рівень ефективності демонструють ті інструменти державної підтримки, які спрямовані на сприяння міжнародній кооперації (спільні R&D проєкти, мережева взаємодія, спільні інфраструктурні об'єкти).

Рекомендовано гармонізувати національні програми підтримки інновацій із пріоритетами та стандартами інтеграційного об'єднання для мінімізації бар'єрів та підвищення прозорості. Необхідно пріоритетно підтримувати інноваційні кластери та мережі, які мають потенціал виходу на міжнародні ринки та участі в інтеграційних ланцюгах створення вартості.

Запропоновано створення єдиного координаційного центру (або платформи) для оцінки та моніторингу ефективності державної інноваційної підтримки в інтеграційному вимірі, що забезпечить прозорість та спрямованість ресурсів.

Феєр О.В.,

канд.екон.н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
управління економічними процесами та туризму
Мукачівського державного університету

НОВІТНІ ТРЕНДИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНІЙ ГАЛУЗІ РЕГІОНУ

Туристично-рекреаційна галузь відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку регіонів України, забезпечуючи робочі місця, наповнення місцевих бюджетів та створення позитивного іміджу територій. В умовах глобальної нестабільності (воєнних викликів, глобальних криз та структурних трансформацій) саме підприємництво стає ключовим чинником відновлення і зростання галузі. Новітні тренди у туристично-рекреаційній сфері пов'язані з впровадженням цифрових технологій, орієнтацією на сталий розвиток, а також зростанням ролі малих бізнес-ініціатив, стартапів і соціального підприємництва.

До основних сучасних трендів підприємницької діяльності в туристично-рекреаційній галузі регіону належать такі напрями:

1. Розвиток сталого та екологічного підприємництва. Підприємці активно впроваджують екологічні стандарти у сфері гостинності - створюють еко-садиби,

розвивають зелений та сільський туризм, використовують відновлювані джерела енергії та локальні продукти. Такий підхід не лише відповідає вимогам часу, а й формує позитивну репутацію регіону як екоорієнтованої дестинації.

2. Діджиталізація туристичного бізнесу. Онлайн-платформи для бронювання, інтерактивні туристичні карти, мобільні застосунки, VR-екскурсії - усе це стає основою для підвищення конкурентоспроможності підприємств. Розвиток цифрових сервісів дає змогу підприємцям розширювати ринки збуту, зменшувати витрати та підвищувати якість обслуговування клієнтів.

3. Підтримка локальних ініціатив і малих бізнесів. Зростає роль мікропідприємництва у розвитку регіонального туризму. Малі заклади розміщення, локальні кав'ярні, ремісничі майстерні та фермерські господарства формують унікальний туристичний продукт, який базується на автентичності та культурній спадщині.

4. Подієвий туризм як платформа для підприємництва. Проведення фестивалів, ярмарків, гастрономічних подій і мистецьких форумів стимулює розвиток малого бізнесу - від сфери харчування до сувенірного виробництва. Подієвий туризм стає важливим чинником регіонального брендингу та підприємницької активності.

5. Інноваційні бізнес-моделі та соціальне підприємництво. Нові форми організації туристичного бізнесу - коворкінги для гідів, туристичні кластери, партнерські мережі сприяють підвищенню ефективності галузі. Соціальні підприємства у сфері туризму залучають громади до економічної діяльності, забезпечуючи синергію економічного та соціального ефектів.

Отже, новітні тренди підприємницької діяльності у туристично-рекреаційній галузі спрямовані на поєднання інноваційності, сталого розвитку та цифрових технологій. Підприємництво в туризмі стає ключовим інструментом повоєнного та регіонального відновлення, формування нових робочих місць і підвищення інвестиційної привабливості територій.

Черневий Ю.І.,

д. б. н., доцент, директор

Прикарпатський фаховий коледж лісового господарства та туризму

Баланюк І.Ф.,

д-р екон. наук, професор,

завідувач кафедри обліку і оподаткування,

Колядюк Ю.В.,

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,

Карпатський національний університет

імені Василя Стефаника

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В РЕГУЛЮВАННІ ПОПИТУ І ПРОПОЗИЦІЇ

Економіка країни ґрунтується на взаємодії попиту і пропозиції. Ринковий

механізм повинен працювати без втручання в його функціонування, але в сучасних умовах це майже неможливо, адже монополізація ринків, інфляційні процеси, соціальні проблеми є поширеним явищем. Тому щоб стабілізувати ситуацію держава повинна регулювати ринок. «Попитом називають ту кількість товарів та послуг, яку хочуть придбати покупці за певного рівня цін у визначений період. Інакше кажучи, попит – це платоспроможна потреба в продуктах та послугах. Пропозиція – це готовність продавця продавати на ринку товар за визначеного рівня цін у певний період часу» [1].

Важливою проблемою є те, що ринок не завжди може забезпечити справедливий розподіл благ, який має бути обов'язковим для товарів першої необхідності. У монополіях та олігополіях виробники можуть штучно завищувати ціни, що погіршує становище споживачів. Зараз ця проблема в Україні гостро проявляється на ринку пального та електроенергії. Контролюючи значну кількість постачання великі компанії диктують умови. Це призводить до зростання тарифів для населення і підвищення собівартості товарів і послуг.

В період інфляції чи економічної кризи ціни на базові товари зростають швидко, а держава не завжди встигає втрутитись. У таких умовах ринковий механізм часто працює проти споживача. Це призводить до зменшення купівельної можливості та зниження рівня життя. Через це завдання держави швидко втручатися через контроль ключових цін та тимчасові заходи підтримки населення.

«Якщо держава встановлює надто низькі максимальні ціни – виникає дефіцит. Якщо ж мінімальні ціни завищені – з'являється надвиробництво. Це порушує рівновагу ринку» [2]. У таких випадках важливо шукати «золоту середину», адже будь-яка ситуація призводить до негативних наслідків. Дефіцит породжує тіньовий ринок і нерівність у доступі до товарів, що є особливо небезпечно в стані війни. Надвиробництво ж, навпаки падіння цін нижче рівня собівартості і результатом є збитки у виробників, та ризик їх банкрутства. Держава впливає на ринок через податки: наприклад, податок підвищує вартість товару та зменшує його купівлю. У той же час субсидії чи дотації, навпаки, можуть зробити товар доступнішим. Таким чином держава може регулювати попит і пропозицію опираючись на соціально-економічні пріоритети. Наприклад підвищення цін на алкоголь має не лише фіскальну мету, а й соціальну – зменшення споживання. Водночас дотації на ліки чи базові продукти харчування допомагають захистити від різких коливань цін найбільш вразливі верстви населення.

До прямих методів регулювання відносяться державні замовлення, квоти, адміністративні обмеження та регулювання цін. До непрямих – податки, кредитно-грошова політика, субсидії тощо. Тому саме непрямі методи є більш ефективними у довгостроковій перспективі тому, що вони не дестабілізують ринок, а лише коригують його.

«Втручання держави завжди має наслідки. Наприклад, стримування інфляції може сповільнити економічне зростання» [3]. Це свідчить про те, що кожне рішення держави є своєрідним компромісом: виграш в одному напрямку часто тягне за собою втрати в іншому. У цьому випадку дуже складно регулювати ситуацію, адже потрібно обирати: стабільність цін чи розвиток економіки. Це завдання є особливо важливим для країн з перехідною економікою де обидва

чинники є критично важливими.

Для України характерна поступова лібералізація цін при збереженні контролю в стратегічних галузях. Такий підхід дає можливість поєднати елементи ринкової свободи з державним захистом у сферах, які мають значення для національної безпеки та добробуту населення. На даний момент неможлива повна зупинка регуляції ринку державою, адже: наш ринок недостатньо розвинений і прозорий; високий рівень тіньової економіки та корупції; нестабільність через війну й зовнішні фактори.

Державне регулювання є необхідним елементом функціонування економіки, адже ринкові механізми не завжди забезпечують справедливість і стабільність. Надмірне втручання може створити дисбаланс, але повна відмова від нього є ще більш небезпечна. Тому важливо поєднувати ринкову свободу з державним контролем у стратегічних сферах, особливо в умовах війни чи економічної нестабільності.

Список використаних джерел:

1. Попит і пропозиція, ринкова ціна, конкуренція. URL: [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://uahistory.co/pidruchniki/vasilkiv-civil-education-10-class-2018/37.php>
2. Місце держави в ринковій економіці. URL: [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://studentam.net.ua/content/view/4528/132/>
3. Форми, засоби і методи державного регулювання економіки. URL:[Електронний ресурс] Режим доступу: <https://buklib.net/books/33721>

Шеленко Д.І.,

д-р екон. наук професор,
професор кафедри підприємництва,
торгівлі та прикладної економіки

Романюк Т.М.,

канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та прикладної економіки

Зельманович А.В.,

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
спеціальності D3 “Менеджмент”

Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

ФІНАНСОВІ РЕЗЕРВИ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКІВ У ТРАДИЦІЙНІЙ ТА ЕЛЕКТРОННІЙ КОМЕРЦІЇ

Система формування фінансових резервів на підприємствах електронної комерції постає як фундаментальний елемент механізму управління ризиками, забезпечуючи стабільність фінансових потоків та безперервність бізнес-процесів у мінливому ринковому середовищі. Інтенсивне поширення цифрових платформ, мережевих форм взаємодії та платіжних систем спричиняє появу нових видів

фінансових загроз, пов'язаних з кібератаками, технічними збоями, нестабільністю електронних транзакцій та коливаннями попиту у сегменті віртуальної торгівлі. Ефективне резервування ресурсів у таких умовах є вирішальним інструментом при усуненні непередбачених наслідків, подій і є складовою стратегії підвищення фінансової стійкості суб'єктів господарювання. Аналіз практики формування резервних фондів у сфері електронної комерції дозволяє виявити закономірності їх впливу на платоспроможність підприємств, стабільність операційної діяльності та зниження рівня ризиків, пов'язаних з функціонуванням у цифровому середовищі.

З основних механізмів забезпечення фінансової стабільності є створення резервного фонду, який слугує засобом відшкодування непередбачуваних витрат і компенсації можливих збитків. Формування резервного фонду передбачає систематичне відрахування частини прибутку компанії та акумуляцію фінансових ресурсів на спеціальному рахунку [1, с. 180]. Важливою умовою ефективного використання резервного фонду є визначення оптимального обсягу коштів, які мають йти на покриття можливих фінансових ризиків, не спричиняючи значного відволікання ресурсів від інвестиційної та операційної діяльності [2, с. 23].

Як показують дослідження [3, с. 42] напрямки формування ефективної резервної політики є інструментом стратегічного управління, який націлений на мінімізацію фінансових ризиків, а також на підвищення конкурентоспроможності підприємства в умовах цифровізації торговельних процесів. Проте вчасне виявлення низки ризиків (зміна регуляторних вимог, геополітична нестабільність, організаційні, технологічні бар'єри та кліматичні виклики) вимагають ефективного фінансового захисту шляхом раціонального використання резервних інструментів [4, с. 85]. Раціональне формування та ефективне використання фінансових резервів у структурі корпоративних фінансів є фундаментальним інструментом забезпечення стабільності бізнес-моделі підприємства та мінімізації фінансових ризиків у традиційній та електронній комерції. Залучення короткострокових фінансових інструментів, до яких належать депозитні рахунки, високоліквідні цінні папери, еквіваленти грошових коштів та інші форми збереження капіталу, створює можливості не лише для збереження резервних активів, але й для їх продуктивного використання шляхом отримання додаткового доходу.

Невід'ємним елементом системи формування фінансових резервів є страхові резерви, призначені для компенсації можливих збитків у разі реалізації страхових ризиків. Оскільки вони відіграють роль фінансового буфера, дозволяючи підприємству уникати різких коливань ліквідності та підтримувати фінансову рівновагу в період дії несприятливих факторів, а синергія між внутрішніми резервними фондами та зовнішніми страховими інструментами формує основу комплексного управління ризиками.

Роль фінансових резервів з кожним роком набуває особливого значення і у процесі управління валютними ризиками, які безпосередньо впливають на прибутковість, вартість капіталу та фінансову стійкість компанії. Використання резервних фондів у стратегіях хеджування валютних ризиків, інвестування у валютні активи або придбання фінансових інструментів, що зменшують вплив коливань обмінного курсу, забезпечує стабілізацію фінансових показників та зменшує ймовірність збитків від негативних змін на валютному ринку [4, с. 43].

Раціональне урізноманітнення валютної структури підвищує адаптивність підприємства до зовнішніх фінансових коливань та зміцнює його конкурентні позиції у світовому економічному середовищі.

В умовах посилення ринкової турбулентності, посилення конкурентного тиску та необхідності постійного оновлення бізнес-процесів підприємства змушені формувати резерви не лише для захисту від ризиків, але й як джерело фінансування інноваційних та стратегічних проектів підприємництва [5, с. 85]. На противагу цьому спрямування частини резервних фондів на реалізацію програм розвитку, вдосконалення логістичних процесів, впровадження цифрових технологій надає підприємству можливість зміцнити ринкові позиції та сформувати довгострокові конкурентні переваги.

У системі електронної комерції формування фінансових резервів тісно пов'язане з розвитком цифрових платформ та нових механізмів взаємодії між суб'єктами господарювання. Запровадження спеціалізованих інтернет-платформ дозволяє підприємствам не лише оптимізувати процеси продажів, але й мінімізувати фінансові ризики, пов'язані з невизначеністю попиту, коливаннями цінних параметрів або зміною поведінки споживачів. Як зазначається в дослідженні [6, с. 85], запропонована авторами інтернет-платформа дозволяє сформувати ефективну модель співпраці з кінцевими роздрібними або оптовими покупцями, забезпечити можливість попереднього замовлення продукції відповідно до якісних, кількісних та цінних параметрів, а також створити умови для детального опису товарів, включаючи текстові характеристики та фотоматеріали. У наслідок чого фінансові резерви виконують не лише захисну, а й стратегічну функцію, забезпечуючи гнучкість, стабільність та безперервність бізнес-процесів.

Результати проведеного дослідження підтверджують, що фінансові резерви відіграють визначальну роль у системі економічної безпеки підприємств електронної комерції, формуючи основу для забезпечення їхньої довготривалої конкурентоспроможності. Створення та раціональне використання резервних фондів сприяє підтриманню стабільності грошових потоків, своєчасному реагуванню на ризикові події та мінімізації наслідків фінансових коливань. Функціонування у цифровому просторі вимагає від суб'єктів господарювання більшої гнучкості у розподілі ресурсів, підвищеного рівня контролю над ліквідністю та здатності передбачати потенційні загрози, що виникають у сфері електронних розрахунків. Узагальнення теоретичних положень і практичних аспектів формування резервів дозволяє стверджувати, що ефективна політика резервування є невід'ємною складовою стратегічного управління ризиками, спрямованого на зміцнення фінансової стійкості та підвищення адаптивного потенціалу підприємств у цифровій економіці.

Список використаних джерел:

1. Баланюк І.Ф., Шеленко Д.І., Іванюк Т.Л., Жовнір І.В., Банашкевич Т.П. Формування обліку фінансових результатів у підприємствах. Вісник Прикарпатського університету. Економіка. Вип. XIV. 2019. С. 179–186.
2. Резнік Н. П., Гаврилюк Ю. Г. Управління економічними системами та процесами в умовах глобалізаційних трансформацій монографія / за заг. ред. В.В.

Прохорової. Харків : Іванченка І. С., 2020. 237 с.

3. Шпикуляк О.Г., Ксенофонтowa К.Ю., Шеленко Д.І., Лупенко А.Ю., Шпикуляк В.О. Інституційний аналіз ролі аграрних підприємств України у функціонуванні ринку органічної продукції ЄС в контексті міжнародної торгівлі. Агросвіт. 2025. № 19. С. 40-49. DOI: 10.32702/2306-6792.2025.19.40

4. Резнік Н.П., Слободяник А.М., Самофалова М.О., Саковська О.М. Ризик-менеджмент в АПК монографія. Київ: НУБіП, 2020. 291 с.

5. Humeniuk M., Nemish D. Farms in the post-war reconstruction of rural areas on the basis of sustainable development. Post-War Reconstruction of Ukraine: Legal, Political and Economic Challenges in Historical Perspective : scientific monograph. Ed. by V.M. Stratonov. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2025. P. 83-111. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/597/16065/33917-1>

6. Матковський П.Є., Сас Л.С., Шеленко Д.І. Розроблення інформаційної та обліково-аналітичної платформи для сільськогосподарських виробників і споживачів. Інтелект XXI. 2021. № 6. С. 51–54. <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2021-6.9>

Янчик І.М.,

здобувач вищої освіти, ОС «Доктора філософії»,
за спеціальністю 076 «Підприємництво та торгівля»,
Мукачівського державного університету

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНОГО МАЛОГО БІЗНЕСУ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Сучасна глобальна економіка характеризується зростаючою частотою та інтенсивністю економічних дисбалансів, зумовлених як ендегенними, так і екзогенними факторами. До них належать фінансові кризи, циклічні рецесії, глобальні пандемії, логістичні збої, інфляційні шоки, а також військові конфлікти, які в комплексі суттєво дестабілізують функціонування економічних систем. Особливо вразливою в таких умовах є сфера малого підприємництва, що об'єктивно має обмежений доступ до фінансових ресурсів, слабшу інституційну адаптивність та нижчий запас фінансової стійкості порівняно з великим бізнесом. Разом з тим, малі та середні підприємства (МСП) становлять домінуючу частку усіх господарських суб'єктів у більшості країн світу – близько 99% – та є ключовим джерелом зайнятості, інновацій і регіонального розвитку. Саме тому забезпечення їх стійкості у періоди кризових потрясінь постає як пріоритетне завдання публічної політики та інституційного дизайну.

Кризи останнього десятиліття – глобальна фінансова криза 2008–2009 років, пандемія COVID-19 (2020–2022), енергетичний шок 2022 року, а також повномасштабна війна в Україні – актуалізували потребу в розробці дієвих, адаптивних і системно орієнтованих інституційних механізмів підтримки МСП. Міжнародний досвід, зокрема країн Європейського Союзу, США, Канади та

Південної Кореї, демонструє різноманіття підходів до забезпечення стабільності й розвитку малого бізнесу в умовах дестабілізаційних шоків. Це охоплює як фінансово-кредитні інструменти (гарантії, субсидії, податкові пільги), так і інституційну модернізацію через цифровізацію сервісів, розширення регіональної інфраструктури підтримки, координацію між рівнями влади та розвиток партнерства з приватним сектором. Водночас ефективність реалізованих заходів значною мірою визначається не лише обсягами ресурсної підтримки, а й якістю інституційного середовища, гнучкістю державного реагування, рівнем включеності МСП у формування політики [1].

Інноваційна діяльність суб'єктів малого підприємництва (МПБ) є критичним каталізатором економічного відновлення та підвищення глобальної конкурентоспроможності України, особливо в контексті післявоєнної відбудови та євроінтеграційних процесів. Ефективна державна підтримка інновацій потребує глибокого вивчення успішних світових практик, адаптація яких є запорукою створення стійкого інноваційного середовища.

На основі системного аналізу міжнародного досвіду визначити найбільш ефективні інструменти державної підтримки інноваційного МПБ та обґрунтувати практичні рекомендації щодо їх впровадження в економічну політику України:

1. Аналіз ключових моделей підтримки. Розглянуто досвід країн ЄС (наприклад, програми Горизонт Європа, інструменти EIC Accelerator), США (програми SBIR/STTR) та Азійських країн (фокус на технологічних парках та кластерах), які демонструють високу результативність у стимулюванні інноваційного МПБ.

2. Ідентифікація ефективних інструментів. Проведено порівняльний аналіз фіскальних, фінансових та інфраструктурних інструментів підтримки, включаючи: податкові пільги на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, механізми прямого грантового фінансування, формування венчурних та гарантійних фондів, а також розвиток бізнес-інкубаторів та центрів трансферу технологій.

3. Визначення бар'єрів імплементації. Встановлено, що ключовими перешкодами для впровадження іноземного досвіду в Україні є: високі воєнні ризики, обмеженість бюджетного фінансування, недосконалість законодавчої бази щодо захисту інтелектуальної власності та недостатній рівень взаємодії між наукою та бізнесом.

Запропоновано комплекс заходів щодо адаптації міжнародного досвіду, що включає: створення спеціалізованого Фонду інноваційного розвитку МПБ із залученням міжнародних донорів; запровадження диференційованих податкових кредитів для малих інноваційних компаній, орієнтованих на експорт; стимулювання регіонального розвитку інноваційних кластерів та платформ відкритої інновації, орієнтованих на технології, які є пріоритетними для відбудови, оборони та інтеграції в європейський цифровий ринок.

Список використаних джерел:

1.Ходжаян А. Міжнародний досвід інституційної підтримки малого підприємництва в умовах економічних дисбалансів. Економічний аналіз. 2025. Том 35. № 2. С. 144-156. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2025.02.144>.

СЕКЦІЯ 4.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ У ФОРМУВАННІ МАРКЕТИНГОВИХ ЗАСАД РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Баланюк С.І.

канд. екон. Наук,
Академія прикладних наук імені Вінцента Поля в Любліні,
м. Люблін, Польща

Сасин К.В.,

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування»,
Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ БРЕНДІВ НА РИНКУ

На сьогоднішній час дуже багато різних брендів на ринку. Кожен бренд хоче продемонструвати себе по особливому тому що сильний бренд грає ключову роль при укріпленні довіри. Цей фактор імовірно збільшить в рази обсяг продажу. Стійкий бренд допомагає виділитись серед постійних покупців, щоб він в подальшому був популярний на ринку. Багато хто не проаналізує певні проблеми з якими може потім стикнутись власник бренду, або не сприйме ту чи іншу ситуацію більш серйозно і ось цей етап дуже важливий.

Одна з проблем це те, що на цей час дуже багато брендів на ринку і потрібно відокремитись, щоб зацікавити споживача своєю продукцією, придумати свою відмінність, щоб на перших етапах сформованого бренду споживачам було цікаво і було актуально. Будь-яка компанія, створюючи свій стиль, прагне сформувати власний популярний бренд, приділяючи більшу увагу атрибутам й використовує більш нові інструменти, які є в маркетинговому світі. Важливим фактором який впливає на розвиток бренду є його відносини з покупцями. Враховуючи потреби споживача потрібно знати його думку стосовно бренду.

Найпоширеніші проблеми, які зазвичай виникають у компаніях при створенні й просуванні власного бренду є недовіра до нових брендів на ринку. При цьому створити свій бренд і вийти на міжнародний ринок не всім претендентам під силу.

«Багато фахівців усе більше схиляється до висновку, що основним фактором успіху більшості підприємств є прихильність, вірність споживачів, тобто їхня лояльність. Дане поняття недавно з'явилося в нас у країні, але вже завоювало інтерес багатьох» [1, с. 57].

Споживачі більш схильні робити покупки у популярних торгових марок, у яких вони вже здійснювали покупки і це створює імідж. Покупець купує в тих брендів, у яких є чітко поставлена ціна і ця ж ціна, навіть якщо висока, то вона виправдовується тим, що цей продукт на ринку якісніший. Якість товару це одна з головних вимог на ринку, на який вже підприємництво повинно впливати адже не якісний товар ніяк не зможе стати брендованим.

«На сьогоднішній день Nike є одним із самих пізнаваних брендів у світі. Заснована п'ятдесят років тому, ця компанія встигнула обігнати й далеко залишити інші спортивні марки» [2]. Nike – це компанія, яка підтримує відомих

спортсменів, створює інноваційне взуття. Реклами компанії мотивують, а логотип є найвідомішим спортивним логотипом.

Недостатня популярність бренду на ринку також грає дуже провідну роль, тому що новим так і світовим брендам важко завоювати лояльність покупця, якщо не має гідного сервісу, рейтингу, чесних відгуків й рекомендацій. Якщо брати товарну марку, колір, логотип, шрифт, то власне його формує сприйняття бренду. Фірмовий звук - це те що запам'ятовується і сприймається на рівні обробки інформації. Характерні риси бренду мають чітко розроблені й втілені загальному образі продукту.

«Здійснення ефективного брендингу в соціальних мережах є важливим фактором успішного просування бренду, товару чи компанії на ринку. Воно має на меті залучення все більшої кількості прихильників, розширення цільової аудиторії, розроблення, поліпшення і захист репутації компанії через формування лояльності споживачів» [3].

У процесі формування особистого бренду потрібно чітко донести до цільової аудиторії його сутність, а також підкреслити особливості й унікальні риси, які вирізнятимуть бачення на цей бренд.

В умовах сучасної економіки, підприємствам необхідно захопити певний сегмент ринку, виготовляти якісний товар, який міг би задовольнити потреби цільової аудиторії і відповідати її очікуванням. На сьогодні підприємства повинні створювати бренд, який би надавав можливість товару ставати відомим.

Отже, розробка бренду та реалізація його просування на ринку передбачає формування у споживача переваги до певної товарної марки. Підприємство має не тільки зацікавити та утримати споживача протягом певного періоду часу, а й виробити в нього звичку і необхідність купівлі даного товару.

Список використаних джерел:

1. Струтинська І.В. Тернопіль «БРЕНД-МЕНЕДЖМЕНТ теорія і практика» 2015. 204 с.
2. Nike [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://dovidnyk.info/index.php/Brand/438>
3. Смерічевський С.Ф. Петропавловська С.Є, Радченко О.А. «Бренд-менеджмент: навчальний посібник» [Електронний ресурс] Режим доступу: http://digpub.chite.edu.ua/books/menedgment/74_Smerichevskiy_brand%20management.pdf

Бора Н.Ю.,
старший викладач кафедри обліку і
оподаткування та маркетингу,
Мукачівського державного університету

ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ КОМПЛЕКСУ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ В БАНКУ

Комплекс маркетингових комунікацій (КМК) є ключовим інструментом формування ефективної взаємодії банку з його клієнтами. Він забезпечує інтеграцію всіх комунікаційних каналів та методів просування, що дозволяє створювати єдиний інформаційний простір, формувати довіру до банку та підвищувати лояльність клієнтів.

Сучасні банки стикаються з низкою викликів: цифровізація фінансового ринку, зростання конкуренції, зміни в поведінці клієнтів та підвищення вимог до якості обслуговування. Це зумовлює необхідність впровадження інноваційних напрямів у комплекс маркетингових комунікацій.

Одним із головних трендів є цифровізація комунікацій. Банки активно використовують соціальні мережі, месенджери та мобільні додатки для індивідуалізації пропозицій, оперативного інформування клієнтів та розвитку взаємодії в режимі онлайн. Наприклад, інтеграція чат-ботів у мобільний банкінг дозволяє автоматизувати консультації та підвищити ефективність обслуговування.

Іншим важливим напрямом є контент-маркетинг та емоційне позиціонування бренду. Банки все частіше створюють освітні та аналітичні матеріали для клієнтів, які формують довіру та експертний статус установи. Використання storytelling у банківських комунікаціях дозволяє будувати емоційний зв'язок із клієнтами та підвищувати впізнаваність бренду.

Не менш значущим є розвиток омніканальних стратегій. Клієнти очікують послідовного досвіду у всіх каналах комунікації — від онлайн-банкінгу до фізичних відділень. Використання CRM-систем та аналітики дозволяє банкам забезпечити персоналізовані пропозиції та підвищувати ефективність маркетингових кампаній.

Таким чином, інноваційні напрями комплексу маркетингових комунікацій у банках зосереджені на цифровізації, персоналізації та інтеграції каналів взаємодії з клієнтами. Ефективне поєднання традиційних та сучасних методів комунікацій дозволяє не лише зміцнити конкурентні позиції банку, а й формувати довгострокові відносини з клієнтами, що є основою стійкого розвитку фінансової установи.

За дослідженнями Джоббера Д. маркетингові комунікації потребують:

- дослідження ринку: місткість, концентрація споживачів, їхня поведінка, наявність та особливості конкурентних пропозицій та товарів-субститутів; знання стратегій збуту, кон'юнктури, чинного законодавства і правил поведінки на конкретному ринку;
- дослідження товару: рівень ринкової новизни, міра диференціації, імідж, роль упаковки, причини і суть реклаमाцій споживачів, рівень супровідного сервісу;

- дослідження каналів маркетингової комунікації: стан, розгалуженість, вартість, досвідченість і лояльність комунікантів;
- дослідження системи розподілу: наявність та розгалуженість каналів розподілу, стан системи посередницьких підприємств та організацій, різноманітність методів торгівлі, кваліфікація та досвід продавців [4, С.45].

Основними аспектами на напрямками щодо впровадження інновацій на ринку банківських продуктів в умовах цифровізації економіки актуальними є:

1. Штучний інтелект і машинне навчання. Використання AI для аналізу клієнтських даних, автоматизації процесів та персоналізації банківських продуктів. Наприклад, впровадження чат-ботів для обслуговування клієнтів у режимі 24/7, аналіз ризиків для надання кредитів та автоматизований контроль фінансових операцій.

2. Блокчейн і смарт-контракти. Використання блокчейн-технологій для забезпечення прозорості та безпеки фінансових операцій. Смарт-контракти дозволяють автоматизувати виконання угод без необхідності втручання посередників, що прискорює операції та знижує витрати.

3. Хмарні технології. Банки переходять на хмарні сервіси для зберігання даних та проведення фінансових операцій. Це підвищує гнучкість у роботі банків та дозволяє швидко масштабувати ресурси, що особливо важливо під час кризових ситуацій.

4. Big Data. Аналіз великих обсягів даних дозволяє банкам краще розуміти поведінку клієнтів та пропонувати індивідуальні рішення, а також допомагає в прогнозуванні ринкових тенденцій та управлінні ризиками.

Комплекс маркетингових комунікацій є ключовим інструментом впливу банку на ринок та клієнтську аудиторію, забезпечуючи формування довіри та підвищення лояльності клієнтів. Аналіз сучасних тенденцій фінансового ринку свідчить про необхідність інтеграції інноваційних комунікаційних стратегій, орієнтованих на цифровізацію, персоналізацію пропозицій та омніканальний підхід у взаємодії з клієнтами.

Використання соціальних мереж, мобільних додатків, чат-ботів та інших цифрових інструментів дозволяє банкам не лише оперативного реагувати на потреби клієнтів, але й формувати стабільний емоційний зв'язок через контент-маркетинг та storytelling. Застосування таких інноваційних підходів сприяє підвищенню ефективності маркетингових комунікацій, зміцненню бренду та формуванню стійких конкурентних переваг на фінансовому ринку.

Список використаних джерел:

1. Актуальність дослідження цифрової трансформації банківського сектору України в умовах війни та нових викликів / О.М. Іваненко, Н.В. Сидоренко // Банківські технології. - 2023. - № 5. - с. 12-18.

2. Цифрова трансформація в умовах війни: проблеми та перспективи розвитку / Ю.С. Коваленко // Економічна безпека. - 2023. - № 4. - С. 23-29.

3. Інновації у банківському секторі: цифрові платформи, мобільні технології та штучний інтелект / В.П. Мельник // Фінанси та кредит. - 2022. -Т. 28, № 2. - С. 67-73.

Бутко Н.В.,

канд. екон. наук, доцент
кафедри підприємництва і маркетингу,

Коваленко С.О.,

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
спеціальності 076 Підприємництво,
торгівля та біржова діяльність

Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького

МАРКЕТИНГОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Конкурентоспроможність виробничих підприємств визначається комплексом чинників, що характеризують ефективність їх діяльності, стабільність розвитку та здатність успішно функціонувати в умовах ринкової конкуренції. Вона відображає рівень розвитку галузей і структур, які формують потенціал національної економіки.

Конкурентоспроможність підприємства – це інтегральна порівняльна характеристика, яка показує ступінь переваги підприємства над іншими учасниками ринку за сукупністю показників ефективності його діяльності [1]. Вона охоплює якість продукції, цінову політику, рівень інноваційності, репутацію бренду та здатність підприємства адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

В свою чергу конкурентоспроможність продукції є відображенням її спроможності задовольняти потреби споживачів краще, ніж товари-конкуренти, за рахунок поєднання споживчих властивостей, якості, ціни, дизайну, сервісного обслуговування та іміджу виробника. Вона визначається тим, наскільки продукт відповідає очікуванням ринку, а також здатністю підприємства ефективно реагувати на зміни попиту й технологічні інновації. Саме конкурентоспроможність продукції є основою формування конкурентних переваг підприємства на певному ринку.

Світова практика демонструє значну кількість методик оцінювання конкурентоспроможності підприємств і продукції. Проте не всі вони можуть бути прямо застосовані у вітчизняних умовах через відмінності в економічному середовищі, структурі ринку та рівні розвитку маркетингових систем. Для комплексного оцінювання конкурентоспроможності виробництва продукції на підприємствах зазвичай використовують такі групи показників: ефективності виробництва; фінансового стану підприємства; конкурентного потенціалу підприємства; ефективності збуту та просування продукції; соціальної ефективності; екологічності виробництва, конкурентоспроможності продукції та іміджу підприємства [2]. Найчастіше конкурентоспроможність підприємства визначають через конкурентоспроможність його продукції, адже саме вона є

кінцевим результатом виробничо-збутової діяльності.

Маркетинг виступає ключовим інструментом забезпечення конкурентних переваг продукції підприємства [3]. Його роль полягає не лише у просуванні товарів, а й у глибокому аналізі ринку, виявленні потреб споживачів, формуванні ефективної стратегії позиціонування продукції та управлінні її життєвим циклом.

Маркетингове забезпечення конкурентоспроможності продукції включає комплекс управлінських, аналітичних та комунікаційних заходів, спрямованих на підвищення її привабливості для споживачів і зміцнення позицій підприємства на ринку. Основні напрями маркетингового забезпечення конкурентоспроможності включають [4]:

- системне вивчення ринку та поведінки споживачів;
- аналіз витрат і доходів від реалізації продукції з метою оптимізації ресурсів;
- виявлення слабких сторін підприємства та підвищення якості товарів;
- розвиток асортименту й пошук нових ринкових сегментів;
- активну роботу з постійними клієнтами та залучення нових;
- формування ефективної системи комунікацій і реклами;
- аналіз цінової кон'юнктури, розробку гнучкої цінової стратегії;
- розбудову партнерських зв'язків та удосконалення каналів збуту.

Виокремлені напрями маркетингового забезпечення конкурентоспроможності продукції забезпечують ефективне задоволення потреб споживачів, підвищення якості товарів, оптимізацію цінової політики та формування позитивного іміджу підприємства. Завдяки системному аналізу ринку, впровадженню інновацій, розширенню асортименту та вдосконаленню каналів збуту, підприємство здатне зміцнити свої позиції на ринку, підвищити прибутковість та забезпечити стійкий розвиток у конкурентному середовищі.

Отже, маркетингове забезпечення конкурентоспроможності продукції є невід'ємною складовою сучасного управління підприємством. Воно сприяє підвищенню ринкової стійкості, зростанню прибутковості та формуванню позитивного іміджу підприємства в умовах глобалізованої економіки.

Список використаних джерел:

1. Коценко М. Конкурентні переваги в системі забезпечення конкурентоспроможності органічної продукції. Вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». 2021. № 43. С. 44–50.
2. Гуменюк О. В., Школенко О. Б. Маркетингове забезпечення процесу створення конкурентоздатної овочної продукції. Економіка і суспільство. 2017. Вип. 17. С. 235-239.
3. Бобко В. В., Ковальов М. С., Сула Є. В. Маркетингове управління реалізацією продукції підприємства в умовах кризових ситуацій як інструмент забезпечення прибутковості. Здобутки економіки: перспективи та інновації. 2025. Вип. 22. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17242892>.
4. Бутко Н. В., Уманська В. Г. Маркетингове забезпечення конкурентоспроможності цукробурякового виробництва. Вісник Черкаського університету. Серія: Економічні науки. 2017. № 2. С. 117–123.

Гаврилець О.В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри
обліку і оподаткування та маркетингу

Геревич В.В.,
здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
спеціальність 076«Підприємництво та торгівля»,
Мукачівського державного університету

РОЛЬ ЗЕЛЕНОЇ ЛОГІСТИКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

У сучасному світі, де зростає екологічна свідомість, а зміна клімату стає глобальним викликом, традиційні логістичні процеси, що характеризуються значним споживанням ресурсів і викидами, потребують трансформації. У цьому контексті зелена логістика — це комплексний підхід до організації та управління всіма логістичними операціями (від закупівель до утилізації), спрямований на мінімізацію їх негативного впливу на навколишнє середовище за одночасного збереження економічної ефективності.

Така концепція маркетингової діяльності характеризується наступними принципами:

1. Оптимізація транспортних процесів — передбачає використання сучасних програмних засобів для оптимізації маршрутів, що дозволяє скоротити пробіг транспортних засобів, зменшити витрати палива та викиди парникових газів (наприклад, комплексна TMS-системи (Transportation Management Systems). Окрім іншого, така оптимізація передбачає використання екологічного транспорту, зокрема, перехід на транспортні засоби з низьким або нульовим рівнем викидів (електромобілі, гібриди, водневий транспорт) та використання альтернативних видів палива та консолідацію вантажів шляхом зменшення кількості порожніх пробігів шляхом об'єднання невеликих партій товарів.

2. Екологічне управління складським господарством — передбачає застосування відновлюваних джерел енергії (сонячні панелі, вітрогенератори) для освітлення та опалення складів, а, також, "зелене" будівництво, що полягає у проектуванні та будівництві екологічних складських приміщень із застосуванням сталих матеріалів та технологій.

3. Управління пакуванням та відходами — спрямований на мінімізацію пакувальних матеріалів через використання багаторазової тари та перероблюваних матеріалів. Також, даний принцип спрямований на рециклінг та зворотну логістику завдяки організації процесів збору, транспортування, переробки відходів та використаних матеріалів (логістика зворотного потоку).

Роль зеленої логістики важко переоцінити, оскільки впровадження її принципів дозволяє підприємствам досягти суттєвих ринкових переваг через інноваційність своїх інструментів, зокрема:

— Зниження операційних витрат: економія палива, оптимізація використання ресурсів та зменшення витрат на утилізацію відходів можуть знизити операційні витрати.

– Підвищення конкурентоспроможності: компанії, що впроваджують екологічні практики, отримують конкурентну перевагу та зміцнюють лояльність клієнтів, які все більше вимагають екологічності продукції та послуг.

– Зменшення вуглецевого сліду: скорочення викидів CO₂ та інших шкідливих речовин в атмосферу. Так, транспорт створює близько 25% від всієї кількості парникових газів. Саме тому для запобігання подальшої кліматичної кризи створено світову стратегію скорочення викидів CO₂ до 2050 року [1].

– Збереження природних ресурсів: ефективніше використання енергії, води та сировини.

– Покращення іміджу бренду: формування позитивної репутації екологічно відповідальної компанії.

– Відповідність нормативним вимогам: дотримання посилених екологічних стандартів та регуляторних вимог.

У цілому, розвиток зеленої логістики в Україні є ускладненим через високі початкові інвестиції, адже закупівля екологічного транспорту та модернізація інфраструктури потребують значних капіталовкладень; також через нерозвинену інфраструктуру та брак обізнаності і розуміння переваг зеленої логістики серед частини підприємств та споживачів.

З метою усунення вказаних пролем розвитку зеленої логістики необхідними заходами впливу повинні стати: належна державна підтримка через формування регуляторних рамок, стимулів та програм державної підтримки для впровадження екологічних інновацій, а, також, європейський зелений курс через адаптацію українського законодавства та бізнес-практик до стандартів ЄС у рамках євроінтеграції.

Список використаних джерел:

1. Резнік Н.П., Мариніна О.Л. «Зелена» логістика у бізнесі логістичних перевезень: перспективи та особливості розвитку «зеленої» логістики у бізнесі для України URL: [//ujae.org.ua/wpcontent/uploads/2024/02/ujae_2024_r01_a10.pdf](http://ujae.org.ua/wpcontent/uploads/2024/02/ujae_2024_r01_a10.pdf) (дата звернення 18.10.2025).

Гаврилець О.В.,

канд. екон. наук, доцент кафедри
обліку і оподаткування та маркетингу,
Мукачівського державного університету

Кампо Г.М.,

канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів і банківської справи,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

МАРКЕТИНГОВІ ІННОВАЦІЇ ЯК ЗАСІБ АДАПТАЦІЇ ДО ГЛОБАЛЬНИХ ТРЕНДІВ

В умовах стрімкого розвитку цифрових технологій та зміни споживчої поведінки український бізнес змушений активно впроваджувати маркетингові

інновації для забезпечення конкурентоспроможності, виживання та подальшого розвитку. Слід відмітити, що маркетингові інновації — це реалізовані нові або значно поліпшені маркетингові методи, що охоплюють зміни в дизайні продукції, упаковці, методах продажів, просуванні на ринки та ціноутворенні. Останнім часом в Україні стрімко розвиваються такі маркетингові інновації як:

- Онлайн-реклама та SMM: Переорієнтація більшості рекламних бюджетів в онлайн-канали, активне використання соціальних мереж як основного засобу комунікації з аудиторією.
- Вебаналітика та Big Data: Використання великих даних для глибокого вивчення споживчого попиту, персоналізації маркетингових повідомлень та оптимізації рекламних витрат.
- Генеративний ШІ: Застосування ШІ-інструментів для створення контенту (тексти, зображення), автоматизації комунікацій (чат-боти) та аналізу даних.
- Автономні ШІ-агенти: Перспективний тренд, що прогнозує використання автономного ПЗ для виконання рутинних маркетингових завдань.
- Індивідуальний підхід: Зростання попиту на індивідуальний маркетинг та пропозиції, що відповідають унікальним потребам конкретного клієнта.
- CRM-системи: Активне використання систем управління відносинами з клієнтами для побудови довгострокової лояльності та перетворення покупців на "адвокатів" бренду.

Бізнес в Україні продовжує відновлювати інвестиції в digital-маркетинг. У 2024 році вони зросли на 25%, порівняно з 2023 роком, сума склала майже \$1 млрд (41,7 млрд грн). У 2025-му інвестиції можуть зрости на 28% [1].

Однак є ряд чинників, що ускладнюють процес активного впровадження передового світового досвіду у практику вітчизняних підприємств. Серه них:

- Високі початкові інвестиції: Впровадження нових технологій (ШІ, Big Data) потребує значних капіталовкладень, що може бути проблематичним для малого та середнього бізнесу в умовах війни.
- Нестабільність ринку: Економічна невизначеність ускладнює довгострокове планування та інвестування в інновації.
- Брак кваліфікованих спеціалістів: Потреба у фахівцях, які володіють сучасними інструментами діджитал-маркетингу та ШІ.
- "Витік мізків": Відтік талановитих маркетингологів та ІТ-спеціалістів за кордон.
- Проблеми конфіденційності: використання великих даних для персоналізації викликає занепокоєння щодо конфіденційності, що вимагає дотримання норм захисту даних.

Вирішення даних проблем можливе через запровадження дієвих заходів, що полягають у адаптації українських маркетингових практик та стандартів до вимог Європейського Союзу, використанні інновацій для підвищення конкурентоспроможності українських товарів та послуг на глобальній арені,

переході економіки України на інноваційний тип розвитку, де маркетингові інновації відіграють ключову роль у збільшенні обігу та зростанні виробництва, а, також, шляхом розвитку співпраці між бізнесом, науковими установами та державою для стимулювання інноваційної діяльності.

Таким чином, маркетингові інновації є критично важливими для українського бізнесу, особливо в сучасних складних умовах. Вони дозволяють не тільки ефективніше задовольняти потреби споживачів, але й формувати стійкі конкурентні переваги, адаптуватися до викликів та забезпечувати сталий розвиток підприємств. Незважаючи на існуючі бар'єри, активне впровадження цифрових технологій, ШІ, персоналізації та соціальної відповідальності відкриває значні перспективи для українських компаній.

Список використаних джерел:

1. Google продовжує задавати тон. Шість трендів digital-маркетингу у 2025 році від Юрія Копишинського URL: https://forbes.ua/leadership/gnuchkist-planuvannya-ta-shvidki-reklamni-kampanii-sim-trendiv-didzhital-marketingu-u-2025-rotsi-vid-yuriya-kopishinskogo-17012025-26389#:~:text=%20онлайн%20реклама%20*%20маркетинг%20*%20реклам (дата звернення 18.10.25)

Грицько В.В.

доктор філософії,

викладач суспільних дисциплін

ВСП «Гуманітарно-педагогічний

фаховий коледж Мукачівського державного університету»

Фенинець К.М.

здобувачка світи спеціальності 013 Початкова освіта

ВСП «Гуманітарно-педагогічний

фаховий коледж Мукачівського державного університету»

КОНЦЕПЦІЯ «БРЕНДУ ГРОМАДИ» ЯК ЕЛЕМЕНТ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

У сучасних умовах децентралізації та посилення автономії місцевих громад питання формування ефективної системи територіального маркетингу набуває особливої актуальності. Одним із ключових інструментів такого підходу виступає бренд громади, який відображає унікальність території, її соціокультурний код та ціннісні орієнтири.

Бренд громади – це не лише символічний набір елементів (логотип, гасло, візуальна айдентика), а комплексна стратегія позиціонування території, спрямована на створення позитивного сприйняття регіону серед внутрішніх і зовнішніх аудиторій. Він охоплює матеріальні та нематеріальні характеристики: природні ресурси, історико-культурну спадщину, соціальну активність населення,

рівень розвитку інфраструктури, особливості менталітету та стиль життя мешканців.

Однією з основних функцій бренду громади є формування територіальної ідентичності, тобто відчуття приналежності мешканців до певного простору, що базується на спільних цінностях, традиціях та історичній пам'яті. Саме через бренд громади створюється впізнаваний образ території, який дозволяє посилити її конкурентні позиції на національному та міжнародному рівнях.

Важливою умовою ефективного формування бренду є залучення громади до процесу його створення. Активна участь жителів у розробленні бренд-концепції забезпечує автентичність образу та підвищує рівень внутрішньої лояльності. Бренд, який народжується «зсередини», має значно більший потенціал впливу, ніж штучно нав'язаний зовнішній образ.

Процес розроблення бренду громади, зазвичай, включає кілька етапів:

- аналітичне дослідження особливостей території (ресурси, сильні сторони, можливості розвитку);
- визначення цінностей і ключового повідомлення, що формує основу ідентичності;
- розроблення візуальних та комунікаційних елементів бренду;
- впровадження бренду через маркетингові, культурні та соціальні проекти;
- моніторинг ефективності та коригування стратегії позиціонування.

Отже, концепція бренду громади є невід'ємною складовою сучасної системи територіального маркетингу. Вона дозволяє гармонізувати економічні, соціальні та культурні аспекти розвитку, забезпечуючи сталу ідентичність та конкурентоспроможність громади в умовах глобалізації. Формування бренду громади потребує стратегічного підходу, міжсекторальної співпраці та постійного діалогу між владою, бізнесом і громадянами.

Список використаних джерел:

1. Хандога Ю.В. Теоретичні підходи та моделі формування іміджу територіальної громади: маркетинговий, соціологічний, комунікаційний / Ю.В. Хандога, В.В. Маргітич, Н.М. Сембай, О.І. Графська, Ю.Л. Філімонов // Київський економічний науковий журнал. 2025. Вип. №8(2025). С.183-191.

2. Євтушенко О. Н. Брендинг території громади – механізм формування локальної ідентичності та фактор конкурентоспроможності / О. Н. Євтушенко, М. М. Суслов, С. М. Верба // Публічне управління та регіональний розвиток: наук. журн. 2021. Вип. № 13. С. 622–649.

Замула І.В.,
д-р екон. наук, проф.,
професорка кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку,
Травін В.В.,
канд. екон. наук, доц.,
доцент кафедри фінансів та цифрової економіки
Державного університету “Житомирська політехніка”

ІНДЕКСНИЙ ТА DEA-АНАЛІЗ ДЛЯ ОЦІНЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БІОЕНЕРГЕТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується інтенсивною трансформацією енергетичних систем у напрямі підвищення їх екологічної стійкості. У цьому контексті біоенергетичний сектор є стратегічним чинником «зеленої» трансформації та реалізації принципів циркулярної економіки. Відповідно до даних Міжнародного агентства з відновлюваної енергетики (IRENA), у 2020–2024 рр. частка біоенергетики у світовому енергобалансі зросла на 12%, а обсяг інвестицій у галузь у 2024 р. перевищив 35 млрд доларів США [1], що підтверджує сталість позитивної динаміки розвитку галузі.

В Україні біоенергетика поступово набуває вагомого значення у структурі відновлюваної енергетики. Проте інноваційна активність підприємств залишається на відносно низькому рівні через відсутність системного підходу до управління інноваційними процесами. Тому дослідження аналітичних моделей оцінювання ефективності інноваційної діяльності мають важливе теоретичне та практичне значення, оскільки сприяють підвищенню конкурентоспроможності суб'єктів біоенергетичного ринку й формуванню засад циркулярної економіки відповідно до світових тенденцій.

Фундаментальні засади побудови сучасних систем оцінювання інноваційної діяльності визначено у Oslo Manual 2018 [2], розробленому Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) спільно з Євростатом. Методологія Oslo Manual ґрунтується на концепції «вхід–вихід», яка охоплює як інвестиційні ресурси (фінансові витрати, кадровий потенціал, науково-дослідні потужності, інтелектуальний капітал), так і результативні показники – створення нових продуктів, зростання доходів, отримання патентів, комерціалізацію наукових розробок.

Вітчизняні дослідники адаптують ці підходи до національних економічних умов, ураховуючи специфіку статистичної звітності, правового регулювання, галузевої структури, стану ринку інтелектуальної власності та доступу до фінансування. Зокрема, С.С. Ярмус та І.П. Сидорчук [4] запропонували систему індикаторів для експрес-оцінювання інноваційного потенціалу підприємств. Такий підхід дозволяє сформулювати загальну характеристику інноваційної активності підприємства, однак потребує подальшого вдосконалення для глибшої оцінки ефективності використання ресурсів та ступеня інтеграції інновацій у стратегічні пріоритети розвитку.

Вагомим напрямом розвитку аналітичного інструментарію є методики, засновані на розрахунку інтегральних індексів, що забезпечують узагальнення

різноспрямованих показників інноваційної діяльності в єдиний індикатор. Прикладом є методика В.Б. Захожая та О.В. Корецької [4], яка передбачає поетапне нормування вихідних даних, визначення вагових коефіцієнтів і формування агрегованого інтегрального показника інноваційної спрямованості підприємства.

Аналогічні принципи реалізовані у Global Innovation Index [5], який охоплює понад 80 індикаторів, згрупованих у сім базових компонентів (інституційне середовище, людський капітал, інфраструктура, розвиненість ринку, розвиток бізнесу, тощо), що дозволяє здійснювати комплексний порівняльний аналіз інноваційних систем різних країн.

Ще одним ефективним інструментом кількісного оцінювання є модель аналізу охоплення даних (Data Envelopment Analysis, DEA), яка ґрунтується на принципах математичного оптимізування. DEA використовується для оцінки відносної ефективності трансформації ресурсів у результати шляхом порівняння об'єктів за співвідношенням вхідних (витрати на НДДКР, кількість дослідників, обсяг інвестицій, тривалість інноваційного циклу) і вихідних показників (нові продукти, патенти, ліцензії, приріст доходу). Перевага цього методу полягає у відсутності потреби попереднього встановлення функціональної залежності між змінними, що робить його гнучким і придатним для аналізу складних інноваційних систем.

Модель DEA дозволяє виокремити ефективні підприємства, що формують «ефективну межу», та визначити резерви підвищення результативності для інших суб'єктів. У сфері біоенергетики цей підхід є особливо цінним, оскільки дає змогу оцінити, наскільки ефективно підприємства трансформують інноваційні ресурси у технологічні та ринкові результати, що має безпосередній вплив на їхню стійкість, екологічність і масштабованість.

Отже, використання інтегральних індексів (методика В.Б. Захожая та О.В. Корецької [4], Global Innovation Index) і математичних моделей (зокрема DEA) формує ефективний інструментарій оцінювання інноваційного розвитку на мікро- й макрорівнях. Це створює підґрунтя для підвищення прозорості інноваційних процесів, обґрунтування стратегічних управлінських рішень і вдосконалення інноваційної політики підприємств біоенергетичного сектору в умовах циркулярної економіки.

Список використаних джерел:

1. International Renewable Energy Agency (IRENA) (2023). Bioenergy Market Report. URL: https://www.irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2023/Feb/IRENA_CPI_Global_RE_finance_2023.pdf
2. Oslo Manual 2018: Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation. The Measurement of Scientific, Technological and Innovation Activities. DOI 10.1787/9789264304604-en
3. Iarmus S.S., Sydorchuk I.P. (2021). Systema koefitsiientiv dlia otsinky innovatsiinoho potentsialu pidpriemstv. Visnyk enerhetyky Ukrainy, №4.
4. Zakhozhai V.B., Koretska O.V. (2019). Metodyka otsinky innovatsiinoi spriamovanosti pidpriemstv. Ekonomika i derzhava, №3.
5. WIPO, INSEAD, Cornell University (2023). Global Innovation Index 2022. URL: <https://www.wipo.int/en/web/global-innovation-index/2022/index>

Кушнір О.К.,
канд. екон. наук, доцент
кафедри економіки підприємства,
Гросуляк М.І.,
здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

В умовах інтеграційних процесів і цифрової економіки підприємства ведуть боротьбу не лише за ресурси, а й за увагу інвесторів, споживачів та кваліфікованих кадрів. Тому маркетинг перетворюється на дієвий інструмент управління підприємством, що дозволяє формувати позитивний імідж і підвищувати конкурентоспроможність. Сучасне формування маркетингових засад ґрунтується на поєднанні стратегічних, комунікаційних та інноваційних механізмів управління, які сприяють підвищенню конкурентоспроможності підприємства, зміцненню позицій в національному та міжнародному середовищі.

Цифровий маркетинг є однією з важливих сфер сучасного інформаційного суспільства. Цифровий або digital (діджитал) маркетинг є загальним терміном для маркетингу товарів і послуг, який використовує цифрові канали для залучення та утримання клієнтів. Часто це поняття ототожнюють з інтернет-маркетингом. Проте цифровий маркетинг включає в себе інтернет-маркетинг, але не обмежується лише інтернетом [1, с. 297].

Використання цифрового маркетингу має здійснюватися за певною стратегією, що являє собою план дій щодо того, як підприємство використовує цифрові медіа-платформи та інші онлайн-інструменти для досягнення своїх маркетингових цілей. Ця стратегія включає в себе визначення мети компанії, аналіз аудиторії, вибір цифрових каналів та інструментів, розробку контенту та плану розповсюдження, а також визначення метрик успіху та аналіз результатів. Основна мета стратегії цифрового маркетингу полягає в тому, щоб ефективно використовувати різні цифрові канали та інструменти, які можуть включати збільшення продажів, збільшення свідомості про бренд, залучення нових клієнтів, підвищення лояльності та ін. Ефективна стратегія повинна бути адаптована до конкретного бізнесу та ринкових умов, включати в себе ретельний аналіз конкурентів та потенційної аудиторії, а також розробку креативного та релевантного контенту [2].

Цифрові канали комунікації забезпечують підприємству можливість у режимі реального часу отримувати зворотний зв'язок від споживачів, здійснювати аналіз їхньої поведінки, перевіряти аналітичні гіпотези та здійснювати оптимізацію маркетингових рішень. Використання сучасних аналітичних інструментів сприяє більш точному сегментуванню ринку, підвищенню рівня персоналізації пропозицій і покращенню прогнозування результатів маркетингових кампаній. Однією з ключових тенденцій цифрового маркетингу є інтеграція технологій штучного

інтелекту, що дає змогу автоматизувати стандартні операції, скорочувати витрати на обслуговування клієнтів та підвищувати ефективність маркетингових комунікацій.

Управління маркетинговою діяльністю має базуватись на оцінці чотирьох складових:

- ефективність стратегічного управління маркетинговою діяльністю;
- ефективність функціонування маркетингової служби;
- ефективність реалізації маркетингових програм;
- ефективність функціонування маркетингової інформаційної системи [3, с.

65].

Ці складові комплексно відображають сутність управління маркетинговою діяльністю з позицій стратегічних пріоритетів, функціонального змісту, організації реалізації програм та інформаційного забезпечення, які виступають ключовими аспектами у процесі здійснення управлінської діяльності. Управління маркетинговою діяльністю є невід’ємною складовою стратегічного розвитку підприємства. Використання сучасних принципів, методів і стратегій маркетингового управління дозволяє забезпечити конкурентоспроможність, зміцнити позиції на ринку, підвищити лояльність клієнтів. Саме інтеграція маркетингу в загальну стратегію розвитку підприємства сприяє створенню доданої цінності для споживачів і довгострокового успіху в динамічному цифровому середовищі.

Цифровізація економіки висуває нові можливості для підприємств, у тому числі, у сфері маркетингу, однак цифрова конкуренція стає все більш жорсткою і вимагає постійного оновлення та вдосконалення маркетингових стратегій. Також існує чимало дискусій щодо захисту персональних даних клієнтів, що стає ключовим завданням в умовах цифровізації. Практичний досвід доводить, що підприємства, які активно впроваджують інструменти цифрового маркетингу, демонструють вищі показники результативності діяльності та забезпечують стабільну динаміку розвитку.

Список використаних джерел:

1. Марчук О. О. Цифровий маркетинг як інноваційний інструмент управління. Економіка і суспільство. Випуск 17 (2018). С. 296-299.
2. Далик В., Продеус О., Федорица З., Бабій С. Формування стратегії цифрового маркетингу в умовах висококонкурентного середовища. Академічні візії. 2023. № 19. URL : <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/download/367/321> (дата звернення : 16.10.2025).
3. Мартиненко В. П., Манько І. В. Методичні підходи до оцінювання управління маркетинговою діяльністю підприємства. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія : Економіка і управління. Том 29 (68). № 5, 2018. С. 62-66.

ІННОВАЦІЙНА МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ КЛАСТЕРАМИ У СФЕРІ ГОСТИННОСТІ

Туризм і готельно-ресторанний бізнес відіграють важливу роль у структурі національної економіки, забезпечуючи створення робочих місць, розвиток інфраструктури та формування позитивного іміджу регіонів і держави на міжнародному рівні. В умовах глобалізації, цифровізації та зростання конкуренції особливої актуальності набувають інноваційні підходи до організації діяльності суб'єктів індустрії гостинності. Одним із найефективніших механізмів сучасного розвитку цієї сфери виступає кластеризація, що ґрунтується на кооперації різних учасників ринку на засадах взаємної вигоди, синергії та сталого розвитку [1; 2].

Туристично-ресторанний кластер можна розглядати як територіально об'єднану мережу підприємств, до якої входять готелі, ресторани, туристичні агентства, транспортні компанії, розважальні заклади, органи місцевої влади, наукові установи та громадські організації. Діяльність такого об'єднання спрямована на створення інтегрованого туристичного продукту, що відповідає сучасним потребам ринку, забезпечує конкурентні переваги регіону та сприяє підвищенню рівня соціально-економічного розвитку [3].

Ефективне управління кластером у сфері туризму та гостинності передбачає використання комплексу організаційно-економічних і управлінських інструментів. Насамперед це стратегічне планування, що включає визначення ключових напрямів розвитку (екологічний, культурно-пізнавальний, гастрономічний, медичний туризм), формування місії, цілей і завдань на середньо- та довгострокову перспективу. Важливим елементом є інтегроване управління, спрямоване на координацію інтересів усіх учасників кластера через партнерські угоди, створення асоціацій, координаційних рад і комунікаційних платформ.

Значну роль у забезпеченні ефективності діяльності кластера відіграє інноваційний розвиток. Використання цифрових технологій – онлайн-платформ бронювання, мобільних додатків, CRM-систем, віртуальних турів – сприяє підвищенню якості сервісу, оптимізації управлінських процесів і забезпечує кращу взаємодію між суб'єктами ринку. Одночасно важливою є розробка сучасної маркетингової стратегії, орієнтованої на спільне просування кластерного продукту, формування бренду регіону та активне використання цифрового маркетингу для розширення туристичного потоку.

Не менш значущим аспектом є фінансово-інвестиційна політика, що передбачає залучення державних і приватних інвестицій, участь у грантових програмах та стимулювання підприємництва у сфері гостинності. Важливу роль відіграє кадрова політика, орієнтована на підготовку висококваліфікованих фахівців, підвищення кваліфікації персоналу та впровадження дуальної освіти у співпраці з університетами [2].

Кластерна модель управління забезпечує низку вагомих переваг для розвитку регіональної економіки. Вона сприяє підвищенню конкурентоспроможності

підприємств, стимулює інноваційність, розвиває малий і середній бізнес, створює нові робочі місця та підвищує рівень зайнятості населення. Крім того, кластеризація сприяє інтеграції місцевих громад у соціально-економічний простір, збереженню культурної спадщини та формуванню сталого туристичного середовища [1; 3; 4].

Водночас розвиток кластерів у сфері гостинності стикається з низкою проблем, серед яких – недостатній рівень партнерської взаємодії між учасниками, обмежений доступ до фінансових ресурсів, недосконалість нормативно-правової бази та відсутність чіткої координації кластерної політики на державному рівні. Подолання цих бар'єрів потребує комплексного підходу, який поєднує інституційну підтримку, регіональні програми розвитку та впровадження інноваційних механізмів управління [2].

Методика управління кластерами у сфері туризму та гостинності повинна базуватися на принципах партнерства, стратегічного планування, інноваційності та соціально-економічної інтеграції. Лише поєднання зусиль держави, бізнесу, освітніх інституцій і місцевих громад дасть змогу досягти синергетичного ефекту, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності регіонів, розвитку туристичної інфраструктури та створенню умов для сталого розвитку галузі. Таким чином, кластерний підхід можна вважати одним із найперспективніших інструментів модернізації туристичної сфери та готельно-ресторанного бізнесу, який дозволяє інтегрувати економічні, соціальні та екологічні ефекти у загальну систему регіонального розвитку.

Список використаних джерел:

1. Маслиган О.О., Гоблик В.В., Королович О.О. Теоретичні платформи реалізації стратегії диверсифікації економіки гірських територій у межах кластерного підходу. *Агросвіт*. 2024. № 6. С. 30–36.
2. Щербан Т.Д., Гоблик В.В., Добош С.Ю. Ресурсне забезпечення розвитку кластерів у рекреаційно-туристичному комплексі регіону. *Економіка та суспільство*. Мукачеве, 2017. № 9. С. 759–762.
3. Гоблик В.В. Теоретичні основи дослідження рекреаційно-туристичних кластерів. *Єврорегіональне співробітництво України та його інтеграційний потенціал*. Ужгород, 2012. С. 81–101.
4. Гоблик В.В. Формування транскордонних туристичних кластерів як пріоритетний напрям розвитку прикордонних регіонів України. *Економічний форум*. Луцьк, 2015. №3. С. 117–123.

Микуланинець С.І.,
канд. екон. наук, старший викладач
кафедри менеджменту, управління
економічними процесами та туризму,
Кошеля І.І.,
здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
за спеціальністю 073 «Менеджмент»
Мукачівського державного університету

ЕФЕКТИВНІ БІЗНЕС-КОМУНІКАЦІЇ ЯК СТРАТЕГІЧНА СКЛАДОВА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективна система бізнес-комунікацій є однією з ключових передумов результативного функціонування підприємства. У сучасному середовищі господарювання жодна організація не може досягти сталого розвитку без налагоджених каналів інформаційного обміну між усіма учасниками управлінського процесу. Саме комунікації забезпечують узгодженість дій, розуміння цілей, своєчасне ухвалення рішень, мотивацію працівників і побудову взаємодовіри зі стейкхолдерами. Вони є основою для координації бізнес-процесів, стратегічного планування, контролю фінансових результатів, маркетингових і кадрових рішень, а також формування репутації підприємства у зовнішньому середовищі.

Бізнес-комунікації виступають складним процесом передавання й обміну інформацією, ідеями та ініціативами між працівниками, клієнтами, партнерами, інвесторами та іншими зацікавленими сторонами. Їх ефективність визначає рівень взаєморозуміння в колективі, швидкість реагування на виклики та здатність підприємства адаптуватися до змін [1]. Налагоджена система комунікацій сприяє вирішенню конфліктів, підвищує якість управлінських рішень і створює позитивний психологічний клімат.

Ефективні комунікації не лише покращують внутрішні процеси, а й мінімізують ризики, пов'язані з невизначеністю зовнішнього середовища. Підприємства, що своєчасно отримують достовірну інформацію, мають змогу вчасно ідентифікувати загрози, ухвалити превентивні рішення та знизити потенційні втрати. Особливо це актуально у кризові періоди, коли швидкість і точність передачі повідомлень безпосередньо впливають на результативність антикризових дій.

Ознаками неефективного обміну інформацією є спотворення змісту повідомлень, затримки у реагуванні, конфлікти між підрозділами, перевантаження працівників неконструктивними нарадами, нехтування їхніми пропозиціями та зниження мотивації. До цього додаються технічні збої при дистанційній роботі та використання неприйнятної тональності у діловому спілкуванні [2]. У результаті виникають фінансові, репутаційні та організаційні ризики, які можуть призвести до помилкових управлінських рішень, зриву поставок, втрати клієнтів і погіршення іміджу компанії.

Водночас ефективна комунікація є дієвим інструментом управління

ризиками. Вона сприяє точному збору та передачі інформації, своєчасному виявленню потенційних загроз, розробці стратегій реагування та формуванню культури ризик-менеджменту. Важливо, щоб обмін інформацією про ризики був двостороннім і охоплював усі рівні управління. Це забезпечує усвідомлення ризиків, спільну відповідальність персоналу та узгодженість дій у кризових ситуаціях [3]. Роль комунікацій у системі управління ризиками проявляється через декілька ключових аспектів: своєчасне інформування про ризики, ранню діагностику проблем, формування стратегій попередження, залучення стейкхолдерів до оцінки загроз, навчання персоналу діям у надзвичайних умовах, здійснення внутрішнього контролю та оперативне реагування під час криз.

Для забезпечення дієвості бізнес-комунікацій доцільно впроваджувати низку практичних стратегій. По-перше, підприємство має розробити комплексну стратегію внутрішніх і зовнішніх комунікацій, засновану на принципах ESG та соціальній відповідальності. По-друге, важливо культивувати культуру активного слухання, що сприяє взаєморозумінню між працівниками та підвищує якість командної взаємодії. По-третє, необхідно оптимізувати використання цифрових засобів спілкування – корпоративних платформ, хмарних сервісів, відеоконференцій, зберігаючи при цьому лаконічність і професійність ділових повідомлень. Значущим є й створення каналів для отримання зворотного зв'язку від працівників і клієнтів, що сприяє інноваційності та адаптивності організації. Важливу роль у формуванні довіри відіграють також невербальні елементи спілкування, які підсилюють зміст повідомлень і впливають на емоційне сприйняття інформації.

Підсумовуючи, слід зазначити, що ефективні бізнес-комунікації становлять стратегічну основу управління ризиками підприємства. Вони забезпечують інформаційну прозорість, сприяють оперативності рішень, формують корпоративну відповідальність і зміцнюють репутаційну стійкість організації. Сучасний підхід до побудови системи комунікацій повинен базуватися на принципах ESG, орієнтації на сталий розвиток, повазі до людського капіталу та впровадженні цифрових інструментів взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Сторожук, О., Немченко, Т., & Заярнюк, О. (2023). Ефективні бізнес-комунікації як стратегічна складова управління ризиками підприємства. Економіка та суспільство, (58). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-5>
2. Германюк Н. В. Роль комунікацій в управлінні організаційним процесом. Ефективна економіка. 2021. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9408>. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.10.73 (дата звернення: 26.12.2023).
3. Лавриненко С., Зелінська А., Бездітко О. Бізнес-комунікації та їх інноваційність в системі менеджменту підприємства. Економіка та суспільство. 2023. № 48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023>

Микуланинець С.І.,
канд. екон. наук, старший викладач
кафедри менеджменту, управління
економічними процесами та туризму,
Трощак О.О.
здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
за спеціальністю 073 «Менеджмент»
Мукачівського державного університету,

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ У РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ

У сучасних умовах розвитку роздрібно́ї торгівлі якість продукції набуває вирішального значення у формуванні довіри споживачів та забезпеченні конкурентоспроможності підприємств. Сучасний споживач орієнтується не лише на ціну, а й на такі характеристики товарів, як безпечність, відповідність міжнародним стандартам, екологічність і достовірність маркування. Для ритейлерів важливо не лише задовольняти потреби покупців, а й мінімізувати ризики реалізації неякісної продукції, що може спричинити репутаційні втрати, зменшення обсягів продажу та юридичні наслідки.

Система управління якістю – це комплекс методів і процедур, спрямованих на стабільне забезпечення відповідності продукції встановленим нормам і очікуванням споживачів. Основними її принципами є орієнтація на споживача, процесний підхід, безперервне вдосконалення та прийняття рішень на основі фактів. Орієнтація на клієнта передбачає глибоке розуміння його потреб і очікувань щодо якості, безпечності та зручності використання продукції [1]. Процесний підхід забезпечує контроль якості на кожному етапі життєвого циклу товару – від постачання сировини до кінцевої реалізації. Принцип безперервного вдосконалення стимулює підприємства постійно оновлювати стандарти, впроваджувати нові технології та підвищувати ефективність процесів, а прийняття рішень на основі фактів гарантує об'єктивність контролю та зменшує ризик управлінських помилок.

Сертифікація товарів за міжнародними стандартами має значний вплив на поведінку споживачів: маркування продукції відповідними знаками (ISO, HACCP, GMP) підвищує рівень довіри та готовність до покупки, навіть якщо ціна є вищою. Отже, стандартизація сприяє не лише підвищенню якості товарів, а й зміцненню конкурентних позицій підприємства.

Споживча привабливість товарів формується під впливом низки чинників: рівня якості, безпечності, дизайну упаковки, достовірності інформації про продукт і репутації виробника. Якість продукції визначається відповідністю її характеристик очікуванням споживачів, а безпечність – відсутністю шкідливих речовин і дотриманням санітарних норм. Наявність сертифікатів міжнародного зразка свідчить про проходження контролю та є показником довіри до бренду [2]. Чітке маркування, повна інформація про склад, умови зберігання, термін придатності та країну походження створюють у покупців відчуття прозорості та впевненості у виборі. Не менш важливими є естетичні характеристики – дизайн, зручність пакування та використання екологічних матеріалів. Позитивна репутація

виробника, підтверджена досвідом і відгуками споживачів, підсилює привабливість продукції на ринку.

Регулярні аудити постачальників є невід'ємною частиною ефективної системи управління якістю. Вони дають змогу оцінити відповідність виробничих процесів міжнародним стандартам і вчасно усунути порушення. Важливою складовою також є професійна підготовка працівників роздрібної торгівлі, які відповідають за приймання, зберігання та реалізацію товарів [3]. Наявність у персоналу знань про стандарти якості та вимоги до маркування і транспортування продукції знижує ризики потрапляння неякісних товарів до споживача.

Сучасні роздрібні мережі активно впроваджують автоматизовані системи контролю якості, використовуючи штучний інтелект (ШІ) та Big Data для моніторингу відгуків споживачів, прогнозування попиту й виявлення потенційних ризиків. Наприклад, аналіз даних про скарги, повернення товарів та динаміку продажів дає можливість своєчасно реагувати на проблеми й оптимізувати асортимент. Інтеграція Інтернету речей (IoT) забезпечує контроль умов зберігання продукції у режимі реального часу, що особливо важливо для швидкопсувних товарів.

Підсумовуючи, слід зазначити, що система управління якістю є важливим чинником забезпечення стабільного розвитку роздрібної торгівлі. Вона впливає на споживчу привабливість товарів, зміцнює довіру покупців, сприяє зниженню ризиків реалізації неякісної продукції та підвищує ефективність діяльності підприємств. Подальший розвиток системи управління якістю має ґрунтуватися на інтеграції цифрових технологій, удосконаленні процесів сертифікації та підвищенні обізнаності споживачів щодо стандартів якості, що забезпечить формування прозорого та відповідального ринку роздрібної торгівлі в Україні.

Список використаних джерел:

1. Дончак Л. Вплив системи управління якістю на споживчу привабливість товарів у роздрібній торгівлі [Текст] / Л. Дончак, О. Колесник, А. Бартецький // Цифрова економіка та економічна безпека : науково-практичний журнал / Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка – 2024. – № 6 (15). – С. 384–388. – DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.15-61>.

2. Управління якістю товарів: навч. посіб. / А.М. Одарченко, Д.М. Одарченко, М.С. Одарченко, О.О. Лісніченко, Я.М. Черненко. Харків: ХДУХТ, 2018. 270 с.

3. Лозова Т. М. Сучасні аспекти управління якістю товарів. Підприємництво і торгівля. 2023. № 35. С. 30-38.

Мулярський П.Я.,
здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
спеціальності D 3 «Менеджмент»

Рибчук А.В.,
д-р екон. наук, професор, професор кафедри математики та економіки
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВИМИ КОМУНІКАЦІЯМИ ПІДПРИЄМСТВА

Комунікативні процеси завжди відігравали ключову роль у житті людини, адже саме через них здійснюється не лише обмін інформацією, а й формування соціальних зв'язків, розвиток культури та забезпечення прогресу суспільства. У сучасних умовах їх значення зростає ще більше, оскільки ефективність комунікацій стає одним із визначальних чинників успішного функціонування будь-якої сфери людської діяльності. Не випадково проблематика комунікацій посідає провідне місце серед актуальних наукових та практичних викликів сьогодення [1, с. 214].

Особливо вагоме місце комунікація посідає у маркетингу, де вона виступає стратегічним ресурсом і водночас інструментом впливу на ринок. Від того, наскільки вдало вибудована система маркетингових комунікацій, залежить якість прийнятих управлінських рішень, швидкість їх реалізації та кінцевий результат. Саме ефективність комунікацій часто визначає можливість виходу підприємства на нові сегменти ринку, рівень лояльності споживачів, формування позитивного іміджу бренду, а також обсяги продажу конкретних товарів чи послуг. Без злагоджених і дієвих комунікаційних процесів неможливо гарантувати безперервність господарської діяльності, а тим більше забезпечити стабільний розвиток підприємства. Водночас лише ті компанії, які послідовно формують і впроваджують результативну комунікаційну політику, мають реальні шанси досягти сталого успіху та зміцнити свої конкурентні позиції у довгостроковій перспективі.

Вивчення наукових підходів до управління маркетинговими комунікаціями на дає змогу сформулювати певну систему принципів, які повинні стати методологічною основою цього процесу та визначати його концептуальні орієнтири. Застосування таких принципів дозволяє забезпечити цілісність, гнучкість і результативність управління, а також створює умови для стійкого розвитку підприємства в умовах сучасного ринкового середовища. До ключових принципів належать [2, с. 294]:

1. Комплексність управлінських рішень. Управління маркетинговими комунікаціями має здійснюватися не фрагментарно, а в єдності з іншими управлінськими процесами. Це означає, що рішення, прийняті у сфері фінансів, виробництва, персоналу чи інновацій, тісно пов'язані між собою та впливають на результативність комунікаційної діяльності. Тому управлінський процес слід розглядати як систему взаємопов'язаних дій, де кожен елемент сприяє досягненню загальної мети підприємства.

2.Інтегрованість методів управління. Ефективність комунікацій досягається завдяки поєднанню стратегічного бачення з тактичними інструментами та оперативними заходами. У цьому контексті управління розглядається як безперервний процес, у межах якого методи різних рівнів взаємодоповнюють один одного та формують єдину логіку розвитку підприємства.

3.Урахування специфіки функціонування підприємства. Жодне управлінське рішення не може бути універсальним, адже воно має враховувати характерні особливості конкретної організації: галузеву належність, масштаби бізнесу, рівень конкуренції, ресурсний потенціал та інноваційні можливості. Тільки з урахуванням цих чинників можна створити реалістичну й ефективну систему маркетингових комунікацій, яка забезпечить конкурентні переваги.

4.Динамізм управління. Сучасне бізнес-середовище характеризується постійними змінами – як зовнішніми (ринкова кон'юнктура, поведінка споживачів, законодавчі новації), так і внутрішніми (етапи розвитку підприємства, оновлення продуктового портфеля, зміни у кадровій структурі). Це вимагає від системи управління високої гнучкості та здатності швидко адаптуватися, що унеможливорює використання єдиних та незмінних управлінських моделей.

5. Варіативність управлінських рішень. У процесі розробки управлінських заходів важливо передбачати альтернативні варіанти дій. Такий підхід дозволяє обирати найбільш оптимальні рішення, знижувати рівень ризику та ефективніше реагувати на непередбачувані зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі підприємства.

6. Стратегічна орієнтація. Усі управлінські рішення у сфері маркетингових комунікацій повинні бути узгоджені зі стратегічними орієнтирами розвитку компанії. Лише тоді комунікаційна діяльність виступатиме не як ізольований набір заходів, а як інструмент реалізації місії, довгострокових цілей та завдань підприємства. Відхід від стратегічного підходу може призвести до зниження ефективності та втрати стійких ринкових позицій.

Запропоновані принципи формують концептуальну основу управління маркетинговими комунікаціями, що дозволяє підприємству діяти узгоджено, гнучко та результативно в умовах сучасних економічних викликів [3, с. 142]. Беручи до уваги вищезазначені принципи, основні завдання управління маркетинговими комунікаціями доцільно розглядати як багатопланову систему цілей, що взаємопов'язані між собою та спрямовані на забезпечення ефективної діяльності підприємства у коротко- та у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Носач, Л. Л., & Величко, К. Ю. (2012). Дослідження сучасного ринку маркетингових комунікацій. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг, (2), 213–221.

2. Пацалюк, К. (2013). Маркетингові комунікації в сучасному менеджменті. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки», (1). С. 294–295.

3. Романенко, О. О. (2017). Концептуальні підходи щодо визначення маркетингових комунікаційних стратегій підприємства. Економічний вісник Національного гірничого університету, (1). С. 140–145.

ДЕРЖАВА – ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ФАСИЛІТАТОР ІННОВАЦІЙ

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується переходом до моделі, у якій ключовим ресурсом стають знання, творчість та інноваційний потенціал суспільства. У цьому контексті держава перестає бути виключно регулятором або адміністратором економічних процесів і трансформується у фасилітатора інтелектуального розвитку, тобто у суб'єкта, який сприяє створенню, обміну й застосуванню знань для інноваційного прориву. Фасилітуюча роль держави полягає не лише у створенні сприятливих умов для інноваційної діяльності, але й у мотивуванні, координуванні та інтеграції інтелектуальних ресурсів національної системи – науки, освіти, бізнесу, громадянського суспільства. Держава виступає посередником між знанням і його практичним застосуванням, забезпечуючи інституційну підтримку процесів створення нових ідей, технологій і соціальних інновацій.

Інтелектуальна фасилітація інновацій вимагає від держави стратегічного мислення та довгострокового бачення розвитку. Йдеться про перехід від політики підтримки окремих проектів до системного управління інтелектуальним капіталом нації.

Державна стратегія має бути спрямована на [1, с. 81]:

по-перше, інституційне закріплення інноваційної парадигми (через нормативно-правові акти, державні програми, податкові стимули);

по-друге, підтримку освітніх і наукових екосистем, що забезпечують відтворення людського капіталу;

по-третє, інтелектуальну інтеграцію академічного та підприємницького середовищ;

по-четверте, розвиток цифрової інфраструктури знань, відкритих даних, наукометричних платформ і систем електронної взаємодії.

Тобто, держава виконує функцію інтелектуального архітектора, який формує середовище для циркуляції знань і стимулює колективну творчість суспільства.

Сучасні інституції розвитку – агентства інновацій, наукові парки, кластери, венчурні фонди, технологічні стартап-центри – діють ефективно лише тоді, коли мають системну державну підтримку. Саме держава виступає гарантом їхньої стабільності, з'єднує різних учасників інноваційного процесу, забезпечує узгодженість політики науки, освіти, бізнесу та фінансів.

Приклади успішної інституційної фасилітації можна знайти у діяльності [3, с. 285]:

1. Європейського інституту інновацій і технологій (EIT), який координує співпрацю університетів, бізнесу та дослідницьких центрів у межах Knowledge and Innovation Communities;

2. Horizon Europe – флагманської програми ЄС, що фінансує дослідження та інновації, водночас стимулюючи розвиток інтелектуальних партнерств;

3. В Україні – Національного фонду досліджень, Офісу розвитку інновацій при МОН, Українського фонду стартапів, які реалізують принцип фасилітації через фінансову, експертну та інформаційну підтримку інноваційних проектів. Такі приклади доводять, що фасилітуюча функція держави передбачає не пряме втручання, а створення умов для саморозвитку інноваційних екосистем. Інтелектуальна фасилітація передбачає використання державою м'яких механізмів впливу, які стимулюють не лише економічну, але й когнітивну активність суспільства. До таких механізмів належать [1, с. 77]:

- освітня політика, зорієнтована на формування критичного мислення, креативності, цифрової та підприємницької компетентності;
- державно-приватне партнерство у сфері досліджень та інновацій;
- інтелектуальне прогнозування – аналітична діяльність держави з передбачення технологічних трендів і наукових проривів;
- підтримка відкритих інновацій, коли знання створюються у взаємодії з громадянським суспільством, бізнесом, міжнародними партнерами.

В епоху цифрової трансформації держава має стати платформою для інтеграції інноваційних процесів. Через електронне урядування, цифрові сервіси, відкриті бази даних і автоматизовані системи підтримки рішень формується нова архітектура взаємодії між громадянами, бізнесом і наукою. Українська ініціатива "Держава у смартфоні" є прикладом поступового перетворення держави на цифрового фасилітатора: спрощення адміністративних процедур, відкритість даних, підтримка стартапів у сфері GovTech створюють передумови для формування інноваційної культури державного управління. Цифровізація розширює доступ до знань, прискорює їхнє поширення та створює передумови для формування мережевої держави, у якій інновації виникають не внаслідок наказу, а через взаємодію суб'єктів у спільному інтелектуальному просторі.

Держава як інтелектуальний фасилітатор інновацій – це нова парадигма управління розвитком, у якій головним ресурсом стає не капітал, а знання. В умовах глобальної конкуренції держава, що не виконує інтелектуально-фасилітуючих функцій, ризикує втратити свій розвитковий потенціал [4, с. 401]. Тому головне завдання сучасної політики полягає у перетворенні держави на носія знань, інноватора та партнера суспільства, здатного забезпечити стійке інноваційне майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Водянка Л.Д., Підгірна В.С., Сироїжко К.В. Зарубіжний досвід державного регулювання інноваційної діяльності. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 9. С. 77–82.
2. Awrey, D. (2018), "Complexity, Innovation, and the Regulation of Modern Financial Markets", *Harvard Business Law Review*, vol. 2, no. 2, pp. 235–294
3. Carboni, O. A. (2017). The effect of public support on investment and R&D: An empirical evaluation on European manufacturing firms. *Technological Forecasting and Social Change*, 117, pp. 282–295.
4. Wang, J. (2018). Innovation and government intervention: A comparison of Singapore and Hong Kong. *Research Policy*, 47(2), pp. 399–412.

Тимощук О.О.,
к.ю.н., докторант
кафедри математики та економіки,
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТУРОПЕРЕЙТИНГУ СЕРЕДЗЕМНОМОРСЬКОГО ТУРИЗМУ

Середземноморський регіон посідає провідне місце у глобальній туристичній системі, адже саме сюди щороку прямує близько третини всіх міжнародних туристичних потоків. Завдяки унікальному поєднанню природних, історико-культурних та соціально-економічних чинників, цей регіон виступає своєрідним еталоном туристичної привабливості. Однак, для забезпечення сталого розвитку туризму та збереження високого рівня конкурентоспроможності дестинацій необхідним є створення та вдосконалення ефективної системи інституційного забезпечення туроперейтингу.

Інституційне забезпечення у сфері туроперейтингу розуміється як цілісна, багаторівнева структура, що об'єднує державні, міждержавні та приватні організації, а також нормативно-правові акти, механізми регулювання, координації й контролю. Вона спрямована на формування прозорих правил функціонування ринку туристичних послуг, стимулювання інноваційних форм співпраці між суб'єктами туризму, а також забезпечення високих стандартів якості обслуговування туристів. Розбудова такої системи створює умови для узгодження інтересів різних учасників туристичного процесу – від державних адміністрацій і галузевих асоціацій до локальних туроператорів і споживачів туристичних продуктів. Збалансована взаємодія цих елементів сприяє підвищенню ефективності управління туристичними потоками, зміцненню міжнародної репутації регіону та формуванню стійких конкурентних переваг на світовому туристичному ринку [1, с. 9].

Система управління туризмом у Середземноморському регіоні має багаторівневу структуру, де взаємодіють міжнародні, національні та локальні організації. Їхня спільна діяльність формує комплексну екосистему, спрямовану на сталий розвиток туристичного сектору [3]:

1. Наднаціональний рівень. Ключову роль відіграють глобальні та регіональні інституції, які визначають стратегічні орієнтири розвитку туризму. Серед них – Всесвітня туристична організація (UNWTO), що розробляє стандарти та рекомендації щодо сталого туризму; Європейська комісія з туризму (ETC), яка координує промоційні кампанії для країн ЄС; а також Середземноморська туристична ініціатива (Mediterranean Tourism Foundation), що сприяє інтеграції туристичних політик країн регіону та підтримує інноваційні проекти у сфері туризму.

2. Національний рівень. У кожній країні Середземномор'я розвиток туризму забезпечують профільні міністерства туризму та національні туристичні агентства, які займаються просуванням туристичних продуктів на міжнародному ринку. Серед найвідоміших прикладів – TurEspaña (Іспанія), ENIT – Agenzia Nazionale del

Turismo (Італія), Visit Greece (Греція), Office National Marocain du Tourisme (Марокко) тощо.

3. Регіональний і локальний рівень. На цьому рівні функціонують органи місцевого самоврядування, регіональні туристичні управління, асоціації туроператорів, торгово-промислові палати та кластери гостинності, які забезпечують реалізацію стратегій розвитку туризму в межах конкретних DESTINATIONS. Їхня діяльність спрямована на підвищення якості сервісу, розвиток інфраструктури та популяризацію культурної спадщини регіону. Ефективне функціонування туристичного ринку в Середземномор'ї ґрунтується на тісній взаємодії державних структур і приватного бізнесу. Основні механізми координації інституцій включають:

по-перше, модель державно-приватного партнерства (ДПП), яка дозволяє інтегрувати ресурси держави та бізнесу для реалізації масштабних туристичних проєктів, розвитку інфраструктури й просування регіону на міжнародному ринку;

по-друге, створення спільних маркетингових платформ і туристичних кластерів, що об'єднують підприємства різних секторів – від готельного бізнесу до транспортних компаній і культурних інституцій. Це сприяє формуванню комплексних туристичних продуктів і підвищує конкурентоспроможність регіону;

по-третє, гармонізацію стандартів якості туристичних послуг, що забезпечує єдині вимоги до сервісу, екологічної безпеки та етичних принципів обслуговування в усьому Середземноморському просторі. Завдяки таким інституційним механізмам формується ефективна система управління, здатна реагувати на глобальні виклики та сприяти збалансованому розвитку туризму. Тому, сучасні виклики глобалізованого туристичного ринку вимагають глибокого реформування інституційної бази туроператорської діяльності [2, с. 271].

Отже, ефективне інституційне забезпечення інфраструктури туроперейтингу виступає визначальним чинником сталого розвитку туристичного сектору Середземномор'я. Скоординовані дії урядів, бізнесу та громадських організацій у напрямі цифровізації управлінських процесів, підвищення стандартів якості та екологічної відповідальності створюють підґрунтя для зміцнення конкурентних переваг регіону.

Список використаних джерел:

1. Gonzalez-Rodriguez, M. R., Diaz-Fernandez, M. C., & PulidoPavon, N. (2023). Tourist destination competitiveness: an international approach through the travel and tourism competitiveness index, *Tourism Management Perspectives*, 47. pp. 2–13.

2. Rodriguez Diaz, B., & Pulido-Fernandez, J. I. (2020). Analysis of the worth of the weights in a new travel and tourism competitiveness index, *Journal of Travel Research*, 60(2), 267–280.

3. United Nations World Tourism Organization. (2023). 2023 Edition International Tourism Highlights UNWTO. Retrieved January, 14, 2024. <https://www.eunwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284424986>.

Ткачук В.В.,
канд. екон. наук доцент,
доцент кафедри економіки підприємства
Кам'янець-Подільського
національного університету імені Іванна Огієнка

СТАНОВЛЕННЯ ТУРИСТИЧНОГО МАРКЕТИНГУ ЯК ОСНОВИ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Розвиток маркетингу в історичному регіоні це складний і багатогранний процес, який залежить від соціально-економічного контексту, політичних змін, культури, релігії та технологічного розвитку конкретної території. Кам'янець-Подільський є місто з унікальним географічним розташуванням, яке здавна було осередком торгівлі, ремесл та культурного обміну. Розвиток маркетингових елементів тут має глибоке історичне коріння — від середньовічних ярмарків до сучасного туристичного брендингу.

Саме туристична діяльність є локомотивом розвитку подібних регіонів так як Кам'янець-Подільський, що демонструє приклад того, як маркетинг розвивався від базарної торгівлі до складних форм туристичного брендингу. Місто вдало використовує свою історію, архітектуру та мультикультурність як ресурси для сучасного маркетингу. Кам'янець-Подільський активно інтегрує елементи власної історичної спадщини, архітектурної унікальності та багатокультурного минулого в сучасні маркетингові стратегії, спрямовані на розвиток туризму, просування локальних продуктів і формування позитивного іміджу міста як туристичного бренду.

Історичне минуле, архітектурна цінність та культурне розмаїття Кам'янця-Подільського ефективно використовуються як основа для формування регіонального бренду та реалізації маркетингових ініціатив у сфері туризму й культурного підприємництва. Кам'янець уміло перетворює свою історію та архітектуру на інструмент сучасного маркетингу. Історія, що оживає в мурах Старої фортеці, архітектура, що зберегла дотик різних епох, і культурне розмаїття — усе це Кам'янець-Подільський перетворює на потужний маркетинговий ресурс у боротьбі за увагу туристів і інвесторів.

Сьогодні місто є важливим центром культурно-пізнавального, історичного, подієвого та гастрономічного туризму. Кам'янець-Подільська фортеця, Старе місто, численні фестивалі («Тerra Heroica», «Остання столиця», «Республіка») створюють унікальний імідж міста, що приваблює тисячі відвідувачів щороку.

Кам'янець-Подільський і Бакота формують єдиний туристичний кластер Поділля, який поєднує історико-культурний, природно-рекреаційний та духовний потенціал регіону. Кам'янець-Подільський виступає адміністративним, логістичним і культурним центром туризму, де зосереджена основна туристична інфраструктура — готелі, ресторани, музеї, туристичні агентства, транспортні вузли. Бакота, своєю чергою, є природною візитівкою регіону — мальовничим місцем у межах Національного природного парку «Подільські Товтри», що приваблює туристів своїми краєвидами, затопленим селом, скельним монастирем і можливістю еко- та фототуризму.

Ці два об'єкти доповнюють один одного:

Кам'янець приваблює тих, хто шукає історію, архітектуру, культурні події;

Бакота — тих, хто прагне спокою, природи, духовного відпочинку й еко-туризму.

З маркетингової точки зору, їх можна позиціонувати як спільний туристичний продукт — наприклад, у форматі туру «Історія та природа Поділля», який об'єднує відвідування Старої фортеці, музеїв і фестивалів Кам'янця з відпочинком на Дністровському каньйоні, прогулянками на човнах та екскурсіями до скельного монастиря в Бакоті.

Розвиток регіонального туристичного маркетингу передбачає системне формування іміджу території як привабливого туристичного бренду. Основою такого брендингу є ідентичність міста — історична спадщина, культурна різноманітність і гостинність місцевої громади. Для ефективного просування Кам'янця-Подільського необхідно поєднувати традиційні та сучасні інструменти маркетингової комунікації:

- творення єдиного візуального стилю міста (логотип, гасло, брендбук);
- активне використання цифрового маркетингу (соціальні мережі, відеоконтент, VR-тури);
- розвиток офіційного туристичного порталу та мобільного застосунку;
- проведення масштабних подієвих заходів, що формують позитивні емоції та впізнаваність міста.

Одним із ключових завдань є налагодження партнерства між місцевою владою, бізнесом і громадськими організаціями, що забезпечує узгодженість у реалізації маркетингової політики. Важливу роль відіграє залучення інвестицій у розвиток готельної, транспортної та розважальної інфраструктури, підвищення якості послуг і професійної підготовки кадрів у сфері туризму.

Згідно зі стратегією розвитку громади, Кам'янець-Подільський має потенціал стати одним із лідерів національного туристичного ринку. Реалізація системного маркетингового підходу дозволить посилити привабливість міста, збільшити туристичні потоки та сприяти економічному зростанню регіону.

Ефективний розвиток регіонального туристичного маркетингу Кам'янця-Подільського базується на поєднанні автентичності, історико-культурної унікальності та сучасних технологій просування. Формування потужного бренду міста, підтримане якісною маркетинговою політикою, сприятиме не лише зростанню туристичної активності, а й сталому розвитку місцевої громади, що в свою чергу може бути наглядним прикладом для розвитку інших регіонів.

Список використаних джерел:

1. Войтенко К.К. Кластерний підхід до формування та розвитку туристських DESTINAцій з урахуванням туристського потенціалу міст. Комунальне господарство міст. 2014. Вип. 117. С. 26-31.
2. Левицька І.В. Розвиток туристсько-рекреаційного потенціалу регіону як основа формування туристичного кластера. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Вип. 9. 2016. С. 92-96.

3. Табенська О.І. Основні переваги кластерної моделі організації туристичного бізнесу в регіоні. Економіка, фінанси, право. 2020. № 3. С. 18-22. URL: file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/efp_03-0_2020. pdf

Чвертко Л.А.,
канд. екон. наук, доцент кафедри
фінансів, обліку та економічної безпеки
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

МАРКЕТИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИКІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасний етап розвитку страхового ринку характеризується активним упровадженням цифрових технологій, що зумовлює трансформацію традиційних бізнес-моделей. Цифровізація впливає не лише на операційні процеси, а й на підходи до взаємодії зі споживачами страхових послуг, формуючи нові вимоги до маркетингової діяльності. В умовах зростання конкуренції та зміни поведінки клієнтів ключового значення набуває використання інструментів цифрового маркетингу, які забезпечують персоналізацію сервісу, оперативність комунікації та підвищення рівня довіри до страховика.

Дослідження ролі цифровізації у вдосконаленні маркетингових стратегій страховиків є актуальним завданням, оскільки воно дає змогу визначити напрями підвищення ефективності діяльності страхових компаній та зміцнення їхніх ринкових позицій в цифровому середовищі.

Повномасштабна збройна агресія росії проти України спонукала страхові компанії активно змінювати маркетингові стратегії, насамперед зумовивши необхідність ефективного реагування на раптові зміни поведінки споживачів. Нові реалії відобразилися на переорієнтації стратегії від «збільшення кількості клієнтів до утримання поточного числа клієнтів та збільшення прибутку від кожного клієнта» [1, с. 126]. Страховики оновлюють офіційні сайти, активно змінюють або вдосконалюють канали комунікації, фокусуючись на діджитал-інструментах, зокрема створюючи додаткові Telegram-канали, чат-боти тощо.

В останні роки страховики, як і багато інших суб'єктів господарювання, продовжують свою маркетингову та рекламну активність через застосування інноваційних інструментів й адаптацію всіх бізнес-процесів до нових реалій [2]. Застосування цифрової реклами, SMM, CRM-систем, Big Data, чат-ботів та онлайн-сервісів сприяє формуванню довгострокових відносин із клієнтами та зростанню рівня їхньої лояльності. Водночас усе більшого поширення набувають рішення на основі штучного інтелекту, які використовуються для аналізу споживчої поведінки, прогнозування потреб клієнтів, автоматизації комунікацій та створення персоналізованих страхових пропозицій.

Зростання фінансової обізнаності споживачів, технологічний прогрес та підвищення клієнтських очікувань безпосередньо впливають на канали реалізації

страхових продуктів, стимулюючи використання цифрових інструментів у процесі продажу послуг. Примітно, що останнім часом спостерігається суттєве збільшення обсягів продажів через інтернет-агрегатори – платформи, які надають клієнтам можливість миттєвого порівняння пропозицій, прозорого доступу до умов договорів та зручного оформлення полісів [3].

Системна цифрова трансформація стала визначальним чинником позитивних змін у різних сегментах страхування. Проте слід зазначити, що провідні позиції у сфері цифровізації впевнено утримує автотранспортне страхування (КАСКО (страхування наземного транспорту) та обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів).

Ефективність усіх перелічених цифрових інструментів прямо залежить від професійної роботи ІТ-фахівців та маркетологів. Саме їхні зусилля у сферах SEO (пошукової оптимізації) та SMM (маркетингу в соціальних мережах) забезпечують присутність бренду страховика в цифровому просторі [4]. Основна мета цих напрямів — наповнення корпоративного сайту якісним контентом та його просування на перші позиції у пошукових системах.

Отже, розвиток цифрової економіки відкриває нові можливості для підвищення ефективності маркетингової діяльності страховиків та зростання їхньої конкурентоспроможності, яка значною мірою визначається здатністю адаптувати маркетингові стратегії до цифрового простору, забезпечуючи швидкість, зручність і персоналізацію послуг. Зростання ролі онлайн-комунікацій, використання великих даних і штучного інтелекту зумовлює формування нових стратегій взаємодії з клієнтами. Інтеграція цифрових технологій у маркетинг дає змогу страховим компаніям оперативно реагувати на зміни ринку, персоналізувати пропозиції та оптимізувати витрати.

Список використаних джерел:

1. Вовк В., Жежерун Ю., Костогриз В. Страховий ринок України у період дії воєнного стану: фінансовий та маркетинговий аспекти. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2023 №3 (35). С. 119–131. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-3\(35\)-119-131](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-3(35)-119-131)
2. Тенденції 2024 в управлінні маркетинговими комунікаціями. Аналітичний звіт. 2024. URL: https://vrk.org.ua/images/Factum_Group_Marketing_Directors_Poll_Report_2024.pdf (дата звернення: 15.10.2025).
3. Чвертко Л. А., Вінницька О. А. Тенденції розвитку страхового ринку України в умовах економічної невизначеності. Економічні горизонти. 2025. № 3 (32). С. 80–87. DOI: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.3\(32\).2025.334882](https://doi.org/10.31499/2616-5236.3(32).2025.334882)
4. Зоря О., Зоря С., Мауер Д. Підвищення ефективності страхового менеджменту за допомогою інструментів digital-маркетингу страхових послуг. Цифрова економіка та економічна безпека. 2022. № 2 (02). С. 110–114. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.2-19>.

Шумада В.С.,
здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
спеціальності D 3 «Менеджмент»,
Рибчук А.В.,

д-р екон. наук, професор, професор кафедри математики та економіки
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

СТРУКТУРА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ТОРГОВЕЛЬНИМИ ПОСЛУГАМИ

Сучасна концепція управління торговельними послугами тісно пов'язана з маркетинговим і процесним підходами. Маркетингова орієнтація забезпечує фокус на споживачеві як центральній фігурі бізнес-процесу. Усі рішення щодо асортименту, ціноутворення, логістики та комунікацій підпорядковані головній меті – створенню максимальної цінності для клієнта. Процесний підхід, у свою чергу, дозволяє розглядати обслуговування як сукупність взаємопов'язаних бізнес-процесів, що створюють кінцевий сервісний продукт. Такий підхід сприяє підвищенню прозорості діяльності, оптимізації ресурсів, зниженню витрат і підвищенню якості результатів. Узгодження маркетингового та процесного підходів створює основу для формування сучасної системи сервісного менеджменту, орієнтованої на довгостроковий розвиток і сталу конкурентну перевагу підприємства [1, с. 266].

Система управління торговельними послугами – це цілісна, інтегрована сукупність взаємопов'язаних елементів, методів, принципів, процесів і механізмів, спрямованих на забезпечення ефективного формування, надання та розвитку послуг торговельного підприємства відповідно до потреб споживачів і стратегічних цілей бізнесу. Її головне завдання полягає у створенні такої організаційно-економічної моделі, яка забезпечує сталий розвиток підприємства через підвищення якості сервісу, задоволеність клієнтів і конкурентоспроможність на ринку.

У сучасних умовах управління торговельними послугами набуває системного характеру. Це означає, що всі елементи управління – від планування й організації до контролю й аналізу – мають бути узгоджені між собою, підпорядковані спільній меті та інтегровані в загальну стратегію розвитку підприємства. Зростання конкуренції, інноваційні зміни у сфері торгівлі, цифровізація бізнес-процесів і підвищення ролі клієнтського досвіду потребують переосмислення традиційних підходів до управління сервісом. Успішне торговельне підприємство розглядає послугу не як допоміжний елемент продажу товарів, а як самостійну економічну категорію, що створює додану вартість і формує довгострокові конкурентні переваги для надання торговельних послуг.

Система управління торговельними послугами є багаторівневою та комплексною. Вона складається з низки підсистем, які забезпечують різні аспекти управлінської діяльності, проте функціонують у тісному взаємозв'язку та взаємозалежності. До основних належать: організаційна, інформаційно-аналітична,

функціональна, маркетингова та економічна підсистеми. Кожна з них має свої завдання, інструменти, ресурси та очікувані результати.

1. Організаційна підсистема визначає структурну побудову управління торговельними послугами, розподіл функцій, ролей і відповідальності персоналу. Вона формує основу для ефективної координації всіх процесів, пов'язаних із наданням послуг, забезпечує узгодженість дій між підрозділами, що беруть участь у створенні сервісної цінності [2, с. 38].

2. Інформаційно-аналітична підсистема є інтелектуальним центром системи управління торговельними послугами. Її завдання – забезпечити керівництво достовірною, актуальною та своєчасною інформацією про стан ринку, поведінку споживачів, діяльність конкурентів, а також про внутрішні процеси підприємства.

3. Функціональна підсистема об'єднує основні управлінські функції: планування, організацію, мотивацію, контроль і регулювання діяльності у сфері торговельних послуг. Її завдання полягає у забезпеченні логічної послідовності та злагодженості всіх етапів управлінського циклу. На стадії планування визначаються цілі розвитку сервісу, розробляються програми підвищення якості обслуговування, встановлюються стандарти сервісу, прогнозуються потреби ринку. Організаційна функція передбачає створення необхідних умов для реалізації запланованих заходів – формування кадрового складу, розподіл ресурсів, вибір форм і методів обслуговування клієнтів.

4. Маркетингова підсистема. Орієнтується на вивчення потреб споживачів, формування цінності торговельної послуги та створення довгострокових відносин із клієнтами. Саме вона визначає напрямки розвитку сервісу, формує асортимент послуг, цінову політику, канали комунікацій і просування.

5. Економічна підсистема забезпечує фінансово-економічне обґрунтування та контроль ефективності управлінських рішень у сфері торговельних послуг. Її функції охоплюють планування витрат, аналіз собівартості, визначення рентабельності послуг, оцінювання економічного ефекту від упровадження сервісних програм [3, с. 58].

Системі управління торговельними послугами неможливо функціонування без застосування сучасного інструментарію, який дозволяє системно впливати на якість, конкурентоспроможність і результативність сервісної діяльності підприємства. Інструментарій управління виступає практичним втіленням теоретичних принципів і методів менеджменту, спрямованих на забезпечення оптимальної взаємодії між підприємством та споживачем.

Список використаних джерел:

1. Гелей Л. О. Управління процесами у роздрібній торгівлі: вимоги до інструментарію підтримки управлінських рішень. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2009. № 5. Т. 2. С. 265–268.

2. Житкевич Л. О., Паламарчук С. М. Організаційні аспекти розвитку торгівлі в Україні. Економічний часопис-XXI. 2021. № 5–6. С. 37–42.

3. Коваль Л. І., Герасименко О. О. Розробка та реалізація стратегії торговельного підприємства: організаційний аспект. Торгівля, комерція, підприємництво. 2015. Вип. 18. С. 57–61.

СЕКЦІЯ 5.
ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Nikitina I.P.,

senior teacher at the chair of language training,
Dnipro State University of Internal Affairs

**VOCATIONAL EDUCATION AS A MECHANISM FOR SOCIAL
INTEGRATION OF YOUTH IN THE REGION.**

The current socioeconomic processes unfolding in Ukraine require new approaches to training competitive specialists and ensuring social cohesion in regional communities. Vocational education plays a particularly important role as a mechanism for the social integration of young people, facilitating their adaptation to labor market needs, developing their workforce potential, and fostering active citizenship. In the context of military challenges and post-war reconstruction, vocational education is becoming not only an educational but also a social tool capable of ensuring employment, self-fulfillment, and stability for the younger generation in Ukraine's regions.

Vocational education fulfills an important social function: it facilitates the integration of young people into active society and ensures the development of work competencies and social skills necessary for self-fulfillment in a market economy. It is through vocational training that human capital, which determines a region's competitiveness and stability, is formed.

An important area for improving vocational education is the introduction of a dual education system, which combines academic training with on-the-job training [1]. This model entails close collaboration between educational institutions and employers, whereby applicants acquire theoretical knowledge at the educational institution and practical skills in a real-world production environment.

The dual education system enables the effective integration of young people into the workforce during their education, reduces the gap between education and labor market needs, improves graduate employability, and fosters responsibility, independence, and professional motivation. This form of training is particularly relevant for regions experiencing acute shortages of qualified personnel and the need to restore economic potential following military losses.

Effective social integration of young people is only possible through partnerships between all regional development actors—educational institutions, employers, local authorities, employment centers, and public organizations. Partnerships in vocational education involve collaboration between educational institutions, employers, government agencies, and students to improve the quality of specialist training and adapt educational programs to the needs of the region. They ensure mutual benefit, focus on results, consistency, and inclusiveness.

Partnerships promote the social integration of young people, practical internships for students, and the development of innovations in vocational education, which positively impacts the socioeconomic development of the region. This allows educational programs to be adapted to the current needs of the labor market, providing career guidance, internships, and subsequent employment for young people [2]. Thus,

partnership is a key mechanism for ensuring the effectiveness of modern vocational education and the development of the regional economy.

Furthermore, an important task is the development of *inclusive approaches* in vocational education, ensuring equal access to quality training for all categories of young people, including internally displaced persons, people with disabilities, and socially vulnerable groups. An inclusive approach involves creating a barrier-free educational environment, adapting curricula and methods to the specific needs of education seekers, and engaging educators, psychologists, social workers, and teachers in supporting these students. Implementing this approach promotes social integration, fosters tolerance among students, and ensures everyone has the opportunity to fully participate in the educational and working life of society [3].

Therefore, vocational education is not only a component of the educational system but also an effective tool for social integration and regional development, contributing to a reduction in unemployment, an increase in employment rates, social mobility, and social cohesion.

Vocational education plays a strategic role in developing socially responsible, economically active, and competitive youth. Its development at the regional level not only contributes to the training of qualified personnel but also strengthens social cohesion, expands opportunities for self-fulfillment, and promotes sustainable development in Ukraine's regions. The continued effectiveness of this system depends on integration with local labor markets, the development of dual education, improved vocational counseling, and the active involvement of young people in society's socioeconomic processes.

References:

1. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти "Сучасна професійна освіта" на період до 2027 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua>
2. Кравченко, Т. А. Професійна освіта як чинник розвитку людського потенціалу регіону // Професійна освіта: педагогіка і психологія. – 2020. – № 21. – С. 33–39.
3. Марченко, Л. В. Соціальна мобільність і професійна освіта: взаємозв'язок у контексті регіонального розвитку // Професійна освіта і суспільство. – 2022. – № 3. – С. 78–84.

Petersen B.K.,
PhD, Professor. B.A., Journalism, University of Iowa.
Harapko V.I.,
candidate of Pedagogical Sciences,
Assistant Professor,
Harapko M.,
student at the Faculty of Humanities,
Mukachevo State University

MASTERING THE TERMINOLOGICAL TOOLS OF WRITING CVs IN THE EDUCATIONAL SPHERE AS AN IMPORTANT COMPONENT OF PROFICIENCY OF A FUTURE ENGLISH TEACHER AND ECONOMY STUDENTS

The integration of educational institutions into the global labor market demands that professional training programs elevate the career readiness of their graduates. Today's society requires specialists who can not only perform their professional duties proficiently but also market their skills effectively using the established discourse of the professional world. In this context, mastering the terminological tools of CV writing becomes the cornerstone in forming the methodological literacy and career-communicative competence of future English teachers and economy students.

The urgency of this topic stems from the increasingly competitive and pragmatically-oriented global employment landscape. Graduates must prepare to be competitive professionals who can articulate their knowledge and skills in a manner optimized for Applicant Tracking Systems (ATS) and human recruiters alike. This requires a deep understanding of the specialized language used in job descriptions, which is impossible without a clear command of the relevant professional and career-marketing terminology (e.g., action verbs, keywords, quantifiable results). Therefore, the issue of developing both professional-terminological competence (PTC) and career-communicative competence (CCC) is of particular significance for all students.

Career Readiness and the Competency Framework. Based on the analysis of professional literature, mastering the terminological toolkit for self-presentation is a cross-cutting and core process within professional training, encompassing both career-communicative and professional-terminological competencies.

Career-Communicative Competence (CCC) is defined here as the integrated ability of an individual to productively engage in professional self-marketing activities based on the accurate selection of linguistic knowledge, the strategic deployment of this knowledge in professional documents (CVs, cover letters), and the mastery of job-search methodology. Its structure includes: Motivational-Value Component: Drive to secure employment and accurately represent one's professional worth. Activity-Professional Component: Ability to translate academic and practical achievements into results-oriented professional language. Reflective-Creative Component: Capacity to adapt one's professional narrative for different roles and industries. Professional-Terminological Competence (PTC) is a complex professional-personal quality founded on the ability to accurately and appropriately use industry-specific terminology (e.g., "fiscal policy" for economy students; "scaffolding" or "CEFR" for teachers) and CV-specific power terms

(e.g., "Spearheaded," "Optimized," "Analyzed") in professional self-marketing documents. Its content is realized through: Intellectual-Reflective Component: Understanding the impact of keyword choices on ATS ranking. Subject-Cognitive Component: Familiarity with the essential vocabulary of the target sector (education or finance/business). Communicative-Activity Component: Skill in constructing concise, impactful bullet points that articulate achievements using action verbs and quantifiable data.

Terminological training for CV writing forms the essential link between academic preparation and professional entry. Mastering subject-specific and career-specific terminology allows graduates to: gain a deeper understanding of the professional skills and concepts valued by employers. Engage in interdisciplinary interaction by translating soft skills (e.g., teamwork) into universally recognized business language. Facilitate effective professional communication in application documents, which is essential for continuous career management. By analyzing successful job market discourse, the connection between terminological literacy and career competence is clear: a student's professional marketability directly depends on their terminological fluency. Operating with concepts such as "Managed," "Implemented," "Achieved," "Data-driven," or "Strategic," enables the graduate to consciously position themselves for desired roles, rather than relying on vague or passive language.

References:

1. Training of a foreign language teacher (English) for the New Ukrainian School: collective monograph / O. K. Milyutina, N. M. Lavrychenko, I. M. Zaremska et al.; ed. by N. M. Lavrychenko. Sumy: VVP "Mriya", 2018. 280 p.
2. Dörnyei Z. The psychology of the language learner. New Jersey: Lawrence Erlbaum Ass. Inc., 2005. 270 p.
3. Harapko Vitaliia, Panchenko Oksana, Harapko Mariana The phenomenon of synonymy in ICT terms in English-language pedagogical terminology / Harapko Vitaliia, Panchenko Oksana, Harapko Mariana // Current issues of the humanities: an interuniversity collection of scientific works of young scientists / editor-in-chief Pantyuk M.P. – Drohobych: Helvetica Publishing House, 2025. – Issue 83, Vol. 1. – P. 213-219. – ISSN 2308- 4855(Print) ISSN 2308- 4863(Online)[Copy],[Specialized Edition],[Index Copernicus]. – DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/83-1-32>.

Гаранко В.І.,
канд.пед.н, доцент,
Герасимова Ю.,
здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
спеціальності «СО(МЛ(а))»,
Шепа К.,
здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
спеціальності «СО(МЛ(а))»,
Гаранко М.
здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
спеціальності «ІБАС»,
Мукачівського державного університету

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІНДИВІДУАЛІЗОВАНИХ СТРАТЕГІЙ НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ

Процес євроінтеграції та розвиток інклюзивної освіти в Україні висувають підвищені вимоги до професійної компетентності вчителів початкових класів. У контексті вивчення іноземних мов (зокрема, читання англійської мови), виникає гостра потреба у впровадженні індивідуалізованих стратегій для учнів з особливими освітніми потребами (ООП). Готовність майбутніх педагогів ефективно працювати в інклюзивному середовищі є критично важливою умовою забезпечення якості освіти для всіх дітей [1;4].

Професійна готовність майбутнього вчителя до роботи з інклюзією на уроках англійської мови є інтегративним та динамічним утворенням. Вона виходить за межі суто академічних знань і охоплює три ключові компоненти, які мають формуватися у процесі підготовки: когнітивний (теоретичний) компонент: Знання про типологію особливих освітніх потреб (ООП), що впливають на навички читання (дислексія, порушення уваги, розлади аутистичного спектру тощо). Розуміння принципів універсального дизайну для навчання та українського законодавства в галузі інклюзії. Операційно-діяльнісний (практичний) компонент[3]: Вміння розробляти та адаптувати навчальні матеріали, створювати Індивідуальні програми розвитку (ІПР), використовувати корекційні та компенсаторні стратегії навчання читання англійською мовою (наприклад, фонетичні ігри, мультисенсорні методи). Мотиваційно-ціннісний компонент: Стійка позитивна налаштованість до роботи з учнями з ООП, прийняття їхніх індивідуальних відмінностей та готовність до постійного професійного самовдосконалення і співпраці з іншими фахівцями (корекційним педагогом, асистентом вчителя)[5].

Ефективна робота вимагає, щоб майбутній учитель володів арсеналом індивідуалізованих стратегій, які необхідно вивчати на етапі професійної підготовки: мультисенсорний підхід: Залучення візуального (V), аудіального (A), кінестетичного (K) та тактильного (T) каналів сприйняття (наприклад, метод Фернальда або Ортона-Гіллінгема, адаптований для англійської мови) для кращого

засвоєння зв'язку "звук-буква". Диференціація та скефолдинг (Scaffolding)[5]: Здатність диференціювати завдання за складністю, обсягом і форматом подачі (наприклад, читання тексту з графічною підтримкою, використання аудіосупроводу) та застосовувати поетапну підтримку, яку поступово зменшують у міру набуття учнем навичок. Використання ІКТ та адаптивних технологій: Застосування спеціалізованих програм, які перетворюють текст на мовлення (Text-to-Speech), програм для візуалізації лексики та інтерактивних платформ, що дозволяють персоналізувати темп і зміст навчання[2; 4].

Формування цієї інтегральної готовності має бути забезпечене через спеціально розроблені педагогічні умови у закладі вищої освіти (ЗВО): Інтеграція навчальних компонентів: Необхідна наскрізна інтеграція інклюзивної тематики у курси *Методика викладання англійської мови* та *Педагогічна практика* замість її вивчення лише у рамках окремого курсу *Інклюзивна освіта*. Практико-орієнтований підхід: Широке використання симуляційних ігор, аналізу реальних педагогічних кейсів (зокрема, кейсів учнів з дислексією чи СДУГ на уроках англійської) та проєктних завдань зі створення адаптованих навчальних ресурсів. Навчальна співпраця та міждисциплінарна взаємодія: Організація спільного навчання майбутніх вчителів початкової школи та корекційних педагогів. Залучення фахівців-практиків (асистентів вчителів, логопедів) до проведення занять. Це забезпечує реалістичний досвід командної роботи, необхідний в інклюзивному класі[3].

Сформована готовність майбутнього вчителя дозволяє не просто "приймати" учня з ООП, а й гарантувати йому якісне засвоєння програми з читання англійської мови. Це сприяє гуманізації освітнього процесу та відповідає вимогам НУШ щодо забезпечення рівного доступу до освіти для всіх учасників освітнього процесу[2].

Дослідження підтверджує, що цілеспрямована, системна та практико-орієнтована підготовка майбутніх учителів початкових класів є необхідною умовою для успішного впровадження індивідуалізованих стратегій навчання читання англійської мови в інклюзивному середовищі. Подальші перспективи дослідження полягають у розробці методичних рекомендацій та навчальних посібників для викладачів ЗВО.

Список використаних джерел:

1.Вашуленко, М. С. (2020). Теоретико-методичні основи професійної підготовки майбутнього вчителя до роботи в інклюзивному середовищі. Київ : Освіта.

2.Гарапко В.І., Гарапко М.С., Подоляну В. ENCOURSE від british council: нові горизонти професійного розвитку вчителів англійської мови НУШ / Гарапко В.І., Гарапко М.С., Подоляну В. // Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів [Електронний ресурс] : збірник тез доповідей за матеріалами V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Мукачєво, 15 травня 2025 р. / гол. ред. Л.І. Капітан. – Мукачєво : МДУ, 2025. – С.161-163.

3.Колупаєва, А. А., & Таранченко, О. М. (2019). Інклюзивна освіта: підтримка розмаїття в класі. Київ : Видавничий Дім «Слово».

4.Морська, Н. М. (2022). Індивідуалізація навчання іноземних мов учнів

початкової школи з особливими освітніми потребами. Наукові записки НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія Педагогічні науки, (158), 120–125.

5.Smith, L. (2023). Differentiated Instruction in English Language Teaching for Students with Special Educational Needs. Journal of Inclusive Education, 15(2), 45-60.

Гоблик В.В.,

д. е. н., професор,

Мукачівського державного університету

Щербан Т.Д.,

д. психол. н., професор,

Закарпатський угорський університет ім. Ференца Ракоці II

Феєр А.Є.,

доктор філософії з економіки,

експерт з питань екології та управління відходами

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ МЕТОДІВ ЕКОНОМІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ В АСПІРАНТСЬКИХ РОБОТАХ

У соціально-економічних науках методи наукового пізнання визначають глибину, обґрунтованість та практичну цінність результатів. Сучасні аспіранти стикаються з особливими викликами: воєнний стан обмежує доступ до джерел і польових досліджень, а цифровізація відкриває нові можливості для аналізу великих даних, дистанційної роботи та використання інструментів штучного інтелекту. Вибір методів визначає об'єктивність, системність і достовірність наукових результатів.

Методи дослідження класифікуються як загальнонаукові (аналіз, синтез, індукція, дедукція), спеціальні (економіко-математичне моделювання, статистичний аналіз), емпіричні (опитування, спостереження, експеримент), а також цифрові (Big Data, Python, R, GIS, Tableau) [1; 2; 3]. Комбінування кількісних і якісних методів дозволяє враховувати міждисциплінарні аспекти та комплексно досліджувати економічні явища.

Контент-аналіз 18 PhD-дисертацій МДУ (2021–2024) показав: аналіз і синтез застосовано у 100% робіт, статистичний аналіз – у 83,3%, економіко-математичне моделювання – 61,1%, SWOT/PEST-аналіз – 55,6%, інтерв'ю та опитування – 27,8%, елементи GIS та Tableau – 11,1%. Аналіз дисертацій по Україні (2021–2024) виявив домінування монографічного методу і статистичного аналізу, низьке використання просторового аналізу (6%). (Таб.1). Типові помилки аспірантів включають невідповідність мети і методів, надмірне використання описових підходів, ігнорування цифрових технологій, механічне копіювання. Для підвищення ефективності досліджень аспірантам рекомендовано поєднувати традиційні та цифрові методи, чітко формулювати дослідницькі завдання, освоювати Python, R, Big Data, GIS, Tableau, використовувати відкриті цифрові платформи.

Досвід МДУ демонструє поступове розширення методологічного арсеналу

аспірантів, активізацію міждисциплінарних і практико-орієнтованих досліджень. Особлива увага приділяється інтеграції кількісних і якісних методів, цифрових технологій та дотриманню логіки наукового пошуку. Методи дослідження забезпечують уникнення суб'єктивізму, стандартизацію збору та аналізу даних, формують основу для формування нових концепцій і практичних рекомендацій [4; 5].

Практична цінність тез полягає у формуванні методологічної грамотності аспірантів, підвищенні якості дисертаційних досліджень та розвитку наукової культури в економічній науці. Узагальнені результати дозволяють рекомендувати комплексний підхід у підготовці дисертацій, адаптацію методів до умов воєнного стану та цифровізації, інтеграцію міждисциплінарних та цифрових інструментів для підвищення точності, релевантності та практичної значущості досліджень.

Таблиця 1.

Частота використання методів дослідження в економічних PhD-дисертаціях в Україні (2021–2024 рр.)

Метод дослідження	Частка застосування, %	Приклади тем дисертацій
SWOT-аналіз	74%	«Стратегічний розвиток підприємств регіону»
Економіко-математичне моделювання	52%	«Прогнозування ринку праці»
Експертне опитування	47%	«Управління інноваційною діяльністю на підприємствах»
Статистичний аналіз	89%	Майже у всіх дисертаціях
Монографічний метод	100%	Базовий у кожному дослідженні
Аналіз регресії/кореляції	43%	«Вплив зовнішньої торгівлі на зростання ВВП»
Просторовий аналіз (GIS)	6%	«Регіональна диспропорція розвитку туризму»

Джерело: сформовано авторами на основі аналізу дисертацій у сфері економіки

Таким чином методологічна грамотність аспірантів є визначальною для якості і практичної значущості дисертаційних досліджень: адекватний вибір та поєднання методів забезпечують об'єктивність, відтворюваність і новизну результатів. Подальші дослідження доцільно спрямувати на вивчення впливу цифрових інструментів на якість дисертаційних результатів та розроблення практичних методичних настанов для аспірантів у контексті воєнного стану і цифровізації.

Список використаних джерел:

1. Кузьмін О. Міждисциплінарні підходи в соціально-економічних дослідженнях. Економічний часопис-XXI, 2019, т. 172, № 6, с. 22–29.
2. McKinney W. Python for data analysis: Data wrangling with pandas, NumPy, and IPython. 2nd ed. Sebastopol, CA: O'Reilly Media, 2018. 544 p.

3. Wickham H. ggplot2: Elegant graphics for data analysis. Cham: Springer, 2016. 260 p.
4. Щербан Т. Д., Гоблик В. В. 2022 у дзеркалі громадської думки: монографія. Мукачево: РВВ МДУ, 2024. 180 с.
5. Гоблик В. В., Щербан Т. Д. Дистанційна освіта в умовах екстремальної ситуації (на прикладі самоізоляції: березень–травень 2020 року): наукове видання. Мукачево: РВВ МДУ, 2020. 152 с.

Мірошніченко І.С.,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри
менеджменту авіаційної діяльності,
Українська державна льотна академія

СТРАТЕГІЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР СТАЛОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

У сучасних умовах глобалізації та цифрової трансформації саме система професійної освіти формує фундамент конкурентоспроможного людського капіталу, що визначає економічну динаміку регіонів. Якісна підготовка кадрів сприяє створенню інноваційних робочих місць, підвищенню продуктивності праці та залученню інвестицій.

Традиційні підходи до підготовки кадрів уже не відповідають сучасним викликам ринку праці, який потребує гнучких, мультидисциплінарних і високотехнологічних компетентностей [1, с. 404]. Тому модернізація системи професійної освіти передбачає оновлення змісту навчання, впровадження інноваційних методик та тісну інтеграцію з роботодавцями. Основні стратегії модернізації професійної освіти розкриті на рис. 1.

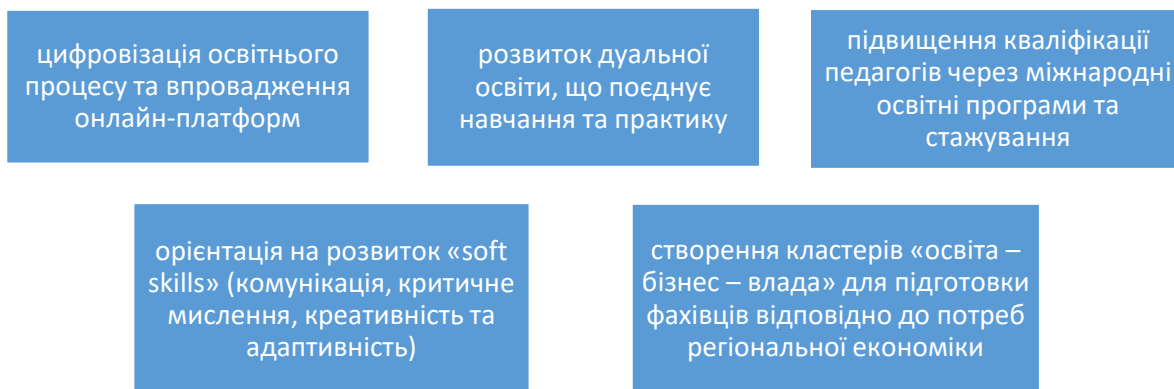

Рис. 1. Стратегії модернізації професійної освіти [1; 2; 3]

Як видно з рис. 1, основні напрями оновлення системи спрямовані на поєднання освітніх інновацій з реальними потребами ринку праці. Важливе місце займають цифровізація освітнього процесу, розвиток дуальної форми навчання, співпраця з роботодавцями, а також формування «soft skills», що забезпечують адаптивність та мобільність майбутніх фахівців [3, с. 432-433]. Такі стратегії дозволяють створити гнучку, динамічну та орієнтовану на інновації систему професійної освіти, здатну стати рушієм сталого регіонального розвитку та

конкурентоспроможності національної економіки.

Крім того, в умовах воєнних дій професійна освіта набуває ще більшої актуальності, адже потреба у швидкій підготовці та перепідготовці кадрів зростає в рази. Разом із цим у післявоєнний період важливо орієнтувати стратегії модернізації професійної освіти на відбудову економіки та відновлення регіонів. Освітні заклади мають стати центрами інновацій, партнерства з бізнесом та міжнародними організаціями, забезпечуючи не лише якісну підготовку робітничих кадрів, а й розвиток людського капіталу як стратегічного ресурсу для повоєнного відновлення.

Отже, модернізована система професійної освіти сприяє не лише економічному зростанню, а й соціальній стабільності, адже забезпечує рівні можливості доступу до якісних освітніх послуг, знижує рівень безробіття та підвищує соціальну мобільність. Крім того, вона сприяє розвитку екологічної культури та формуванню у здобувачів освіти орієнтації на принципи сталого розвитку.

Завдяки впровадженню стратегій модернізації професійна освіта стає важливим чинником підвищення конкурентоспроможності регіонів. Це забезпечує їхню інтеграцію в європейський та світовий простір, формує умови для інноваційного зростання та створює соціально-економічні передумови повоєнної відбудови України.

Таким чином, можна зробити висновок, що модернізація професійної освіти виступає ключовим чинником забезпечення сталого розвитку регіонів, адже саме якісно підготовлені кадри формують основу економічного зростання, соціальної стабільності та інноваційного поступу. Реалізація сучасних стратегій дозволяє поєднати потреби суспільства й бізнесу, сприяє підвищенню конкурентоспроможності фахівців та відкриває нові можливості для інтеграції України у європейський та світовий економічний простір.

Список використаних джерел:

1. Мірошніченко Інга. Проблеми забезпечення високої конкурентоспроможності України в глобальному середовищі. Міжнародна наукова конференція «Управління бізнес-процесами та технологічними інноваціями в сучасних умовах та в післявоєнний період». Збірник тез доповідей. Ч.1. К.: НТУ, 2023. С. 403-404. URL: <https://drive.google.com/file/d/1ziTLP9WWGnAR2MHHb3UjJdhriyAMbypt/view>(дата звернення: 07.09.2025).

2. Мірошніченко І.С. Стратегічні інструменти забезпечення стійкої конкурентоспроможності України в умовах післявоєнного відновлення. Стратегії ЄС щодо конкурентоспроможності, зростання і добробуту: Стратегічне управління конкурентоспроможністю в контексті євроінтеграційних процесів. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Дніпро, 19 березня 2025 р.. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2025. С.137-138. URL: https://duan.edu.ua/wp-content/uploads/2025/04/zbirnyk_konferentsiya_19_03_2025_universytet_imeni_alfred_a_nobelya.pdf (дата звернення: 07.09.2025).

3. Мірошніченко І. Роль цифрових технологій у розвитку м'яких навичок здобувачів освіти. Сучасні стратегії сталого розвитку держави та суспільства:

наукові горизонти та перспективи: збірник матеріалів II-ї науково-практичної конференції за міжнародною участю. Хмельницький: ХНТУ, 2025. Том 2. С. 432-434. URL: [https://kntu.net.ua/ukr/content/download/121071/677305/file/ЗБІРНИК%20-%20Том%202%20\(Секції%202-7\).pdf](https://kntu.net.ua/ukr/content/download/121071/677305/file/ЗБІРНИК%20-%20Том%202%20(Секції%202-7).pdf) (дата звернення: 07.09.2025).

Моргун А.В.,
канд.пед.н, доцент,
Гарাপко М.,
здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
спеціальності «ІБАС»
Мукачівського державного університету

ЕВОЛЮЦІЯ ФУНКЦІЙ БІБЛІОТЕКИ ТА ЇЇ ФОНДІВ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Протягом століть бібліотеки виконували ключові соціальні функції, пов'язані зі збиранням, зберіганням та наданням доступу до документованих знань. Однак в умовах інформатизації суспільства та реформування освіти ці функції зазнають динамічних змін та перетворень, що безпосередньо впливає на підходи до формування бібліотечних фондів[3].

Традиційно бібліотека вищого навчального закладу (ВНЗ) виконує низку зовнішньосистемних функцій, спрямованих на досягнення мети освітнього закладу бібліотечними засобами. До таких функцій належать інформаційна, комунікаційна, кумулятивна, меморіальна, навчальна, виховна, науково-допоміжна та соціокультурна. Головною сутнісною функцією бібліотеки є документально-комунікаційна, зміст якої полягає у забезпеченні зв'язку "документ–користувач". Ця функція реалізується через технологічні (внутрішньосистемні) процеси, такі як комплектування, обробка, організація та збереження фонду[1;3].

З розвитком інформаційних технологій та появою Інтернету філософія бібліотечної роботи поступово змінюється, переходячи від принципу володіння документом до принципу забезпечення доступу до нього у віддаленому режимі. Це зумовлює трансформацію всіх функцій бібліотеки. Кумулятивна функція, яка відповідає за накопичення документів, розширюється за рахунок включення не лише друкованих, а й електронних видань. Комунікаційна функція збагачується новими формами взаємодії з користувачем, такими як електронна доставка документів, віртуальні довідкові служби та онлайн-доступ до каталогів[4].

Особливих змін зазнає освітньо-допоміжна функція, в межах якої виділяється цільова сапортна функція – функція пріоритетної бібліотечно-інформаційної підтримки, наприклад, самостійної роботи студентів (СРС). Ця функція синтезує документну, інформаційну та когнітивну підтримку СРС, що стає можливим завдяки поєднанню традиційних фондів з новітніми електронними ресурсами[2;3].

Таким чином, впровадження комп'ютерних технологій суттєво впливає на якість бібліотечної діяльності та трансформує її функції. Нарівні з традиційними друкованими документами та картковими каталогами з'являються електронні

каталоги, бази даних, веб-сайти, які не мають аналогів у неавтоматизованій бібліотеці. Це призводить до того, що фонд бібліотеки перестає бути лише сховищем книг і перетворюється на відкриту систему, що інтегрує друковані та електронні документи, забезпечуючи користувачам доступ до значно ширшого кола інформації.

Список використаних джерел:

1. Горбань Ю. І., та ін. (ред.). Бібліотека: місце традицій, простір інновацій : матеріали круглого столу, присвяч. 55-річчю наук. б-ки Київ. нац. ун-ту культури і мистецтв, Київ, 30 листоп. 2018 р. Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2018. 158 с.
2. Погоріла Ю. В., Яворська Т. М. Окремі аспекти становлення і розвитку бібліотек США. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління. 2022. №1.
3. Трансформаційні процеси у суспільній та соціокультурній сферах України: монографія / О. М. Анісімова, Л. А. Ковальська, Г. П. Лукаш, О. В. Прігунов, О. С. Щербіна, Т. М. Яворська. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. С. 130.
4. Blummer B., Kenton J. M. A Systematic Review of E-Books in Academic Libraries: Access, Advantages, and Usage. New Review of Academic Librarianship. 2020. Vol. 26, iss. 1. P. 79–109.

Нестерова С.В.,
к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів
Морека Ю.,
здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
за спеціальністю 051 Економіка,
Білак О.,
здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
Мукачівського державного університету

ЕВОЛЮЦІЯ СИСТЕМ ПЛАНУВАННЯ В НЕВИЗНАЧЕНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Сучасний стан економічного розвитку відрізняється тим, що управлінські рішення стосовно планування діяльності потребують врахування того факту, що відбувається посилення ризику та невизначеності.

Відтак, відбувається еволюція систем планування, як наслідок адаптації до змін умов господарювання. Система планування еволюціонувала від простого поточного контролю у стабільному середовищі до комплексного стратегічного управління в умовах економічної нестабільності та невизначеності.

Фахівці виділяють такі основні фази еволюції систем планування [1]. На початкових етапах, коли економіка розвивалась більш-менш стабільно, ефективним інструментом планування було поточне планування та бюджетування, яке вирізнялось такими ознаками: воно було адаптоване під короткостроковий

період (як правило, до одного року), фокусувалось на внутрішніх процесах без відкритості для потенційних інвесторів (внутрішня спрямованість – ознака закритості системи), основною метою було досягнення цільового рівня прибутковості, а основним інструментом – план-фактний аналіз та аналіз відхилень.

У середині ХХ століття на тлі високих показників темпів розвитку товарних ринків активно застосовується екстраполяційне планування (планування від досягнутого рівня). Висока передбачуваність подій на таких ринках дозволила більш широко використовувати моделі довгострокового планування, зокрема екстраполяції витрат та доходів з урахуванням прийнятних показників зростання на основі даних минулих періодів. Підприємство стає відкритою системою, адже поступово зникають інформаційні бар'єри на ринку капіталів, а довгострокове планування потребує більш чітких відповідей на питання майбутнього фінансування бізнесу. Планування сфокусовано як на поточну, так і на майбутню прибутковість.

Наступною стає фаза стратегічного планування, коли зовнішнє середовище знову стає доволі мінливим через процеси глобалізації, насичення споживчого ринку, суттєвої трансформації споживчої поведінки (зростання вибагливості споживачів та вимоги кастомізації продукції), появ нових форм ведення бізнесу. Ключовими змінами стали поява механізмів адаптації до нестабільності через концепцію підприємства як виключно відкритої системи, відбувся відхід від уяви, що майбутнє обов'язково має бути кращим за минуле. Основним принципом планування стає «йти від майбутнього до сучасного», вчасно реагувати на зовнішні виклики шляхом зосередження на використанні конкурентних переваг і фокусуванні не на поточній доходності діяльності, а на забезпеченні довгострокової прибутковості, враховуючи весь життєвий цикл бізнесу. Можна стверджувати, що стратегічне планування – це процес визначення цілей та ефективних шляхів їх досягнення з максимальним врахуванням динаміки розвитку в умовах турбулентного зовнішнього середовища.

Четверта фаза – стратегічне управління, коли стало помітним явище опору стратегічним змінам, а також гостро постала проблема реалізації стратегічних планів. Процес адаптації до зміни парадигми планування передбачав висновки про необхідність приділення однакової уваги як стратегічним, так і поточним проблемам, та усвідомлення того, що стратегічне управління розглядає формування стратегії (планування) та її реалізацію як одне ціле – це стратегічний менеджмент. Стратегічне управління забезпечує цілеспрямованість, узгодженість та адаптивність управлінських рішень.

Проте, еволюційні зміни продовжуються, і наразі планування діяльності бізнес-структур повинно базуватись на засадах VUCA-середовища. Цю фазу можна назвати як сучасну адаптацію до VUCA-середовища [2].

VUCA-середовище – це модель, що описує сучасний світ як нестабільний, невизначений, складний і неоднозначний (Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity). Цей термін використовується в бізнесі, щоб описати динамічне та хаотичне операційне середовище, де важко робити довгострокові прогнози та плани, і де успіх залежить від здатності швидко адаптуватися до змін.

У сучасних умовах динамічного ринкового середовища, глобалізації, технологічних трансформацій та політичної нестабільності, системи планування продовжують адаптуватися, оскільки планування є критичним фактором підвищення конкурентоспроможності та стійкості підприємства.

Ключові характеристики сучасного планування: гнучкість та адаптивність (сучасне планування повинно бути достатньо гнучким і циклічним, щоб безперервно коригуватися відповідно до змін економічного середовища та викликів), сценарне планування (сучасні умови крайньої невизначеності вимагають створення кількох сценаріїв розвитку), проактивність (планування виконує як захисну функцію, зменшуючи невизначеність, так і наступальну, забезпечуючи проактивну поведінку), участь персоналу (ефективність планування зростає, коли залучення співробітників до розробки планів підвищує їхню мотивацію, що зменшує опір нововведенням).

Таким чином, еволюція систем планування демонструє перехід від реактивного підходу (контроль за відхиленнями) до проактивного стратегічного мислення, яке спрямоване на мінімізацію ризиків і максимальне використання можливостей у постійно мінливому зовнішньому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Лесів І.Г. Еволюція підходу до планування діяльності підприємств// Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2021. – Вип.6(33) DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.33-20>
2. Пустовгар С.А., Безвесільний К.В. Роль планування як функції менеджменту в управлінні підприємством//Економіка та суспільство. – 2025. - №74. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-151>

Новак Є.В.,
здобувач освіти ОНС «Доктор філософії»,
за спеціальністю 011 Освітньо-педагогічні науки,
Мукачівського державного університету

ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ЯК ЧИННИК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

У тезах розглядається іншомовну підготовку майбутніх фахівців туристичної галузі як складову професійної освіти, що впливає на розвиток регіональної економіки. Проаналізовано її роль у формуванні людського капіталу, здатного забезпечити конкурентоспроможність туристичного сектору в умовах євроінтеграційних процесів [4, с. 59].

Сучасний соціально-економічний розвиток регіонів безпосередньо залежить від рівня професійної освіти населення, зокрема — від якості підготовки кадрів для сфери туризму. Туризм виступає не лише чинником економічного зростання, але й важливим засобом соціокультурного обміну, формування іміджу держави та розвитку міжрегіональних зв'язків.

У контексті європейської інтеграції особливої актуальності набуває іншомовна підготовка майбутніх фахівців туристичної галузі, яка забезпечує готовність до міжкультурної комунікації, професійної мобільності та інтеграції у міжнародний ринок праці. Як свідчить досвід Болгарії, іншомовна освіта в туризмі стала потужним фактором підвищення інвестиційної привабливості регіонів і зростання експорту туристичних послуг [3, с. 47].

Професійна підготовка фахівців туристичної сфери, зорієнтована на розвиток комунікативної, культурної та соціальної компетентностей, сприяє не лише підвищенню якості освітнього процесу, а й формуванню нового типу працівника — креативного, мобільного, полікультурного. Це, у свою чергу, забезпечує умови для збалансованого регіонального розвитку, зокрема через розширення ринку праці, створення нових робочих місць та стимулювання малого і середнього бізнесу у сфері гостинності.

Болгарська модель професійної підготовки у сфері туризму демонструє ефективність інтеграції іншомовної освіти з практико-орієнтованим навчанням, стажуванням і міжнародними освітніми програмами [2, с. 34]. Вивчення іноземних мов стає не лише інструментом комунікації, а й ресурсом економічного розвитку, оскільки підвищує якість туристичних послуг, рівень сервісу й конкурентоспроможність регіонів на глобальному ринку.

Аналіз дає змогу розглядати іншомовну підготовку як інтегративний компонент регіональної освітньо-економічної системи, що виконує одночасно освітню, соціальну та інноваційну функції. Формування висококваліфікованого фахівця у сфері туризму з високим рівнем іншомовної компетентності є передумовою сталого соціально-економічного зростання регіону, розширення його туристичного потенціалу й утвердження європейських цінностей у професійній освіті [1, с. 56].

Таким чином, іншомовна підготовка майбутніх фахівців туристичної галузі є не лише освітньою потребою, але й стратегічним чинником регіонального розвитку. Її вдосконалення сприятиме підвищенню якості людського капіталу, розширенню міжнародного партнерства, зростанню конкурентоспроможності регіонів та реалізації потенціалу туризму як галузі сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Kiryakova-Dineva, T., Kyurova, V., & Chankova, Y. Soft Skills for Sustainable Development in Tourism: The Bulgarian Experience [М'які навички для сталого розвитку у туризмі: болгарський досвід] // *European Journal of Sustainable Development*. – 2019. – Vol. 8, No. 2. – P. 57–67.
2. Lazebna, O., & Kotvytska, V. CLIL in Tourism Students' Multicultural Competence Development [Інтегроване навчання предмету та мови (CLIL) у розвитку міжкультурної компетентності студентів спеціальності «Туризм»] // *Advanced Education*. – 2021. – No. 17(1). – P. 34–40.
3. Zhumbei, M., Savchuk, N., et al. International Experience in Formation of Foreign Language Communicative Competence in Tourism Students in the Context of Blended Learning [Міжнародний досвід формування іншомовної комунікативної компетентності студентів спеціальності «Туризм» у контексті змішаного навчання]

4. Richards, J. C., & Pun, J. (2022). Digital Transformation in Language Education: Implications for Tourism and Hospitality Training [Цифрова трансформація у мовній освіті: наслідки для підготовки у сфері туризму та гостинності] // Language Learning in Higher Education. – 2022. – Vol. 12(3). – P. 245–262.

Підлубна О.Д.,
старший викладач кафедри обліку і оподаткування
Уманського національного університету

ПРОФЕСІЙНІ ЯКОСТІ БУХГАЛТЕРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНЕ ТА МАЙБУТНЄ

В процесі виникнення матеріального виробництва, обміну товарами, виникла потреба щодо визначення еквівалентності товарообмінних процесів. Так почав зароджуватися облік, який дозволяв на примітивному рівні визначати затрати на виробництво певного товару та аналізувати ефективність його обміну на інший вид товару. Перша книга з бухгалтерського обліку була надрукована у 1494 році у Венеції «Трактат про рахунки та записи», автор Лука Пачолі, італієць, математик, монах. У 2021 році видавництвом «Алерта» видано переклад «Трактату про рахунки та записи». У цій книзі описується порядок ведення бухгалтерських книг та рахунків венеціанськими купцями, спосіб обліку в книгах існуючого майна та здійснюваних торговельних операцій. Запропонований Л. Пачолі метод обліку торгових операцій на бухгалтерських рахунках одержав назву методу подвійного запису і вже понад п'ять століть широко використовується в обліку [1].

Професія бухгалтера має глибоке історичне коріння. Її витоки сягають часів, коли основною функцією обліку було фіксування фактів господарської діяльності. У минулі десятиліття професія бухгалтера характеризувалася основними якостями, такими як: уважність, посидючість, відповідальність; знання чинних нормативних документів та вміння працювати з первинною документацією; чесність та об'єктивність, адже від інформаційних даних, сформованих бухгалтером, залежала достовірність звітності. Бухгалтер був скоріше виконавцем, ніж аналітиком, оскільки його роль зводилася до ведення обліку, складання звітів та забезпечення контролю.

Сучасний бухгалтер – це спеціаліст, який не лише здійснює облік, а є повноцінним учасником управлінського процесу, що забезпечує обліково-інформаційну базу для прийняття рішень. Сучасне соціально-економічне середовище вимагає від бухгалтера глибоких аналітичних, комунікативних та цифрових навичок, адже він працює з великими обсягами даних, автоматизованими системами та електронною звітністю.

Основні компетенції сучасного бухгалтера наступні:

– володіння програмами бухгалтерського обліку: SAP, Oracle, QuickBooks, MEDoc, COTA, інші;

- цифрова грамотність: робота з Excel, Google Sheets, CRM-системами, хмарними платформами;
- аналітичне мислення: здатність робити висновки, будувати прогнози, оцінювати ризики;
- знання вітчизняного податкового законодавства та МСФЗ;
- комунікаційні навички, завдяки яким бухгалтер вміє пояснити фінансову інформацію керівництву, партнерам, аудиторам;
- дотримання етичних стандартів (прозорість, конфіденційність, об'єктивність).

Отже, сучасний бухгалтер – це фінансовий аналітик і консультант, який бере участь у стратегічному плануванні, формуванні бюджетів, управлінні ризиками, оптимізації витрат тощо.

Майбутнє професії бухгалтера тісно пов'язане з технологічною трансформацією бізнесу. На перший план виходять автоматизація, штучний інтелект (AI), роботизація процесів (RPA), Big Data, блокчейн та аналітика у реальному часі. Очікується, що рутинні операції – первинний облік, механічне опрацювання інформаційних масивів у первинних документах, складання звітів – будуть повністю виконуватися автоматизованими системами, а бухгалтер майбутнього стане радником з управління фінансами та ризиками й активно долучатиметься до прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Бухгалтер поступово трансформується на висококваліфікованого цифрового аналітика, який уміє працювати з великою базою даних, моделювати вектори розвитку, прогнозувати фінансові результати тощо.

Отже, навички бухгалтера майбутнього передбачають:

- роботу з аналітичними платформами (Power BI, Tableau, Data Studio);
- використання блокчейн-технологій для контролю фінансових операцій;
- взаємодію із системами штучного інтелекту для автоматичного формування звітів;
- розуміння кібербезпеки, захисту фінансових даних;
- креативність, гнучкість мислення, стратегічний підхід до вирішення проблем.

Звісно ж, поряд із технічними навичками, важливими залишаються емоційний інтелект, професійна етика, здатність і бажання до навчання та командної роботи, спрямованої на досягнення оптимальної результативності.

Еволюція професії бухгалтера – це доволі великий шлях від рахівника минулого до фінансового аналітика майбутнього. Поєднання традиційної ретельності, правової грамотності та цифрових компетентностей забезпечує новий рівень професійності. Тому, бухгалтер майбутнього – це фахівець, який не лише обліковує факти, а керує майбутнім бізнесом завдяки глибокому аналізу, технологічним рішенням та стратегічному мисленню та спроможний обіймати керівні посади: фінансовий директор, аудитор, бізнес-аналітик, топ-менеджер, власник компанії.

Список використаних джерел:

1. Лука Пачолі Тракта́т про рахунки та записи. Переклад Н. М. Ткаченко. Київ: Алерта, 2021. 180 с.

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО - АНАЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ В
УПРАВЛІННІ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ»**

23 жовтня 2025 року

**МАТЕРІАЛИ XIII МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ - КОНФЕРЕНЦІЇ**

Мукачівського державного університету
вул. Ужгородська, 26,
м. Мукачеве, Закарпатська обл., 89600,
тел./факс: (03131) 2-11-09.
E-mail оргкомітету конференції: [http: www.msu.edu.ua](http://www.msu.edu.ua)

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>